

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

گزارش توصیفی و تحلیلی وضعیت فرهنگی و هنری استان هرمزگان

محمد میردادی

الذميمة
الجميلة

گزارش توصیفی
و تحلیلی وضعیت
فرهنگی و هنری
استان هرمزگان

مجری طرح

محمد میردادی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی راهبردی

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

ناشر: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

عنوان: گزارش توصیفی و تحلیلی وضعیت فرهنگی و هنری استان هرمزگان

زیر نظر: داریوش مطلبی، نظام بهرامی کمیل

ناظر طرح: اسماعیل افقهی

مجری طرح: محمد میردادی

صفحه‌آرا: فاطمه قیاسوند

نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۴۰۰

شمارگان: برای مخاطبان خاص

این پژوهش با همکاری دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی راهبردی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی انجام شده است.

همه حقوق این اثر برای پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات محفوظ است.
در صورت تخلف، پیگرد قانونی دارد.

نشانی: تهران، پایین‌تر از میدان ولی عصر (عج)، خیابان دمشق،

شماره ۹، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

صندوق پستی: ۶۲۷۴ - ۱۴۱۵۵

تلفن: ۸۸۹۰۲۲۱۳ . دورنگار: ۸۸۸۹۳۰۷۶

Email: nashr@ricac.ac.ir

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۳.....	پیشگفتار
۵.....	بخش اول: کلیات تحقیق
۵.....	مقدمه
۶.....	طرح مسئله
۷.....	اهداف طرح
۷.....	سؤالات طرح
۷.....	روش شناسی
۱۱.....	بخش دوم: سیمای کلی تاریخی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی استان هرمزگان
۱۱.....	مقدمه
۱۲.....	ویژگی‌های جغرافیایی، جمعیتی، قومیتی (زبانی و مذهبی)، تجاری و صنعتی استان هرمزگان
۳۰.....	آثار تاریخی، اماکن زیارتی و جاذبه‌های گردشگری
۵۵.....	گروه‌ها و جریان‌های برجسته و شاخص فرهنگی استان هرمزگان
۵۶.....	نخبگان و سرشناسان هرمزگان
۶۷.....	بخش سوم: گزارش توصیفی وضعیت فرهنگی و هنری استان هرمزگان
۶۷.....	وضعیت کنونی و عملکرد اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان و شهرستان‌های تابع
۶۸.....	وضعیت ساختمان و بودجه اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان
۷۹.....	بودجه
۸۰.....	وضعیت نیروهای انسانی اداره کل و شهرستان‌های تابع
۹۰.....	آمار و شاخص‌های کمی بر اساس اقلام آماری تعریف شده در سالنامه آماری
۱۱۱.....	هنر و سینما
۱۱۹.....	حوزه قرآن و عترت
۱۲۲.....	گزارش کیفی از مهمترین اقدامات و برنامه‌های ویژه اداره کل و واحدهای تابع
۱۳۱.....	پتانسیل فضاهاى اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان
۱۳۳.....	عملکرد دیگر دستگاه‌های فرهنگی استان
۱۴۱.....	بخش چهارم: گزارش تحلیلی وضعیت فرهنگی و هنری استان هرمزگان
۱۴۱.....	تحلیل داده‌ها
۱۴۸.....	ضعف‌های عرصه فرهنگی و هنری استان هرمزگان
۱۵۱.....	نقاط قوت فرهنگی و هنری هرمزگان
۱۵۱.....	فرصت‌های فرهنگی و هنری استان هرمزگان

- ۱۵۲.....خواسته‌ها و نیازهای فرهنگی و هنری هرمزگان
- ۱۵۳.....ظرفیت‌های بومی استان هرمزگان
- ۱۵۵.....تهدیدات فرهنگی و هنری

- ۱۵۷.....بخش پنجم: بحث و نتیجه‌گیری
- ۱۵۸.....بزرگ‌ترین نقاط ضعف و چالش‌های حوزه فرهنگ و هنر استان با تمرکز با بحث عدالت فرهنگی
- ۱۶۲.....بزرگ‌ترین نقاط قوت و فرصت‌های حوزه فرهنگ و هنر استان
- ۱۶۴.....پیشنهادها و اولویت‌های فرهنگی و هنری کوتاه‌مدت در فرهنگ و هنر استان
- ۱۶۵.....پیشنهادها و اولویت‌های فرهنگی و هنری بلندمدت
- ۱۶۶.....محدودیت‌های تحقیق

- ۱۶۷.....منابع
- ۱۶۹.....پیوست‌ها

چکیده

تحلیل و بررسی وضعیت فرهنگی و هنری استان هرمزگان و همچنین شناخت نقاط قوت و ضعف و همچنین شناسایی نیازها و خواسته‌های فرهنگی و هنری آن مبنای تصمیمات سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان حوزه فرهنگ است. این امر نیازمند دسترسی به آمار و اطلاعات دقیق دستگاه‌های فرهنگی و هنری است. علاوه بر این باید به ویژگی‌های فرهنگی، هنری، تاریخی، جغرافیایی، مذهبی و نژادی استان توجه شود. در پژوهش پیش رو تلاش شده است تا وضعیت فرهنگی و هنری استان هرمزگان بررسی شود و آگاهی‌های مناسبی از فرهنگ و هنر استان و خواسته‌ها و نیازهای عرصه فرهنگی و هنری و همچنین مشکلات و نقاط ضعف جمع‌آوری و ارائه شود. سؤالات اصلی این پژوهش عبارت‌اند از:

۱. وضعیت فرهنگی و هنری استان هرمزگان چگونه است؟

۲. چه نقاط قوت و ضعف، فرصت، تهدید و ظرفیت‌های محلی دارد؟

۳. خواسته‌ها و نیازهای فرهنگی و هنری استان هرمزگان کدامند؟

روش پژوهش روش کتابخانه‌ای و همچنین مصاحبه است. مصاحبه شونده‌ها به صورت گزینشی و هدفمند از میان بزرگان، اساتید، مدیران و کارشناسان عرصه فرهنگی، انتخاب شدند. بر همین مبنا پژوهش از چند بخش برخوردار است. در دو بخش نخست با استفاده از روش کتابخانه‌ای سیمای تاریخی، جغرافیایی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و همچنین آمارهای حوزه فرهنگ و هنر استان بیان شده است سپس با مصاحبه با نخبگان و مدیران فرهنگی و هنری نقاط قوت، ضعف، نیازها، فرصت‌ها و تهدیدهای عرصه فرهنگ و هنر استان شناسایی شد و در بخش پایانی با تمرکز بر گسترش عدالت فرهنگی نتایج به دست آمده تحلیل و ارائه گردید.

بر اساس داده‌های به دست آمده می‌توان گفت که اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی، شهرداری، سازمان امور کتابخانه‌های عمومی؛ میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و صدا و سیما نقش ویژه‌ای در عرصه فرهنگی و هنری دارند. دیگر دستگاه‌ها و نهادهایی هم که نقشی در این عرصه دارند کم‌وبیش مشغول فعالیت هستند. فرهنگ و هنر تلفیقی و جوانان جویای نام در عرصه فرهنگی و هنری نقاط قوت استان به شمار می‌روند. نقاط ضعف فراوانی در زمینه فرهنگی و هنری گریبانگیر فرهنگ و هنر استان است. برای فرهنگ و هنر استان می‌توان ضعف‌هایی همچون موازی‌کاری دستگاه‌های فرهنگی و هنری،

ضعف زیرساخت‌ها، معیشت اصحاب فرهنگ و هنر، سینما و حوزه فیلم‌سازی، گرانی کتاب، دلسردی پژوهشگران و اهل قلم، تعطیلی نشریات، مهاجرت هنرمندان برجسته، کمبود حمایت و آموزش در رشته‌های هنری و حمایت اندک از هنرمندان و اصحاب فرهنگ را نام برد. از میان این نقاط ضعف می‌توان کمبود حمایت و آموزش، اوضاع بد معیشتی اصحاب فرهنگ و هنر و موازی‌کاری و عدم حصول نتیجه مطلوب در بین دستگاه‌های فرهنگی و هنری را از تهدیدات این عرصه برشمرد. در پایان نیز امکان صادرات آثار هنری، امکان برگزاری نمایشگاه‌های بین‌المللی فرهنگی و هنری، وجود شرکت‌های بزرگ اقتصادی، موسیقی به‌عنوان هنری همه‌گیر، پیشینه فرهنگی و هنری و فضای هنری بی‌نظیر استان را از فرصت‌ها و ظرفیت‌های بومی این استان برشمرد که توجه به آنها می‌تواند فرهنگ و هنر استان را دگرگون نماید.

واژگان کلیدی: فرهنگ و هنر، استان هرمزگان، شاخص‌های فرهنگی، عدالت فرهنگی، فرصت‌ها و تهدیدهای فرهنگی.

پیشگفتار

فرهنگ یک ملت نشان‌دهنده اندیشه‌ها، باورها، خواسته‌ها، رفتارها و ارزش‌های آن ملت است. فرهنگ و باور عمومی هر جامعه‌ای نخست در حفظ و تقویت هویت و موجودیت جامعه دارای جایگاه است و در وهله دوم زمینه‌ساز پیشرفت و توسعه همه‌جانبه جامعه است. امروزه، یکی از شاخص‌های اصلی توسعه پایدار جامعه، توسعه فرهنگی است. دستیابی به توسعه فرهنگی با توجه به وسعت این عرصه و تغییر و تحولات سریع آن، جز با مدیریت صحیح امکان‌پذیر نیست. جامعه‌شناسان معتقدند اگر فرهنگ یک جامعه به پویایی و پختگی لازم نرسیده باشد، پیشرفت، انکشاف و توسعه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و... در آن جامعه میسر نخواهد بود. بنابراین، پاره‌ای چالش‌های فراروی توسعه فرهنگی عبارت‌اند از: شکاف‌ها و تعارضات قومی و مذهبی، پایین بودن سطح سواد ارزش‌ها و هنجارهای ضد توسعه فرهنگی و عدم برقراری مساوات و عدالت فرهنگی در جغرافیای مختلف. در واقع، توسعه اجتماعی، سیاسی و اقتصادی بدون توسعه فرهنگی و برقراری عدالت فرهنگی میسر و ممکن نخواهد شد. برای حصول به این امر در حوزه فرهنگ، نیازمند سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در دو فاز کوتاه‌مدت و بلندمدت هستیم.

یکی از دغدغه‌های مهم سیاست‌گذاران و محققان عرصه فرهنگ و هنر، نبود آمار، گزارش و داده‌های مرتبط در بخش‌های مختلف فرهنگی و هنری؛ همچنین تخمین و ارزیابی عملکرد این حوزه‌ها می‌باشد.

برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی حوزه فرهنگ نیازمند شناخت کافی وضعیت فرهنگی (با اتکا به آمار و ارقام موجود و همچنین درک نیازهای فرهنگی با توجه به ویژگی‌های مذهبی، قومیتی، جغرافیایی و...) هستیم. بدین منظور، توصیف و تحلیل وضعیت شاخص‌های فرهنگی از قبیل کتاب و نشر، مطبوعات و رسانه، هنر و سینما و حوزه قرآن از نیازهای ضروری حوزه فرهنگ و هنر کشور است.

ارزیابی اسناد و مدارک موجود در مجموعه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و ادارات تابعه در استان‌ها و شهرستان‌ها نشان می‌دهند که اطلاعات و آمار دقیقی از وضعیت تولید، توزیع و مصرف حوزه فرهنگ و هنر وجود ندارد و اگر هم گزارشی وجود داشته باشد، کمتر بر واقعیات و نیازهای فرهنگی و هنری استان‌ها متکی است. این در حالی است که برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مطلوب، توصیف و تحلیل وضعیت فرهنگی

و هنری استان‌ها ضروری است. بدین منظور، این پژوهش با هدف شناسایی وضعیت فرهنگی و هنری استان‌ها؛ شناسایی اقدامات و برنامه‌های انجام‌شده و در حال انجام فرهنگی و هنری؛ شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای حوزه فرهنگ و هنر؛ شناسایی خواسته‌ها و نیازهای فرهنگی و هنری؛ و سرانجام، شناسایی ظرفیت‌های بومی حوزه فرهنگ و هنر استان‌های کشور انجام شده است.

در این اثر و مجموعه تصویری از وضعیت فرهنگی و هنری هر استان با دید تاریخی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی ارائه شده است، سپس شاخص‌های فرهنگی از ادارات کل فرهنگ و ارشاد استان‌ها و نهادهای فرهنگی مرتبط جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل شده‌اند. در ادامه برای رسیدن به چارچوبی مشخص از نقاط قوت، ضعف، فرصت، تهدید، خواسته‌ها و نیازها، مصاحبه‌هایی با نخبگان فرهنگی، متخصصان و مسئولان امور فرهنگی و هنری استان‌های مورد پژوهش انجام گرفته است.

جامعه تحقیق این پروژه عبارت است از چهارده استان کشور شامل: آذربایجان غربی، ایلام، خراسان شمالی، خراسان جنوبی، خوزستان، زنجان، هرمزگان، کردستان، بوشهر، کهگیلویه و بویراحمد، چهارمحال و بختیاری، سیستان و بلوچستان، کرمان، (جنوب استان کرمان) و گلستان.

در بخش پایانی کلیه پژوهش‌ها، نتایج در دو محور کوتاه‌مدت و بلندمدت به صورت مبسوط تبیین و تحلیل شدند.

امید است نتایج این مجموعه پژوهش بتواند مورد استفاده مسئولان فرهنگی در وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی شامل معاونتها، ادارات کل ستادی و ادارات کل استانی قرار گیرد. در پایان، از همکاران معاونت پژوهشی پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، دفتر مطالعات راهبردی و مدیریت طرح، دکتر اسماعیل افقهی؛ همچنین پژوهشگرانی که در چهارده استان، فاز اول این طرح را به نحو مطلوبی انجام داده‌اند، تشکر و قدردانی می‌کنم.

تیر ۱۴۰۰

دکتر محمد سلگی

رئیس پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات

بخش اول: کلیات تحقیق

فصل حاضر دربرگیرنده کلیات تحقیق است؛ به طوری که در وهله اول مسئله تحقیق مورد اشاره قرار می‌گیرد؛ بدین معنا دغدغه ذهنی محقق چیست و کدام دغدغه ذهنی برای محقق ایجاد مسئله کرده است. در وهله دوم به اهداف تحقیق و سپس به صورت‌بندی نهایی و دقیق پرسش تحقیق که راهنمای اصلی کار در مراحل بعدی خواهد بود، پرداخته می‌شود و در نهایت به روش تحقیق اشاره می‌گردد.

مقدمه

فرهنگ هر جامعه آداب، رسوم، باورها و اخلاقیات یک جامعه را در بر می‌گیرد. فرهنگ پیشینه‌ای بیشتر از تمدن دارد و می‌توان عناصر و عوامل فرهنگ را در جوامع روستایی پیش از شهرنشینی پیدا کرد. در طول تاریخ، فرهنگ اقوام و ملل مختلف به وسیله عوامل مختلفی همچون رفت‌وآمدهای بازرگانی، مهاجرت‌های اجباری و اختیاری، جنگ‌ها و مسافرت‌های جهانگردان در میان کشورهای مختلف گسترش پیدا کرده است و تنها فرهنگ‌های ریشه‌دار و دین‌های باستانی به دوره کنونی رسیده است و دیگر فرهنگ‌ها یا نابود شده و یا در فرهنگ و تمدن این ملل به رنگ و شکل نویی درآمده و ماندگار شده است. کشور ایران یکی از کشورهای جهان است که فرهنگ ریشه‌دارش دارای پیشینه‌ای تا دوران افسانه‌ای است. در جای‌جای کشور ایران عوام، بزرگان و سردمداران آگاهانه و یا ناآگاهانه به بلوغ و ماندگاری این فرهنگ کمک کرده‌اند. در دوره کنونی نیز باتوجه به گسترش روزافزون روابط

اجتماعی و انقلاب رسانه‌ای فرصت مناسبی برای معرفی و گسترش فرهنگ هر جامعه فراهم شده است. اگر در این برهه کم‌کاری در این زمینه انجام شود تکلیف فرهنگ جوامع در دهه‌های آینده بسیار بغرنج و حاکی از بیگانگی فرهنگی است. استان هرمزگان به‌عنوان بخشی از کشور ایران دارای پیشینه‌ای به بلندای فرهنگ و تمدن ایرانی است. هرمزگان بخشی از کرانه‌های خلیج فارس است و خلیج فارس و کرانه‌هایش بخشی از تمدن بشری به‌شمار می‌رود. این پیشینه به همراه روابط بازرگانی دور و دراز کرانه‌های خلیج فارس با خاور دور، کرانه‌های هندوستان و شرق آفریقا و همچنین روابط سیاسی و بازرگانی با کشورهای اروپایی در چند سده گذشته سبب شکل‌گیری فرهنگی تلفیقی در این کرانه‌ها شده است. هرمزگان از گذشته‌های دور محل اجتماع و رفت‌وآمد مردمان مختلف از بخش‌های مختلف جهان بوده است و تأثیرپذیری و تأثیرگذاری فرهنگی در ساکنان آن مشهود است.

طرح مسئله

فرهنگ یک ملت شکل‌دهندهٔ باورها، ارزش‌ها، اصول اخلاقی، نمادها، زبان و درنهایت سبک زندگی است که مردم در لایه‌های مختلف آن رویدادهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی را تعبیر و تفسیر می‌کنند و با فرهنگی که دارند به خود هویت می‌دهند و در گروه‌ها انسجام می‌یابند. فرهنگ بر سیاست، اقتصاد و مسائل اجتماعی اولویت دارد و جامعه‌ای که فرهنگ آن درست شود در سایر امور نیز موفق خواهد بود؛ بنابراین فرهنگ از اهمیت بالایی برخوردار بوده و نیازمند برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری دقیق است.

سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی دقیق و همه‌جانبه برای فرهنگ، نیازمند دسترسی به آمار و اطلاعات دقیق از وضعیت فرهنگی و همچنین درک نیازهای فرهنگی با توجه به ویژگی‌های مذهبی، قومیتی، جغرافیایی، نژادی و... است. برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در این حوزه، بدون توجه به واقعیت جامعه و داشتن اطلاعات کافی، منجر به سطحی‌نگری در برنامه‌ریزی شده و اثربخشی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی را با مشکل مواجه می‌کند. بررسی مستندات موجود در مجموعه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و استان‌های کشور، نشان می‌دهد باوجود اینکه تصور می‌رود اطلاعات آماری دقیق از وضعیت تولید، توزیع و مصرف حوزه فرهنگ و هنر باید وجود داشته باشد، ولی متأسفانه اطلاعات موجود ناقص بوده و اطلاعات دقیقی از فعالیت‌ها و عملکرد فرهنگی و هنری استان‌ها وجود ندارد و گزارش‌های موجود، مبتنی بر واقعیات و نیازهای فرهنگی هنری استان‌ها نیست. این در حالی است که برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مناسب، تهیه و تحلیل وضعیت فرهنگی

و نیازها و خواسته‌های فرهنگی هنری استان‌ها ضروری است. در این راستا در پژوهش حاضر، باهدف شناسایی تحولات فرهنگی و هنری استان‌ها، ابتدا اطلاعات توصیفی از وضعیت فرهنگی و هنری با تأکید بر اقدامات، برنامه‌ها و منابع فرهنگی تولیدشده جمع‌آوری می‌شود و با مصاحبه با نخبگان فرهنگی هنری و مدیران این حوزه، تحلیلی از وضعیت فرهنگی و هنری استان با تکیه بر نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدها و همچنین نیازها و خواسته‌های فرهنگی هنری استان و با تمرکز بر گسترش عدالت فرهنگی ارائه خواهد شد.

اهداف طرح

هدف اصلی:

شناسایی وضعیت فرهنگی و هنری استان.

اهداف فرعی:

۱. توصیف وضعیت فرهنگی و هنری استان؛
۲. شناسایی اقدامات و برنامه‌های انجام‌شده و در حال انجام فرهنگی و هنری استان؛
۳. شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای حوزه فرهنگ و هنر استان؛
۴. شناسایی خواسته‌ها و نیازهای فرهنگی و هنری استان؛
۵. شناسایی ظرفیت‌های بومی حوزه فرهنگ و هنر استان؛

سؤالات طرح

۱. در حال حاضر وضعیت فرهنگی و هنری استان چگونه است؟
۲. چه اقدامات و برنامه‌های فرهنگی و هنری در استان انجام و یا در حال انجام است؟
۳. وضعیت فرهنگی و هنری استان از چه نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدهایی برخوردار است؟
۴. خواسته‌ها و نیازهای فرهنگی و هنری استان کدامند؟
۵. وضعیت فرهنگی و هنری استان از چه ظرفیت‌های بومی برخوردار است؟

روش شناسی

این پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی است و از نظر روش اجرا تلفیقی از روش کتابخانه‌ای و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته است. این پروژه در دو فاز اجرا می‌شود. فاز اول از روش کتابخانه‌ای برای توصیف سیمای تاریخی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و

همچنین وضعیت آماری فرهنگ و هنر استان استفاده می‌کند و فاز دوم از طریق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید و همچنین نیازهای فرهنگی استان را شناسایی می‌کند. در این تحقیق نوع روش مورد استفاده، کیفی خواهد بود که برای تحلیل مصاحبه‌ها از تحلیل محتوای کیفی استفاده می‌کنیم. در این تحقیق با توجه به اهداف تحقیق، برای تحلیل محتوای داده‌های به دست آمده در مصاحبه از رویکرد استقرایی استفاده می‌شود. برای جمع‌آوری داده‌ها از برگه‌های یادداشت برداری برای ثبت نتایج مصاحبه‌ها (پیوست ۱) و سیاهه و ارسی (پیوست ۲) استفاده می‌شود. برای اطمینان تمام مصاحبه‌ها به صورت کامل ضبط، پیاده‌سازی و مورد استفاده قرار خواهد گرفت. اشباع نظری در این پژوهش مبناست و تا زمانی مصاحبه‌ها ادامه خواهد یافت که مطالب جدیدی ارائه می‌شود. جامعه این پژوهش با توجه به مراحل پژوهش به دو گروه تقسیم بندی می‌شود.

- کتاب‌ها و مستندات زیر:

– سالنامه آماری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دفتر مطالعات راهبردی، ۱۳۹۷

– پیمایش ملی ارزش‌ها و نگرش‌های ایرانیان

– پیمایش ملی مصرف کالاهای فرهنگی

– گزارش عملکرد استانی

- سایر کتاب‌ها و مستندات مرتبط با حوزه فرهنگ و هنر استانی

جامعه این پژوهش شامل خبرگان فرهنگ و هنر است که دربرگیرنده اساتید، فرهیختگان، هنرمندان و نویسندگان برجسته، مدیران و کارشناسان شاغل در بخش فرهنگی سازمان‌های دولتی به خصوص اعضای شورای شهر، اعضای هیئت رئیسه تشکل‌ها و انجمن‌های فرهنگی و هنری است. در این بخش از پژوهش برای انتخاب نمونه‌ها از روش نمونه‌گیری هدفمند بهره گرفته می‌شود. برای انتخاب نمونه‌ها نیز به شکل هدفمند از معیارهایی مانند: الف) مدیر/متخصص در حوزه فرهنگ و هنر؛ ب) فعالان فرهنگی، نویسندگان و هنرمندان؛ پ) عضو هیئت علمی دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی در زمینه فرهنگ و هنر؛ ت) پژوهشگر یا روزنامه‌نگار در زمینه فرهنگ و هنر، استفاده می‌گردد. پرسش‌های کلی مصاحبه عبارت هستند از:

۱. وضعیت فرهنگی و هنری استان از چه نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدهایی رنج

می‌برد؟

۲. نیازهای فرهنگی و هنری استان چیست؟

۳. وضعیت فرهنگی و هنری استان از چه ظرفیت‌های بومی‌ای برخوردار است؟

بخش اول: کلیات تحقیق | ۹

در سؤالات حاضر سعی می‌گردد حوزه‌های مختلف فرهنگ و هنر (کتاب، مطبوعات، رسانه خبری و تبلیغات، نمایش، سینما، پویانمایی و موسیقی، قرآن و عترت، فرهنگ عامه و سبک زندگی، شعر و ادبیات، عکس و هنرهای تجسمی و سایر فعالیت‌های فرهنگی و هنری) مورد توجه قرار گیرد.

در نهایت در این مرحله با پانزده نفر از هنرمندان مصاحبه به عمل آمد که در رشته‌های مختلف مشغول به فعالیت بوده و از تجارب زیادی برخوردار بودند. در جدول شماره ۱، به‌طور کلی مشخصات مشارکت‌کنندگان نشان داده شده است.

جدول شماره ۱. مشخصات جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان

ردیف	نام و نام خانوادگی	تحصیلات	رشته
۱	رضا کمالی زرکانی	مدیرکل فرهنگ و ارشاد اسلامی	مدیر فرهنگی و هنری
۲	حجت‌الاسلام انصاری راد	مدیرکل سازمان تبلیغات اسلامی	مدیر فرهنگی
۳	حجت‌الاسلام دکتر ذاکری	کارشناسی مرمت بنای تاریخی	مدیر فرهنگی
۴	احمد پاداش	رئیس انجمن موسیقی استان	مدیر هنری
۵	فرشید تنیده	رئیس خبرگزاری ایرنا هرمزگان	فعال و مدیر رسانه‌ای
۶	غلامحسین عطایی	مدیرمسئول روزنامه ندای هرمزگان	پیشکسوت و فعال رسانه‌ای
۷	امیر غنی زاده	ریاست اداره فرهنگی اداره کل فرهنگ و ارشاد	فرهنگی
۸	فروزان کهوری نژاد	رئیس انجمن سینمای جوان هرمزگان	مدیر هنری
۹	استاد محمد قویدل	شاعر، بازیگر و نمایشنامه‌نویس	پیشکسوت هنری
۱۰	مصیب داوری	رئیس اداره هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی	مدیر هنری، هنرمند رشته نمایش
۱۱	امین درستکار	رئیس اداره سینمایی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی	مدیر هنری- هنرمند
۱۲	حسین کریمی	ریاست انجمن نمایش استان هرمزگان	هنرمند حوزه نمایش
۱۳	بلقیس بهزادی	هنرمند و فعال فرهنگی	شاعر
۱۴	حامد رضوانی	ریاست سازمان فرهنگی ورزشی شهرداری بندرعباس	مدیر فرهنگی و فعال حوزه رسانه
۱۵	محمد سایبانی	هنرمند، کارگردان نمایش	هنرمند حوزه نمایش

با توجه جدول بالا، ویژگی‌های زمینه‌ای مشارکت‌کنندگان به شرح زیر است: به لحاظ جنسیت ۱۵ درصد زن و ۸۵ درصد مرد بودند. از نظر رسته کاری حدود ۵۰ درصد از مشارکت‌کنندگان مدیر فرهنگی و هنری هستند و از مشکلات عرصه فرهنگی و هنری آگاهی دارند. علاوه بر این ۵۰ درصد دیگر مصاحبه‌شوندگان از فعالان عرصه فرهنگی و هنری هستند. فعالان عرصه نمایش، موسیقی، سینما، شعر و ترانه، رسانه به سؤالات ما پاسخ داده و جزو مصاحبه‌شوندگان هستند. ۱۵ درصد مصاحبه‌شوندگان در عرصه رسانه فعالیت دارند. ۳۰ درصد در عرصه نمایش فعالیت دارند. قابل ذکر است که بیشتر مدیران یاد شده هم از فعالان فرهنگی و هنری هستند. ۱۵ درصد از مصاحبه‌شوندگان در عرصه سینما فعالیت دارند. حدود ۱۵ درصد از مصاحبه‌شوندگان در عرصه موسیقی فعالیت دارند. در این تحقیق برای تحلیل داده‌های به دست آمده (باتوجه به اهداف تحقیق)، از رویکرد استقرایی و فن «کدگذاری باز» بهره گرفته می‌شود؛ به طوری که با استفاده از این تکنیک‌ها، داده‌ها در سه سطح مفاهیم، مقوله و مقوله عمده (با استفاده از مقایسه‌های ثابت) کدگذاری می‌شوند. لازم به ذکر است «کدگذاری^۱» عبارت است از کاربرد یک عنوان یا برچسب به یک نوع یا نتیجه یا تصور (چارمز و برینت، ۲۰۱۰: ۴۰۹-۴۱۰) و «کدگذاری باز» فرایندی تحلیلی است که بر مبنای آن داده‌ها به واحدهای معنایی کوچک‌تر تجزیه می‌شوند (مفاهیم)، برچسب می‌خورند و بررسی می‌شوند و در قالب مفهوم و مقوله درمی‌آیند (فسینجر، ۲۰۰۵: ۱۶۰). در این تحقیق کدگذاری باز در دو مرحله الف «مفهوم‌سازی^۲» و ب «مقوله‌بندی» انجام می‌گردد؛ به طوری که در مرحله مفهوم‌بندی داده‌ها به رویدادها یا ایده‌هایی خرد تجزیه شده و به هریک نامی که نمایانگر آن‌ها بود داده می‌شود. یعنی بار معنایی یا ایده و فکر اصلی که در داده‌ها (سطر یا پاراگراف) موجود بود، (باتوجه به برداشت و تعریف محقق)، مفهوم‌سازی گردید (استراوس و کوربین، ۱۳۹۱: ۱۲۶). در مرحله بعد مفاهیم به دست آمده بر اساس پدیده‌های کشف شده در داده‌هایی که مستقیماً به پرسش تحقیق مربوط می‌شوند، «دسته‌بندی یا مقوله‌بندی» می‌گردند. یعنی مفاهیمی که به لحاظ معنایی با همدیگر ارتباط داشتند ذیل یک مقوله قرار داده شدند و عنوانی انتزاعی برای آن‌ها انتخاب می‌گردد، سپس مقوله‌های به دست آمده به طور منظم با یکدیگر مقایسه می‌شوند و باتوجه به ارتباطی که به لحاظ معنایی با یکدیگر دارند ذیل «مقوله‌های کلان» دسته‌بندی می‌شوند.

1. Coding

2. Conceptualizing

بخش دوم:

سیمای کلی تاریخی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی استان هرمزگان

مقدمه

فرهنگ شاخصه اصلی تمدن است. انسان برخوردار از فرهنگ انسانی است که استعداد متمدن زیستن را دارد. نویسندگان تاریخ تمدن عناصری چون علم، فلسفه، ادبیات، هنر، دین، دولت، کار و اخلاق را در شکل‌گیری تمدن‌ها مؤثر می‌دانند. بر این اساس می‌توان گفت: انسان فرهنگی از نظر فردی انسانی است متمدن که بهره‌ای ولو به‌طور نسبی از علم، هنر، دین، اخلاق، ادبیات و ... دارد.

اما از نظر اجتماعی انسان فرهنگی کسی است که ارزش‌های اجتماعی در وجود او نهادینه شده و هنجارهای اجتماعی را پذیرفته است و در نتیجه قدرت کنترل رفتارهای خود را در یک نظام تعریف‌شده اجتماعی دارد.

در لغت‌نامه‌های فارسی واژه «فرهنگ» به معنی بالا کشیدن و رشد آمده است. کاملاً روشن است که رشد هر فرد درگرو فراهم آوردن زمینه‌های اولیه است. بنابراین جامعه پیشرفته جامعه‌ای است که زمینه‌های لازم را برای رشد فرهنگی انسان‌ها فراهم آورده باشد. پس فرهنگ امری نیست که از طریق بخشنامه اداری و دستورالعمل اجرایی بتوان آن را در افراد ایجاد کرد بلکه نیازمند معماری و مهندسی صحیح است. فرهنگ امری تدریجی بوده و به مجموعه‌ای از ارزش‌ها، هنجارها و رفتارها گفته می‌شود که در طول زمان در بین یک ملت شکل گرفته و به‌صورت نظام درمی‌آید. پس می‌توان از مقوله‌ای به نام معماری فرهنگی سخن گفت. این معماری امری واقعی است و عبارت است از

نهادینه کردن ارزش‌ها و ایجاد تغییر در هنجارها و رفتارهای یک جامعه که به دست افراد جامعه انجام می‌گیرد و سپس به خود آن‌ها هویت می‌بخشد. لذا توجه شایسته و بایسته به مقوله فرهنگ در جهت تربیت و هدایت آحاد جامعه ضروری است. حتی می‌توان گفت که بسیاری از اهداف اجتماعی از قبیل تحقق عدالت، برقراری امنیت اجتماعی، سلامت روابط اجتماعی، پیشرفت و تمدن‌سازی، تأمین معیشت و رفاه و بهداشت جامعه در پرتو فرهنگ صحیح قابل وصول است.

جامعه امروز ایران مستعد تعالی فرهنگی است لذا باید با بازشناسی و بازتعریف اهداف فرهنگی جامعه و باور کردن توانمندی‌های ملی و پرهیز از نسخه‌های وارداتی، نظم و نسق پیشرفته‌ای در عرصه فرهنگ و هنر به وجود آوریم. تقویت فرهنگ‌های بومی و قومی، معرفی فرهنگ ملی با همه خرده‌فرهنگ‌های شکل گرفته در آن باید جزء اهداف کلان جامعه باشد. فرهنگ‌های شکل گرفته در طول اعصار مختلف در سرزمین ایران شاخصه‌های تمدنی ما محسوب می‌شوند لذا نیازمند تقویت و بازتولید هستند. یکسان‌سازی فرهنگی علاوه بر اینکه نسل جوان را از ریشه‌های خود جدا می‌کند میزان آسیب‌پذیری فرهنگی جامعه را نیز افزایش می‌دهد.

بسیاری از آداب و رسوم و سنت‌ها فارغ از تعلقات قومی و مذهبی که در مناطق مختلف ایران وجود دارد به همگرایی ملی کمک می‌کنند. به‌عنوان مثال آیین‌های شب یلدا، یا آداب و رسوم مربوط به نوروز با همه تنوع‌هایی که در آن‌ها وجود دارد علاوه بر تأمین نشاط عمومی وحدت‌بخش بوده و موجب حفظ هویت ملی ایرانیان است.

ویژگی‌های جغرافیایی، جمعیتی، قومیتی (زبانی و مذهبی)، تجاری و صنعتی استان هرمزگان

خلیج فارس در کرانه‌های جنوبی کشور ایران گسترده و نامش نیز بانام ایران آمیخته شده است. جهانیان از گذشته‌های دور آن را به نام ایران و دریانوردی و بازرگانی ایرانیان می‌شناسند. زندگی بیشتر مردمان کرانه‌ای به دریا گره خورده است و کرانه و پس کرانه‌های خلیج فارس و جنوب خاوری ایران در گستره استان کرمان بخشی از نخستین سکونت‌گاه‌های بشری است. کاوش‌های باستان‌شناسی دو دهه گذشته در کرمان و جلگه هلیل رود در گرمسیرات کرمان این دیدگاه را استوار و پایدار نموده است. یافته‌های باستان‌شناسی که از کاوش‌های باستان‌شناسی در گستره جنوب کرمان (که در این پژوهش گرمسیرات نامیده می‌شود) به دست آمده است؛ نشان‌دهنده تاریخ دیرینه جنوب خاوری ایران است. این یافته‌ها پیوندهای سیاسی، اقتصادی، هنری و اجتماعی مردمان جلگه هلیل رود و جاده باستانی

هرموز به کرمان را با شهرهای موهنجدارو و هاراپا در درهٔ سند و آسورستان (میان رودان) در عراق امروزی روشن می‌کند.

جایگاه جغرافیایی

استان هرمزگان با ۶۸,۰۰۰ کیلومتر گستره و ۱,۷۷۶,۴۱۵ نفر جمعیت در جنوب کشور ایران در کرانه‌های خلیج فارس و دریای مکران گسترده شده است. گسترهٔ این استان از شمال به استان کرمان، از شمال باختری و باختر به استان فارس و بوشهر، از خاور به استان سیستان و بلوچستان و از جنوب به خلیج فارس و دریای مکران پایان می‌یابد. استان هرمزگان ۱۳ شهرستان دارد. ابوموسی، بستک، بشاکرد، بندر جاسک، بندر خمیر، بندر سیریک، بندرعباس، بندرلنگه، پارسیان، حاجی‌آباد، رودان، قشم و میناب شهرستان‌های استان هرمزگان هستند. بندرعباس بزرگ‌ترین شهر و مرکز استان است. این شهر در سال ۱۰۳۱ هجری پس از شکست و بیرون راندن پرتغالی‌ها از جزیرهٔ هرموز به فرمان شاه‌عباس یکم صفوی در جای دهکدهٔ بندل، میان ده سورو و مغ‌ناخدا بنیان نهاده شد. بندرعباس بزرگ و بزرگ‌تر شد و هم‌اکنون دو روستای سورو و مغ‌ناخدا را که در هنگام بنیان گذاشتن شهر، چند فرسنگ از شهر دور بودند در خود جای داده است. کشتزار نابند نیز که در شمال خاوری بندل بود اکنون در درون بندرعباس جای گرفته است. باختری‌ترین شهرستان استان، پارسیان و خاوری‌ترین آن جاسک است. جزیرهٔ ابوموسی جنوبی‌ترین شهرستان و حاجی‌آباد شمالی‌ترین شهرستان استان هرمزگان است. علاوه بر سرزمین‌های کوهستانی و پست جلگه‌ای، بیشتر جزایر خلیج فارس در کرانه‌های شمالی خلیج فارس، در استان هرمزگان جای گرفته است.

گرما و دریا

آب‌وهوای استان گرم و نمناک است و دمای هواگاهی از ۵۰ درجهٔ سانتی‌گراد بالاتر می‌رود. پرآب‌ترین رود استان، رود میناب است که سد استقلال بر روی آن ساخته شده و آب کشاورزی جلگهٔ میناب و بخشی از آب آشامیدنی چند شهرستان استان همچون بندرعباس را فراهم می‌کند. زندگی در کرانه‌ها و جلگه‌های بارور این رود از دورهٔ پیش‌ازتاریخ آغاز شده است. پیشهٔ بیشتر مردم استان هرمزگان وابسته به دریا است. بازرگانی، دریانوردی و ماهیگیری در کرانه‌ها همه‌گیر است. اگرچه در بخش‌های پس‌کرانه‌ای، کشاورزی، باغداری و دام‌پروری رواج دارد ولی دریا و زندگی وابسته به آن، فرهنگ، آیین، هنجارها و اقتصاد هرمزگانی‌ها را دگرگون کرده است.

۱. در گویش بندری و بسیاری از شهرهای جنوبی ایران درخت خرما مغ نامیده می‌شود. این نام فارسی است و نخل که جایگزین این نام شده عربی است.

دین و مذهب و ساکنان هرمزگان

نزدیک به ۹۹ درصد مردمان استان هرمزگان مسلمان هستند. بیشتر مردم باختر و بخشی از خاور استان (شهرستان‌های سیریک و جاسک) اهل سنت هستند و شیعیان، بیشتر در بخش‌های مرکزی و شمالی استان زندگی می‌کنند. شیعیان و اهل سنت در این استان بدون هیچ‌گونه تندروی و کندروی در کنار یکدیگر با آرامش زندگی می‌کنند. در بخش خاوری استان هرمزگان شیعیان بشاگردی با پیشینه‌ای ۱۲۰۰ ساله زندگی می‌کنند. از این شیعیان از سده سوم هجری در بخش‌های خاوری استان هرمزگان یاد شده است. علاوه بر مهاجران چند سده گذشته از فارس و کرمان، گروه‌های زبانی بلوچ، عرب، رنگین‌پوستان باستانی، بومیان آفریقایی‌تبار و بشاگردی‌ها در این استان زندگی می‌کنند. بسیاری از مردمان هرمزگان رنگین‌پوستانی هستند که از چندین هزار سال پیش از میلاد مسیح در کرانه‌های شمالی و جنوبی خلیج فارس ساکن بوده‌اند. به گفته برخی تاریخ‌نویسان این رنگین‌پوستان از بومیان پیش از آریایی کرانه‌های خلیج فارس هستند که با گذشت زمان و با آمیختگی با دیگر تیره‌ها در این کرانه‌ها ماندگار شده‌اند. برخی دیگر، این تیره‌های لاغراندام و رنگین‌پوست را بازمانده تیره‌های دراویدی می‌دانند؛ ولی پژوهش‌های بیشتری باید در این باره انجام شود چراکه دیدگاه استواری درباره نژاد نخستین مردمان ساکن در کرانه و پس کرانه‌های خلیج فارس و دریای مکران یاد نشده است.

هم‌اکنون تیره بلوچ و بشاگردی در خاور، تازیان در باختر و جزایر خلیج فارس، رنگین‌پوستان باستانی ساکن در کرانه‌های خلیج فارس و بومیان آفریقایی‌تبار در شهرستان‌های میناب، رودان و بندرعباس زندگی می‌کنند. در گستره‌ای برابر با بلوکات هفت گانه دوره قاجاری نیز تیره‌هایی از ساکنان بومی این استان و همچنین مهاجرانی از دو استان همسایه، کرمان و فارس زندگی می‌کنند. آمیختگی نژادی در برخی بخش‌ها ویژگی‌های دودمانی را نابود کرده است. مهاجران ایرانی و انیرانی که در چند سده گذشته به این استان کوچ کرده‌اند، زبان و فرهنگ هرمزگانی‌ها را پذیرفته و آیین‌ها، هنجارها و فرهنگ خود را به مردم هرمزگان سپرده‌اند. هزاره‌های پی‌درپی بازرگانی و دریانوردی و آمدوشد بازرگانان و کوچ‌های خواسته و ناخواسته بزرگان و بازرگانان، فرهنگ بومی هرمزگان را دگرگون کرده است. بیشتر مردمانی که به استان هرمزگان کوچ نموده‌اند از استان‌های فارس و کرمان هستند. روایاتی درباره پیوندهای سیاسی، اقتصادی و فرهنگی لار و اوز در جنوب استان فارس با استان هرمزگان از سده‌های میانه هجری یاد شده است. مهاجران رنگین‌پوست انیرانی که خواسته یا ناخواسته در چند سده گذشته به ایران و استان

هرمزگان کوچ نموده‌اند، امروزه ایرانی شده و گذشته‌ای جز این در پندارشان نمی‌گنجد. علاوه بر این در پنج دهه گذشته استان هرمزگان رشد اقتصادی فراوانی داشته است. این رشد سبب شده تا تیره‌های گوناگون ایرانی برای یافتن پیشه مناسب به استان هرمزگان کوچ کنند. در شهرهای بندرعباس، جزیره کیش و جزیره قشم تیره‌های گوناگون با آیین‌ها، هنجارها و فرهنگ‌های گوناگون در کنار یکدیگر زندگی می‌کنند. در دیگر شهرهای استان نیز مردمانی از دیگر استان‌های کشور زندگی می‌کنند. به سبب پیوندهای بازرگانی، سیاسی و فرهنگی کرانه‌های شمالی و جنوبی خلیج فارس با کرانه‌های هندوستان و خاور آفریقا، بسیاری از فرهنگ‌های کرانه نشینان هرمزگان با آیین‌ها و هنجارهای کرانه‌های یادشده دارای وابستگی و همسویی فراوان است.

زبان و گویش مردم هرمزگان

استان هرمزگان از نظر زبانی دارای گوناگونی فراوان است. عربی، بلوچی، بشاگردی، مینابی، رودانی، بندری (بندرعباسی)، کشمی (قشمی)، بستکی، فینی، لنگه‌ای و گویش و لهجه‌های کوچک و بزرگ دیگر، گویشورانی در میان مردم استان دارد. بر پایه دیدگاه زبان‌شناسان، بیشتر گویش‌های استان هرمزگان زیرگروه گویش بشکردی است. «گرشویچ»^۱ گویش بشکردی را در گستره بزرگ‌تری از بشکرد شناسایی نموده است. وی می‌نویسد: گویش بشکردی دارای سه گروه و چندین زیرگروه است. گروه نخست آن دربرگیرنده گویش‌های مینابی، بندرعباسی، هرموزی، برنتینی، رودانی و رودباری است. گروه دوم در مارز و کوه شهری و رمشک است که در دوره قاجار بخشی از بشکرد بوده است. گروه سوم در بخش‌های شهبابک، پیزگ، زنگیک، گافر و پارموند بشکرد سکونت دارند. مردم بشکرد گروه گویشی دوم را مارزی گال و گروه سوم را ملکی گال می‌نامند.^۲ علاوه بر این به سبب کوچ مردمان گوناگون به استان هرمزگان، تیره‌های کوچک و بزرگ ایرانی با زبان و گویش‌های گوناگون در این استان زندگی می‌کنند. ریشه و پایه بیشتر گویش‌های یاد شده زبان فارسی است.

پیشینه تاریخی

بر پایه نوشته‌های تاریخی و یافته‌های باستان‌شناسی، بخش‌های خاوری استان در گستره دشت میناب، راه بازرگانی میناب به چیرفت در گستره شهرستان رودان و کوهستان بشاگرد

۱. ایلیا گرشویچ (Ilya Gershevitch). ایران‌شناس و زبان‌شناس روس تبار و ساکن انگلستان (۲۰۰۱-۱۹۱۴ میلادی). گرشویچ پژوهش‌های گسترده‌ای بر روی زبان‌های اوستایی، سُغدی، آسی، عیلامی و بلخی نموده و نوشته‌های گوناگونی از خود بر جای نهاده است.

۲. برای آگاهی بیشتر نگاه کنید به مقاله: مقایسه گویش فعل در گویش‌های جنوب شرقی ایران، دکتر محمود جعفر دهقی، مجموعه مقالات دانشگاه طباطبایی، شماره ۲۲، صف ۸۴۳ تا ۸۶۴

دارای پیشینه‌ی درازی هستند. پیشینه‌ی دریانوردی و بازرگانی در این بخش‌ها به هزاره‌های پیش از میلاد مسیح می‌رسد. (عباس نژاد؛ فاضلی، ۱۳۸۵: ۸۲) یافته‌های به‌دست‌آمده از کاوش‌های باستان‌شناسی این دیدگاه را استوار نموده است. کاوش‌های باستان‌شناسی استان از دهه‌ی پنجاه خورشیدی آغاز شده است. (خسرو زاده، ۱۳۹۲: ۷۹) برای نخستین بار باستان‌شناسان در جزیره‌ی کشم، هرموز، کیش و بخش مرکزی شهرستان بندرعباس به گمانه‌زنی و کاوش پرداختند و تپه‌هایی باستانی از دوره‌ی پیش‌ازتاریخ تا دوره‌ی قاجاریه را شناسایی و کاوش نمودند. (توفیقیان، ۱۳۸۷: ۲). در گمانه‌زنی‌های پس‌از آن نیز تپه‌های باستانی در باختر و شمال استان یافت شده است. هم‌اکنون نیز باستان‌شناسان پیگیر انجام کاوش‌ها در استان هستند. می‌توان امیدوار بود در آینده‌ای نه‌چندان دور آگاهی‌های بیشتری درباره‌ی کرانه و پس‌کرانه‌های خلیج‌فارس در استان هرمزگان یافت شود.

کاوش‌های باستان‌شناسی پیش از انقلاب اسلامی تنها در جزیره‌ی کشم، کیش و بخش مرکزی بندرعباس و اندکی در جزیره‌ی هرموز انجام و گزارش‌های آن در رسانه‌های باستان‌شناسی چاپ شده است. در این گزارش‌ها پیشینه‌ی سکونت در استان هرمزگان تا هزاره‌ی دهم پیش از میلاد مسیح بیان شده است. بر پایه‌ی یافته‌های باستان‌شناسی تُم سرخون در خاور بندرعباس پیشینه‌ی سکونت ده‌هزارساله دارد. (توفیقیان، ۱۳۸۷: ۲).

پس از انقلاب اسلامی تا سه دهه کاوشی در استان هرمزگان انجام نشده است. از دهه‌ی ۸۰ خورشیدی کاوش‌ها در خاور، باختر و شمال استان از سر گرفته شده است. کاوش‌های نو، دستاوردهای فراوانی داشته و بر آگاهی‌های ما از پیشینه، سکونت و فرهنگ مردم هرمزگان از دوره‌ی مفرغ تا سده‌های نخستین اسلامی افزوده است. بیشتر یافته‌های باستانی استان هرمزگان وابسته به دوره‌ی اشکانی است؛ ولی در جلگه‌ی آبرفتی رود میناب و دشت مغستان (برابر با شهرستان میناب و رودان) یافته‌های فراوانی از هزاره‌ی سوم پیش از میلاد به‌دست‌آمده که بیان‌کننده‌ی پیوند سیاسی، بازرگانی، فرهنگی و اقتصادی خاور هرمزگان با دیگر بخش‌های ایران و هندوستان است. (سرلک؛ نوروزی، ۱۳۸۶: ۱۳) (سرلک؛ نوروزی، ۱۳۸۹: ۲۴) گفتنی است هنوز بسیاری از تپه‌های باستانی شناسایی شده در جای‌جای استان چشم‌به‌راه کاوش و روشن شدن تاریخ گذشته این بخش از کرانه و پس‌کرانه‌های خلیج‌فارس هستند.

علاوه بر یافته‌های باستان‌شناسی، نوشته‌های تاریخی نیز از دوره‌ی شاهنشاهی هخامنشی به تاریخ این استان اشاره کرده است. هرودت ساکنان جزایر دریای اریتره^۱ و میک‌ها و یا

۱. یونانیان باستان دریای جنوب ایران، هندوستان و شبه‌جزیره عربستان را دریای اریتره می‌نامیدند. دریای اریتره باستانی، خلیج‌فارس، اقیانوس هند، دریای مکران و دریای عرب را در بر می‌گرفت.

ماکاها در کرانه‌های خلیج فارس و دریای مکران را ساتراپ و شاه‌نشین چهاردهم می‌داند (هرودت، ۱۳۸۲: ۱۹۲) و می‌نویسد ساکنان این جزایر که شاهنشاه هخامنشی آن‌ها را مهاجرین می‌نامد در واقع مخالفان او هستند که به این جزایر تبعید شده‌اند. خشایارشا نیز در سنگ‌نوشته تخت جمشید از تیره کوفج (کوهستان کوچ) با نام بخشی از شاهنشاهی پارس یاد نموده است. (مستوفی، ۱۳۵۱: ۲)؛ (شارپ، ۱۳۴۳: ۱۱۱) بر پایه نوشته‌های سده‌های نخستین اسلامی، کوهستان کوچ با کوهستان بشکرد در بخش خاوری هرمزگان همخوانی دارد. علاوه بر روایات تاریخی، یافته‌های باستان‌شناسی نیز رواج پیشه‌ها و زندگی وابسته به کشاورزی، دام‌پروری و ماهیگیری را در بیشتر بخش‌های هرمزگان پس از کوچ آمدن آریایی‌ها می‌دانند. برجسته‌ترین نشان این دگرگونی‌ها در جزیره قشم نمایان است. (خسروزاده، ۱۳۹۲: ۷۹)

با گذر از دوره افسانه‌ای و پیش‌ازتاریخ و آغاز دوره تاریخی تا سده پایانی شاهنشاهی اشکانی بیشتر ساکنان کرانه‌ها و بندرهای شمالی و جنوبی خلیج فارس و دریای مکران ایرانیان بودند و تازیان در سده‌های پایانی فرمانروایی اشکانیان به کرانه‌های جنوبی خلیج فارس کوچ کردند. پس از آن نیز تا سده هفت میلادی و فروپاشی شاهنشاهی ساسانی کرانه‌های جنوبی خلیج فارس همچنان در دست ایرانیان بوده است؛ بنابراین می‌توان گفت در همه کاوش‌های کرانه‌های جنوبی خلیج فارس پیشینه، فرهنگ و هنر ایرانی روشن و نمایان است و نمی‌توان از کنار آن گذشت. هرچه بیشتر در کرانه‌های جنوبی خلیج فارس کاوش‌های باستان‌شناسی انجام شود پیشینه و فرهنگ و هنر ایرانی بیشتر نمایان خواهد شد. لایه‌های زیرین این کاوش‌ها مانده‌ای جز مانده‌های فرهنگی، هنری و اقتصادی ایرانیان نخواهد داشت.

با یورش اسکندر و فروپاشی شاهنشاهی هخامنشی، سردار مقدونی سفر جنگی خود را تا بخش‌های باختری هندوستان دنبال نمود. در زمان بازگشت چندین گروه و دسته از سربازان اسکندر به فرماندهی نئارخوس (Nearchus) از راه دریایی از رود سند به سوی آسورستان در دل ایرانشهر (عراق امروزی) به راه افتادند. گزارش‌های این فرمانده در تاریخ آریان یاد شده است. نئارخوس در گذر از دریای مکران به خلیج فارس و رفتن به سوی میانرودان روایات ارزنده‌ای درباره مردمان کرانه‌ها و جزایر ایران در دریای مکران و خلیج فارس یاد نموده است.^۱

بیشتر این آگاهی‌ها از بندر بدیس در جایگاه کنونی بندر جاسک و بندر هرموز در کنار

۱. برای آگاهی از برگردان سفرنامه نئارخوس به فارسی نگاه کنید به: اعتمادالسلطنه، مرآت‌البلدان، ج ۱، ص ۴۷۰-۴۵۶ و همچنین سدیدالسلطنه، بندرعباس و خلیج فارس، ص ۳۲۷-۳۱۳. (بهتر است از متن انگلیسی بهره ببریم)

رود میناب و همچنین جزایر کشم (قشم)، کیش، هرمز و یا لارک یاد شده است. نکته ارزشمند این گزارش پیاده شدن سپاهیان نثارخوس در بندر آرموزیا (هرموز کهنه-میناب) و سفر نثارخوس به کرمان برای دیدار با اسکندر است. با آگاهی از پیشینه شهرهای میانه راه هرموز به جیرفت، می توان گفت که مسیر مسافرت نثارخوس به کرمان از راه جاده باستانی هرموز به جیرفت و کرمان بوده است. (Vincent, ۱۸۰۹: ۵۰)

در بازگشت از کرمان و آغاز دوباره سفر، نثارخوس از دو جزیره اوآراگانا و اوآراکاتا یاد می کند. بنا بر دیدگاه بسیاری از پژوهشگران این نامها به جزایر قشم و هرمز و یا لارک اشاره دارد. در میان روایات نثارخوس زندگی روزمره و اداری استوار کرانه های خلیج فارس پس از فروپاشی شاهنشاهی هخامنشی دیده می شود. این روایت نشان دهنده یک دستگاه اداری نیرومند در کرانه ها و جزایر خلیج فارس و دریای مکران در دوره هخامنشیان است. گفتنی است که ناوگان نثارخوس برای گشودن کرانه ها و جزایر ایران در خلیج فارس و کرمان راهی نشده بودند بلکه انگیزه اسکندر از گسیل نمودن ناگروه، شناسایی راه دریایی هندوستان به میانرودان و همچنین شناخت بندرها و کرانه های دریای پارس بوده است.^۱ نثارخوس در هنگام رسیدن به قشم از مازانس نام برده است. وی فرمانروای جزیره کشم (قشم) و شاید پادشاه کرانه ها و جزایر خلیج فارس بوده است. یافته های باستان شناسی جزیره کشم، جایگاه ویژه جزیره را در دوره هخامنشیان گواهی می دهد. نام ایرانی مازانس نیز دستگاه اداری هخامنشیان را در این بخش یادآوری می کند. (Vincent, ۱۸۰۹: ۵۰)

آگاهی های اندکی درباره دوره فرمانروایی سلوکیان در هرمزگان یاد شده است. کاوش های باستان شناسی می تواند تاریخ این دوره را روشن کند. بیشترین تپه های باستانی کاوش شده در استان هرمزگان وابسته به دوره فرمانروایی اشکانیان است. پنج سده پادشاهی اشکانیان در ایران ارزش فراوانی دارد. ارزش خلیج فارس و بازرگانی دریایی در این دوره دوچندان بوده و پارتیان بر پایه یک برنامه ریزی بلندمدت، در کرانه های شمالی و جنوبی خلیج فارس و در پس کرانه های این دریا شهرهای پرشماری ساختند. پیشه ساکنان این شهرها بازرگانی بود و در هنگام نیاز همراه با سپاهیان به مرزداری می پرداختند. (خسرو زاده، ۱۳۹۲: ۷۹) در دوره ساسانی نیز در کرانه های خلیج فارس شهرسازی رونق چشمگیری یافت و شهرهای گوناگون در کرانه های شمالی و جنوبی خلیج فارس ساخته شد. بیشتر این شهرهای باستانی، در کرانه های جنوبی خلیج فارس کاوش شده اند. اگرچه بسیاری از تپه های باستانی در کرانه های شمالی خلیج فارس (برابر با استان هرمزگان) شناسایی

۱. تا سده های نخست اسلامی جغرافی نویسان روایت نموده اند که به سبب پیشینه دراز و نیرومند ایرانیان در این کرانه ها، خلیج فارس، دریای مکران، اقیانوس هند و دریای عرب به نام دریای پارس نامیده می شد.

شده‌اند ولی تاکنون تنها چند تپه باستانی در گستره استان هرمزگان کاوش شده است. کاوش این تپه‌های باستانی یاری شایانی به روشن شدن تاریخ استان در دوره ساسانی خواهد کرد.

با یورش تازیان و آغاز نگارش نوشته‌های تاریخی و جغرافیایی به دست مسلمانان از سده دوم هجری و گشت‌وگذار جغرافیانویسان مسلمان در گستره هرمزگان از سده سوم هجری، روایت‌های تاریخی و جغرافیایی فراوانی درباره گستره هرمزگان یاد شده است. (مقدسی، ۱۳۶۰: ۶۸۸) ابن خردادبه دادن نام و نشان شاهی به فرمانروای کوهستان کوچ (کوفج) در بخش خاوری هرمزگان را از فرمان‌های اردشیر بابکان، بنیان‌گذار شاهنشاهی ساسانی می‌داند. استخری آگاهی خوبی در زمینه فرهنگ، دین، آیین و هنجارهای بخش‌های گوناگون هرمزگان که در گذشته جزئی از فارس و یا کرمان بوده است بیان می‌کند. (اصطخری، ۱۳۴۰: ۱۴۱) مقدسی روایت‌های فراوانی درباره خاور و باختر هرمزگان یاد کرده است. (مقدسی، ۱۳۶۰: ۶۸۸) ابن حوقل نیز آگاهی‌های خوبی در زمینه جغرافیای شهرها و راه‌های بازرگانی و دین و فرهنگ مردمان هرمزگان در سده‌های نخستین اسلامی دارد.

دیگر نویسندگان تاریخ و جغرافیا در سده‌های نخستین اسلامی نیز روایت‌های بسیاری در زمینه تاریخ این استان، چگونگی یورش تازیان به کرانه‌های شمالی خلیج فارس و گشودن بخش‌های گوناگون هرمزگان و درگیری‌های فرمانروایان این گستره یاد نموده‌اند. با گردآوری و بررسی این روایات می‌توان تاریخ این استان در سده‌های نخستین اسلامی را بازسازی نمود.

بیشتر روایات تاریخی در سه سده نخست اسلامی درباره بخش خاوری استان است و بندر هرموز کهنه، کوهستان کوچ و جزایر خلیج فارس و به‌ویژه جزیره کشم را دربر می‌گیرد. پس‌از آن نیز سیف (کناره، کرانه) بنی‌عمار در باختر استان هرمزگان، در بخش‌های میان بندر سیراف تا بندر خمیر مورداشاره تاریخ‌نویسان و جغرافی‌نویسان مسلمان قرار گرفته است. تاریخ‌نویسان مسلمان یورش تازیان به استان هرمزگان را میان سال‌های ۱۶ تا ۱۹ هجری، با یورش به جزیره قشم و کشتن مرزبان کرمان در این جزیره، می‌دانند (بلاذری، ۱۳۳۵: ۵۴۶). همچنین روایاتی از کارگزاران مسلمان در دو سده نخستین اسلامی در جزیره کشم و رخداد‌های آن در نوشته‌های اسلامی یاد شده است.^۱

پس از کشته شدن مرزبان در جزیره کشم، دروازه‌های کرانه‌های شمالی خلیج فارس

۱. بیشتر نویسندگانی که یورش تازیان را به کرانه‌های شمالی خلیج فارس، در دهه‌های نخست اسلامی، یاد نموده‌اند به گشودن جزیره کشم و کرانه‌های هرمزگان در زمان خلیفه دوم اشاره کرده‌اند.

به روی تازیان گشوده شد. نبردهای دیگر در جیرفت و بندر هرموز کهنه نتوانست تازیان را از این بخش‌ها بیرون کند. دشت مغستان و کرانه‌های هلیل رود گشوده شد و بسیاری از ساکنان آن به بخش‌هایی که هنوز به دست تازیان گشوده نشده بود کوچ کردند. (بلا ذری، ۱۳۳۵: ۵۴۶)

با جای گرفتن تازیان در دشت، تنها یک بخش مانده بود که در برابر آن‌ها ایستادگی می‌کرد. نوشته‌های تاریخی سده‌های نخستین اسلامی روایات فراوانی درباره درگیری میان تازیان و کفچان ساکن در کوهستان کوچ و همچنین ساکنان کوهستان بارز یاد کرده‌اند. پس از آن، نوشته‌های سده سوم هجری به سروری و فرمانروایی کوچیان از ده بکری در میانه راه جیرفت به بزم تا لب دریا اشاره کرده‌اند. این روایت نشانه پیروزی کوچیان کوهستانی بر دشت نشینان تازی است. کفچان تا دوره قاورد سلجوقی در سده پنجم هجری یکی از بازیگران ویژه جنوب خاوری ایران به‌شمار می‌آمدند و جنگ‌ها و پیوندهای دشمنانه این تیره با تازیان، صفاریان، سامانیان، خاندان بویه و سلجوقیان در بیشتر نوشته‌های تاریخی و جغرافیایی یاد شده است. در بخش دوم به تاریخ کوچیان که یکی از برجسته‌ترین بخش‌های هرمزگان در سده‌های نخستین هجری بود پرداخته خواهد شد. (طبری، ۱۳۷۵، ج ۵: ۲۰۱۴)

از دهه‌های پایانی سده چهارم هجری و دهه‌های نخستین سده پنجم هجری تهی شدن گستره سیاست و فرمانروایی در کرانه‌های شمالی و جنوبی خلیج فارس و ناتوانی روزافزون خاندان بویه و همچنین ویرانی سیراف و کوچ ساکنان ثروتمند آن به بندرهای دور و نزدیک، زمینه پیدایش فرمانروایی‌های نیرومند محلی در خاور و باختر استان هرمزگان مهیا شد. آگاهی ما از چگونگی بنیان دو پادشاهی در خاور و باختر استان بسیار اندک و گاهی با افسانه‌ها درآمیخته است. خاندان درمکوب در بندر هرموز کهنه (آرموزیا باستانی) در خاور هرمزگان و خاندان قیصر در جزیره کیش در باختر هرمزگان، دو پادشاهی برجسته و کارآمد گستره استان هرمزگان در سده‌های میانه اسلامی هستند. (وصاف، ۱۳۳۸: ۱۰۳)

پادشاهان خاندان درمکوب زمان درازی در کرانه‌های شمالی و در آینده در کرانه‌های شمالی و جنوبی خلیج فارس فرمانروایی کردند. آن‌ها با همراهی و همکاری فرمانروایان فارس در سال ۶۲۶ هجری پادشاهی خاندان بنی قیصر با پایتختی جزیره کیش در باختر هرمزگان را برانداختند و ۱۰۰ سال پس از آن در سال ۷۲۶ هجری جزیره کیش را به گستره فرمانروایی خویش افزودند. (وصاف، ۱۳۳۸: ۱۰۴) در این مدت بارها جزیره کیش دست‌به‌دست گشت و گاهی در دست هرموزیان و خاندان درمکوب بود و گاهی در دست

فرمانروایان فارس اما سرانجام در سال ۷۲۶ هجری، پس از دو دهه درگیری و جنگ میان هرموزی‌ها و خاندان طیبی که اجاره‌دار فارس و جزیره کیش از سوی ایلخانان بودند، خاندان درمکوب به پیروزی رسیدند. از آن زمان تا پایان فرمانروایی آن‌ها در سده یازده هجری، جزیره کیش در گستره فرمانروایی خاندان درمکوب بود.

تاریخ‌نویسان روایت می‌کنند که پادشاهی خاوری در دست ایرانیان و فرمانروایی باختری استان در دست تازیان بوده است. این روایت پذیرفتنی است زیرا پس از گذشت چهارده سده و با آگاهی از همه کوچ‌های خواسته و ناخواسته و نبردهای پی‌درپی هنوز هم بیشتر مردمان باختر هرمزگان هم‌میهنان تازی هستند. هرچند کوچ‌های گروهی سه سده گذشته بسیاری از آن‌ها را راهی امیرنشین‌های جنوبی خلیج فارس نموده ولی همچنان تازیان سخت‌کوش و مهمان‌نواز در باختر استان هرمزگان و جزایر ساکن هستند. برخی از آن‌ها که در دو سده گذشته به کرانه‌های جنوبی کوچ نموده‌اند هم‌اکنون در زمره فرمانروایان کرانه‌های جنوبی هستند و پیوندهای میان کرانه‌های شمالی و جنوبی خلیج فارس همچنان پایدار است. لاری‌ها، تازیان (بستک، لنگه، خمیر، شیبکوه و جزایر) در باختر استان و بلوچ‌ها، مینابی‌ها، بشکردی‌ها در خاور استان و همچنین ساکنان جزایر پی‌درپی با کرانه‌های جنوبی در رفت‌وآمد هستند و بسیاری از آن‌ها در کرانه‌های جنوبی ساکن شده‌اند و از سردمداران و بزرگان امیرنشین‌های جنوبی خلیج فارس به‌شمار می‌آیند.

دوره دراز فرمانروایی پادشاهان هرموز (خاندان درمکوب) در جنوب ایران و دو سوی خلیج فارس از ارزش فراوانی برخوردار است و نوشته‌های گوناگون با فراز و نشیب روایاتی را درباره این پادشاهی یاد کرده‌اند. درباره تاریخ نخست و چگونگی بنیان فرمانروایی خاندان درمکوب آگاهی چندانی در دست نیست ولی هرچه پیش بیاییم آگاهی ما درباره این پادشاهی بیشتر می‌شود و در سده هشتم هجری به اوج خود می‌رسد. آگاهی‌های هرچند پراکنده درباره پادشاهی هرموز در نوشته‌های گوناگون عمومی، سلسله‌ای و محلی یاد شده است.

پادشاهان هرموز در اوج نیرومندی خود بر کرانه‌های شمالی و جنوبی خلیج فارس فرمانروایی می‌کردند. بر پایه روایات تاریخی گستره فرمانروایی پادشاهان هرموز در اوج نیرومندی، کرانه‌های شمالی خلیج فارس، استان هرمزگان به همراه جنوب کرمان، کرانه دریا از خاور تا بندر تیس و از باختر تا جزیره خارک را دربر می‌گرفت. علاوه بر آن کرانه‌های جنوبی خلیج فارس نیز در گستره فرمانروایی پادشاهان هرموز بود. پیش از آن نیز از دوره باستان عمان زیر نظر فرمانروایان کرمان و بحرین زیر نظر فرمانروایان فارس

اداره می‌شد. پادشاهان هرموز چنان نیرومند شدند که عمان و بحرین در کرانه جنوبی را به گستره فرمانروایی خود افزودند.

جزیره کیش نیز که پیشرفت خود را از دهه‌های نخستین سده پنجم هجری آغاز نموده بود در سده شش و هفت هجری با پیشرفت فراوان جایگاه پیشین سیراف در بازرگانی و دریانوردی را به دست آورد. با کوشش فراوان پادشاهان بنی قیصر، کانون بازرگانی خلیج فارس که پس از ویرانی سیراف و آشفتگی خلیج فارس و شاید کوشش خلفای فاطمی مصر به کرانه‌های دریای سرخ جابجا شده بود به جزیره کیش در خلیج فارس بازگردانده شد. کیش بارانداز نخست خلیج فارس و آماجگاه بازرگانان در سده ششم و هفتم هجری به‌شمار می‌رفت. بزرگی و آوازه جزیره کیش در بازرگانی خلیج فارس تا زمان فروپاشی فرمانروایی بنی قیصر به دست نیروهای فارس و هرموز پایدار بود. (وصاف، ۱۳۳۸: ۱۰۳)

با براندازی فرمانروایی بنی قیصر در سال ۶۲۶ هجری، در یک سده آینده تا سال ۷۲۶ هجری جزیره کیش میان هرموز، فرمانروایی سلغریان فارس، خاندان طبیعی به نمایندگی و اجاره‌داری از سوی ایلخانان دست‌به‌دست گشت. سرانجام در سال ۷۲۶ هجری به گستره پادشاهی هرموز افزوده شد و تا پایان فرمانروایی هرموز در سال ۱۰۳۱ هجری در دست پادشاهان هرموز اداره می‌شد. (وصاف، ۱۳۳۸: ۱۰۴)

پس از گشوده شدن هرموز و فروپاشی فرمانروایی پادشاهان هرموز، گستره فرمانروایی آن‌ها به پادشاهی صفوی افزوده شد. از این زمان استان هرمزگان بخشی از فارس گردید و زیر نظر امام قلی خان قرار گرفت. با توجه به اهمیت فراوان بازرگانی دریایی در دوره صفوی، بندرعباس رونق فزاینده‌ای یافت و این رونق نخست را تا یک سده نگه داشت. پس از آن با بروز شورش‌ها و ناتوانی پادشاهان صفوی در برقراری آرامش در دور دست‌ها و همچنین مطرح شدن بندرهای کوچک و بزرگ در باختر بندرعباس زمینه افول بندرعباس فراهم شد.

در دوره افشاری نیز بندرهای استان رونق یافت ولی نابسامانی‌های پس از کشته شدن نادرشاه سبب بروز جنگ‌های پی‌در پی میان سرداران او که هرکدام بخشی از استان هرمزگان را مالک بودند ادامه یافت و تا به قدرت رسیدن خاندان زندیه ادامه یافت. دوره زندیه نیز خان‌های محلی قدرت فراوانی داشتند و راه برای پیشرفت و آبادانی گستره هرمزگان مهیا نبود.

در دوره قاجاری نیز پس از فراز و فرودهای بسیار بخش گسترده‌ای از استان هرمزگان

کنونی به امامان مسقط اجاره داده شد. این امر سبب شد تا امامان مسقط با نام و عنوان رعیت شاه ایران به بهره‌برداری از بندرها و شهرهای هرمزگان پردازند.

این امر تا دوره ناصری ادامه یافت ولی در این دوره دوباره نظرها به هرمزگان و بندرعباس جلب شد و هرمزگان از امامان مسقط پس گرفته شد و همچون گذشته بخشی در اختیار فرمانروای کرمان و بخش باختری در اختیار فرمانروای فارس گذاشته شد.

گستره جغرافیایی‌ای که امروزه با نام هرمزگان شناخته می‌شود در سال ۱۳۵۵ خورشیدی به تصویب هیئت وزیران رسیده است. پیش از این در سال ۱۳۴۶ خورشیدی نام استان ساحلی بندرها و جزایر خلیج فارس و دریای عمان مطرح شده بود. در سال ۱۳۳۹ خورشیدی نیز این مناطق (کرانه‌های سیستان و بلوچستان، هرمزگان و بوشهر) فرمانداری کل بندرها و جزایر دریای عمان نامیده می‌شد.

ناهمواری‌های استان

کوه‌های هرمزگان

کوه‌های هرمزگان در واقع شاخه فرعی سلسله جبال زاگرس هستند که از هرمزگان می‌گذرند. معروف‌ترین این کوه‌ها عبارت‌اند از: کوه شو در بندرلنگه، کوه فارغان و کوه گنو در بندرعباس، کوه‌های گُرم و زندان در رودان و کوه‌های بشاگرد در شهرستان بشاگرد که همچون حلقه‌های به هم پیوسته زنجیر، سلسله جبال زاگرس را به جنوب شرقی (یعنی کوه‌های مکران) پیوند می‌دهد.

مهم‌ترین ویژگی این کوه‌ها در این است که هرچه از سمت شمال غربی به جنوب شرقی پیش می‌روند، از ارتفاع آن‌ها کاسته می‌شود. چنان‌که کوه شو در بندرلنگه (حاشیه شمال غربی استان) دارای ۳,۸۶۱ متر ارتفاع، کوه گنو در حاشیه مرکزی هرمزگان (شمال باختری بندرعباس) دارای ۲,۳۴۷ متر ارتفاع، کوه‌های بشاگرد با ۲,۰۴۶ متر ارتفاع و کوه‌های گُرم و زندان در رودان با ارتفاع کمتر از ۲,۰۰۰ متر به تدریج کوتاه‌تر می‌شوند تا اینکه سرانجام یا به تپه‌ها و ماهورهایی تبدیل می‌شوند که ارتفاع چندانی ندارند و یا اینکه سر از آب دریا درمی‌آورند. وجود صخره‌ها در کف خلیج فارس و تنگه هرمز و یا برآمدن برخی جزایر خلیج فارس ادامه همان کوه‌ها است که از دریا سر برآورده است. کوه‌های هرمزگان نقش ویژه‌ای در ریزش‌های جوی استان دارند. ولی از آنجا که این کوه‌ها عموماً از مواد گچی، آهکی و کانون‌های نمکی تشکیل شده‌اند، نقش بسزایی در شوری رودهای استان دارند.

آب‌وهوای استان

استان هرمزگان در ناحیه گرم و شرجی قرار دارد. پوشش گیاهی در این ناحیه بسیار فقیر است و بارندگی نیز در استان هرمزگان اندک است. به جز نوار باریک کرانه‌ای به عمق حداکثر ۳۰ کیلومتر از کرانه دریا که دارای اقلیم گرم و شرجی است دیگر بخش‌های استان در ناحیه گرم و خشک قرار دارند که از نظر بارندگی و پوشش گیاهی و جانوری تفاوت چندانی با ناحیه گرم و شرجی ندارد. در نوار باریک کرانه‌ای جلگه‌های حاصلخیزی قرار دارند. علاوه بر این در مناطق کوهستانی و جلگه‌های مرتفع در بخش‌های شمالی استان نیز زمین‌های حاصلخیزی وجود دارد و هوای نسبتاً معتدل‌تری نسبت به کرانه‌ها دارد. استان هرمزگان دارای تابستان‌های بلند و زمستان‌های کوتاه و معتدل است. ارتفاع بخش‌های استان از سطح دریا بین صفر تا ۲,۳۰۰ متر متغیر است. بارندگی‌های استان رگباری است و سیلاب‌های عظیم ناشی از آن از طریق حوزه‌های آبریز به خلیج فارس و دریای مکران می‌ریزد. میزان رطوبت در استان بسیار بالا است و گاهی به ۱۰۰ درصد می‌رسد. در هرمزگان به ندرت درجه هوا به صفر نزدیک می‌شود.

بادهای مختلفی در استان هرمزگان می‌وزند که نقش بسیار تعیین‌کننده‌ای در آب‌وهوای استان دارند. از جمله مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به باد شمال، شمال شرقی، قوس، جنوب غربی و لوار اشاره کرد.

رودها

رودهای هرمزگان نیز دارای دو نوع سرچشمه‌اند. برخی رودها از کوه‌های استان سرچشمه می‌گیرند و برخی دیگر ادامه جریانی هستند که از استان‌های هم‌جوار فارس و کرمان سرچشمه می‌گیرند. رودخانه شورآیین که در شهرستان لنگه و بندرعباس روان است از کوه‌های سیاه‌گچ در پیرامون لار سرچشمه می‌گیرد و به هرمزگان وارد می‌شود. رود دیگر استان رود کل است که از شهرستان داراب فارس سرچشمه می‌گیرد و پس از گذشتن از تارم به بخش فین وارد می‌شود و پس از پیوستن به رود شورآیین به تنگه خوران - میان بندر خمیر و بندر لافت - به خلیج فارس می‌ریزد. سرچشمه رود مهران نیز از کوه هفجن در دهستان تراکمه (باختر لار) است که پس از گذشتن از بستک و پیوستن چند رود و ریزابه به تنگه خوران وارد می‌شود. سرچشمه رودهای میناب و رودان نیز کوه‌های استان کرمان است.

این رود از کوه سروستان در باختر کهنوج سرچشمه می‌گیرد و پس از گذشتن کهنوج و رودان وارد سد میناب می‌شود. سرچشمه رودهایی که در خاور رود میناب جاری هستند

کوه‌های بشاگرد است که رودخانه‌های آن در محدوده‌ای برابر با خاور میناب تا خاور جاسک به دریا می‌ریزند.

جمعیت استان هرمزگان

بر پایه سرشماری عمومی نفوس و مسکن در آبان ماه ۱۳۹۵ جمعیت استان برابر با ۱,۷۷۶,۴۱۵ نفر بوده که در مقایسه با سرشماری آبان ۱۳۹۰ متوسط رشد سالانه جمعیت معادل ۰/۸ درصد بوده است. طبق سرشماری سال ۱۳۹۵، تعداد ۴۹۳,۶۶۰ خانوار در استان وجود داشته است. از این تعداد، ۲۷۵,۶۱۹ خانوار در نقاط شهری و ۲۱۷,۳۲۱ خانوار در نقاط روستایی سکونت داشته‌اند. از کل جمعیت استان، ۹۰۶,۸۱۴ نفر مرد و ۸۶۹,۶۰۱ نفر زن بوده‌اند. ۹۷۱,۸۲۲ نفر از جمعیت استان در نقاط شهری، ۸۰۲,۵۱۲ نفر در نقاط روستایی سکونت داشته و ۲,۰۸۱ نفر نیز به صورت غیر ساکن سرشماری شده‌اند (سالنامه آماری استان هرمزگان، ۱۳۹۵: ۸۶).

جدول شماره ۲: جمعیت شهرستان‌ها و رتبه در استان

ردیف	نام شهرستان	جمعیت	رتبه در استان
۱	ابوموسی	۷,۴۰۲	۱۳
۲	بستک	۸۰,۴۹۲	۶
۳	بشاگرد	۳۵,۰۸۵	۱۲
۴	بندرعباس	۶۸۰,۳۶۶	۱
۵	بندرلنگه	۱۵۹,۳۵۸	۳
۶	بندر پارسیان	۵۰,۵۹۶	۱۰
۷	بندر جاسک	۵۸۸۸۴	۸
۸	حاجی‌آباد	۶۹,۶۲۵	۷
۹	بندر خمیر	۵۶,۱۴۸	۹
۱۰	رودان	۱۲۴,۵۲۲	۵
۱۱	بندر سیریک	۴۵,۷۲۳	۱۱
۱۲	قشم	۱۴۸,۹۹۳	۴
۱۳	میناب	۲۵۹,۲۲۱	۲
جمع			

جدول شماره ۳: جمعیت شهری و رتبه در استان

رتبه در استان	جمعیت شهری	نام شهرستان	ردیف
۱۲	۴,۲۱۳	ابوموسی	۱
۹	۱۶,۸۶۹	بستک	۲
۱۳	۲,۸۹۵	بشاگرد	۳
۱	۵۴۳,۲۱۸	بندرعباس	۴
۲	۹۶,۳۱۲	بندرلنگه	۵
۷	۲۶,۰۰۰	بندر پارسیان	۶
۱۰	۱۶,۸۶۰	بندر جاسک	۷
۶	۳۱,۹۰۷	حاجی آباد	۸
۸	۲۱,۸۷۸	بندر خمیر	۹
۵	۴۵,۹۹۰	رودان	۱۰
۱۱	۱۲,۲۰۵	بندر سیریک	۱۱
۴	۶۶,۸۰۱	قشم	۱۲
۳	۸۶,۶۷۴	میناب	۱۳
۹۷۱,۸۲۲		جمع	

جدول شماره ۴: جمعیت روستایی و رتبه در استان

رتبه در استان	جمعیت روستایی	نام شهرستان	ردیف
۱۳	۳,۱۸۹	ابوموسی	۱
۵	۶۳,۶۰۷	بستک	۲
۱۱	۳۲,۱۹۰	بشاگرد	۳
۲	۱۳۶,۸۰۰	بندرعباس	۴
۶	۶۳,۰۳۷	بندرلنگه	۵
۱۲	۲۴,۵۹۶	بندر پارسیان	۶
۷	۴۲,۰۲۴	بندر جاسک	۷
۸	۳۶,۳۰۴	حاجی آباد	۸

رتبه در استان	جمعیت روستایی	نام شهرستان	ردیف
۹	۳۴,۲۷۰	بندر خمیر	۹
۴	۷۸,۳۰۶	رودان	۱۰
۱۰	۳۳,۵۱۸	بندر سیریک	۱۱
۳	۸۲,۱۶۰	قشم	۱۲
۱	۱۷۲,۵۱۱	میناب	۱۳
۸۰۲,۵۱۲		جمع	

(سالنامه آماری استان هرمزگان، ۱۳۹۶: ۹۲)

آموزش و پرورش

– در سال تحصیلی ۱۳۹۶ - ۱۳۹۵، ۱۴۲، ۳۵۸ نفر دانش آموز در همه رده های آموزشی مشغول تحصیل بوده اند. از این تعداد ۵۷ درصد در دوره استثنایی ۰۸/۷ درصد در دوره پیش دبستانی، ۱/۵۵ درصد در دوره ابتدایی، ۴۸/۲۱ درصد در دوره متوسط، دور اول و ۲/۱۴ درصد در دوره متوسطه دور دوم و ۲۴/۲ درصد در دوره های بزرگسالان مشغول تحصیل بوده اند.

– در سال تحصیلی ۱۳۹۶ - ۱۳۹۵ تعداد کل دانشجویان استان ۶۹,۵۹۵ تن بوده است. از این تعداد، ۲۵/۵۵ درصد مرد و ۷۵/۴۴ درصد زن بوده اند.

– در سال ۱۳۹۵، تعداد ۱۳,۵۰۸ تن در دوره های اداره کل آموزش فنی و حرفه ای استان شرکت کرده اند. در سال مذکور، ۷۲ مربی در چهارده مرکز آموزش فنی و حرفه ای استان مشغول خدمت بوده اند.

– در سال ۱۳۹۵، نرخ باسوادی برای مردان ۰۷/۹۰ درصد و برای زنان ۹/۸۴ درصد بوده است.

– در سال ۱۳۹۵، جمعیت باسواد استان، ۱,۳۴۵,۹۵۲ تن بوده است. از این تعداد، ۷۰۸,۹۳۹ مرد و ۶۳۷,۰۱۳ تن زن بوده اند.

– در سال ۱۳۹۵، تعداد ۷۷۸,۷۴۵ تن جمعیت باسواد، در نقاط شهری بوده اند. از این تعداد، ۴۰۷,۴۵۰ تن مرد و ۳۷۱,۲۹۵ زن بوده اند.

– در سال ۱۳۹۵، تعداد ۵۶۶,۰۱۱ تن جمعیت باسواد، در نقاط روستایی بوده اند. از این تعداد، ۳۰۰,۷۶۳ تن مرد و ۲۶۵,۲۴۸ تن زن بوده اند.

جایگاه اقتصادی

باتوجه به جایگاه قرارگیری استان هرمزگان این استان از مزیت‌های اقتصادی فراوانی برخوردار است که مهاجران زیادی را به سوی خود جذب کرده است. منطقه ویژه اقتصادی خلیج فارس در باختر بندرعباس یکی از قطب‌های اقتصادی ایران است. اسکله و بندر شهید رجایی در غرب بندرعباس بیش از ۵۰ درصد واردت و صادرات کشور و ترانزیت کالا را به عهده دارد. پالایشگاه ستاره خلیج فارس و مجتمع‌های بزرگ معدنی این استان سهم ویژه‌ای در تأمین نیازهای کشور و صادرات به دیگر کشورها را به عهده دارند. استان هرمزگان دو منطقه ویژه اقتصادی در قشم و کیش دارد. از دیگر مزیت‌های استان بازرگانی خارجی است. بیشتر ساکنان هرمزگان پیشه‌های مرتبط با دریا دارند و ماهیگیری و بازرگانی از مهم‌ترین مزیت‌های استان است. استان هرمزگان دارای قطب‌های کشاورزی در خاور و باختر استان است. دشت آبرفتی مغستان و همچنین شهرستان رودان و همچنین در غرب استان در بندرلنگه و پارسیان دارای کشاورزی و باغداری است. شهرستان حاجی‌آباد دارای یک نوع خرماي درجه‌یک صادراتی است که مزیت‌های بسیاری برای ساکنان این شهرستان به ارمغان آورده است. خرماي پیارم این شهرستان شهرت جهانی دارد.

فرهنگ عامه:

فرهنگ عامه که برخی آن را ادبیات شفاهی و یا هنر زبانی عوام نام نهاده‌اند دربرگیرنده همه بخش‌های زندگی توده مردم است و گفتار و کردار و اعتقادات و علم و هنر و همه بخش‌های زندگی عوام را تشکیل می‌دهد و ریشه‌دارترین و ماندگارترین بخش فرهنگ به‌شمار می‌رود و در فراز و فرودهای سیاسی کمتر از فرهنگ خواص تحت تأثیر قرار می‌گیرد. فرهنگ عامه هرمزگان تلفیقی از فرهنگ‌های ملل و اقوام گوناگون است. تلفیقی از فرهنگ غالب فارسی و ایرانی به همراه فرهنگ مردمان شرق آفریقا و کرانه‌های هندوستان و کرانه‌های جنوبی خلیج فارس است. در این فرهنگ از مراسم زار با ریشه آفریقایی با پوشش تلفیقی هندی-عربی و غذاهای تند هندی وجود دارد.

در فرهنگ عامه مردم هرمزگان مذهب نقش پررنگی دارد و بسیاری از اعیاد، جشن‌ها، نوحه‌خوانی‌ها و برخی خرافات و افسانه‌ها ریشه در مذهب دارد که به‌مرور زمان در میان مردم رواج پیدا کرده است. در کنار مذهب مهاجرت‌های بیرونی و درونی و فرهنگ و آداب و رسوم وارداتی نیز گاهی سبب دخل و تصرف در فرهنگ عامه و زاییده شدن فرهنگی نو شده است که گاهی با شاخ و برگ فراوان رشد نموده است. خرافات و افسانه زاییده ترس و امید است. ملت بدون خرافه مسلماً ملتی نو و بدون

پیشینه است. هرچه کشور و ملتی پیشینه بلندتری داشته باشد خرافه و افسانه در عوام بیشتر است. باورهای هرمزگانی‌ها تلفیقی از اعتقاد به زار و جن و پری، پری دریایی، دیوها، همزادها و تمبولک‌ها، آل و سیحر و بپ و دختر دریا و ملمداس و درینج است. هرکدام از این‌ها نقش بسیاری در باورهای هرمزگانی‌ها دارد. این اعتقادات راستین و یا خرافی ریشه‌درازی دارد و به اعتقادات آریایی‌ها و اهوراها برمی‌گردد. گاهی با تلفیق با فرهنگ دیگر شکل نویی یافته و شاخ و برگ بیشتری به خود گرفته است و برخی دیگر نیز با برخورد با فرهنگ‌های دیگر و یا گذشت زمان متروک شده و از یادها پاک شده‌اند. در هرمزگان نیز همچون دیگر بخش‌های ایران باورهایی وجود دارد که گاهی با دیگر جاهای کشور یکسان است. برای نمونه به چند مورد از باورهای هرمزگانی‌ها اشاره می‌کنیم که برخی در همه استان و برخی در بخشی از استان رواج دارد.

- سنگ نزدن به گربه به دلیل اینکه جن‌ها در شب خود را به شکل گربه درمی‌آورند.
  - ناخن دست‌وپا را نباید در منزل ریخت که باعث دعوا می‌شود.
  - تیغ قیچی را نباید بی‌جهت به هم زد که سبب دعوا می‌شود.
  - آویزان کردن آب دریا بر سر در خانه‌ها و مغازه‌ها برای جلوگیری از چشم‌زخم.
  - دهان کفش و کتری نباید رو به شخص باشد.
  - بیل و دیلم را در کنار هم قرار نمی‌دهند و این را بدشگون می‌دانند.
  - برای برخی بیماری‌ها از جمله چشم‌زخم به نزد ملا می‌روند و ملا با پاشیدن آب دهان به مریض باعث شفای او می‌شود.
  - هنگام ریختن آب داغ به زمین بسم‌الله می‌گویند.
  - اگر مگسی نتواند پرواز کند می‌گویند که مهمان می‌آید.
  - مرغی که صدای خروس دریاورد را سر می‌برند.
  - اگر چشم راست کسی بزند مهمان می‌آید.
  - در عید نوروز برای شگون به شاخ حیوانات و حتی درختان گلک سرخ هرروز می‌زنند.
  - خواندن بلبل در پشت‌بام نشان‌دهنده خبر خوب است.
- این موارد در برابر باورهای بی‌شمار مردم بسیار اندک است. سهراب سعیدی در کتاب فرهنگ مردم هرمزگان و فرهنگ مردم میناب به بسیاری از باورهای هرمزگانی‌ها اشاره کرده است.

آداب و رسوم

مراسم‌های دینی

از جمله باورهای دیگر که نقش بسزایی در فرهنگ و آداب و رسوم مردم دارد اعتقادات مذهبی است که در برخی مناسبت‌ها شادی و برخی دیگر غم را در پی دارد و مردم هرمزگان نیز همچون دیگر مردم ایران برای این اعیاد برنامه‌های ویژه‌ای دارند. از جمله مراسم‌های هرمزگانی‌ها می‌توان به عید قربان، عید فطر، مراسم ماه محرم، مراسم حق لیلی در نیمه شعبان، قبله دعا رفتن و طلب باران، تعزیه خوانی، عزاداری محرم، مبعث نبی، آوشار، رزیف اشاره کرد که هر کدام از این اعیاد و مراسم‌های دینی و مذهبی توصیفات خاص خود را دارد. برخی از این مراسم‌های با دیگر بخش‌های کشور یکسان است و برخی دیگر مخصوص فرهنگ این استان به‌شمار می‌رود.

آثار تاریخی، اماکن زیارتی و جاذبه‌های گردشگری

شهرستان بندرعباس

بندرعباس در جنوب کشور ایران و در فاصله ۱۳۰۰ کیلومتری تهران در کرانه خلیج فارس قرار دارد. این شهر بندری در ۱۰۳۱ هجری به دست شاه‌عباس صفوی در جای دهکده بندل بنیان گذاشته شد. بندرعباس مرکز استان هرمزگان و بزرگ‌ترین شهر استان است.

حمام گله‌داری

حمام گله‌داری در محله اوزی‌ها (قلعه شاه‌ی) و پشت هتل امین قرار دارد. قدمت این حمام به دوره قاجاری می‌رسد و در سال ۱۳۳۰ هجری به همت حاج احمد گله‌داری مرمت شده است. در این بنا بیشتر از سنگ‌های دریایی-اسفنجی، ساروج محلی و گچ دست‌کوب استفاده شده است. کف آن سنگ‌فرش است. حمام شامل قسمت‌های مختلفی از قبیل بینه، سربینه، گرم‌خانه و خزینه است و پنج گنبد کوچک و بزرگ دارد. سیستم گرمادهی حمام شامل انبار سوخت، آتشدان، دیگ، دودکش‌ها و گودال جمع‌آوری خاکستر است. آب مصرفی حمام از چاهی به عمق ده متر تأمین می‌شده است.

مسجد گله‌داری

این مسجد در خیابان امام خمینی و در کوی اوزی‌ها واقع شده است و دارای صحن، شبستان و مناره است. شبستان بزرگ آن ۶۳ ستون مزین به گچ‌بری و محرابی بسیار زیبا دارد.

خانه گله‌داری

این بنا مربوط به اواخر دوره قاجار و اوایل پهلوی است و مالک آن حمزه گله‌داری است. بنا در دو طبقه که طبقه پایین آن فاقد ارزش معماری است، ساخته شده است.

عمارت کلاه‌فرنگی

این بنا در سال ۱۶۲۳ میلادی برابر با ۱۰۳۳ قمری در دوره صفویه و هنگام حضور هلندی‌ها در بندرعباس، در کنار اسکله قدیم ساخته شد. عمارت مذکور شامل دو طبقه و حیاط وسیعی در شمال و مغرب با انبارهای متعدد بود. بر فراز طبقه دوم، ساختمان هشت‌گوشی از چوب ساخته بودند که در وسط آن گنبدی مخروطی شکل قرار داشت. گنبد مذکور شبیه به کلاهی بود که آن روزگار، مردم اروپا یا فرنگی‌ها بر سر می‌گذاشتند.

امامزاده سید مظفر

آرامگاه سید مظفر در خیابان امام خمینی بندرعباس، بر فراز تپه‌ای واقع شده و از زیارتگاه‌های مشهور بندرعباس است. نسبت این امامزاده به فرزندان امام موسی کاظم (ع) می‌رسد. ساختمان اولیه آرامگاه گلی و فاقد گنبد بوده تا اینکه در سال ۱۳۰۵ شمسی سقف گنبدی بنا ساخته شد. این بنا دارای سنگ قبر و گنبد کاشی‌کاری قدیمی با شش‌گلدسته است.

امامزاده شاه محمدتقی

این امامزاده مورد توجه بسیاری از مردم قرار دارد، به حدی که در گذشته زواری که از پاکستان و بنگلادش به زیارت امام رضا (ع) می‌رفتند، ابتدا به زیارت این امامزاده می‌آمدند. نسبت امامزاده شاه محمدتقی را نیز به امام موسی کاظم (ع) می‌رسانند. این امامزاده در جوار مسجد جامع در نزدیکی بازار بزرگ بندرعباس واقع شده است.

امامزاده سیدکامل

این امامزاده گنبدی سفیدرنگ دارد. سیدکامل را به یکی از نوادگان امام موسی کاظم (ع) نسبت می‌دهند.

زیارتگاه خواجه خضر

بنای این زیارتگاه مربوط به دوران پس از اسلام و متعلق به یکی از اولیا، معروف به خضر است. محل آن در پارک زیبا، سرسبز و دیدنی هتل هما واقع شده است.

مسجد جامع اهل سنت

این مسجد در سال ۱۱۷۵ هـ ق توسط شخصی به نام «زین‌العابدین ابوالقاسم اوزی» در حاشیه بلوار طالقانی ساخته شد و شبستان مسجد دارای ستون‌های متعدد و زیبایی است.

گنبد سرخ

این بنا در ۶۰ کیلومتری شمال شرقی بندرعباس، در روستایی به نام گنبد سرخ در بخش جرونات قرار دارد و متعلق به سده میانی دوره اسلامی است. این بنای مربع شکل دارای چهار درگاه در چهار طرف و دیوارهایی به طول تقریبی چهار متر می‌باشد.

قلعه فین

این بنا در قرن دهم هجری مقارن با حکومت صفوی و پادشاهی شاه عباس یا اندکی پیش از آن یعنی زمان تسلط پرتغالی‌ها بر جزیره هرمز و بندرعباس بنا شده و دارای برج و باروها و تأسیسات بسیار است. حسینیه کربلایی ابوتراب و مسجد آن، قبرستانی متروک و قدیمی و آثار چندین خانه قدیمی در اطراف قلعه دیده می‌شود.

معبد هندوها

معبد هندوها یا بت گوری (بت گوران)، واقع در خیابان امام خمینی بندرعباس در سال ۱۳۱۰ ه.ق از محل جمع‌آوری هدایای هندوها توسط تجار هندی ساخته شده است. بنا تقریباً ۱۰۰ متر مساحت دارد و شامل یک اتاق چهارگوش میانی با محرابی از جنس چوب در قسمت شمالی، سه اتاق در ضلع شمالی، یک اتاق و راه پله‌ای منتهی به گنبد در ضلع غربی و دو اتاق در ضلع جنوبی است که در اتاق بزرگتر عود و معطرات مشابهی را می‌سوزاندند. گنبد زیبای معبد که بر روی تالار اصلی قرار گرفته و مقرنس‌های پیرامونی آن به همراه ۷۲ برجک به اضافه نقوش گل نیلوفر نه تنها در سواحل جنوبی بلکه در تمام ایران نمونه منحصر به فرد سبک معماری هندی را نمایش می‌دهد.

منطقه حفاظت شده گنو

این منطقه حفاظت شده در ۲۹ کیلومتری شمال غربی بندرعباس و روی کوه گنو واقع شده است. تنوع پوشش گیاهی این دامنه تا قله مشتمل بر درختان گرمسیری، استپ کوهپایه‌ای و گونه‌های نواحی سردسیری است. جانوران منطقه حفاظت شده عبارت‌اند از:

قوچ، بزکوهی، آهو، گرگ، خرس، روباه و ... از منطقه گنو به عنوان جزئی از میراث طبیعی و ذخیره‌گاه زیست کره جهانی نیز یاد می‌شود و از شهرت بین‌المللی برخوردار است.

مجتمع توریستی و آب‌درمانی گنو

شرکت تفریحی، توریستی، آب‌درمانی گنو با مطالعه چشمه آبگرم گنو، ضمن توجه به پتانسیل مناسب منطقه در زمینی به مساحت ده‌هزار متر مربع، اقدام به ساخت استخر زنانه، مردانه، جکوزی، مجموعه اقامتی ۲۳ اتاقه، نمازخانه، محوطه‌سازی آلاچیق و

رستوران سنتی، سرویس بهداشتی، پارک شادی، و ... نموده که شرایط مناسبی برای بهره بردن از خواص درمانی چشمه آبگرم و گذران اوقات فراغت فراهم آمده است.

مجموعه برکه‌های باران

این مجموعه شامل شش برکه یا آب‌انبار مربوط به دوران صفویه است و در گذشته از منابع ذخیره آب شیرین بندرعباس بوده و هر برکه دارای چهار دهانه اصلی برای برداشت آب بوده است. این برکه‌ها در فضای مشجر وسیعی در خیابان ۲۲ بهمن بندرعباس قرار دارند و دارای گنبدهای موزون زیبا و منحصر به فردی هستند. این مجموعه را میراث فرهنگی استان مرمت کرده و با تغییر کاربری به صورت آمفی تئاتر و موزه آب در آورده است.

سایر آثار تاریخی و جاذبه‌های گردشگری طبیعی بندرعباس عبارت‌اند از:

روستاهای نمونه گردشگری سیخوران و سرخاء، باغ‌های مرکبات، مجموعه برکه‌های باران، مزارع گلایل روستای سرخون، آب‌انبار شاه‌حسینی، آسیاب‌های آبی گنو، آسیاب بهرغ (۱. هاشم‌زیرین ۲. هاشم‌کهور ۳. هاشم‌کوندوک) آسیاب‌های آبی تخت، آسیاب مارم، بادگیر منبر گپ، برکه طولی، برکه گرد، حمام ایسین، حمام فین، خانه شریف، خانه احمدی، کاروانسرای خونسرخ، کاروانسرای گچین، سواحل شرقی بندرعباس، پوشش گیاهی و گونه‌های جانوری منحصر در منطقه حفاظت‌شده گنو، دامنه زیبای کوه هماک، باغ شهر فین، آبگرم باری، آبگرم چستانه، آبگرم خورگو، آبگرم سیاه‌کش، آبگرم کشکو، آبگرم نیان، اثر طبیعی ملی خرسین، پشت کوه، دهستان سیاهو، کوه ذرتو، بازار ماهی، فروشگاه صنایع دستی، گنجینه آب استان، مسجد دزک، مسجد دلگشا، مسجد صحرا باغی، مسجد گپ و سایر مکان‌های مذهبی مانند آستانه سیداحمد، آستانه سید سلیمان، آستانه شاه معزالدین، زیارت سید رجب و بی‌بی‌رقیه و ...

شهرستان میناب

شهرستان میناب در ۱۰۰ کیلومتری خاور بندرعباس در دشت آبرفتی مغستان جای دارد. دشت مغستان پیشینه تاریخی درازی دارد و از دوران پیش از میلاد مسیح مسکون بوده است. روستاهای این شهرستان بر کرانه دریا قرار دارند. میناب دومین شهر پر جمعیت استان هرمزگان است.

قلعه هزاره میناب

این قلعه به بی‌بی‌مینو نیز معروف است. مردم بومی معتقدند در روزگاران گذشته دو خواهر به نام‌های بی‌بی‌مینو و بی‌بی‌نازنین این شهر را بنا کرده‌اند. در گذشته دو قلعه وجود داشته که یکی از آن‌ها ویران شده است. این قلعه تا اواخر دوره قاجار مرکز حکومت

محلی بوده و در اطراف آن، خندقی وجود داشته است. در آن زمان همیشه سربازان مسلح در قلعه نگهبانی می‌دادند.

پنج‌شنبه‌بازار میناب

یکی از مکان‌های دیدنی که با فعالیت اقتصادی مردم به‌خصوص زنان درآمیخته، پنج‌شنبه‌بازار میناب است. این بازار در مرکز شهر میناب قرار دارد. از یک سو به بازار سرپوشیده میناب و از سوی دیگر به میدان اصلی شهر می‌رسد و محل عرضه صنایع دستی و تولیدات سنتی و خانگی است. در پنج‌شنبه‌بازار انواع حصیر، ظروف حصیری، سفال، لوازم دوخت لباس، برقع، ماهی و انواع مواد غذایی عرضه می‌شود.

منطقه حفاظت‌شده حرای تیاب و میناب

منطقه حفاظت‌شده حرای تیاب و میناب در موقعیت جغرافیایی N2707 E5647 در استان هرمزگان واقع است. موقعیت: ۷۰ کیلومتری شرق بندرعباس در ساحل شمالی خورهای هرمز. مساحت: ۴۵,۰۰۰ هکتار ارتفاع: هم‌تراز با سطح دریا از دسته تالاب‌های ساحلی - دریایی بوده که شامل پهنه وسیعی از کفه‌های گلی جزرومدی، جنگل‌های حرا و سواحل شنی می‌باشد و در میان شش رودخانه شور، جلابی، حسن لنگی، تیاب، میناب و زرانی قرار گرفته است.

به دلیل داشتن معیارهای لازم در فهرست کنوانسیون رامسر جای گرفته است. خصوصیات اکولوژیکی: گیاهان: توده‌های انبوه درختان حرا جنگل‌های تنکی از آکاسیا، کهور، کنار و گز تعدادی درخت نخل نیز در منطقه یافت می‌شود. جانوران: از مهمترین سایت‌های زمستان‌گذرانی پرندگان در استان بوده، همچنین از زیستگاه‌های جوجه‌آوری گونه‌هایی از تیره حواصیل‌ها نظیر حواصیل بزرگ و حواصیل هندی نیز محسوب می‌گردد. وجود درختان حرا و سواحل کم‌عمق در منطقه، زیستگاه مناسبی را جهت تخم‌ریزی و پرورش مراحل نوزادی آبزیانی از گونه‌های سخت‌پوستان و ماهیان فراهم آورده است. تاکنون چهارده گونه از پرندگان در این تالاب شناسایی شده‌اند که در این میان تنها یک گونه با نام ماهی‌خورک سینه‌سفید بومی منطقه و بقیه پرندگان مهاجر و عموماً زمستان‌گذران می‌باشند.

شهرستان قشم

جزیره قشم با گستردگی ۱۶۰۰ کیلومتر مربع در ورودی تنگه هرمز در خلیج فارس قرار دارد. جزیره قشم بزرگ‌ترین جزیره ایران است و به همراه جزایر پیرامونی خود (هنگام، لارک، هرمز) در ورودی خلیج فارس جای گرفته است. این جزیره از دوره پیش از میلاد

مسکون بوده است. جزیره قشم و جزایر پیرامونی اش زیبایی های فراوانی دارند. قشم با نام بهشت زمین شناسی شناخته می شود. دوری جزیره از سرزمین ایران در بند لافت کمتر از ۲۰۰۰ متر است.

دره ستارگان

یکی از بی نظیرترین جاذبه های گردشگری قشم دره ستارگان است. دره ستارگان مجموعه ای از کوه ها، دره ها و صخره ها است. به مرور زمان این کوه ها و صخره ها بر اثر بارش باران، وزش باد و... تغییر کرده است. این تغییر باعث به وجود آمدن اشکال متفاوت در بین کوه ها و صخره ها شده است. شکل هایی که گاهی اوقات با کمی تصور به موجودات عجیب و غریب و حیوانات شبیه می شوند. اما چرا به این مکان دره ستاره ها یا ستارگان گفته می شود؟ مردم بومی معتقدند این اشکال بر اثر برخورد یک ستاره به صخره ای که در این محل وجود داشته، ایجاد شده است؛ برای همین به آن دره ستارگان می گویند.

جزایر ناز

جزیره ناز یا جزایر ناز از زیباترین مکان های دیدنی قشم است. این جزایر در واقع سه صخره هستند که در میان دریا واقع شده اند. زمان هایی که آب دریا پایین می رود، مسیری از ساحل به این صخره ها باز می شود و شما می توانید با پای پیاده به این صخره ها بروید. ایستادن روی صخره ها و تماشای برخورد موج دریا با سنگ واقعاً لذت بخش است. در ضمن اگر کمی دقیق شوید از همان بالا خرچنگ هایی را می بینید که در پایین صخره این طرف و آن طرف می روند.

اما تمام جذابیت های جزیره ناز به اینجا ختم نمی شود. زمان هایی که آب دریا بالاست، مردم بومی در اطراف ساحل بساط به پا می کنند. فروش صنایع دستی، میوه های گرمسیری و طراحی حنا روی دست از جمله فعالیت های بومیان در ساحل جزیره ناز است.

جنگل حرا

یکی از خاص ترین پدیده های طبیعی نه تنها قشم بلکه ایران، جنگل حرا است. از آنجایی که جنگل حرا از پرفرودارترین دیدنی های قشم است، حتماً در سفرتان به این جنگل ها هم سری بزنید. درختان جنگل های حرا در آب های شور دریا رشد کرده اند. ریشه های درهم تنیده درختان جنگل حرا به شوری آب مقاوم هستند و نمک را از برگ های خود خارج می کنند؛ وقتی آب دریا بالا است، درخت های جنگل حرا زیر آب می روند و زمانی که آب دریا پایین است، درختان از زیر آب سرشان را بیرون می آورند. اگر به تماشای پرندگان علاقه مندید، این فرصت را از دست ندهید. جنگل بیرون آمده از آب، محل رفت

و آمد انواع پرندگان است. پرندگانی نظیر حواصیل، فلامینگو، پلیکان، مرغ ماهیخوار و... را در این محل فراوان می‌بینید.

برای گردش در جنگل حرا زمانی که آب دریا بالاست، باید سوار قایق شوید. می‌توانید قایق را با افراد دیگر کرایه کنید تا هزینه بین شما تقسیم شود. اما اگر دلتان می‌خواهد زمان زیادی را به تماشای جنگل و پرندگان و البته عکاسی از آن‌ها اختصاص دهید.

غار خربس

به دلیل جایگاه جغرافیایی قشم، این جزیره غارهای متعددی دارد. این غارها هریک ویژگی‌های خاص خود را دارند. یکی از این غارها، غار خربس است. غار خربس مجموعه‌ای از حفره‌هایی کوچک در دل کوه است. این حفره‌ها در یک دوره زمانی توسط مردم شکل اتاق به خود گرفتند. در واقع غار خربس در یک دوره زمانی به پناهگاهی امن برای زندگی مردم تبدیل شد. بر پایه دیدگاه باستان‌شناسان غار خربس نیایشگاه آن‌ها بوده است.

غار نمکدان

یکی دیگر از مکان‌های دیدنی قشم غار نمکدان است. این غار بسیار زیبا و شگفت‌انگیز است. با ورود به غار با قندیل‌های زیبا و خارق‌العاده نمک مواجه خواهید شد. علاوه بر این لایه‌های روی هم نمک صحنه‌های چشم‌نوازی به وجود آورده است. لایه‌هایی که از قدمت بسیار طولانی این غار حکایت دارد. غار نمکدان در جنوب غربی قشم و در فاصله ۹۰ کیلومتری از مرکز شهر واقع شده است.

تنگه چاهکوه

از دیگر جاهای دیدنی جزیره قشم تنگه چاهکوه است. این پدیده طبیعی همان طور که از نامش پیداست مجموعه‌ای از کوه و صخره است که در بین آن چاه‌های متعدد وجود دارد. چاه‌هایی که از لحاظ عمق باهم متفاوت هستند. به‌غیر از چاه، خود صخره‌ها و عبور از میان آن‌ها هم جذاب است. کوه‌ها و صخره‌هایی که هرچه جلوتر می‌رویم، فاصله آن‌ها از هم کمتر می‌شود

دره تندیس‌ها

اگر از دیدن دره ستارگان لذت برده‌اید، حتماً سری هم به دره تندیس‌های قشم بزنید. این دره که شباهت زیادی به دره ستارگان دارد مجموعه‌ای از کوه و صخره است. کوه‌ها و صخره‌هایی که در طول زمان با باد و باران و سایر عوامل طبیعی دچار فرسایش شده‌اند. یکی از جذابیت‌های این دره وجود صدف‌هایی است که در اولین نگاه شاید کمی عجیب

به نظر می‌رسد. اما اگر بدانید این محوطه میلیون‌ها سال قبل در دل دریا قرار داشت، دیگر وجود صدف‌ها عجیب نخواهد بود.

دیدنی‌های جزیره هرمز

دره مجسمه‌ها

یکی از محبوب‌ترین جاهای دیدنی قشم و هرمز، دره مجسمه‌ها است. برای رسیدن به این دره باید مسیری را پیاده‌روی کنید. مسیر پر از صخره‌هایی است که در طول زمان تغییرات ظاهری فراوان پیدا کرده است. این تغییرات باعث شده که صخره‌ها اشکال عجیبی پیدا کنند. اگر کمی قوه تخیل‌تان را به کار بیندازید می‌توانید تصویر موجودات و حیوانات مختلفی را در این صخره‌ها ببینید. به همین دلیل است که به این دره، دره مجسمه‌ها گفته می‌شود.

دره سکوت

برای رسیدن به دره سکوت هرمز هم باید چند صدمتری را با پای پیاده طی کنید. در مسیرتان می‌توانید از تماشای انواع خاک‌های رنگی و صخره‌های نمکی لذت ببرید. دورتا دور این دره را صخره‌های نمکی زیبا و دره‌های بلوری فراگرفته است. وجود صخره‌ها باعث شده که صدا از اطراف به داخل دره نیاید. اگر خود و همراهانتان سکوت کنید، خودتان آرامش را به طور کامل احساس خواهید کرد.

دژ پرتغالی‌ها

از دیدنی‌های قشم و هرمز است که در لیست مکان‌های طبیعی قرار نگرفته است؛ اما با این حال واقعاً تماشایی است. ساخت این قلعه به زمان حضور پرتغالی‌ها در جزیره هرمز بازمی‌گردد. آن‌ها برای ساخت قلعه از خاک سرخ جزیره استفاده کرده‌اند. علاوه بر این، پرتغالی‌ها در ساخت این قلعه از معماری ایرانی بهره برده‌اند. از جمله فضاهایی که در قلعه پرتغالی‌ها وجود دارد می‌توان به انبار تسلیحات، آب‌انبار و سالن‌های متعدد اشاره کرد. قلعه پرتغالی‌ها در ساحل دریا ساخته شده است. پس از بیرون آمدن از قلعه با کمی دقت احتمالاً می‌توانید پرندگان دریایی نظیر پلیکان و مرغ ماهیخوار را در این ساحل ببینید.

شهرستان بندرلنگه

شهرستان بندرلنگه در ۱۹۰ کیلومتری باختر بندرعباس و در کرانه خلیج فارس جای گرفته است. این بندر در چند سده گذشته دارای اعتبار خاصی بوده و آثار تاریخی بسیاری را در خود جای داده است. کرانه‌های زیبا و مردمان مهمان‌نواز و بافرهنگ از ویژگی‌های این

شهرستان است. جزیره کیش بخشی از شهرستان بندرلنگه است.

عمارت فکری

عمارت فکری با بادگیرهای بلند و زیبا، یکی از الگوهای اصیل معماری جنوب در ساحل بندرلنگه است. این اثر در اواخر دوره قاجاریه به دست عبدالواحد فکری از تجار معروف شهر ساخته شده است. روزگاری خانه فکری، به عنوان سکونتگاه و مرکز تجارت و بازرگانی در بندرلنگه شهرت داشت؛ به همین علت در ساخت این بنا دو بخش اندرونی و بیرونی برای اسکان خانواده فکری و پذیرایی از مهمانان و تجار در نظر گرفته شده بود. وجود پنج بادگیر، دو زیرزمین، ۲۵ اتاق و حیاط مرکزی از جلوه‌های زیبای خانه قدیمی فکری است. سنگ، ساروج و گچ مصالح به کاررفته در ساخت خانه فکری هستند. سقف این بنا از تیرهای چوبی از جنس چنندل آفریقایی، حصیرهای بافته شده از برگ درخت خرما و حصیرهایی از نی بافته شده با پوشش کاه گل است. قرار گرفتن خانه فکری در ارتفاع پنج متری از سطح زمین، وجود راهروها و بادگیرها با معماری ویژه از دلایل تهویه و خنکی هوای داخل این خانه است. خانه فکری با ۳۴۰۰ متر مربع مساحت و زیربنای ۱۲۰۰ متر مربع در سال ۱۳۷۵ در فهرست آثار ملی کشورمان به ثبت رسیده است. این خانه به تازگی مرمت شده تا به موزه مردم‌شناسی تبدیل شود.

مسجد ملک بن عباس

مسجد ملک بن عباس به دستور محمد بن عباس بحرینی برای سید محمد عالم ساخته شد. این مسجد به جای مسجدی قدیمی‌تر در همان مکان ساخته شده بود. بنای مسجد از دوره صفویه و مسجد کنونی متعلق به دوره قاجاریه است. شبستان مسجد دارای یک ردیف ستون است که شش عدد از ستون‌ها در داخل و دو ستون در دو جانب آن قرار دارد، پاستون‌ها با آجرهای قالبی از گچ با نقوش زیبا تزیین شده است. ایوان مسجد هم دارای شش ستون و دو درگاه در دو سوی ایوان است. گچ‌بری سقف شبستان و ایوان مسجد، ترکیبی از قالب‌گیری و قطعات گل و بته است و نماسازی آن با گچ مزین شده است. نکته جالب در مورد این بنا انحراف مناره آن است که شکل کج این مناره باعث شده تا به این مسجد لقب برج پیزای ایران داده شود.

این مسجد در تاریخ ۱۷ خرداد ۱۳۵۴ با شماره ۱۰۶۳ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است.

مسجد شیخی

مسجد شیخی بندرلنگه در سمت شرق بازار مساح واقع شده است. این مسجد از بناهای

دوره زندیه است. مسجد چند بار تعمیر، باسازی و توسعه داده شده که تاریخ آخرین بازسازی به سال ۱۴۱۱ هجری قمری می‌رسد. شبستان و ستون‌های این مسجد از جهت به کار بردن قطعات سنگ تراشی شده نقوش گل و بوته قابل ملاحظه است. پوشش تزئینی تاق و سردرها و زینت کاری رواق‌ها با قطعات سنگ تراشیده شده آهکی با ظرافت خاصی صورت گرفته است. نقوش این رواق‌ها، از سبک نقش و نگار هندی متأثر است. سقف مسجد از چوب مخصوصی به نام صندل یا (چندل) ساخته شده است که از هندوستان و مومباسا آورده می‌شد.

قلعه شیخ سلطان

قلعه شیخ سلطان از توابع بخش مرکزی شهرستان بندرلنگه و از نقاط دیدنی استان هرمزگان در جنوب ایران به‌شمار می‌رود. قلعه مغویه یا قلعه شیخ سلطان متعلق به شیخ سلطان المرزوقی یکی از حکمرانان منطقه و رئیس قبیله المرازیق و حاکم مغویه بوده است. آن‌طور که بر می‌آید ساخت این بنا در سال ۱۳۲۱ هجری قمری پایان یافته است. این بنا در دو طبقه و در قسمت‌هایی هم در سه طبقه ساخته شده و دارای تعداد زیادی اتاق به همراه حمام سنتی، یک برج نگهبانی و دو بادگیر است. ساختمان قلعه دارای دو حیاط اندرونی و بیرونی بوده که قدمت حیاط اندرونی از بیرونی بیشتر تخمین زده می‌شود. دهستان مغویه یکی از دهستان‌های بخش مرکزی شهرستان است.

آبشار بدو

آبشار بدو از ارتفاعات کوه بدو در شمال روستای لمزان، واقع در ۵۰ کیلومتری شمال غرب بندرعباس سرچشمه می‌گیرد. فاصله آبشار تا روستای لمزان حدود چهار کیلومتر برآورد می‌شود و دسترسی به آن از طریق جاده خاکی به سمت شمال روستا میسر است. آبشار به صورت پلکانی به پایین می‌ریزد و شکل پلکانی منظم آن، چشم‌انداز زیبایی را خلق می‌کند. آبشار بدو و روستای لمزان در محدوده شهرستان بندرلنگه قرار گرفته‌اند.

منطقه بیابانی سایه‌خوش

منطقه بیابانی سایه‌خوش در باختر روستایی با همین نام واقع شده است. روستای سایه‌خوش از توابع بخش مرکزی شهرستان بندرلنگه محسوب می‌شود و در ۴۰ کیلومتری جنوب خمیر و ۵۵ کیلومتری بندرلنگه قرار دارد. دسترسی به این منطقه از طریق جاده ارتباطی بندرلنگه به بندرعباس میسر است. منطقه سایه‌خوش به دلیل مجاورت با خلیج فارس و وجود نخلستان‌های فراوان در منطقه، از سواحل زیبای جنوب به‌شمار می‌رود. همچنین روستای سایه‌خوش با قدمتی طولانی، آثار تاریخی را از جمله بندحسن و

کاروانسرای صفوی، در خود جای داده است.

چشمه آبگرم بادون

چشمه آبگرم بادون در استان هرمزگان و در مسیر بندرلنگه به روستای گزیر قرار دارد. آب چشمه از شکاف سنگ‌های مارنی از زمین خارج می‌شود و درون استخری که با مساحت ۲۴۰ متر مربع پیرامون آن احداث کرده‌اند، جمع می‌شود. آب این استخر به مصرف کشاورزی می‌رسد.

برکه دریادولت

آب‌انباری تاریخی است که در بندرلنگه قرار دارد. این آب‌انبار که به دلیل وسعت زیاد خود، دریادولت نامیده می‌شود، بعد از آب‌انبار کل در شهر گراش استان فارس و آب‌انبار سردار در محله راه ری شهر قزوین، سومین آب‌انبار بزرگ ایران به‌شمار می‌رود. آب‌انبار دریادولت دهانه‌ای به قطر ۲۸ متر و عمق ۱۴ متر دارد، برکه دریادولت محل جمع‌آوری آب بوده است. به دلیل بزرگی آب‌انبار، نیمی از آن را سقف پوشانده اند و نیمی دیگر سقف ندارد.

جزیره کیش

پارک دلفین

یکی از پرطرفدارترین مکان‌های دیدنی کیش پارک دلفین کیش است که شامل بخش‌های مختلفی از جمله پارک دلفین، آمفی‌تئاتر، باغ پرندگان و گونه‌های جانوری مختلفی می‌باشد. در دلفیناریوم این پارک می‌توانید نمایش و رقص و همچنین نقاشی کشیدن دلفین‌های آموزش دیده را ببینید؛ همچنین می‌توانید با پرداخت هزینه برای دقایقی با آن‌ها شنا کرده و عکس یادگاری بگیرید.

شهر باستانی حریره

شهر باستانی حریره با قدمت ۸۰۰ ساله از توابع شهرستان بندرلنگه است. این شهر باستانی در کرانه دریا و در جزیره کیش قرار دارد. وسعت این شهر باستانی ۱۲۰ هکتار است. بقایایی که در ساحل شمال جزیره دیده شده است متعلق به دوره ساسانیان و اوایل دوره اسلامی است. در فضای این شهر تاریخی، مسجد، قنات‌ها، حمام و خانه‌های در نتیجه جستجوهای باستان‌شناسی کشف شده است.

کشتی یونانی

یکی از پربازدیدترین جاذبه‌های کیش، کشتی یونانی است. کشتی یونانی که توسط ویلیام همیلتون در بندر گلاسکو در اسکاتلند ساخته شده است در سال ۱۳۴۵ در ساحل کیش در

روستای باغو گیر کرد. این کشتی که وزن آن بیش از ۷ هزار تن و دارای طول ۱۳۶ متری است نماد جزیره کیش است و بانام‌های «کولا اف»، «نچرال‌یست»، «امپایر ترومپت»، «کوروش پارسی» و «همدان» شناخته می‌شود.

اسکله تفریحی کیش

این اسکله به‌خاطر داشتن عرشه‌های چوبی بسیار زیبا با طول ۴۳۷ متر، همیشه مکان مناسبی برای عاشقان به حرفه عکاسی، دوستداران ورزش و عاشقان آب‌های نیلگون خلیج همیشه فارس بوده است و از آن به‌عنوان یکی از بهترین مکان‌های تفریحی کیش در خاطراتشان از آن یاد می‌کنند. در بازدید از اسکله تفریحی جزیره کیش می‌توانید از سینما چهار بعدی و بولینگ مریم در کنار کافه و رستوران‌های آن نهایت لذت را ببرید.

شهر زیرزمینی کاریز

این شهر اسرارآمیز که در عمق شانزده متری زمین قرار دارد و یکی از جاهای دیدنی کیش است که هر گردشگری از آن بازدید می‌کند، دارای ساختمان‌ها با معماری بسیار زیبا به همراه قنات است که منبع تأمین آب شیرین ساکنان جزیره به‌شمار می‌آید. سقف آن با انواع صدف‌ها و مرجان‌ها با قدمت طولانی تزئین شده است. شهر کاریز کیش دارای حمام‌های سنتی است که توسط هنرمندان ایرانی حفاری شده‌اند.

بوستان آهوان کیش

اگر دوستدار حیات‌وحش هستید و به جزیره کیش سفر کرده‌اید حتماً به بازدید از بوستان آهوان کیش بروید. در فضای بوستان، حیواناتی مانند آهو، گوزن، شیر، شغال، میمون و... قابل مشاهده است که می‌توانید با آسودگی خاطر آن‌ها را در یک مساحت دو هکتاری نوازش کنید. باغ‌وحش‌ها برای کودکان و البته بزرگسالان مکان‌هایی بسیار جذاب‌اند. بنابراین اگر با خانواده‌تان به کیش سفر می‌کنید از این باغ‌وحش دیدنی حتماً دیدن کنید.

شهرستان جاسک

شهرستان جاسک در جنوب خاوری ایران و در خاوری‌ترین بخش استان هرمزگان در کرانه دریای مکران جای گرفته است. بندر جاسک ۳۰۰ کیلومتر با مرکز استان فاصله دارد و کرانه‌های زیبا و آب‌های زلال دریای مکران از ویژگی‌های این بندر است.

غار سادرمن

غار سادرمن در ۳۰ کیلومتری شهرستان جاسک در ارتفاع تقریبی ۲۰۰۰ متری و ۲۰ کیلومتری دریا در رشته کوه‌های کوتاه و بلند سادرمن واقع شده است. متأسفانه این غار که متعلق به دوران پیش از اسلام است، طی دهه‌های اخیر دچار تخریب‌های شدیدی

شده به طوری که این غار در گذشته شامل ۵ غار بزرگ و ۳ غار کوچک بوده اما هم اکنون تنها یک غار بزرگ به علت وجود ستون‌هایی که در میان دارد پابرجا مانده است. در اطراف غار تکه‌هایی از سفال به دست آمده که متعلق به دوران ساسانی تا اوایل دوره اسلامی می‌باشند که نشان می‌دهد این غار پیش از اسلام و کمی بعد از دوران اسلامی کاربرد داشته است. در گوشه‌هایی از غار طاقچه‌هایی ساخته شده است. وجود آثار و نشانه‌های دریا بر روی کوه سادرمن بیانگر مجاورت دریا با این مکان بوده است.

دخمه و گورستان جاسک

در بخش مرکزی، دهستان گابریک، روستای جگین (قدمت این روستا را هزاره نخست پیش از میلاد دانسته اند). در پانزده کیلومتری شمال شرقی جاسک، در محلی به نام سعادت‌مند، در بالای کوه، دخمه و گورستانی افسانه‌ای وجود دارد که تخمین زده می‌شود، پیشینه آن به پیش از اسلام باز می‌گردد.

اتاق‌های ساسانی کوه مبارک

در آخرین قسمت دماغه کوه مبارک، دو اتاق از سنگ تراشیده شده وجود دارد. بنا بر دیدگاه دیرینه‌شناسان پیشینه این اتاق‌ها به دوره شاهنشاهی ساسانی می‌رسد.

صخره‌های شنی

یکی از ویژگی‌های شهرستان جاسک، وجود مناطق صخره‌ای و شنی است که تپه‌ماهورها و احجام بسیار زیبای طبیعی ایجاد کرده‌اند و چشم هر بیننده را به خود جلب می‌کنند. بیشتر این تپه‌ماهورها در مسیر میناب به جاسک قرار دارند و از چشم‌انداز طبیعی زیبایی برخوردارند و پس از جاسک به سمت چهارباغ ادامه پیدا می‌کنند.

چشمه‌های آبگرم پوراف

چشمه‌های ساحلی و آب معدنی بسیاری در این منطقه به ویژه جاسک وجود دارد که برای مردم بسیار قابل احترام و مقدس بوده و خواص درمانی دارند. یکی از شناخته شده‌ترین و حیرت‌انگیزترین آن‌ها به نام پوراف در ۲۰ کیلومتری شرق جاسک و در ساحل دریا قرار دارد.

این منطقه دارای جنگل حرای وسیعی است که مانند جزیره زیبایی در مقابل خور پوراف، سر از آب بیرون کشیده و چشم‌اندازی دلپذیر خلق نموده است. چشمه‌های آب گرم، دریا، پرندگان مهاجر، سواحل زیبا و منطقه صید ماهی ویژه مردم از مهمترین جاذبه‌هایی هستند که مسافران زیادی را به سوی خود جلب می‌کنند.

جنگل حرا

یکی از جاذبه‌های زیبا و طبیعی بندرجاسک جنگل حرا می‌باشد که گردشگران زیادی را جلب می‌کند. جنگل حرا به طور دائم در معرض جزو و مد منظم آب دریا قرار دارد، به طوری که در زمان جزر، درختان بستر لجنی آن از آب بیرون می‌آیند و به صورت جزایری پراکنده نمایان می‌شوند و در موقع مد تمام جنگل زیر آب رفته و ناپدید می‌شود. پرندگان زیبا و نادر مانند، گیلان‌شاه، اگرت بزرگ در کنار پلیکان‌ها و فلامینگوها مناظر جالبی را پدید می‌آورند. در منطقه جاسک به درختان حرا «تمر» می‌گویند. این جنگل‌ها بیشتر در حومه شهر جاسک (خلیج لوران) و در شرق آن به صورت پراکنده دیده می‌شوند که در امتداد خور خلاصی کشیده شده‌اند.

بندر خمیر

بندر خمیر در جنوب باختری بندرعباس و فاصله ۹۵ کیلومتری مرکز استان جای دارد. چشمه‌های آبگرم و جنگل حرا از زیبایی‌های بندر خمیر است.

چشمه آبگرم خمیر

چشمه آبگرم طبیعی لشتگان یا خمیر یکی از زیباترین جاذبه‌های گردشگری و تفریحگاه‌ها در شهرستان بندر خمیر است. آب چشمه از شکاف سنگ‌های مارنی از زمین خارج می‌شود و از کف حوضچه‌ها می‌جوشد و پس از آن در دشت سرازیر می‌شود. دو استخر و دو چشمه آبگرم با قدمت طولانی در دامنه کوه وجود دارند و افراد بسیاری از راه‌های دور و نزدیک به سوی آن جذب می‌شوند. این دو چشمه در مجاورت یکدیگر قرار دارند که یکی مخصوص بانوان و دیگری ویژه آقایان در نظر گرفته شده است.

دیوار سدار

یکی از آثار تاریخی بندر خمیر، سدار برون جدار می‌باشد. سدار دیوارهای بلندی است از بالای کوه تا ساحل دریا که برای محافظت از شهر بنا گردیده است. باستان‌شناسان قدمت آن را به دوره زندیه می‌رسانند. این دیوار ساحلی تاریخی جهت مقابله با هجوم قبایل ساخته شده و مرحوم صدرالاسلام از شعرای بنام بندر خمیر در وصف این دیوار و رشادت مردم اشعاری سروده است. این دیوار در سه کیلومتری شرقی بندر خمیر و در نزدیکی جنگل حرای «مردو» قرار دارد.

قلعه خمیر

این قلعه در نزدیکی بندر خمیر قرار دارد. از این قلعه به جز بقایای دو سردر شمالی و جنوبی و برج شرقی نیمه‌ویران آن، اثری برجای نمانده است. سردر شمالی قلعه که اکنون

در کنار کوچه تنگی متصل به شهر خمیر جای دارد به صورت شکوهمندی از سنگ و گچ و به سبک قلعه‌های اروپایی ساخته شده است. در چهارگوشه قلعه چهار برج مدور بنا شده و بین هر دو برج یک برج کوتاه نیز ساخته شده است. در جنوب غربی قلعه عمارت دو طبقه‌ای وجود دارد. در وسط قلعه آب‌انباری (برکه)‌ای ساخته شده که هنوز باقی مانده است. از عمر این قلعه حدود یک قرن می‌گذرد. این قلعه یکی از بزرگ‌ترین قلعه‌های استان هرمزگان می‌باشد.

چشمه چاه احمد

چشمه چاه احمد در ده کیلومتری بندر خمیر در مسیر جاده بندرلنگه واقع شده است. در نزدیکی سرچشمه یک استخر طبیعی به شکل مربع وجود دارد که آب آن از شکاف سنگ‌های آهکی از زمین خارج می‌شود.

خانه قاضی رویدر

خانه قاضی رویدر در شهرستان خمیر و بخش رویدر واقع شده و مربوط به دوره قاجار می‌باشد. در ساخت این بنا از مصالح خشت و آجر استفاده شده است. سبک معماری این بنا سبک ساحلی خلیج فارس و دارای بادگیر است. احتمالاً این بنا در گذشته خانه کدخدا یا خان منطقه رویدر و مکانی برای رفع مشکلات و اختلافات اهالی بوده است. این خانه در میان نخلستان زیبایی در منطقه انجیری واقع در رویدر بنا شده است.

جنگل‌های حرا

جنگل‌های حرا، یکی از دیدنی‌ترین نقاط بندر خمیر است که در کناره جنوبی شهر بندر خمیر و درون آب‌های آرام تنگه خوران واقع شده است. این جنگل یکی از بزرگ‌ترین جنگل‌های دریایی جهان و زیستگاه پرندگان نادر است و هرساله گردشگران زیادی را به خود جذب می‌نماید. جزایر مرجانی و آبراهه‌های جنگلی حرا به نام خمرد، چیروو و گرمونو از جمله مراکز دیدنی‌ای هستند که می‌توان به وسیله قایق‌های دریایی موجود در اسکله، دقایقی را در این طبیعت بی‌نظیر سپری کرد و لذت برد.

روستای کهورستان

در شورزارهای غرب استان هرمزگان بهشتی زیبا قرار دارد که زیبایی و سرسبزی خود را مدیون سفره‌های آب زیرزمینی خود است این دیار آشنا کهورستان است که آبادانی و زندگی را به روستاهای اطراف و حتی خود شهرستان بندر خمیر، بخشیده است. کهورستان دارای قدمت چندصد ساله‌ای می‌باشد این را می‌توان با بررسی نوشته‌هایی که بر روی بعضی سنگ‌های قدیمی حک شده است فهمید در گوشه و کنار مرکز روستا در فاصله‌ای

به طول و عرض ۴۰ کیلومتر بازمانده‌هایی از قلعه‌ها و کاخ‌های ویران‌شده وجود دارد که در میان خاکروبه‌ها و جای ساختمان‌ها می‌توان آثار زندگی و نیز وسایلی چون چاقو، سلاح برنده، سنگ‌های حکاکی شده و غیره را دید.

از آثار تاریخی دیگر این منطقه می‌توان مجموعه قنات‌های طویلی نام برد که از غرب به شرق کهورستان امتداد دارد؛ و از شیب روان تا دشت پارو، که به قلعه پارو معروف است، کشیده شده است. طول این قنات‌ها چندین کیلومتر است که به‌وسیله چندین قنات کوچک و بزرگ باهم ارتباط دارند. قدمت این قنات‌ها به زمان شاه عباس می‌رسد. از زمان شاه عباس چندین برکه (آب‌انبار) بزرگ نیز به جا مانده است.

پل لاتیدان

از جمله آثار بسیار مهم دیگر دهستان کهورستان پل معروف «لاتیدان» است که بر روی رودخانه کُر قرار داشته است، این پل جزء آثاری است که به ثبت سازمان میراث فرهنگی کشور درآمده است. پل لاتیدان مربوط به دوره شاه عباس صفوی است و جزء طویل‌ترین پل‌های باستانی ایران است. گفته می‌شود از طریق پل لاتیدان که بر روی رودخانه کُر قرار داشته بازرگانان، تجار، سیاحان و جهانگردان مسیر بندرعباس به شیراز را می‌پیمودند. در این مسیر از منطقه زیبا و سرسبز کهورستان می‌گذشتند. بسیاری از این افراد چنان‌که از نوشته‌هایشان پیدا است به هیچ وجه انتظار دیدن چنین زیبایی را در منطقه جنوب ایران، که گرم و با طبیعتی خشک است، نداشته‌اند. چنان‌که ابن بطوطه و ابن خلدون در خاطرات خود سرسبزی و زیبای کهورستان را تحسین کرده‌اند.

حاجی آباد

شهرستان حاجی آباد با مساحت ده‌هزار کیلومتر مربع در شمال استان هرمزگان قرار دارد. حاجی آباد شمالی‌ترین شهر استان هرمزگان است و در نزدیکی استان کرمان واقع شده است. این شهر در بخش مرکزی شهرستان حاجی آباد قرار دارد. ارتفاع متوسط آن از سطح دریا ۱۲۰۰ متر است. از شمال و شرق به استان کرمان، از غرب به استان فارس و از جنوب به بندرعباس محدود است. مرکز این شهرستان در فاصله ۱۶۵ کیلومتری شمال بندرعباس و در کنار جاده بندر-سیرجان واقع شده است. حاجی آباد آب‌وهوای گرمسیری دارد و درجه حرارت هوا در تابستان بیش از ۴۰ درجه سانتی‌گراد است و در زمستان تا ۱/۵ درجه سانتی‌گراد می‌رسد.

منطقه حفاظت‌شده هماگ

این منطقه در شمال شهرستان بندرعباس و قسمت جنوبی شهرستان حاجی آباد قرار گرفته

است. وسعت منطقه در حدود ۳۶۰۰۰ هکتار می‌باشد. این منطقه در قسمت مرتفع استان قرار گرفته و حداقل ارتفاع آن در حدود ۷۰۰ متر بالاتر از سطح دریا می‌باشد. کوه هماگ بلندترین ارتفاع استان هرمزگان از رشته کوه‌های زاگرس جنوبی است. آب‌وهوای منطقه گرم و خشک است و در ارتفاعات، زمستان‌ها سرد و تابستان‌ها معتدل است.

آستانه امامزاده سیدمحمد

امامزاده سیدمحمد از نوادگان امام موسی بن جعفر (ع) است. بقعه این امامزاده در ورودی شهر حاجی‌آباد قرار دارد. با توجه به همجواری با گلزار شهدای شهر، یکی از مراکز مورد توجه مردم این شهرستان است.

آستانه امام زاده امیر نظام الدین

این امامزاده منسوب به امام محمدباقر (ع) است و در ورودی شهر حاجی‌آباد در جوار مقبره امامزاده سیدمحمد واقع شده است.

آبشار تزرچ

یکی از زیباترین و مهم‌ترین جاذبه‌های شهرستان حاجی‌آباد آبشار تزرچ است که توجه گردشگران زیادی را جلب می‌کند. این آبشار در منطقه‌ای زیبا، سرسبز، خوش‌آب‌وهوا، در میان نخلستان‌های روستای تزرچ در جنوب غربی شهر حاجی‌آباد واقع شده است. این محل، منطقه‌ای بیلاقی و دارای رودخانه و آبشاری فصلی است. شهرستان حاجی‌آباد به واسطه داشتن نخلستان‌های وسیع و سرسبز، مشهور است. در ۱۷ کیلومتری جنوب حاجی‌آباد به سمت بندرعباس، جاده‌ای فرعی جدا می‌شود که پس از طی مسافتی حدود ده کیلومتر در جوار رودخانه حاجی‌آباد و ادامه مسیر از دوراهی تزرچ به سمت راست به مسافت یازده کیلومتر به روستای تزرچ خواهد رسید. این مسیر با گذر از روستای معدن‌نویه به محلی زیبا با نخلستان‌هایی انبوه و مردمانی خونگرم و اقامتگاهی وسیع که در جوار آبشاری زیبا و خروشان است منتهی می‌شود. پلکانی سبز شما را به بالای آبشار هدایت می‌کند.

روستای بخوان و فارغان

روستای نمونه گردشگری بخوان، روستایی سرسبز با باغ‌های وسیع مرکبات و درختان سردسیری و تنوع گیاهی زیباست که در دره کوه‌های سربه‌فلک کشیده بخوان و در فاصله ۸۵ کیلومتری شهرستان حاجی‌آباد قرار دارد. در میان باغ‌های بخوان، چشمه‌های آب فراوانی جاری است که آب زمین‌های کشاورزی منطقه را تأمین می‌کند. در فصل زمستان ارتفاعات آن پوشیده از برف می‌شود.

فارغان به دلیل هم‌مرز بودن با استان کرمان دارای آب‌وهوای متفاوت و دارای مکانی امن، دلنشین و خوش‌منظر و دارای آب‌های گوارا و خنک بوده و مردمان فارغ از هیاهو و مشکلات در این سامان به استراحت و خوشی می‌پرداختند لذا کلمه فارغان به معنی کسانی که آزاد و رها هستند در مورد این سرزمین به کار رفته است.

آبگرم ده شیخ

این آبگرم در مسیر جاده حاجی‌آباد به سمت دولت‌آباد و در جنوب شرقی روستای ده شیخ در دامنه کوه قرار دارد. سرچشمه آن در شرق حاجی‌آباد واقع شده است. آب چشمه از شکاف سنگ‌های آهکی بیرون می‌آید و در ردیف آب‌های گوگردی است.

آب گرم معدونیه

این آبگرم در مسیر جاده حاجی‌آباد به سمت بندرعباس و در جنوب غربی در روستای معدونیه در دامنه کوه قرار دارد. سرچشمه آن از چشمه‌های زیرزمینی منطقه و در شمال روستای معدونیه واقع شده است. آب چشمه دارای خواص درمانی از جمله درمان بیماری‌های پوستی می‌باشد و در ردیف آب‌های گوگردی است.

سایر آثار تاریخی و جاذبه‌های گردشگری حاجی‌آباد

قلعه‌های کافران، احمدی، طارم، طاشکویه، باینوج، گلشن، سرخ، و ... منطقه حفاظت‌شده و محوطه تاریخی طارم، گورستان‌های تاریخی، چشمه‌های آبگرم معدونیه، چاهو، قارقارو، استکی، قلاتوئیه، کوه سیروئیه، کاروانسرای گهکم، برج فارغان، غار گیس (روستای گیس)، نخلستان‌ها و غارهای هزاربری در روستای شهدادی، غار سرباغ در کوه ملوس، باغ‌ها، قنات گهکم، منطقه شکار و تیراندازی ممنوع گلزار و نیزار، روستاهای باغان و سیرمند از دیگر دیدنی‌های حاجی‌آباد است.

دیدنی‌های بشاگرد

شهرستان بشاگرد در بخش خاوری استان هرمزگان و با فاصله ۲۰۰ کیلومتری از مرکز استان در منطقه کوهستانی قرار دارد. آب‌وهوا در نواحی شمالی شهرستان که از دریا دور است معتدل می‌شود. این شهرستان دارای پیشینه تاریخی بسیاری است. سبک زندگی در بشاگرد روستایی است و شهرهای تازه تأسیس آن کم‌جمعیت هستند. آب‌وهوای پاک و مردمان مهمان‌نواز از ویژگی‌های این شهرستان است.

قلعه گوه‌ران

قلعه‌الله‌وردی‌خان در شهر گوه‌ران و در ۲۰ کیلومتری مرکز شهرستان بشاگرد شهر سردشت قرار دارد و شهر گوه‌ران دارای آثار تاریخی بسیاری است که قلعه‌الله‌وردی‌خان

یکی از این بناهای تاریخی است.

آثارتاریخی شهر گوهران در داخل این شهر قرار دارند، این بناها با داشتن جاذبه‌های تاریخی گردشگران زیادی را در ایام نوروز به خود جذب می‌کند. قدمت قلعه‌الله‌وردی‌خان به زمان قاجار بر می‌گردد؛ این قلعه تاریخی به همراه سایر بناهای تاریخی شهر گوهران در سال ۱۳۸۶ در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده‌اند.

آبشار شهرشیب

آبشار شهرشیب یکی از زیباترین و مرتفع‌ترین آبشارها در شهرستان بشاگرد است که دارای جاذبه‌های گردشگری بسیار زیبایی است. این آبشار در روستای شهرشیب واقع شده است، موقعیت طبیعی روستای شهرشیب دره‌ای است و رودخانه فصلی انگهران از مجاورت جنوب آبادی عبور می‌کند.

کوه اشک در بتن با ارتفاع ۱,۱۵۰ متر در ۵,۱۰۰ متری شمال و شمال شرق و کوه آویشن با ارتفاع ۱,۱۰۶ متر در ۵,۲۰۰ متری شرق آبادی واقع شده‌اند. در منطقه بشاگرد به اکثر محل‌هایی که باغ باشد، شهر اطلاق می‌شود؛ و چون موقعیت آبادی دره‌ای و دارای شیب است، لذا نام آبادی به شهرشیب معروف شده است.

این آبشار تقریباً ۲۰ متر ارتفاع دارد و هر ساله گردشگران زیادی را جذب می‌کند، «روستای شهرشیب» در بخش گوهران شهرستان بشاگرد و در ۲۵ کیلومتری شهر سردشت قرار دارد.

سد سهران

این منطقه زیبا و دیدنی در ۶۰ کیلومتری شهر سردشت واقع شده و سد بر روی تنگه سهران و در کنار روستاهای موردن و بندبارک در بخش گوهران شهرستان بشاگرد ساخته شده است. منطقه بکر سد سهران به دلیل دارا بودن آب‌وهوای مساعد و بهاری مکانی مناسب برای پیاده‌روی، برگزاری اردوهای یک روزه سیاحتی، صعود به ارتفاعات نزدیک سد سهران، ماهیگیری و قایقرانی است. جذابیت‌های طبیعی این منطقه علاقه و رغبت دیدار مجدد مسافران و گردشگران را از این منطقه افزایش می‌دهد. این مکان علاوه بر ایام عید نوروز و تابستان در روزهای تعطیل نیز شاهد حضور جمع زیادی از خانواده‌ها از هر قشری است که استفاده از این فضای مناسب برای ایجاد نشاط و روحیه را انتخاب می‌کنند. پوشش گیاهی و نزارهای زیبا در کنار دریاچه سد ورود و بازدید گردشگران و مسافران را دوچندان کرده است.

آبشار بابک

شهرستان بشاگرد دارای آبشارها و چشمه‌های طبیعی بسیاری است که معروف‌ترین آبشار این شهرستان آبشار بابک نام دارد. آبشار بابک زیباترین و پرآب‌ترین آبشار بشاگرد نیز به حساب می‌آید. ارتفاع این آبشار بیش از سه متر است. این مکان گردشگری در روزهای تعطیل و ایام نوروز میزبان شمار زیادی از مسافران و گردشگران هموطنمان است.

شهر جم

شهر جم یکی از مناطق بسیار زیبای مرکز شهرستان بشاگرد می‌باشد. به‌خاطر انبوه بودن درختان میوه‌جم یا (جمبو)، این مکان به شهر جم معروف است، جم یا جمبو نام درخت میوه‌دار و همیشه‌سبزی است که در شهرها و مناطق ساحلی جنوب ایران می‌روید. نام این درخت در ایران برگرفته از نام هندی آن است و میوه این درخت بسیار خوشمزه است.

دیدنی‌های شهرستان سیریک

سیریک یکی از شهرستان‌های استان هرمزگان در جنوب ایران است که در کرانه دریای عمان قرار گرفته است. این شهرستان از شمال به شهرستان میناب، از جنوب به شهرستان جاسک، از شرق به شهرستان بشاگرد و از غرب به دریای عمان محدود می‌شود. مساحت شهرستان سیریک ۳,۳۵۱ کیلومتر مربع و مرکز آن شهر سیریک است. این شهرستان با دارا بودن جنگل‌های حرا، مزارع کشاورزی و باغ‌های سرسبز و نیز طبیعت بیابانی در کنار دریای عمان، یکی از مناطق گردشگرپذیر در استان هرمزگان است. فرهنگ مردم سیریک، ترکیبی از فرهنگ بندری و بلوچی است.

قلعه شاداب

این قلعه در ۴۵ کیلومتری مرکز شهرستان و بر فراز صخره‌های بلند روستای کنارجو از توابع بخش بمانی قرار دارد که به سه طبقه تقسیم می‌شود از آن قلعه سفال‌های رنگارنگی مربوط به قرون متاخر اسلامی به‌دست آمده و به نظر می‌رسد از قرن نهم تا یازدهم هجری مورد استفاده بوده است.

معبد عشاق روستای گروک

درباره این بنا افسانه‌ای نقل می‌شود که حدود چهارصد سال پیش دو نوجوان از طوایف متخاصم به هم دل می‌بندند و با مخالفت شدید روبرو می‌شوند... پس از مرگ آن دو نگوینخت این مکان را برای یادبود آن دو جوان بر مزارشان بنا می‌کنند و چون در این مکان بیابانی فقط شتر زندگی می‌کرد بنا را به جای آب با شیر شتر می‌سازند.

خور آذینی

خور آذینی دارای دو گونه برتر جنگل‌های حرا و چندل است. حرا درختی است آب‌شورزی که هنگام مد دریا تا گلوگاه در آب فرو می‌رود و به کمک خاصیت تصفیه‌کنندگی پوسته‌اش آب دریا را جذب و نمک آن را دفع می‌کند. جنگل‌های حرا در نزدیکی روستای گناری با وسعتی حدود ۵۰۰ هکتار گسترش یافته‌اند. وجه متمایز آن با سایر رویش‌گاه‌های ماندابی سواحل جنوبی ایران وجود دو گونه گیاهی مانگرو و حرا و گونه منحصر به فرد چندل در کنار یکدیگرند.

کرانه‌های زیبای سیریک تا گروک

وجود سواحل زیبای شنی واقع در حد فاصل بین گروک تا سیریک و احداث بندرگاه چند منظوره در سیریک از مزیت‌های منطقه است که همواره در طول فصول گذشته، گردشگران و مهمانان زیادی را جهت استفاده از جاذبه‌های طبیعی دریا و ساحل به خود جذب می‌کنند

شهرستان رودان

شهرستان رودان در بخش خاوری استان هرمزگان و در ۱۰۰ کیلومتری بندرعباس جای دارد. گستره این شهرستان به سبب جایگاه راهبردی و وجود رودخانه‌ها و شرایط مناسب برای کشاورزی و دامپروری از زمانهای دور مسکون بوده است. رودان یکی از قطب‌های کشاورزی و باغداری استان هرمزگان است.

زیارتگاه سید سلطان محمد ((پیرچوگان))

یکی از مهمترین زیارتگاه‌های رودان است که همه‌ساله به‌ویژه در ایام نوروز تعداد زیادی از عاشقان اهل بیت عصمت و طهارت جهت زیارت برادر حضرت امام رضا (ع) راه‌های دور و نزدیک را پشت سر می‌گذارند و با عشقی وافر ایام خوشی را در روستای زیارتی پیرچوگان سپری می‌نمایند. این مکان مذهبی در ۴۲ کیلومتری و در مسیر جاده رودان به رودخانه واقع شده است.

زیارتگاه شاه قطب الدین حیدر

یکی از مهم‌ترین زیارتگاه‌های رودان است که یکی از قطب‌های مذهبی در ایام سال می‌باشد و تعداد زیادی از عاشقان اهل بیت را در طول هفته به سوی خود می‌کشاند و یکی از مراکز گردشگری شهرستان رودان می‌باشد. این مکان مذهبی در فاصله سه کیلومتری از مرکز شهر واقع شده است. امامزاده شاه قطب‌الدین حیدر یکی از نوادگان امام موسی کاظم است.

تم مارون

تم مارون تپه‌ای باستانی از هزاره چهارم پیش از میلاد است. این تپه به تناوب تا دوره اسلامی مسکون بوده است. بر پایه یافته‌های باستان‌شناسی این شهر باستانی حلقه اتصال کرمان به خلیج فارس بوده است.

سنگ نوشته‌های بادافشان: در منطقه‌ای به همین نام و در فاصله ۱۵ کیلومتری شمال شهرستان رودان بر روی سنگ‌های ستر کلماتی با خط میخی و نقاشی‌های بدیع و جلوه‌گری نگاشته شده که به عقیده کارشناسان، پیشینه‌ای به دیرینگی تمدن عیلامی دارد.

قبرستان گبرها

درسراسر رودان آثار زیادی از گورهایی به چشم می‌خورد که با کلمات و خطی شبیه به میخی هر بیننده‌ای را به عمق تاریخ گذشته رودان راهنمایی می‌نماید، به گفته پیشینیان این قبرستان‌ها مربوط به ساکنان اولیه این خطه بوده و هزاران سال نیز قدمت دارند. در روستاهای سرجوئی، زیارت سیدسلطان محمد (ع) و بخشی از منطقه رودخانه این آثار به خوبی مشهود است.

نازدشت

در فاصله ۶۵ کیلومتری شمال شهرستان رودان و در همسایگی استان کرمان باغ‌های زیبای نزدشت جلوه خاصی را به منطقه داده است. خاندان منحوس پهلوی در این مکان اقدام به ساختن کاخ عظیمی نموده‌اند، باغ نازدشت جهت شادابی نیاز به توجه بیشتر مسئولین دارد، کلکسیون از انواع مرکبات و ارقام مرغوب پرتقال، نارنگی و گریپ فروت از جمله محصولات باغ زیبای نازدشت می‌باشد.

کهنوج بالا

کمی پایین‌تر از پل زیبای آب‌نما منطقه‌ای به نام فوق با داشتن قنات‌های جاری از آب زلال و باغ‌های انبه و لیموترش گردشگاه زیبایی را به وجود آورده است. به یقین تفرج در رودان بدون ماندن در کهنوج بالا خالی از لطف و صفا می‌باشد.

فربوری

به طور حتم یکی از بهترین گردشگاه‌های رودان محسوب می‌شود. ایجاد باغ‌های بسیار دل‌انگیز با آب چشمه و در دل کوه، زیبایی خیال‌انگیزی به این منطقه بخشیده است. فربوری در فاصله ۲۱ کیلومتری شرق دهبازر واقع شده است. وجود آبشارهای زیبا از جمله دیدنی‌های فربوری می‌باشد.

آبشار کرون

این آبشار در منطقه کوهستانی بادافشان در ۲۷ کیلومتری در مسیر جاده رودخانه رودان واقع شده است و یکی از پر آب ترین بخش های رودان به شمار می رود.

دیدنی های شهرستان بستک

شهرستان بستک در شمال شهرستان بندرلنگه قرار دارد. ارتفاع آن از سطح دریا ۴۰۰ متر و فاصله زمینی آن تا بندرعباس ۲۵۵ کیلومتر است. از شمال به لارستان، از خاور به بندرعباس، از باختر به لامرد و از جنوب به بندرلنگه محدود می شود. آب و هوای شهرستان بستک به دلیل دوری از دریا و کوهستانی بودن، خشک و همانند سایر نواحی جنوب ایران گرم است.

کاروانسرای نیمه

این کاروانسرای تاریخی و باستانی در سر راه ارتباطی شهرستان لار و شهرستان بستک به شهرستان بندرلنگه واقع شده است. بنای موسوم به «کاروانسرای نیمه» در ۲ کیلومتر ۲ جاده آسفالت لار، بستک و در دشت «صحرای نیمه» در کنار برکه نیمه قرار گرفته است. این بنا به صورت چهار ایوانی و چهار گنبدی بوده و از معماری مقارنی برخوردار است، شواهد نشان می دهد که تمامی مصالح به کار برده شده برای احداث بنا از مناطق اطراف جمع آوری شده است. کاربرد سنگ به عنوان ماده اصلی با ملات ویژه موجب استحکام بنا در طول قرن های متمادی در برابر حوادث طبیعی شده و این بنا تا کنون پا برجا مانده است.

خانه بنی عباس

خانه بنی عباس در بخش مرکزی شهرستان بستک در غرب استان هرمزگان قرار دارد و یکی از آثار تاریخی و از نقاط دیدنی استان هرمزگان در جنوب ایران است. خانه بنی عباسی در قسمت شرقی شهر بستک جنب حمام خانی واقع شده است. این ساختمان در حدود ۱۱۰ - ۱۰۰ سال قبل توسط بزرگان بستکی (حاکمان وقت) ساخته شده است و معماران سازنده بنا، معماران بستکی بوده اند. این خانه در اصل سه طبقه بوده که طبقات فوقانی آن بر اثر زلزله ویران شده است. بنا در حدود ۲۰۰ تا ۲۱۰ اتاق داشته و از سه قسمت مجزا از هم تشکیل می شد که هر قسمت دارای حیاط و متعلقات کامل بود.

کاروانسرای الفتح خان

کاروانسرای الفتح خان یکی از کاروانسراهای غرب استان هرمزگان در جنوب ایران است که مربوط به دوره صفویه است. این کاروانسرا در شهر بستک و در بخش مرکزی شهرستان

بستک هرمزگان واقع شده و یکی از آثار تاریخی و نقاط دیدنی استان هرمزگان به‌شمار می‌آید. این مکان یکی از آثار تاریخی سر راه ارتباطی شهرستان لار به شهرستان بندرلنگه است که دربخش شرقی میدان آزادی شهر بستک واقع شده است، بنایی است به‌صورت دو ایوانی با حجره‌هایی در طرفین و دو اصطبل نیز در اضلاع شرقی و غربی کاروانسرا احداث شده‌است.

سنگ‌نگاره‌های ده تل

ده تل دهستانی از توابع بخش مرکزی شهرستان بستک در غرب استان هرمزگان است. سنگ‌نگاره‌های ده تل در منطقه وسیعی از جنوب این روستا واقع شده است. این سنگ‌نگاره‌ها در منطقه‌ای با وسعت بیش از ۱۰۰ هکتار در محدوده این روستا تنها بر گروهی از سنگ‌ها حک شده‌اند که شکلی کره مانند دارند و لایه زیرین برخی از آن‌ها که زیرزمین بوده روشن تر از لایه‌های بیرونی آن‌ها سفید رنگ است. این سنگ‌ها در اندازه‌های مختلف و به فاصله‌های کمی از یکدیگر بر روی زمین پراکنده‌اند و هرچه از سمت دامنه کوه به سمت روستا حرکت کنیم از تراکم آن‌ها کاسته می‌شود.

منطقه حفاظت‌شده پرزویه

منطقه پرزویه در شمال بستک و حدفاصل استان‌های هرمزگان و فارس واقع شده است. شایان ذکر است بخشی از منطقه پرزویه با منطقه حفاظت‌شده هرمود در لارستان فارس همپوشانی دارد. این منطقه دارای وسعت حدود ۱۲۰ هزار هکتار بوده که ۷۵ درصد آن را اراضی کوهستانی، صخره‌های مارنی، بریدگی‌های پی درپی، پرتگاه‌ها و دره‌های عمیق و دامنه‌های شیب‌دار تشکیل می‌دهد.

این زیستگاه دارای تنوع زیستی متفاوتی بوده که جبیر، قوچ و میش، کل و بز، کفتار، روباه، خرگوش، گراز، کرکس، قرقی، تیهو، کبک، بلبل خرما، کبوتر چاهی و شبگرد حیوانات و پرندگان منطقه پرزویه را تشکیل می‌دهند. این منطقه به دلیل دامنه تغییرات زیاد از تنوع زیستی و پوشش گیاهی بسیار مناسبی برخوردار است که سبب شده تنوع زیستی گوناگونی در این منطقه شکل گیرد.

علاوه بر این، شهرستان بستک آثار تاریخی و دیدنی‌های بسیاری دارد که در این پژوهش نمی‌گنجد.

دیدنی‌های شهرستان پارسیان

شهرستان پارسیان در جنوب کشور ایران و در باختری ترین بخش استان هرمزگان و مرز بوشهر و فارس قرار دارد. پارسیان ۴۰۰ کیلومتر با بندرعباس فاصله دارد و مردمانی

مهمان‌نواز و خوش‌رفتار دارد که پیشه بیشتر آن‌ها بازرگانی، دامداری و کشاورزی است. آب‌وهوای پارسیان معتدل است.

کوشکنار

کوشکنار از توابع شهر پارسیان است. آب‌وهوای این منطقه گرم و فقط در زمستان‌ها به مدت کوتاهی معتدل است. بندر تبین که ساحلی بسیار زیبا دارد مخصوص ماهیگیری است و بندر بدو برای تفریح مورد استفاده گردشگران است. آلاچیق، زمین بازی کودکان، رستوران و مسجد از امکانات رفاهی ساحل بندر بدو هستند.

شهر دشتی

دشتی شهری کوچک از توابع پارسیان است. شاهین‌کوه در نزدیکی این شهر قرار دارد. ارگ بزرگ کلات سرخ که در قرن دوازدهم هجری ساخته شده از بناهای تاریخی دشتی بوده است که متأسفانه با گذشت زمان از بین رفته. ساحل زیبای دستیر از دیگر جاذبه‌های این شهر است که محل تخم‌گذاری لاک‌پشت‌هاست.

آبشار و چشمه بوجیر

چشمه بوجیر از مکان‌های بکر و دیدنی شهرستان پارسیان است که در روستایی با همین نام قرار دارد. بوجیر چشمه‌ای بسیار عمیق است که در دره‌هایی با عمق ۵۰ متر قرار گرفته. برای عبور از دره‌ها باید شنا کنید یا از جلیقه نجات و قایق بادی استفاده کنید. آبشار و قندیل‌هایی که در نزدیکی چشمه است زیبایی منطقه را بیش از پیش کرده‌اند.

شهرستان ابوموسی

شهرستان ابوموسی شامل جزایر ابوموسی، جزیره تنب بزرگ و کوچک، سیری، فرور بزرگ و کوچک است که هرکدام به ترتیب ۱۲، ۱۰/۳، ۱/۵، ۱۷/۳، ۲۶/۲ و ۱/۵ کیلومتر مربع مساحت دارند و به‌طور کلی مساحت شهرستان ابوموسی ۶۸/۸ کیلومتر مربع است که در تاریخچه جزیره ابوموسی خودنمایی می‌کند. ابوموسی از مراکز صادرکننده حجم قابل توجهی از نفت خام ایران به حساب می‌آید. نفتکش‌های بزرگ می‌توانند از بین ابوموسی و جزایر تنب به دلیل عمق مناسبی که در فاصله بین آن‌ها وجود دارد، گذر کنند. در سواحل جزیره ابوموسی، آب‌های خلیج فارس بسیار شفاف است و به همین دلیل می‌توان مرجان‌ها و ماهی‌های آکواریومی را به طور واضح دید. این جزیره شامل امکانات و تجیزات مختلفی مانند حوضچه پهلوی گرفتن کشتی‌های ماهیگیری و نظامی، اسکله، فرودگاه، کارخانه آب‌شیرین‌کن و امکانات شهری مانند سینما، مدرسه، مخابرات، تأسیسات سردخانه‌ای برای ساکنان است.

منطقه محافظت شده فارور: جزایر فارور و بنی فارور طی مصوبه شماره ۱۱۲ شورای عالی محیط زیست (کمیسیون زیربنائی دولت) مورخ ۱۳۶۶/۰۳/۲۰ با مساحت ۲۸۴۸ به عنوان منطقه حفاظت شده به مناطق تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست پیوسته است. این منطقه حفاظت شده از دیدنی های شهرستان ابوموسی است.

گروه‌ها و جریان‌های برجسته و شاخص فرهنگی استان هرمزگان

از پیش از انقلاب اسلامی گروه‌های فرهنگی و هنری بسیاری در استان هرمزگان شکل گرفته است؛ با توجه به شرایط مختلف معیشتی، کاری، عدم امکانات و یا مهاجرت به مرکز و یا خارج کشور بسیاری از این گروه‌ها از ادامه فعالیت بازمانده‌اند. بر همین اساس چندین انجمن و گروه توانسته‌اند با تأثیرگذاری و تربیت نیروهای توانمند در عرصه‌های فرهنگی و هنری نقش بسزایی در پیشبرد فرهنگ و هنر استان و همچنین تربیت نیروهای توانمند داشته باشند.

انجمن سینمای جوانان ایران

یکی از گروه‌ها و انجمن‌های پیشتاز در هرمزگان سینماگرها هستند. در سال ۱۳۴۸ به همت بزرگان سینمای هرمزگان انجمن سینمای آزاد ایران در هرمزگان راه‌اندازی شد. پیش از این در سال ۱۳۴۵ خورشیدی یکی از سینماگرهای برجسته استان هرمزگان به نام سید حسن بنی هاشمی به عنوان یکی از اعضای فعال سینمای آزاد ایران فعالیت خود را آغاز کرده بود. نخستین رئیس انجمن سید محمد عقیلی بود. تأسیس این انجمن در هرمزگان سبب شکوفایی این هنر در استان شد و هنرمندان هرمزگانی موفق به تولید آثار ارزشمند و دریافت جوایز متعدد شدند. این انجمن در سال ۱۳۵۷ پایان یافت و پس از چند سال وقفه در سال ۱۳۶۳ انجمن سینمای جوانان ایران شعبه هرمزگان به همت علی رضایی راه‌اندازی شد. انجمن سینمای جوانان نیز در طول دوره فعالیت خود در استان هرمزگان سبب پرورش افراد مستعد در این عرصه شده است. انجمن سینمای جوانان هم‌اکنون نیز با قوت مشغول فعالیت است و پس از تحویل دادن نیروهای توانمند به این عرصه همچنان مشغول پرورش نیروهای عرصه سینما است. با حمایت‌های انجام شده توسط انجمن‌های مذکور نیروهای ارزشمندی تربیت و وارد عرصه سینما در استان و کشور شدند. یکی از باسابقه ترین سینماگرهای استان منصور نعیمی است که هم‌اکنون در بندرعباس زندگی می‌کند.

انجمن موسیقی

یکی از دیگر گروه‌های پیشرو در استان هرمزگان انجمن موسیقی است. انجمن موسیقی

هرمزگان در سال ۱۳۷۲ خورشیدی همزمان با اولین جشنواره موسیقی استان راه‌اندازی شد. اولین رئیس این انجمن آقای احمد توحیدی بود و به مدت چهارده سال مسئولیت این انجمن را به عهده داشته است. انجمن موسیقی نیز همچون انجمن سینمای جوانان با برگزاری دوره‌های آموزش و دعوت اساتید برجسته این حوزه و همچنین خرید وسایل مورد نیاز و در نظر گرفتن مکان تمرین برای گروه‌های موسیقی سبب تربیت موسیقی‌دانان برجسته شده است. با توجه به جایگاه موسیقی در فرهنگ هرمزگان این انجمن توانست نیروهای توانمند هرمزگان را نیز به سمت خود جذب کند و بسیاری از بزرگان موسیقی استان در این انجمن فعالیت نموده‌اند.

انجمن نمایش

انجمن نمایش: انجمن نمایش هرمزگان با پیشینه فعالیت‌های گروه‌های نمایش در اداره فرهنگ و هنر سابق پس از انقلاب اسلامی در بندرعباس راه‌اندازی شد. انجمن نمایش در طول فعالیت خود موفق به گرد هم آوردن و برگزاری دوره‌های آموزشی شده و آثار فاخری توسط گروه‌های مختلف نمایش تولید شده است که برخی از آن‌ها به جشنواره‌های مهم راه یافته و جوایز متعددی را دریافت نموده‌اند.

نخبگان و سرشناسان هرمزگان

پرفسور عبدالمجید ارفعی

عبدالمجید ارفعی متخصص و پژوهشگر زبان‌های اکدی، آشوری و ایلامی است. وی در شهریور ۱۳۱۸ در بندرعباس به دنیا آمد. او دوران دبستان را در مدارس بندرعباس و یزد به اتمام رساند و در سال ۱۳۲۸ به همراه خانواده به تهران رفت و در مدرسه منوچهری و البرز به تحصیل پرداخت. پس از پایان دوره دبیرستان و تا پیش از ورود به دانشگاه در سال‌های ۱۳۳۲ در کتابخانه ملی با نوشته‌های ابراهیم پورداوود آشنا شد. در همان زمان از استاد متینی معلم ادبیاتش، الفبای فارسی باستان را آموخت و در همان سال‌ها زبان پهلوی را نیز از روی کتاب کارنامه اردشیر بابکان محمدجواد مشکور آموخت. برای آموزش زبان اوستایی گاتهای پورداوود را سرمشق قرار داد و آن را نیز آموخت.

پس از اخذ دانشنامه لیسانس زبان و ادبیات فارسی از دانشگاه تهران، در مهرماه سال ۱۳۴۴ به آمریکا رفت. بنا بر پیشنهاد و توصیه پرویز ناتل خانلری و استقبال استاد پور داوود دو سال به آموختن مقدمات اکدی پرداخت و پس از آن به مؤسسه خاورشناسی دانشگاه شیکاگو رفت و تا هشت سال زیر نظر ریچارد هلک، از مشهورترین استادان خط

و زبان ایلامی، به یادگیری زبان ایلامی و اکدی مشغول شد. در همان زمان با گل نوشته‌های ایلامی و کتیبه‌های تخت جمشید که به امانت نزد دانشگاه شیکاگو بود و ریچارد هلک در حال بررسی، خواندن و ترجمه آن‌ها بوده‌است، آشنا شد. هلک در آن دوران هر شب چند کتیبه خوانده شده را به ارفعی می‌داد تا او از روی متن ترجمه شده، کتیبه‌ها را بخواند. پس از مدتی هلک کتیبه‌های خوانده نشده را هم به ارفعی می‌داد. این تجربه بعدها به ارفعی در نوشتن کتاب «گل نوشته‌های باروی تخت جمشید» کمک می‌کند. عبدالمجید ارفعی اولین ایرانی‌ای است که در این رشته تحصیل کرد.

ارفعی در تیر ماه ۱۳۵۳ خورشیدی از رساله دکترا خود با عنوان «زمینه‌های جغرافیایی فارس بر اساس گل نوشته‌های تخت جمشید» دفاع کرد و با مدرک دکترا به تهران بازگشت. سپس نزد پرویز ناتل خانلری رفت و در فرهنگستان ادب و هنر ایران به همکاری پرداخت.

حسین احمدی نسب

حسین احمدی نسب نقاش، نویسنده و کارگردان تئاتر در سال ۱۳۲۸ در شهرستان میناب به دنیا آمد. وی فعالیت‌های هنری خود را با نمایش آغاز نمود ولی بیشتر فعالیت‌هایش در رشته نقاشی بوده است. بیشتر نقاشی‌های احمدی نسب ریشه در آداب و رسوم مردم هرمزگان دارد. وی در سه دهه گذشته نمایشگاه‌های گوناگونی داشته است. انتشارات نظر در سال ۱۳۸۵ کتابی از گزیده‌های نقاشی‌اش منتشر نموده است. وی همچنین نمایش‌هایی با نام‌های: روباه و عقاب، آنجا که ماهی‌ها سنگ می‌شوند، چهار صندوق، چوب‌به‌دست‌های ورزشی، عروسک‌ها و زار را کارگردانی کرده است. در سال ۱۳۹۹ نگارخانه‌ای در اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی راه‌اندازی و به نام این هنرمند برجسته هرمزگانی نامگذاری شد.

سید حسن بنی‌هاشمی

وی فرزند سیدابراهیم و بی‌بی گل است که در هفدهم آذرماه ۱۳۲۸ در بندرعباس به دنیا آمد. کودکی و نوجوانی و سال‌هایی که ذهن و اندیشه و فرهنگ یک انسان ساخته می‌شود را در این شهر گذراند. او از سال‌های دور، از زمانی که دانش‌آموز دبستان شاهپور بود به تصویر علاقه زیادی داشت و از پشت عدسی دوربینی که از پدرش جایزه گرفته بود، با حسرت به جنوب نگاه می‌کرد.

حسن بنی‌هاشمی هنگامی که دوازده سال بیشتر نداشت، لابراتوار عکاسی کوچکی در خانه دایر نمود و تمامی سوژه‌ها و تصاویری که از جنوب و مردمان ساده‌اش که با گرما و

آفتاب زندگی می‌کنند گرفته بود، در تاریخ‌خانه‌اش ثبت می‌کرد. در همان سال‌ها با تهیه فتورمان در روزنامه‌های دیواری مدرسه، نخستین تجربه‌های هنری‌اش را آغاز نمود و چند سال بعد جایزه بهترین عکس سال را از مجله تصویر دریافت کرد.

وی دوره دبیرستان را در مدرسه هدف تهران به پایان رسانید و سه سال در دانشگاه شیراز مهندسی راه و ساختمان و اقتصاد کشاورزی خواند و سرانجام عشق به تصویر وی را به مدرسه عالی سینما و تلویزیون تهران کشاند و در رشته کارگردانی سینما فارغ‌التحصیل شد. او هرگز محیط کودکی و جنوب سوخته را فراموش نکرد و استعداد و ذوق سرشار و سینمایی خود را در این فرهنگ بومی به کار گرفت و در صورت ادامه کار سینما توان آن را داشت این فرهنگ را جهانی سازد. چنان‌که چند فیلم او مانند گردش در یک روز خوش آفتابی در فستیوال فیلم‌های کودکان تامسره فنلاند و فیلم نهنگ در اتحادیه تلویزیون‌های آسیا و اقیانوسیه و فیلم پنجشنبه‌بازار میناب در فستیوال فیلم‌های مردم‌شناسی برلین به نمایش درآمد و جوایزی به خود اختصاص داد.

بنی‌هاشمی سینما را در سال ۱۳۴۹ با فیلم کوتاه هشت میلی‌متری موج آغاز نمود و در همان ابتدا جایزه طلایی بهترین فیلم کوتاه را از فستیوال فیلم‌های سوپر هشت سینمای آزاد دریافت نمود و نشان داد که وی هنرمندی است که از پشتوانه فرهنگی شایسته‌ای برخوردار است و آن را آگاهانه با ذوق سینمایی درآمیخته است. حسن بنی‌هاشمی طی دوازده سال کار با دوربین بیش از بیست فیلم کوتاه داستانی و مستند ساخت علاوه بر این هنگامی که دانشجوی دانشگاه شیراز بود انجمن فیلم دانشگاه را راه‌اندازی کرد و با همکاری دوستانش سه جلد کتاب سینما منتشر نمود. همچنین همکاری با سرویس هنری روزنامه آیندگان از طریق ترجمه و تهیه مقالات سینمایی، دستیاری کارگردان در فیلم صادق کرده ناصر تقوایی، فیلمبرداری فیلم وهم ساخته سید محمد عقیلی و ... را در کارنامه دارد. حضور وی در سینمای آزاد نیز گفتنی است. این سینما که در سال ۴۵ توسط بصیر نصیبی و همایون پایور و ابراهیم فروزش که همگی از دوستان و هم‌مدرسه‌ای‌های حسن بودند، با هدف احیا و گسترش سینمای تجربی و حمایت از فیلمسازان غیرحرفه‌ای و جوان و تولید فیلم‌های هنری شروع به کار نمود و بنی‌هاشمی نیز یکی از اعضای فعال و مشاور و مدرس این سینما بود و با برپایی کلاس‌های فیلمبرداری و کارگردانی و دعوت از سینماگران برجسته مانند ناصر تقوایی، بهرام بیضایی، داریوش مهرجویی و ... این کلاس‌ها را رونق و اعتبار ویژه‌ای بخشید و سینماگرانی چون کیانوش عیاری و بهروز افخمی و غیره از دانش‌آموختگان این کلاس‌ها می‌باشند. حسن بنی‌هاشمی در سال ۱۳۶۱ در سن ۳۳

سالگی در اوج شکوفایی، ناخواسته ایران را ترک نمود و در خارج از ایران نیز دیگر مجالی برای بروز استعدادهای خود نیافت.

علی خان حبیبزاده

علی حبیبزاده معروف به «علی خان» هنرمند عرصه موسیقی اول اردیبهشت ۹۱ به دلیل بیماری در سن ۶۸ سالگی درگذشت. علی حبیبزاده در ۱۶ شهریور ۱۳۲۳ در بندرعباس به دنیا آمد. پدرش عبدالله به حرفه نانوایی مشغول بود که در آن زمان از شغل‌های معتبر به حساب می‌آمد. مادرش نیز آموزگار بودند که به روزگار خود از اعتبار برخوردار بوده و این مهم می‌باید در علی خان و دیگر فرزندان تأثیری مثبت و فرهنگی بر جای می‌نهاد. حبیبزاده دوره ابتدایی را در مدرسه مشیردوانی بندرعباس سپری کرد و وارد دبیرستان می‌شود. در سال‌های نوجوانی به اجرای نقش‌هایی در تئاتر دبیرستان می‌پرداخت و باتوجه به حضور ابراهیم منصفی و استعدادهای خلاق وی، علی خان از با منصفی بودن تجربه‌های بسیار خوبی اندوخت. هر چند که بعدها با یکدیگر همدم شدند و شب‌ها و روزهای متوالی باهم گذراندند. در فیلم «برکه خشک» نیز باهم بازی داشتند. تجربه‌های ترانه‌سرایی و آشنایی با موسیقی را در محضر ابراهیم سپری کرده بود. رامی (ابراهیم منصفی) از یک سو، موسیقی نوینی را آفرید که در سطح ایران جایگاه مناسبی از آن خود ساخت و از سوی دیگر علی خان، موسیقی دیگری از «بندری» را پدید آورد که به زمان خود از طرفداران زیادی برخوردار بود.

در کودکی نیز که به مکتب می‌رفت. (مکتب ملا گنوی) او خلیفه می‌بود و آنگاه به خوانندگی ترانه و ترانه‌سرایی روی آورد. گروه موسیقی کلودنگ را پایه نهاده و سرپرستی آنرا عهده داشت. ترانه «روزگارم چه سختن» از اولین کارهای او بود که بسیار مورد توجه مردم قرار گرفت و وی را در زمره خوانندگان پرطرفدار قرار داد. حبیبزاده در مدتی اندک قریب به چهار سال موفق شد بیش از سی ترانه بسازد. فہمت ببه بالا، سہلہ سہیلو، اگریم روزه و... از هواداران بیشتری برخوردار شدند. ویژگی کار حبیبزاده آن بود که عمدتاً از آلات موسیقی بومی چون پی‌په، دهل، کسر و جفتی بهره می‌جست.

حبیبزاده پس از نصرک و ارسلان و منصفی، چهارمین کسی است که در موسیقی رایج تغییر و تحول ایجاد نمود و سیاق خاص خود را دنبال کرده که متفاوت از دیگران بود. به لحاظ انسجام گروه نوازندگی و همخوانی نیز در میان گروه‌های موجود، از ترکیب بهتری برخوردار بود. حبیبزاده به لحاظ بازیگری از استعداد بالقوه‌ای برخوردار بود، قد و قواره فیزیکی بدنی و انعطاف‌پذیری و انرژی کافی و صدای رسا که یک جا در او جمع بود،

می‌توانست در صورت تداوم، او را در زمره بازیگران توانا به جامعه سینما و تئاتر ایران معرفی کند. که متأسفانه این مهم اتفاق نیفتاد.

علی‌رغم این مسائل، وی در چند فیلم کوتاه بازی خود را به نمایش گذارد از جمله در فیلم‌هایی از حسن بنی‌هاشمی فیلم‌ساز توانا و نام‌آور بندرعباس «برکه خشک» و «گردش در یک روز خوش آفتابی» ایفای نقش نمود.

محتوا و کلام

یکی از تفاوت‌های اساسی علی‌خان با دیگران در این است که او اهمیت ویژه‌ای برای ترانه و پیام و محتوای آن قائل است. ترانه‌های او هرکدام حاوی چندین پیام و نکته مفید و مهم برای اجتماع‌اند و گاه باور اینکه این ترانه‌ها بیش از سی سال قدمت دارند دشوار می‌شود. به‌ندرت ترانه‌ای در میان کارهای او یافت می‌شود که تاریخ مصرف داشته باشد. بیشتر ترانه‌های او هماهنگ و سوار بر موسیقی و در خدمت محتوا هستند تا در قید قافیه. او با موسیقی کلمات به‌خوبی آشناست. نمونه بارز آن را در کار چیچکا می‌توان دید.

دوست عزیز به نکته جالبی در ترانه‌های علی‌خان اشاره می‌کرد و آن اینکه: او به‌ندرت از کلمات عربی استفاده می‌کند و اصرار او در استفاده از واژه‌های پارسی و نیز کلمات اصیل گویش بندرعباسی به‌خوبی نمایان است. شاید علاقه او به شاهنامه فردوسی هم بر کارهای او بی‌تأثیر نبوده است. دوست دیگری می‌گفت: چند دلیل وجود دارد که ترانه‌های علی‌خان آن‌گونه که شایسته است مورد توجه قرار نگرفته است. یکی اینکه این ترانه‌ها هنوز مکتوب نشده‌اند و دیگر اینکه او هنوز زنده است! و به قول خود علی‌خان: قیمتی اینین او که زندن واخ و ولکون مال مردن

ریتم درکارهای علی‌خان متأثر از ریتم موسیقی اهل هوا و موسیقی اصیل بندرعباس به علاوه خلاقیت خود اوست. این خلاقیت به قدری است که او برای هر ترانه و آهنگ ریتم را به شکل خاصی تنظیم می‌کند و شاید اوج این خلاقیت در کار رمضون (اگریم روزه) نمایان باشد.

ابزار او برای اجرای ریتم هم همان سازهای اصیل و در دست فراموشی بودند. در زمانی که برای راحتی کار سازهای کوبه‌ای بیگانه داشت جای دهل، کسر و پیپه را می‌گرفت، علی‌خان مردم هرمزگان را به موسیقی خودشان نزدیک می‌کند و شاید از همین رو او مورد استقبال شدید مردم قرار می‌گیرد.

ملودی‌ها هم متنوع و متناسب با ترانه ساخته شده‌اند. می‌گویند علی‌خان ملودی را با دهان می‌نواخته و نوازندگان از آن نت‌ها را می‌گرفتند. او به قدری در این کار تبحر داشته که

کشش نت‌ها را هم به همان وسیله نشان می‌داده است و تاکید می‌کرده که نوازنده همان چیزی را بنوازد که او می‌خواهد. ملودی‌ها هم شخصیتی ایرانی، بندرعباسی و علی‌خانی دارند. هنوز هم نوازندگان قدیمی این سبک نواختن را علی‌خانی می‌نامند.

علی‌خان بر خلاف عقیده بسیاری که می‌گویند او به‌خاطر شاد و تند خواندن محبوب بوده است، توانایی بالایی در بیان بسیاری از احساسات و عواطف انسانی در قالب موسیقی دارد. این توانایی وقتی خود را بیشتر نشان می‌دهد که او با همان ریتم‌های تند فضای کار را به سمت حزن، پشیمانی، خستگی و ... پیش می‌برد. به‌عنوان مثال قطعه مش‌چنگی که هم می‌توان با آن شاد بود و هم گریست! و یا هوباد، گنو، هووی، درمون و نین که هر کدام بسیار زیبا و درعین‌حال عجیب‌اند!

شاخصه دیگر آثار علی‌خان استفاده حرفه‌ای از صدای همخوان است. همخوانان چنان سر ضرب و منظم‌اند که گویی برای این کار آموزش‌های زیادی دیده‌اند. یکی از همخوانان قدیمی او می‌گفت: وقتی علی‌خان نکته‌ای را با حرکت انگشتانش به ما و یا نوازندگان اشاره می‌کرد. کسی جرئت اشتباه کردن را پیدا نمی‌کرد. او روی کارش بسیار حساس بود.

قنبر راستگو

قنبر راستگو در سال ۱۳۲۴ در شهرستان میناب چشم به جهان گشود.

قنبر راستگو در بین نزدیکان و دوستانانش به «خالو قنبر» و «قنبر احمد» هم شناخته می‌شود.

او نوازنده «جفتی» و از شروه‌خوانان بنام ایران است و گویی پرداختن به مقوله جفتی به‌عنوان یکی از سازهای مهم جنوب، با نام خالو قنبر در حافظه هرمزگانی‌ها پیوند خورده است.

قنبر راستگو ضمن وفاداری به موسیقی منطقه، شاید تنها بازمانده نسلی است که موسیقی ناب جفتی را سینه به سینه به یکدیگر رسانده‌اند.

قنبر راستگو وقتی که ۲۲ ساله بود با خانه فرهنگ و هنر میناب آشنا شد و آنجا به کارهای هنری‌اش ادامه داد. در آنجا وظیفه‌اش نواختن ساز جفتی و خوانندگی در پشت‌صحنه تأثیر بود.

سه سال قبل از انقلاب علی‌خان حبیب‌زاده از او دعوت به همکاری کرد و راستگو با او برای اجرا به تهران رفت. حدود پنج سال در گروه موسیقی علی‌خان حبیب‌زاده به نوازندگی ساز جفتی و سازهای کوبه‌ای و ترانه‌سرایی مشغول بود.

در سال‌های اولیه پس از انقلاب و دوران جنگ تحمیلی راستگو هیچ‌گونه فعالیت

موسیقیایی نداشت. پس از اتمام جنگ گروهی به نام کالنگ تشکیل داد که در آن هنرمندانی چون احمد عبداللهی (نوازنده کسر)، سلیمان اسلامی (نوازنده پی‌په)، عبدالعلی جمالی (نوازنده دهل) و جعفر روزبازار (نوازنده عود) همکاری می‌کردند. در این گروه راستگو خوانندگی و نوازندگی جفتی را برعهده داشت. قنبر راستگو در سال ۱۳۶۶ مقام اول نوازندگی جفتی را در جشنواره سراسری موسیقی فجر کسب کرد.

او همچنین در زمینه موسیقی تئاتر هم فعالیت داشته‌است. از جمله نخستین تئاتری که راستگو در آن همکاری داشته پُتروک (به معنای جرقه در گویش هرمزگانی) با موضوع زار بود که این تئاتر را در میناب، سیرجان، کرمان، تهران و بندرعباس اجرا کرده‌اند.

۲۲ اسفند ۹۵ در پنجمین اجلاس کمیته ثبت میراث ناملموس؛ شیوه نوازندگی نی جفتی استاد قنبر راستگو (خالو قنبر) از هرمزگان به همراه شیوه نوازندگی دونلی استاد شیرمحمد اسپندار از سیستان و بلوچستان در فهرست میراث معنوی کشور ثبت ملی شد.

سدیدالسلطنه کبابی بندرعباسی

محمدعلی مینابی بندرعباسی (زاده: ۱۴ شهریور ۱۲۵۳ خورشیدی در بغداد درگذشت: ۱۴ مرداد ۱۳۲۰ خورشیدی در بندرعباس)، ملقب به سدیدالسلطنه و متخلص به عاری و معروف به سدیدالسلطنه کبابی، شاعر، نویسنده و مورخ ایرانی اهل بندرعباس در سال‌های آخر دوره قاجار و آغاز دوره پهلوی بود.

محمدعلی بندرعباسی، هنگامی که پدرش نمایندگی ایران در بغداد را برعهده داشت در سال ۱۲۵۳ خورشیدی (۱۲۹۱ ق) در بغداد زاده شد. پدرش حاج احمدخان سرتیپ معروف به حاج احمدخان کبابی از رجال عصر قاجار بود. وی پس از تحصیل مقدمات در بوشهر و فراگیری شعر و عروض نزد ملا حسن کبگانی و تاریخ و جغرافیا نزد سید جمال‌الدین اسدآبادی و لغت انگلیسی در مدرسه انگلیسی‌ها در بوشهر وارد خدمات دولتی گردید و بیشتر خدمات خویش را در نواحی بندرعباس و بندرلنگه و دیگر نواحی خلیج فارس به مشاغل گوناگون گذرانید. وی در کنار خدمات دولتی به امر تألیف و تحقیق اشتغال داشت. آرامگاه سدیدالسلطنه در قبرستان قدیمی سیدکامل بندرعباس قرار دارد.

سدیدالسلطنه آثاری به‌ویژه درباره خلیج فارس، و جزایر و بنادر و ساکنین اطراف آن بر جای مانده‌است.

– مفاتیح‌الادب فی تواریخ‌العرب؛

– خلاصه فارسنامه ناصری؛

– برهان سدید درباره مسقط؛

- المناس فی احوال الغوص والغواص که با نام صید مروارید در سال ۱۳۰۸ در تهران منتشر شد؛
- احوال اهرم و تنگستان؛
- شقایق النعمان در احوال مسقط و عمان؛
- احوال طائفه قشقائی؛
- احوال لنگه و شیوخ آن؛
- تاریخ مسقط و عمان، بحرین و قطر و روابط آنها با ایران؛
- جزوه ۱۲۵ اصطلاح کشتی که آن را احمد اقتداری در سال ۱۳۴۲ در مجله فرهنگ ایران زمین منتشر کرد؛
- تذکره شوشنامه اثر دیگری از سدیدالسلطنه کبابی است که نسخه خطی آن در کتابخانه دانشگاه تهران موجود است.

کوروش گرمساری

در سال ۱۳۴۸ در محله سید کامل بندرعباس به دنیا آمد. شادروان گرمساری دوران تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در بندرعباس طی کرده و وارد دانشسرای تربیت معلم شد و به شغل معلمی اشتغال داشت. او در خانواده‌ای هنرمند رشد یافته بود و خواهر و برادران او همگی در حوزه تئاتر و نمایش استان هرمزگان از افراد برجسته و فعال بودند. زنده‌یاد گرمساری فعالیت هنری خود را با تئاتر و به پیروی از خواهر و برادران خود در سال ۱۳۶۰ آغاز کرد. وی با شروع فعالیت سینمای جوان از سال ۱۳۶۳ با گذراندن دوره فیلم‌سازی و عکاسی وارد عرصه سینما شد. به گفته اساتیدش علی رضایی و منصور نعیمی، او از همان ابتدا مصمم بود و نشان می‌داد که جوان با استعداد و علاقه‌مندی است. گرمساری خیلی زود پله‌های ترقی را یکی پس از دیگری طی کرد. از جمله فیلم‌های زنده‌یاد گرمساری می‌توان به فیلم‌های در جستجوی فردا، جهله، رقص جهله، تسبیح یادگاری، محرم در هرمزگان، روزی مدرسه‌ای، یک آسمان خبر، پری شفافبخش گنو، از ساحل کوه تا قلعه دریا، سر مهربی، حجله قاسم، دست و آهن، یاسمین گل و آوای خاک اشاره داشت. گرمساری همچنین در طول فعالیت هنری خود موفق به کسب افتخارات زیادی به شرح زیر شده است: برای فیلم در جستجوی فردا مقام اول جشنواره منطقه‌ای سینما جوان، کسب مقام اول در یازدهمین جشنواره منطقه‌ای سینمای جوان با فیلم مستند جهله، کسب مقام سوم بهترین فیلم مستند در جشنواره تولیدات محلی سیمای جمهوری اسلامی ایران برای فیلم تصویر توانستن، کسب مقام سوم در جشنواره فیلم آرژانتین برای فیلم جهله و همچنین

حضور در جشنواره‌هایی در کشورهای فرانسه و آمریکا، داوری عکس جشنواره منطقه‌ای سینما جوان مشهد در سال ۱۳۷۵، داور جشنواره عکس و فیلم آفتاب یزد در سال ۱۳۸۲، عضو هیئت انتخاب فیلم بیستمین جشنواره سراسری سینمای جوان ۱۳۸۲، چاپ عکس کتاب مجموعه عکس قشم و هرمز در سال ۱۳۸۴، زنده یاد گرمساری از سال ۱۳۷۳ تا سال ۱۳۸۳ مسئولیت سرپرستی انجمن سینمای جوان دفتر بندرعباس را برعهده داشت که شاگردان زیادی را در زمینه سینما در استان هرمزگان تربیت نموده است و تعداد زیادی از هنرجویان علاقه‌مند در زمینه سینما در این ۱۰ سال از شاگردان وی بوده‌اند. گرمساری فیلم‌های ناتمامی همچون: سقا، ماما، علم‌علی، هفت محرم، برقع و تولک را در پرونده خود داشت. کوروش گرمساری عکاسی بسیار چیره‌دست و با نگاهی ناظر بود. ایشان اکثر کارهای خودش را شخصاً فیلمبرداری می‌کرد و حدود ۹۰ درصد تولیدات انجمن سینمای جوان در دوره مدیریتش را تدوین کرده است. گرمساری پدیدآورنده سیاق خاص و منحصر به فردی در حوزه سینما بود چراکه سینمای هرمزگان را بیشتر با فیلم‌های او می‌شناسند. از شاخص‌ترین آثار او به جرئت می‌توان فیلم زیبا و تأثیرگذار آوای خاک را نام برد که برای گرمساری موفقیت و شهرت فراوانی به همراه داشت. در واقع گرمساری با این فیلم به اوج کار خود در سینما رسیده بود. فیلمی درباره آب و خاک و موسیقی، فیلمی مستند در مورد سازی به نام جهله که جوانان مینابی بر تن آن می‌کوبند و صدای رویاهایشان از درون جهله تراوش می‌کند. گرمساری در چهارم اردیبهشت سال ۱۳۸۳ به همراه همسرش معصومه کمالی؛ دخترانش مهشید و فاطمه؛ برادرش سیاوش (و همچنین پسر برادر و دایی اش) بر اثر سانحه رانندگی به رحمت ایزدی پیوستند و بار دیگر هرمزگان قصه مکرر کوتاهی عمر جریان‌سازهای هنری خود را روایت کرد.

ناصر عبدالهی

ناصر عبداللهی در دهمین روز از دی ماه سال ۱۳۴۹ در محله سیدکامل شهر بندرعباس متولد شد. وی از ۱۳ سالگی به موسیقی علاقه‌مند شد. فعالیت‌های هنری خود را از سال‌های نوجوانی در صدا و سیما و حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی استان هرمزگان آغاز کرد. کار حرفه‌ای را در سال ۱۳۷۴ شروع کرده و در سال ۱۳۷۵ به تهران نقل مکان کرد. محمد علی بهمنی شاعر هرمزگانی او را به انتشارات دارینوش معرفی کرد و ناصر دو آلبوم به نام‌های «دوستت دارم» و «عشق است» را ضبط و روانه بازار کرد. عبداللهی در ترانه‌های خود از کسی تقلید نمی‌کرد و صدایی منحصر به فرد داشت. بیشتر اشعار ترانه‌های او از سروده‌های محمدعلی بهمنی بود. در کار موسیقی به گفته خودش تحت تأثیر سبک

موسیقی ابراهیم منصفی بود. طوری که در سال‌های آغازین کار هنری ترانه‌های منصفی را بازخوانی می‌کرد. یکی از مشهورترین ترانه‌های او «ناصریا» است. ملودی ترانه ناصریا سال ۱۳۷۶ ساخته شد. شعر این آهنگ به گویش بندری است و به گفته عبداللهی هدف از ساخت آن اعتراض ضد ظلم در جهان و نیز همدردی با ستمدیدگان جهان بوده است. ناصر عبداللهی در سوم آذرماه ۱۳۸۵ در بندرعباس به دلایل نامشخصی بی‌هوش شد و به کما رفت. او پس از گذراندن ۲۷ روز در کما سرانجام در بیمارستان هاشمی نژاد تهران در روز ۲۹ آذر ۱۳۸۵ و در سن ۳۶ سالگی درگذشت. پیکر او را در زادگاهش بندرعباس به خاک سپردند. بوی شرجی، هوای حوا، ماندگار و رخصت از دیگر آلبوم‌های اوست.

بخش سوم: گزارش توصیفی وضعیت فرهنگی و هنری استان هرمزگان

وضعیت کنونی و عملکرد اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان و شهرستان‌های تابع درآمد

اداره فرهنگ و هنر در سال ۱۳۵۲ در بندرعباس بازگشایی شد. پیش از انقلاب اسلامی سه نفر با نام‌های: خانم پستیچی، آقای فکوری و خانم بهنام عهده‌دار مدیریت فرهنگ و هنر هرمزگان بوده‌اند. با پیروزی انقلاب اسلام اداره فرهنگ و هنر به کار خود ادامه داد و با عنوان اداره کل عهده دار وظایف اعلامی شد. پیش از انقلاب اسلامی هنرمندان هرمزگانی با تولید آثار متعدد در سطح کشور شناخته شده بودند. در سال ۱۳۵۷ حوزه فرهنگ و هنر استان ۴,۴۸۴ متر فضای فرهنگی و هنری داشته که در این فضا ۵۶۰ صندلی آمفی تئاتر قرار داشته است. همزمان با پیروزی انقلاب اسلامی استان هرمزگان داری نه پروژه عمرانی، هشت کتابخانه، پنج سینمای عمومی (سه سینما در بندرعباس، یک سینما در لنگه و یک سینما در میناب) و دو سینما در پایگاه هوایی و دریایی بوده است. از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۹۸ مدیریت اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی را ۱۸ نفر به عهده داشته‌اند و در بسیاری از زمینه‌ها پیشرفت‌های روزافزونی صورت گرفته است.^۱

۱. دفترچه عملکرد ۳۰ ساله اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان، بندرعباس ۱۳۸۷.

وضعیت ساختمان و بودجه اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان ساختمان و سایت اداره کل و شهرستانها

جدول ۵: توزیع فراوانی ساختمان و سایت اداره کل و شهرستانها

نوع طرح	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
ملی	۰	۰	۰
استانی	۱۴	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۶: زیربنای ساختمانهای اداره فرهنگ و ارشاد هرمزگان به تفکیک شهرستانها

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	زیربنای کل	زیربنای کتابخانه‌ای	تعداد صندلی آرمی‌تئاتر	متراژ مفید مجتمع
۱	کتابخانه‌های مجتمع‌های فرهنگی هنری بندرعباس	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	سطح شهرستان	۱۴,۳۲۷	۴,۷۷۶	۱,۳۹۹	۹,۵۵۱
۲	کتابخانه‌های مجتمع‌های فرهنگی هنری میناب	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	سطح شهرستان	۴,۷۷۹	۲,۶۳۳	۳۸۰	۲,۱۴۶
۳	کتابخانه‌های مجتمع‌های فرهنگی هنری جاسک	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	سطح شهرستان	۱۳۶۵	۷۴۵	۱۰۰	۶۲۵
۴	کتابخانه‌های مجتمع‌های فرهنگی هنری بشاگرد	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	سطح شهرستان	۶۴۵	۴۴۲	-	۲۰۳
۵	کتابخانه‌های مجتمع‌های فرهنگی هنری رودان	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	سطح شهرستان	۲۶۷۴	۹۸۶	۳۹۸	۱۶۸۶
۶	کتابخانه‌های مجتمع‌های فرهنگی هنری حاجی آباد	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	سطح شهرستان	۳۷۶۰	۱۳۶۴	۴۸۸	۲۳۹۶
۷	کتابخانه‌های مجتمع‌های فرهنگی هنری بندرخمیر	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	سطح شهرستان	۲۱۳۲	۴۶۰	۸۰	۱۶۷۲
۸	کتابخانه‌های مجتمع‌های فرهنگی هنری بندرلنگه	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	سطح شهرستان	۳۴۵۱	۹۹۳	۵۱۰	۲۴۵۸

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	زیربنای کل	زیربنای کتابخانه‌ای	تعداد صندلی آمفی‌تئاتر	متراژ مفید مجتمع
۹	کتابخانه‌های مجتمع‌های فرهنگی هنری پارسیان	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	سطح شهرستان	۱۷۱۹	۱۳۴۰	۱۴۰	۳۷۹
۱۰	کتابخانه‌های مجتمع‌های فرهنگی هنری بستک	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	سطح شهرستان	۴۹۶۲	۲۲۸۸	۳۰۸	۲۶۷۴
۱۱	کتابخانه‌ها مجتمع‌های فرهنگی هنری قشم	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	سطح شهرستان	۳۷۶۰	۱۲۷۱	۳۰۰	۳۲۷۸
۱۲	کتابخانه‌ها مجتمع‌های فرهنگی هنری ابوموسی	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	سطح شهرستان	۶۳۲	۸۰	-	-
۱۳	کتابخانه‌های مجتمع‌های فرهنگی هنری سیریک	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	سطح شهرستان	۴۳۵	۴۳۵	-	-
۱۴	جمع کل	-	-	۴۳۹۲۴	۱۷۶۳۳	۴۱۸۳	۲۷۲۳۹

۱۱ اداره از ادارات فرهنگ و ارشاد هرمزگان در مجتمع‌ها مستقر شده‌اند و تنها اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی و اداره فرهنگ و ارشاد رودان دارای ساختمان مستقل هستند. زیربنای ساختمان‌ها و مجتمع‌های فرهنگی اداره کل فرهنگ و ارشاد هرمزگان ۴۳,۹۲۴ متر است. ۱۷,۶۳۳ متر از این زیربنا در خدمت بخش کتابخانه‌ای است. در کل استان هرمزگان ۴,۱۸۳ صندلی آمفی‌تئاتر وجود دارد. در ادامه لیست پروژه‌ها و ساختمان‌های اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان در شهرستان‌ها ارائه می‌شود.

جدول ۷: زیرساخت‌های فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان (بندرعباس)

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	مساحت زمین	مساحت زیربنا	سال شروع	زیربنای کتابخانه‌ای	سال پایان	تعداد صندلی آمفی‌تئاتر	متراژ مفید مجتمع
۱	تالار شهید آوینی	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندرعباس	۷۹۵۶	۲۶۹۰	۱۳۸۱	-	۱۳۸۶	۷۵۰	۲۶۹۰
۲	فرهنگسرای طوبی	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندرعباس	۵۴۰۰	۳۵۰۰	۱۳۷۸	۷۰۳	۱۳۸۵	۳۵۰	۲۷۹۷

۷۰ | گزارش توصیفی و تحلیلی وضعیت فرهنگی و هنری استان هرمزگان

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	مساحت زمین	مساحت زیر بنا	سال شروع	سال زیر بنای کتابخانه‌ای	تعداد سندلی آمفی تئاتر	مترای مفید مجتمع
۳	مجتمع فرهنگی هنری سید احمد خمینی	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندرعباس	۱۹۹۵	۱۰۷۵	۱۳۷۰	۴۵۰	۱۱۰	۶۲۵
۴	مجتمع فرهنگی هنری ایسین	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندرعباس - ایسین	۱۲۴۶	۴۴۴	۱۳۷۴	۱۳۸	ندارد	۳۰۶
۵	مرکز فرهنگی هنری قلعه قاضی	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندرعباس - قلعه قاضی	۱۵۰۰	۸۱	۱۳۸۸	-	-	۸۱
۶	مرکز فرهنگی هنری حسن لنگی	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندرعباس - حسن لنگی	۱۴۹۵	۸۱	۱۳۸۸	-	-	۸۱
۷	ساختمان سرای هنر	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندرعباس	۹۰۰	۹۰۰	۱۳۷۵	-	-	۹۰۰
۸	کانون فرهنگی هنری شهدا	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندرعباس	۱۸۰	۱۸۰	۱۳۸۸	-	-	-
۹	کانون فرهنگی هنری انصار ولایت	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندرعباس	۱۴۰	۱۴۰	۱۳۸۸	-	-	-
۱۰	کانون فرهنگی هنری مهدی موعود	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندرعباس	۱۰۱	۱۰۱	۱۳۸۸	-	-	-
۱۱	هنرستان هنرهای زیبا	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندرعباس	۵۵۰۰	۱۶۵۰	۱۳۸۷	-	۱۰۹	۱۶۵۰
۱۲	مجتمع فرهنگی هنری صدرالمتهلین	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	هرمز	۸۳۴	۱۴۰۰	۱۳۷۴	۱۱۴	۸۰	۱۲۸۶
۱۳	کتابخانه عمومی طالقانی	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندرعباس	۳۷۵	۱۲۰۰	۱۳۸۳	۱۲۰۰	-	-
۱۴	کتابخانه عمومی فین	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندرعباس - فین	۸۰	۸۰	-	۸۰	-	-

بخش سوم: گزارش توصیفی وضعیت فرهنگی و هنری استان هرمزگان | ۷۱

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	مساحت زمین	مساحت زیر بنا	سال شروع	زیر بنای کتابخانه‌ای	سال پایان	تعداد صندلی آمفی تئاتر	متر از مفید مجتمع
۱۵	کتابخانه عمومی علامه طباطبایی	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندرعباس	۱۵۶۸	۹۳۰	۱۳۷۸	۹۳۰	۱۳۸۲	۱۵۰	
۱۶	کتابخانه عمومی شهیدا	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندرعباس	۹۰۰	۹۰۰	۱۳۴۹	۹۰۰	۱۳۵۲		
۱۷	کتابخانه عمومی مطهری	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندرعباس	۱۵۶۸	۲۷۵	۱۳۵۰	۳۷۵	۱۳۵۲		

بر پایه جدول ۷ بخش اعظم زیربنای فرهنگی استان هرمزگان در شهرستان بندرعباس قرار دارد. این ساختمان‌ها شامل پنج کتابخانه عمومی، سه مجتمع فرهنگی، سه کانون فرهنگی، یک فرهنگسرا، یک تالار، هنرستان هنرهای زیبا، سرای هنر و سه مرکز فرهنگی هنری روستایی است.

جدول ۸: زیرساخت‌های فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان (میناب)

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	زیر بنا - مساحت زمین	مساحت زیر بنا	سال شروع	زیر بنای کتابخانه‌ای	سال پایان	تعداد صندلی آمفی تئاتر	ملاحظات
۱	فرهنگسرای شهید بهشتی میناب	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	میناب	۱۲۴۰	۱۴۰۰	۱۳۷۰	۲۵۲	۱۳۷۸	۱۸۰	-
۲	مجتمع فرهنگی هنری سندرک	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	میناب - سندرک	۲۱۲۵	۴۴۴	۱۳۷۴	۱۳۸	۱۳۷۸	۱۰۰ فرسوده	-
۳	فرهنگسرای عباس رنجبر	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	میناب - حکمی	۱۵۰۰	۱۳۱	۱۳۸۸	-	۱۳۸۸	-	-
۴	فرهنگسرای هنر	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	میناب - تیور	۱۵۰۰	۱۵۴	۱۳۸۸	-	۱۳۸۸	-	-
۵	کانون فرهنگی هنری هشتبندی	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	میناب - هشتبندی	۱۰۱	۱۰۱	۱۳۸۸	-	۱۳۸۸	-	-

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	زیربنا- مساحت زیر بنا	مساحت شروع	سال زیر بنای کتابخانه‌ای	سال پایان	تعداد صندلی آمفی تأثر	ملاحظات
۶	مجتمع فرهنگی و کتابخانه عمومی شهدا	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	میناب	۲۴۴۸	۶۹۳	۱۳۵۰	۱۳۵۲	۱۰۰	-
۷	کتابخانه عمومی میناب	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	میناب	۱۵۰۰	۹۰۰	۱۳۸۶	۱۳۸۹	-	بهره بردار نهاد امور کتابخانه‌ها
۸	کتابخانه عمومی میناب		میناب	۲۵۰۰	۱۰۵۷	۱۳۸۹	۱۳۹۵	-	-
۹	مجتمع جدید میناب			۶۶۵۹					

بر پایه جدول شماره هشت شهرستان میناب دارای نه ساختمان، زیرساخت فرهنگی و هنری است. فرهنگسراهای میناب مکان اصلی گرد آمدن و پرورش اصحاب فرهنگ و هنر است. در میناب سه فرهنگسرا، سه مجتمع فرهنگی و هنری، یک کانون فرهنگی و هنری و دو کتابخانه عمومی وجود دارد. بهره‌بردار یکی از کتابخانه‌ها نهاد امور کتابخانه‌ها است. مجتمع جدید میناب با ۹۵ درصد پیشرفت فیزیکی آماده بهره‌برداری است. اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی میناب در فرهنگسرای شهید بهشتی قرار دارد. شهرستان میناب ۳۸۰ صندلی آمفی‌تئاتر دارد که ۱۰۰ صندلی آن فرسوده است.

جدول ۹: زیرساخت‌های فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان (جاسک)

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	مساحت زمین	مساحت زیر بنا	سال شروع	سال زیر بنای کتابخانه‌ای	سال پایان	تعداد صندلی آمفی تأثر	ملاحظات
۱	مجتمع فرهنگی هنری جاسک	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	جاسک	۲۶۵۰	۱۰۷۵	۱۳۷۰	۱۳۷۸	۱۳۷۸	۱۰۰	
۲	مجتمع فرهنگی هنری لیردف	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	جاسک- لیردف	۲۶۴۰	۲۹۰	۱۳۷۴	۱۳۷۸	۱۳۷۸	-	بهره بردار فعلی امور کتابخانه‌ها می‌باشد

بر پایه جدول ۹ شهرستان جاسک تنها دارای دو ساختمان فرهنگی است که با توجه به گستردگی شهرستان بسیار ناچیز است. اداره فرهنگ و ارشاد در مجتمع فرهنگی و هنری

بندر جاسک قرار دارد. مجتمع فرهنگی لیردف در ۱۱۰ کیلومتری شرق جاسک در لیردف قرار دارد و سازمان امور کتابخانه‌ها بهره‌بردار آن است. مجتمع فرهنگی هنری جاسک صد سندلی آمفی‌تئاتر دارد.

جدول ۱۰: زیرساخت‌های فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان (بشاگرد)

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	مساحت زمین	مساحت زیر بنا	سال شروع	زیر بنای کتابخانه‌ای	سال پایان	تعداد سندلی آمفی تئاتر	ملاحظات
۱	مجتمع فرهنگی هنری بشاگرد	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بشاگرد	۹۵۵	۳۹۵	۱۳۷۱	۱۹۲	۱۳۷۳	ندارد	-
۲	مجتمع فرهنگی هنری ملکن	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بشاگرد	۱۲۰۰	۲۵۰	۱۳۷۴	۲۵۰	۱۳۷۸	ندارد	بهره بردار فعلی نهاد امور کتابخانه‌ها

بر پایه جدول ۱۰ در شهرستان بشاگرد دو مجتمع فرهنگی و هنری وجود دارد. بهره بردار یکی از مجتمع‌ها امور کتابخانه‌ها است. در بشاگرد هیچ سندلی آمفی‌تئاتری وجود ندارد و از لحاظ زیرساخت‌های فرهنگی و هنری اوضاع مناسبی ندارد.

جدول ۱۱: زیرساخت‌های فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان (رودان)

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	زیر بنا - مساحت زمین	مساحت زیر بنا	سال شروع	زیر بنای کتابخانه‌ای	سال پایان	تعداد سندلی آمفی تئاتر	ملاحظات
۱	مجتمع فرهنگی هنری رودان	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	رودان	۳۹۶۸	۱۰۰۵	۱۳۷۵	-	۱۳۷۷	۲۴۳	-
۲	مجتمع فرهنگی زیارتعلی	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	رودان - زیارتعلی	۲۱۸۵	۴۴۶	۱۳۷۱	۱۳۸	۱۳۷۳	ندارد	-
۳	مجتمع فرهنگی هنری جغین شمالی	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	رودان - جغین	۲۵۰۰	۴۳۲	۱۳۷۴	۱۳۸	۱۳۷۸	ندارد	-
۴	کانون فرهنگی هنری کهنشوئیه	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	رودان - کهنشوئیه	۵۶۳	۱۵۰	۱۳۸۸	-	۱۳۸۸	-	بهره بردار فعلی کانون مساجد
۵	کتابخانه عمومی بندملا	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	رودان	۴۵۰	۲۵۰	۱۳۷۰	۲۵۰	۱۳۷۳	-	بهره بردار فعلی نهاد امور کتابخانه‌ها

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	مساحت زمین- مساحت زیربنا	مساحت زیربنا	سال شروع	زیر بنای کتابخانه‌ای	سال پایان	تعداد صندلی آمفی تاتر	ملاحظات
۶	کتابخانه عمومی رودان	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	رودان	۱۶۸۲	۴۶۰	۱۳۶۱	۴۶۰	۱۳۶۳	-	بهره بردار فعلی نهاد امور کتابخانه‌ها
۷	مجتمع رودکان رودان	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	رودان	۲۵۰۰	۱۱۵۰	۱۳۸۷	-	۱۳۹۸	۱۵۴	
۸	اداره ارشاد رودان	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	رودان	۱۸۲۲						

بر پایه جدول ۱۱ شهرستان رودان دارای هشت زیرساخت فرهنگی است. چهار مجتمع فرهنگی، دو کتابخانه عمومی، یک کانون فرهنگی و ساختمان اداره فرهنگ و ارشاد است. در رودان ۳۹۷ صندلی آمفی تئاتر وجود دارد. اداره فرهنگ و ارشاد رودان ساختمان مجزا دارد. هم‌اکنون کانون فرهنگی هنری در اختیار کانون فرهنگی مساجد است و بهره‌بردار کتابخانه‌ها هم نهاد امور کتابخانه‌ها است.

جدول ۱۲: زیرساخت‌های فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان (حاجی آباد)

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	مساحت زمین- مساحت زیربنا	مساحت زیربنا	سال شروع	زیر بنای کتابخانه‌ای	سال پایان	تعداد صندلی آمفی تاتر	ملاحظات
۱	مجتمع فرهنگی هنری فارغان	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	حاجی آباد- فارغان	۲۰۰۰	۴۳۲	۱۳۷۴	۱۳۸	۱۳۷۸	ندارد	-
۲	مجتمع فرهنگی هنری شهیدا	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	حاجی آباد	۹۸۰۱	۵۴۰	۱۳۷۱	۲۴۰	۱۳۷۳	-	-
۳	مجتمع فرهنگی هنری شهید حسن زاده	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	حاجی آباد	۱۵۹۸	۱۵۹۸	۱۳۸۱	-	۱۳۸۶	۳۰۸	-
۴	سالن آمفی تاتر حاجی آباد	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	حاجی آباد	۲۴۰	۲۴۰	۱۳۴۹	-	۱۳۵۲	۱۸۰	-
۵	کتابخانه حاجی آباد	سازمان مسکن	حاجی آباد	۲۵۰۰	۹۵۰	۱۳۸۷	۹۵۰	۱۳۸۹	-	بهره بردار نهاد امور کتابخانه‌ها

بر پایه جدول شماره ۱۲ در حاجی آباد پنج زیرساخت فرهنگی وجود دارد. سه مجتمع فرهنگی هنری، یک سالن آمفی تئاتر و یک کتابخانه کل زیر ساخت های فرهنگی حاجی آباد است. حاجی آباد ۴۸۸ صندلی آمفی تئاتر دارد و کتابخانه آن در اختیار امور کتابخانه ها است.

جدول ۱۳: زیرساخت های فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان (بندر خمیر)

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	مساحت زمین	مساحت زیر بنا	سال شروع	زیر بنای کتابخانه ای	سال پایان	تعداد صندلی آمفی تئاتر	ملاحظات
۱	مجتمع فرهنگی هنری کمال الملک	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندر خمیر- لشتگان	۵۰۰	۵۱۴	۱۳۸۸	-	۱۳۸۸	-	-
۲	کانون فرهنگی هنری رویدر	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندر خمیر- رویدر	۴۰۰	۵۴	۱۳۸۶	-	۱۳۸۶	-	-
۳	کتابخانه عمومی بندر خمیر	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندر خمیر	۱۹۵۰	۴۶۰	۱۳۷۱	۴۶۰	۱۳۷۴	-	بهره بردار نهاد امور کتابخانه ها
۴	فرهنگسرای رویدر	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندر خمیر- رویدر	۲۵۰۰	۵۵۲	۱۳۸۹	-	۱۳۹۵	۸۰	-

بر پایه جدول ۱۳ چهار زیرساخت فرهنگی در خمیر وجود دارد. یک مجتمع فرهنگی هنری، یک فرهنگسرا، یک کانون فرهنگی و یک کتابخانه زیرساخت های فرهنگی بندر خمیر را تشکیل می دهند. بندر خمیر هشتاد صندلی آمفی تئاتر دارد.

جدول ۱۴: زیرساخت های فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان (بندر لنگه)

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	مساحت زمین	مساحت زیر بنا	سال شروع	زیر بنای کتابخانه ای	سال پایان	تعداد صندلی آمفی تئاتر	ملاحظات
۱	فرهنگسرای گوهر بندر لنگه	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندر لنگه	۲۵۹۹	۱۵۰۰	۱۳۷۸	۱۶۲	۱۳۸۵	۴۱۰	-
۲	مجتمع فرهنگی هنری بندر مقام	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندر لنگه - بندر مقام	۱۲۰۰	۴۳۰	۱۳۷۴	۱۶۰	۱۳۷۸	۱۰۰	-
۳	خانه فرهنگ بندر لنگه	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندر لنگه	۱۰۱۴	۸۵۰	۱۳۵۱	-	۱۳۵۳	-	-

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	مساحت زمین	مساحت زیر بنا	سال شروع	زیر بنای کتابخانه‌ای	سال پایان	تعداد سندلی آمفی تاتر	ملاحظات
۴	کتابخانه عمومی بندرکنک	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندرکنک - بندرلنگه	۵۰۰	۲۲۵		۲۲۵	۱۳۷۲	ندارد	بهره بردار فعلی نهاد امور کتابخانه‌ها
۵	کتابخانه عمومی بندر چارک	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بندر چارک - بندرلنگه	۸۰۰	۴۴۶		۴۴۶	۱۳۷۴	ندارد	بهره بردار فعلی نهاد امور کتابخانه‌ها
۶	کتابخانه عمومی بندرلنگه	راه و شهرسازی	بندرلنگه	۲۵۰۰	۱۰۵۰	۱۳۸۷	۱۰۵۰	۱۳۹۸	۱۵۰	بهره بردار فعلی نهاد امور کتابخانه‌ها

بر پایه جدول ۱۴ شهرستان بندرلنگه شش زیرساخت فرهنگی دارد. ۵۰ درصد این زیرساخت‌ها کتابخانه‌ای است و بهره‌بردار آن امور کتابخانه‌ها است. علاوه بر این یک فرهنگسرا، یک مجتمع فرهنگی و یک خانه فرهنگ در بندرلنگه فعال است. بندرلنگه ۶۶۰ سندلی آمفی تاتر دارد.

جدول ۱۵ زیرساخت‌های فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان (بندر پارسیان)

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	مساحت زمین	مساحت بنا	سال شروع	زیر بنای کتابخانه‌ای	سال پایان	تعداد سندلی آمفی تاتر	ملاحظات
۱	کتابخانه عمومی بهده	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	پارسیان - بهده	۲۰۰	۶۰		۶۰	۱۳۷۶	-	بهره بردار فعلی نهاد امور کتابخانه‌ها
۲	کتابخانه عمومی پارسیان	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	پارسیان	۱۲۰۰	۹۵۰	۱۳۸۶	۹۵۰	۱۳۸۸	-	بهره بردار فعلی نهاد امور کتابخانه‌ها
۳	مجتمع فرهنگی هنری پارسیان	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	پارسیان	۴۰۰	۳۷۹	۱۳۸۸	-	۱۳۸۹	۱۴۰	-
۴	کتابخانه عمومی پارسیان	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	پارسیان	۳۳۰	۳۳۰	۱۳۵۲	۳۳۰	۱۳۵۵		

بر پایه جدول ۱۵: چهار زیرساخت فرهنگی در شهرستان پارسیان وجود دارد که یک مجتمع فرهنگی و سه کتابخانه را شامل می‌شود. بهره‌بردار دو کتابخانه امور کتابخانه‌ها است. در پارسیان ۱۴۰ سندلی آمفی‌تئاتر وجود دارد.

جدول ۱۷: زیرساخت‌های فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان (بستک)

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	مساحت زمین	مساحت زیربنا	سال شروع	زیر بنای کتابخانه‌ای	سال پایان	تعداد سندلی آمفی‌تئاتر	ملاحظات
۱	مجتمع فرهنگی هنری پیامبرالعظم	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بستک	۲۹۵۹	۱۵۹۸	۱۳۸۱	-	۱۳۸۶	۳۰۸	-
۲	مجتمع فرهنگی هنری کمشک	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بستک - کمشک	۱۸۰۰	۲۸۵	۱۳۸۸	-	۱۳۸۸	-	-
۳	کتابخانه عمومی هنرنگ	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بستک - هنرنگ	۲۵۰۰	۲۵۰	۱۳۸۵	۲۵۰	۱۳۸۵	-	بهره بردار فعلی نهاد امور کتابخانه‌ها
۴	کتابخانه عمومی و مجتمع فرهنگی هنری دهنگ	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بستک - دهنگ	۲۰۰۰	۱۳۸۹	۱۳۸۱	۱۳۸۹	۱۳۸۷	ندارد	بهره بردار فعلی نهاد امور کتابخانه‌ها
۵	کتابخانه عمومی شرفا شرفایی	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بستک - جناح	۱۵۰۰	۷۷۰		۷۷۰	۱۳۷۲	-	بهره بردار فعلی نهاد امور کتابخانه‌ها
۶	کتابخانه عمومی بستک	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	بستک	۱۰۰۰	۶۷۰	۱۳۵۲	۶۷۰	۱۳۵۴		

بر پایه جدول شماره ۱۷، شش زیرساخت فرهنگی در شهرستان بستک وجود دارد. این زیرساخت‌ها شامل دو مجتمع فرهنگی و هنری و چهار کتابخانه است. سه کتابخانه توسط امور کتابخانه‌ها مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد. در شهرستان بستک ۳۰۸ سندلی آمفی‌تئاتر وجود دارد.

جدول ۱۸: زیرساخت‌های فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان (قشم)

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	مساحت زمین	مساحت زیربنا	سال شروع	زیر بنای کتابخانه‌ای	سال پایان	تعداد سندلی آملی ناتر	ملاحظات
۱	مجتمع فرهنگی هنری صلخ	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	قشم - صلخ	۶۴۴	۳۱۵	۱۳۷۴	۳۱۵	۱۳۷۸	-	بهره بردار فعلی نهاد امور کتابخانه
۲	مجتمع فرهنگی هنری خلیج فارس قشم	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	قشم	۱۸۳۰	۱۷۵۰	۱۳۸۶	-	۱۳۹۰	۳۰۰	
۳	مجتمع فرهنگی هنری حرا دوربنی	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	قشم	۲۰۰	۱۲۰	۱۳۸۸	-	۱۳۸۸	-	
۴	کتابخانه عمومی دولاب	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	قشم - دولاب	۸۰	۸۰		۸۰	۱۳۷۵	-	
۵	کتابخانه عمومی درگهان	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	قشم - درگهان	۹۱۰	۳۵۰		۳۵۰	۱۳۷۵	-	
۶	ساختمان اداری و کتابخانه عمومی قشم	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	قشم	۶۲۰	۴۳۵	۱۳۴۹	۲۲۰	۱۳۵۲	-	
۷	کتابخانه عمومی مردمی لافت	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	قشم - لافت	۲۲۰	۲۲۰		۲۲۰	۱۳۷۵	-	

بر پایه جدول ۱۸ شهرستان قشم هفت زیرساخت فرهنگی دارد. سه مجتمع فرهنگی و چهار کتابخانه زیرساخت‌های فرهنگی قشم را تشکیل می‌دهند. قشم ۳۰۰ سندلی آملی تئاتر دارد و مجتمع فرهنگی صلخ در اختیار امور کتابخانه‌ها است.

جدول ۱۹: زیرساخت‌های فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان (ابوموسی)

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	مساحت زمین	مساحت زیربنا	سال شروع	زیر بنای کتابخانه‌ای	سال پایان	تعداد سندلی آملی ناتر	ملاحظات
۱	کتابخانه عمومی ابوموسی	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	ابوموسی	۸۰	۸۰		۸۰	۱۳۷۰	-	
۲	مجتمع فرهنگی هنری تنب بزرگ	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	تنب بزرگ	۲۵۰۰	۵۵۰	۱۳۸۹	-	۱۳۹۵	۸۰	

بر پایه جدول ۱۹ شهرستان ابوموسی دارای دو زیر ساخت فرهنگی است. مجتمع فرهنگی هنری ابوموسی دارای ۸۰ سندلی آمفی تئاتر است.

جدول ۲۰: زیرساخت‌های فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان (سیریک)

ردیف	عنوان پروژه	مجری	محل اجرا	زیربنا - مساحت زمین	سال شروع	زیربنای کتابخانه‌ای	سال پایان	تعداد سندلی آمفی تئاتر	ملاحظات
۱	کتابخانه عمومی سیریک	اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان	میناب - سیریک	۹۸۸	۱۳۷۰	۴۳۵	۱۳۷۳	ندارد	نهاد امور کتابخانه‌ها

بر پایه جدول شماره ۲۰ شهرستان سیریک تنها یک زیرساخت فرهنگی دارد که در اختیار امور کتابخانه‌ها است.

بودجه

جدول ۲۱: بودجه استانی تخصیص داده شده در ۱۰ سال گذشته (مبالغ به میلیون ریال)

شرح بودجه / سال	۸۸	۸۹	۹۰	۹۱	۹۲	۹۳	۹۴	۹۵	۹۶	۹۷
هزینه‌ای	۱۳۳۸۰	۱۶۳۱۰	۱۸۲۴۶	۲۱۷۲۸	۲۹۹۱۶	۳۸۸۳۳	۳۹۹۳۸	۵۲۳۵۹	۶۳۳۸۲	۶۷۸۲۷
تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	۵۸۲۱	۶۰۰۰	۴۷۸۰	۱۵۲۹	۴۵۰۰	۶۰۰۰	۶۰۰۰	۸۲۰۰	۱۲۵۰۰	۲۲۰۵۰

بودجه‌های اختصاص داده شده به اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان در ۱۰ سال گذشته شامل بودجه‌های هزینه‌ای و عمرانی (شامل تملک دارایی‌های سرمایه‌ای) بوده است. مبلغ این بودجه‌ها در سال‌های متفاوت یکسان نبوده و باتوجه به شرایط زمانی در هر دوره تغییر یافته است. بودجه عمرانی و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و هزینه‌ای به میزان قابل توجهی طی سال‌های گذشته افزایش داشته است.

وضعیت نیروهای انسانی اداره کل و شهرستان‌های تابع وضعیت نیروهای انسانی اداره کل

جدول ۲۲: وضعیت نیروی انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان برحسب جنسیت، استخدام و...

نام متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
جنسیت	مرد	۸۵	۷۱
	زن	۳۵	۱۰۰
نوع استخدامی	رسمی	۴۷	۳۹
	پیمانی	۱۳	۵۰
	قراردادی	۶۰	۱۰۰
مدرک تحصیلی	زیردیپلم	۱۱	۹
	دیپلم و کاردانی	۲۰	۲۶
	کارشناسی	۷۰	۸۴
	کارشناسی ارشد	۱۹	۱۰۰
	دکتری	۰	۱۰۰

تعداد کارکنان اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی هرمزگان ۱۲۰ نفر است. براساس داده‌های جدول ۲۲، ۷۱ درصد از شاغلین مرد و ۲۹ درصد زن هستند. از مجموع نیروی‌های شاغل در اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان تنها ۳۹ درصد استخدام رسمی، ۱۱ درصد پیمانی و ۵۰ درصد قراردادی هستند. از نظر تحصیلات ۷۴ درصد، تحصیلات بالای لیسانس (۵۸ درصد لیسانس، ۱۶ درصد فوق لیسانس) دارند. ۱۷ درصد کارکنان دیپلم و فوق دیپلم دارند و تنها ۹ درصد زیر دیپلم تحصیلات دارند.

وضعیت نیروهای انسانی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان

جدول ۲۳: وضعیت نیروی انسانی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان

نام متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد نسبی
جنسیت	مرد	۵۴	۶۴
	زن	۳۰	۱۰۰
نوع استخدامی	رسمی	۳۴	۴۰
	پیمانی	۸	۱۰
	قراردادی	۴۲	۵۰
مدرک تحصیلی	زیردیپلم	۱۰	۱۲
	دیپلم و فوق دیپلم	۱۱	۱۳
	کارشناسی	۵۲	۶۲
	کارشناسی ارشد	۱۱	۱۳
	دکتری	-	-

تعداد کارکنان اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان ۸۴ نفر است که براساس جدول ۲۳، ۵۴ نفر از کارکنان مرد و ۳۰ نفر زن می‌باشند. همچنین ۴۰ درصد استخدام رسمی، ۱۰ درصد پیمانی و ۵۰ درصد قراردادی هستند. از نظر تحصیلات نیز نزدیک ۷۵ درصد تحصیلات لیسانس (۵۷ درصد) و فوق لیسانس (۱۴ درصد) دارند. ۱۲ درصد زیر دیپلم و ۱۳ درصد دیپلم و فوق دیپلم دارند.

وضعیت نیروهای انسانی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان میناب

جدول ۲۴: وضعیت نیروی انسانی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان میناب

نام متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد نسبی
جنسیت	مرد	۳	۷۵
	زن	۱	۲۵

درصد تجمعی	درصد فراوانی	فراوانی	نام متغیر	
۱۰۰	۱۰۰	۴	رسمی	نوع استخدامی
-	-	-	پیمانی	
۱۰۰	-	-	قراردادی	
	-	-	زیردیپلم	مدرک تحصیلی
۲۵	۲۵	۱	دیپلم و فوق دیپلم	
۵۰	۲۵	۱	کارشناسی	
۱۰۰	۵۰	۲	کارشناسی ارشد	
-	-	-	دکتری	

تعداد کارکنان اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان میناب چهار نفر است که براساس جدول ۲۴، سه نفر از کارکنان مرد و یک نفر زن هستند. ۱۰۰ درصد کارکنان استخدام رسمی هستند. از نظر تحصیلات نیز ۷۵ درصد آن‌ها تحصیلات لیسانس و بالاتر دارند.

وضعیت نیروهای انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان بندرلنگه

جدول ۲۵: وضعیت نیروی انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان بندرلنگه

درصد تجمعی	درصد فراوانی	فراوانی	نام متغیر	
۵۰	۵۰	۲	مرد	جنسیت
۱۰۰	۵۰	۲	زن	
۲۵	۲۵	۱	رسمی	نوع استخدامی
۵۰	۲۵	۱	پیمانی	
۱۰۰	۵۰	۲	قراردادی	
-	-	-	زیردیپلم	مدرک تحصیلی
۲۵	۲۵	۱	فوق دیپلم	
۷۵	۵۰	۲	کارشناسی	
۱۰۰	۲۵	۱	کارشناسی ارشد	
-	-	-	دکتری	

تعداد کارکنان اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان بندرلنگه چهار نفر است که براساس جدول ۲۵: دو نفر از کارکنان مرد و دو نفر زن هستند. ۲۵ درصد کارکنان استخدام رسمی، ۲۵ درصد پیمانی و ۵۰ درصد قراردادی هستند. ۷۵ درصد کارکنان تحصیلات لیسانس و بالاتر دارند.

وضعیت نیروهای انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان رودان

جدول ۲۶: وضعیت نیروی انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان رودان

نام متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
جنسیت	مرد	۶	۱۰۰
	زن	-	-
نوع استخدامی	رسمی	-	-
	پیمانی	-	-
	قراردادی	۶	۱۰۰
مدرک تحصیلی	زیردیپلم	۱	۱۷
	دیپلم و فوق دیپلم	۳	۶۷
	کارشناسی	۲	۱۰۰
	کارشناسی ارشد	-	-
	دکتری	-	-

تعداد کارکنان اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان رودان ۶ نفر است. براساس جدول ۲۶، ۱۰۰ درصد آن‌ها مرد و استخدام قراردادی هستند. ۱۷ درصد زیر دیپلم، ۵۰ درصد دیپلم و فوق دیپلم و ۳۳ درصد آن‌ها تحصیلات لیسانس دارند.

وضعیت نیروهای انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان جاسک

جدول ۲۷: وضعیت نیروی انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان جاسک

درصد تجمعی	درصد فراوانی	فراوانی	نام متغیر	
۶۷	۶۷	۲	مرد	جنسیت
۱۰۰	۳۳	۱	زن	
-	-	-	رسمی	نوع استخدامی
-	-	-	پیمانی	
۱۰۰	۱۰۰	۳	قراردادی	
۳۳	۳۳	۱	زیردیپلم	مدرک تحصیلی
-	-	-	دیپلم	
۱۰۰	۶۷	۱	کارشناسی	
-	-	-	کارشناسی ارشد	
-	-	-	دکتری	

تعداد کارکنان اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان جاسک سه نفر است. براساس جدول ۲۷، دو نفر مرد و یک نفر زن، که همگی قراردادی هستند و ۳۳ درصد زیر دیپلم و ۶۷ درصد دارای مدرک کارشناسی هستند.

وضعیت نیروهای انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان بندر سیریک

جدول ۲۸: وضعیت نیروی انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان بندر سیریک

درصد تجمعی	درصد فراوانی	فراوانی	نام متغیر	
۱۰۰	۱۰۰	۳	مرد	جنسیت
-	-	-	زن	

نام متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
نوع استخدامی	رسمی	۱	۳۳
	پیمانی	۱	۶۶
	قراردادی	۱	۱۰۰
مدرک تحصیلی	زیردیپلم	-	-
	دیپلم	-	-
	کارشناسی	۳	۱۰۰
	کارشناسی ارشد	-	-
	دکتری	-	-

تعداد کارکنان اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان سیریک سه نفر است. بر اساس جدول ۲۸، ۱۰۰ درصد آن‌ها مرد، دارای تحصیلات کارشناسی و از نظر استخدامی یک نفر رسمی، یک نفر پیمانی و یک نفر قراردادی است.

وضعیت نیروهای انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان بستک

جدول ۲۹: وضعیت نیروی انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان بستک

نام متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
جنسیت	مرد	۳	۷۵
	زن	۱	۱۰۰
نوع استخدامی	رسمی	۱	۲۵
	پیمانی	۱	۵۰
	قراردادی	۲	۱۰۰
مدرک تحصیلی	زیردیپلم	-	-
	دیپلم	-	-
	کارشناسی	۲	۵۰
	کارشناسی ارشد	۲	۱۰۰
	دکتری	-	-

تعداد کارکنان اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان بستک چهار نفر است. بر اساس جدول ۲۹، ۷۵ درصد آن‌ها مرد و ۲۵ درصد زن هستند. دو نفر مدرک تحصیلی کارشناسی و دو نفر کارشناسی ارشد دارند، از نظر استخدامی نیز دو نفر قراردادی، یک نفر پیمانی و یک نفر رسمی هستند.

وضعیت نیروهای انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان ابوموسی

جدول ۳۰: وضعیت نیروی انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان ابوموسی

نام متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
جنسیت	مرد	۱	۱۰۰
	زن	-	-
نوع استخدامی	رسمی	۱	۱۰۰
	پیمانی	-	-
	قراردادی	-	-
مدرک تحصیلی	زیردیپلم	-	-
	دیپلم	-	-
	کارشناسی	۱	۱۰۰
	کارشناسی ارشد	-	-
	دکتری	-	-

تعداد کارکنان اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان ابوموسی یک نفر است. بر اساس جدول ۳۰، یک نفر مرد، رسمی و دارای مدرک کارشناسی و یا معادل آن (سطح دو حوزوی) است.

وضعیت نیروهای انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان پارسیان

جدول ۳۱: وضعیت نیروی انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان پارسیان

درصد تجمعی	درصد فراوانی	فراوانی	نام متغیر
۵۰	۵۰	۱	مرد
۱۰۰	۵۰	۱	زن
۵۰	۵۰	۱	رسمی
-	-	-	پیمانی
۱۰۰	۵۰	۱	قراردادی

درصد تجمعی	درصد فراوانی	فراوانی	نام متغیر
-	-	-	زیردیپلم
۵۰	۵۰	۱	فوق دیپلم
-	-	-	کارشناسی
۱۰۰	۵۰	۱	کارشناسی ارشد
-	-	-	دکتری

در اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان درمیان دو نفر کارمند شاغل اند که بر اساس جدول ۳۱ یک نفر مرد و یک نفر زن هستند. از نظر تحصیلات نیز یک نفر دیپلم و یک نفر فوق لیسانس دارند، از نظر استخدامی نیز یک نفر قراردادی و یک نفر رسمی هستند.

وضعیت نیروهای انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان بشاگرد

جدول ۳۲: وضعیت نیروی انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان بشاگرد

درصد تجمعی	درصد فراوانی	فراوانی	نام متغیر
۱۰۰	۱۰۰	۱	مرد
۱۰۰	-	-	زن
۱۰۰	۱۰۰	۱	رسمی
-	-	-	پیمانی
۱۰۰	-	-	قراردادی
-	-	-	زیردیپلم
-	-	-	فوق دیپلم
-	-	-	کارشناسی
۱۰۰	۱۰۰	۱	کارشناسی ارشد
-	-	-	دکتری

تعداد کارکنان اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان بشاگرد یک نفر است بر اساس جدول ۳۲، مرد، رسمی و دارای مدرک کارشناسی ارشد است.

وضعیت نیروهای انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان حاجی آباد

جدول ۳۳: وضعیت نیروی انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان حاجی آباد

نام متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
جنسیت	مرد	۳	۱۰۰
	زن	-	-
نوع استخدامی	رسمی	-	-
	پیمانی	۲	۶۶
	قراردادی	۱	۱۰۰
مدرک تحصیلی	زیردیپلم	-	-
	دیپلم	۱	۳۴
	کارشناسی	۲	۱۰۰
	کارشناسی ارشد	-	-
	دکتری	-	-

تعداد کارکنان اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان حاجی آباد سه نفر است. بر اساس جدول ۳۳، ۱۰۰ درصد آن‌ها مرد هستند. از نظر تحصیلات نیز یک نفر دیپلم و دو نفر لیسانس دارند، از نظر استخدامی نیز یک نفر قراردادی و دو نفر پیمانی هستند.

وضعیت نیروهای انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان بندر خمیر

جدول ۳۴: وضعیت نیروی انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان بندر خمیر

نام متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
جنسیت	مرد	۲	۱۰۰
	زن	-	-
نوع استخدامی	رسمی	۱	۵۰
	پیمانی	-	-
	قراردادی	۱	۱۰۰

نام متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
زیردیپلم	-	-	-
دیپلم	۱	۵۰	۵۰
کارشناسی	۱	۵۰	۱۰۰
کارشناسی ارشد	-	-	-
دکتری	-	-	-

تعداد کارکنان اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان بندر خمیر دو نفر است. بر اساس جدول ۳۴، ۱۰۰ درصد آن‌ها مرد هستند. از نظر تحصیلات نیز یک نفر دیپلم و یک نفر لیسانس دارند، از نظر استخدامی نیز یک نفر قراردادی و یک نفر رسمی هستند.

وضعیت نیروهای انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان قشم

جدول ۳۵: وضعیت نیروی انسانی اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان قشم

نام متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
مرد	۲	۶۶	۶۶
زن	۱	۳۴	۱۰۰
رسمی	۲	۶۶	۶۶
پیمانی	-	-	-
قراردادی	۱	۳۴	۱۰۰
زیردیپلم	-	-	-
دیپلم	-	-	-
کارشناسی	۳	۱۰۰	۱۰۰
کارشناسی ارشد	-	-	-
دکتری	-	-	-

تعداد کارکنان اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی شهرستان قشم سه نفر است. بر اساس جدول ۳۵، ۶۷ درصد آن‌ها مرد و ۳۳ درصد زن هستند. از نظر تحصیلات همه کارکنان مدرک کارشناسی دارند، از نظر استخدامی نیز یک نفر قراردادی و دو نفر رسمی هستند.

آمار و شاخص‌های کمی بر اساس اقلام آماری تعریف شده در سالنامه آماری

کتاب و نشر

کتاب‌های منتشر شده

جدول ۳۶: تعداد عناوین کتاب منتشر شده در استان هرمزگان در هفت سال گذشته

سال	تعداد عناوین	درصد	درصد تجمعی	تیراژ
۱۳۹۲	۴۵	۱۱	۱۱	۴۳۰۰۰
۱۳۹۳	۴۶	۱۱	۲۲	۴۵۰۰۰
۱۳۹۴	۴۸	۱۲	۳۴	۴۶۲۰۰
۱۳۹۵	۵۰	۱۲	۴۶	۴۸۳۰۰
۱۳۹۶	۲۹	۷	۵۳	۲۶۰۰۰
۱۳۹۷	۴۹	۱۲	۶۵	۴۵۰۰۰
۱۳۹۸	۱۴۵	۳۵	۱۰۰	۱۰۲۰۰۰
جمع	۴۱۲	۱۰۰	-	

بر اساس جدول ۳۶، ۴۸ درصد عناوین کتاب‌های منتشر شده مربوط به فاصله سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ بوده است، بیش از ۵۰ درصد عناوین در فاصله سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ انتشار یافته‌اند. و این آمار نشان‌دهنده افزایش فعالیت نشر کتاب در سه سال منتهی به ۱۳۹۹ می‌باشد. بیشترین حجم فعالیت نشر نیز در سال ۱۳۹۸ با ۳۵ درصد حجم انتشارات و کمترین میزان نیز مربوط به سال‌های ۱۳۹۶ با ۷ درصد بوده است.

جدول ۳۷: شمارگان کتاب‌های فروش رفته در نمایشگاه‌های سال ۱۳۹۸

سه ماهه اول	۳۲۰۰۰ نسخه
سه ماهه دوم	۶۰۰۰ نسخه
سه ماهه سوم	۱۱۰۰۰
سه ماهه چهارم	۱۱۰۰۰۰

ناشران

جدول ۳۸: تعداد ناشران استان

متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
شهر	بندرعباس	۲۴	۸۳
	بندر لنگه	۲	۹۰
	بندر سیریک	۱	۹۳
	میناب	۱	۹۶
	رودان	۱	۱۰۰

براساس جدول ۳۸، ۸۳ درصد ناشران استان در بندرعباس قرار دارند. ۲۷ درصد باقی مانده در جزیره کیش، میناب، بندر سیریک و رودان فعال هستند و در هشت شهرستان باقی ماند ناشری فعالیت نمی کند.

جدول ۳۹: تعداد ناشران برحسب فعال بودن یا نبودن در استان

متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
ناشر فعال	بندرعباس	۱۷	۵۹
	جزیره کیش	۲	۶۶
	میناب	۱	۶۹
	بندر سیریک	۱	۷۲
	رودان	۱	۷۶
ناشر غیرفعال	بندرعباس	۷	۱۰۰
جمع	۲۶	۱۰۰	

براساس ۳۹، ۷۶ درصد ناشران استان فعالند. از ۷۶ درصد ناشران فعال ۵۹ درصد در مرکز استان فعالیت دارند. ۲۴ درصد ناشران غیر فعال نیز مربوط به بندرعباس است.

جدول ۴۰، آمار ناشران و نمایندگی‌های نشر در استان

سال	ناشران دارای مجوز	ناشران فعال	ناشران غیر فعال	نمایندگی ناشران فعال
۸۹	۵	۵	۰	۰
۹۰	۷	۷	۰	۰
۹۱	۱۳	۱۳	۰	۰
۹۲	۱۳	۱۲	۱	۰
۹۳	۱۶	۱۵	۱	۰
۹۴	۱۶	۱۴	۲	۰
۹۵	۱۸	۱۶	۲	۰
۹۶	۲۱	۱۸	۳	۰
۹۷	۲۶	۲۲	۴	۰
۹۸	۲۹	۲۲	۷	۰

جدول شماره ۴۰ تعداد ناشران فعال و غیر فعال استان را در دوره‌ای ده ساله نشان می‌دهد. در سال ۱۳۸۸، پنج ناشر در استان مجوز فعالیت داشته و فعال بوده‌اند. در سال ۱۳۹۲، به سیزده ناشر (دوازده مورد فعال و یک مورد غیر فعال) و در سال ۱۳۹۶، به ۲۱ ناشر (۱۸ مورد فعال سه مورد غیر فعال) ارتقا یافته است. تا پایان سال ۱۳۹۸، تعداد ۲۶ ناشر در سطح استان مجوز فعالیت دریافت نموده‌اند که ۲۲ مورد در حال فعالیت هستند.

جدول ۴۱: تعداد نشریات محلی و منطقه‌ای در استان

نشریات محلی و منطقه‌ای	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
تا ابتدای سال ۹۲	۱۵	۱۱	۱۱
تا ابتدای سال ۹۶	۳۹	۲۸	۳۹
تا مهر سال ۹۹	۸۴	۶۱	۱۰۰
جمع	۱۳۸	۱۰۰	۱۰۰

بر اساس جدول شماره ۴۱ تعداد نشریات محلی و منطقه‌ای استان در ابتدای سال ۱۳۹۲، ۱۵ نشریه بوده است که تا سال ۱۳۹۶ به ۵۴ نشریه و تا پایان مهر ماه سال ۱۳۹۹ به ۱۳۸ نشریه فعال افزایش یافته است. در مجموع همانگونه که مشاهده می‌شود فعالیت نشر در استان طی ده سال گذشته همواره رو به افزایش است.

محافل شعر و ادب

جدول ۴۲: شب شعر و جشنواره‌های شعر برگزار شده در سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

ردیف	شهرستان	سال ۹۷	سال ۹۸
۱	بندرعباس	۷	۱۵
۲	بندرلنگه	۲	۵
۳	میناب	۷	۱۰
۴	پارسیان	۲	۵
۵	جاسک	۳	۴
۶	بشاگرد	۴	۷
۷	بستک	۲	۴
۸	ابوموسی	۶	۸
۹	بندرخمیر	۱	۳
۱۰	جزیره هرمز	۲	۳
۱۱	رودان	۴	۵
۱۲	حاجی‌آباد	۴	۶
۱۳	سیریک	۵	۷

جدول شماره ۴۲ شب شعرها و جشنواره‌های شعر برگزار شده در سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ را نشان می‌دهد.

جدول ۴۳: تعداد شب شعرهای برگزارشده به تفکیک ماهها در سال ۱۳۹۸

۲۰	سه ماهه اول
۷	سه ماهه دوم
۳۵	سه ماهه سوم
۲۵	سه ماهه چهارم

کتابفروشی ها و مراکز پخش

جدول ۴۴: توزیع کتابفروشی های استان برحسب شهرستان

درصد تجمعی	درصد فراوانی	فراوانی	متغیر	
۷۶	۷۶	۲۹	بندرعباس	شهر
۸۱	۵	۲	میناب	
۸۴	۳	۱	سیریک	
۸۶	۲	۱	حاجی آباد	
۸۹	۳	۱	بندر خمیر	
۹۲	۳	۱	بندر لنگه	
۹۵	۳	۱	بستک	
۱۰۰	۵	۲	رودان	

براساس جدول ۴۴ بیش از ۷۶ درصد کتابفروشی ها در مرکز استان فعالیت دارند. دو شهرستان میناب و رودان هرکدام ۵ درصد و شهرستان های سیریک، حاجی آباد، بندرخمیر، بندرلنگه و بستک هرکدام یک کتابفروشی دارند. در شهرستان های جاسک، پارسیان، بوموسی، بشاگرد و قشم کتابفروشی وجود ندارد.

چاپخانه‌ها

جدول ۴۵: تعداد چاپخانه‌ها و ظرفیت چاپخانه‌ها در استان

ظرفیت چاپخانه‌های استان به ورق	تعداد چاپخانه‌های استان	سال
۳۶	۲۹	۸۸
۴۱	۳۳	۸۹
۴۳	۳۴	۹۰
۵۱	۴۰	۹۱
۵۶	۴۳	۹۲
۶۰	۴۵	۹۳
۶۴	۴۷	۹۴
۷۳	۵۲	۹۵
۷۳	۵۲	۹۶
۷۵	۵۳	۹۷
۸۴	۵۹	۹۸

براساس جدول ۴۵ تعداد مجوزهای داده شده برای چاپخانه تا سال ۱۳۸۸، ۲۹ مورد چاپخانه بوده است که این میزان در سال ۱۳۹۲، به ۴۳ مورد و در سال ۱۳۹۶، به ۵۲ مورد چاپخانه افزایش یافته است. در حال حاضر و تا پایان دی ماه سال ۱۳۹۸، تعداد چاپخانه‌های استان به عدد ۵۹ رسیده است. از این تعداد ۵۰ چاپخانه فعال و ۹ چاپخانه غیر فعال هستند. چاپخانه‌های غیر فعال در بندرعباس قرار دارند.

جدول ۴۶: توزیع چاپخانه‌های فعال استان برحسب شهرستان

منغیر	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی
بندرعباس	۲۹	۵۸	۵۸
میناب	۶	۱۲	۷۰
پارسیان	۳	۶	۷۶
رودان	۲	۴	۸۰
جاسک	۲	۴	۸۴
قشم	۱	۲	۸۶
حاجی آباد	۴	۸	۹۴
لنگه	۲	۴	۹۸
بستک	۱	۲	۱۰۰

براساس جدول شماره ۴۶، ۵۸ درصد چاپخانه‌های فعال استان در شهرستان بندرعباس، ۱۲ درصد در میناب، ۸ درصد در حاجی آباد، ۶ درصد در پارسیان قرار دارند. شهرستان‌های رودان، بندر جاسک و بندر لنگه هر کدام ۴ درصد و شهرستان‌های قشم و بستک هر کدام ۲ درصد را به خود اختصاص داده‌اند.^۱

جدول ۴۷: توزیع نوع چاپ در چاپخانه‌های استان

نوع چاپ	چاپ سنتی	افست	سیلک	فلکسو و روتوگراور	دیجیتال	خاص
تعداد	-	۲۸	۴	-	۲۶	۱
درصد	-	۴۷	۷	-	۴۴	۲

کتابخانه‌های عمومی

جدول ۴۸: توزیع کتابخانه‌های عمومی استان برحسب شهرستان

منعبر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد جمععی
بندرعباس	۱۸	۲۳	۲۳
بستک	۷	۹	۳۲
بشاگرد	۴	۵	۳۷
بندرخمیر	۱	۱	۳۸
بندرلنگه	۶	۸	۴۶
بندر پارسیان	۶	۷	۵۳
بندر جاسک	۲	۳	۵۶
حاجی آباد	۵	۶	۶۲
بندر سیریک	۱	۲	۶۴
قشم	۱۱	۱۴	۷۸
میناب	۱۰	۱۳	۹۱
رودان	۶	۸	۹۹
ابوموسی	۱	۱	۱۰۰

استان هرمزگان دارای ۷۸ باب کتابخانه عمومی است که براساس جدول ۴۸، ۲۳ درصد آن‌ها در مرکز استان و ۷۷ درصد در شهرستان‌ها قرار دارند. شهرستان‌های قشم و میناب به ترتیب ۱۴ و ۱۳ درصد کتابخانه‌های عمومی را در خود جای داده‌اند و دیگر شهرستانها هرکدام کمتر از ۱۰ درصد کتابخانه‌ها را در خود دارند. شهرستان‌های ابوموسی، بندر سیریک و بندر خمیر هرکدام تنها یک کتابخانه دارند.

جدول ۴۹: توزیع کتابخانه‌های عمومی شهرستان بندرعباس

نحوه اداره	شهر / روستا	تعداد	درصد
نهادی	شهری	۸	۴۴
	روستای	۳	۱۷

نحوه اداره	شهر / روستا	تعداد	درصد
مشارکتی	شهری	۷	۳۹
	روستایی	۰	۰

بر اساس جدول شماره ۴۹، ۶۱ درصد کتابخانه‌های عمومی شهرستان بندرعباس به صورت نهادی و ۳۹ درصد به صورت مشارکتی اداره می‌شوند. تنها ۱۷ درصد از کتابخانه‌های نهادی در بخش روستایی جای دارند و هیچ کتابخانه مشارکتی‌ای در بخش روستایی فعال نیست.

جدول ۵۰: کتابخانه‌های عمومی شهرستان بستک

نحوه اداره	شهر / روستا	تعداد	درصد
نهادی	شهری	۲	۲۹
	روستا	۴	۵۷
مشارکتی	روستا	۱	۱۴

بر اساس جدول شماره ۵۰ شهرستان بستک ۷ کتابخانه عمومی دارد. ۸۶ درصد کتابخانه‌ها به صورت نهادی اداره می‌شوند. نکته با اهمیت فعالیت ۷۱ درصد کتابخانه‌ها در بخش روستایی است. ۵۷ درصد کتابخانه‌های روستایی نهادی و ۱۴ درصد مشارکتی اداره می‌شوند.

جدول ۵۱: توزیع کتابخانه‌های عمومی شهرستان بندر لنگه

نحوه اداره	شهر / روستا	تعداد	درصد
نهادی	شهری	۴	۶۷
	روستای	۱	۱۷
مشارکتی	شهری	۰	۰
	روستایی	۱	۱۶

بر پایه جدول ۵۱، ۸۴ درصد کتابخانه‌های عمومی شهرستان بندر لنگه به صورت نهادی و ۱۶ درصد به صورت مشارکتی اداره می‌شوند. کتابخانه‌های روستایی بندر لنگه از مجهزترین و به‌روزترین کتابخانه‌های استان به شمار می‌رود. نزدیک به ۹۹ درصد ساکنان روستا عضو کتابخانه هستند و روستای گزیر به عنوان روستای برگزیده کتاب‌خوانی انتخاب شده است.

جدول ۵۲: توزیع کتابخانه‌های عمومی شهرستان بشاگرد

نحوه اداره	شهر یا روستا	تعداد	درصد
نهادی	شهری	۱	۲۵
	روستایی	۳	۷۵

بر اساس جدول شماره ۵۲، ۱۰۰ درصد کتابخانه‌های عمومی شهرستان بشاگرد به صورت نهادی اداره می‌شوند.

جدول ۵۳: توزیع کتابخانه‌های عمومی شهرستان پارسیان

نحوه اداره	شهر / روستا	تعداد	درصد
نهادی	شهری	۳	۵۰
	روستایی	۲	۳۴
مشارکتی	شهر	۱	۱۶
	روستایی	۰	۰

بر پایه جدول ۵۳، ۸۴ درصد کتابخانه‌های عمومی شهرستان پارسیان به صورت نهادی و ۱۶ درصد به صورت مشارکتی اداره می‌شوند. ۵۰ درصد کتابخانه‌ها در شهر و ۵۰ درصد در روستا قرار دارند.

جدول ۵۴: توزیع کتابخانه‌های عمومی شهرستان جاسک

نحوه اداره	شهر یا روستا	تعداد	درصد
نهادی	شهر	۲	۱۰۰
	روستایی	۰	۰

بر پایه جدول شماره ۵۴، ۱۰۰ درصد کتابخانه‌های عمومی شهرستان جاسک به صورت نهادی اداره می‌شوند. با توجه به جمعیت و گستردگی مناطق روستایی شهرستان، نبود کتابخانه روستایی مشکل بزرگی برای بخش فرهنگی است.

جدول ۵۵: توزیع کتابخانه‌های عمومی شهرستان حاجی‌آباد

نحوه اداره	شهر یا روستا	تعداد	درصد
نهادی	شهری	۳	۶۰
	روستایی	۱	۲۰
مشارکتی	شهری	۱	۲۰

بر اساس ۵۵، ۸۰ درصد کتابخانه‌های عمومی شهرستان حاجی‌آباد به صورت نهادی اداره می‌شوند. ۲۰ درصد کتابخانه‌ها در بخش روستایی فعال هستند.

جدول ۵۶: توزیع کتابخانه‌های عمومی شهرستان رودان

نحوه اداره	شهر / روستا	تعداد	درصد
نهادی	شهری	۶	۱۰۰
	روستایی	۰	۰

همانگونه که از جدول شماره ۵۶ بر می‌آید ۱۰۰ درصد کتابخانه‌های عمومی شهرستان رودان به صورت نهادی اداره می‌شوند. همه کتابخانه‌ها شهری هستند و کتابخانه‌ای در بخش روستایی فعالیت ندارد.

جدول ۵۷: توزیع کتابخانه‌های عمومی شهرستان ابوموسی

نحوه اداره	شهر / روستا	تعداد	درصد
نهادی	شهر	۱	۱۰۰
	روستا	۰	۰

شهرستان ابوموسی تنها یک کتابخانه عمومی دارد که به صورت نهادی اداره می‌شود.

جدول ۵۸: توزیع کتابخانه‌های عمومی شهرستان سیریک

نحوه اداره	شهر یا روستا	تعداد	درصد
نهادی	شهری	۱	۱۰۰
	روستایی	۰	۰

شهرستان بندر سیریک یک کتابخانه عمومی دارد که به صورت نهادی اداره می‌شود. این کتابخانه در محیط شهری قرار دارد.

جدول ۵۹: توزیع کتابخانه‌های عمومی شهرستان بندر خمیر

نحوه اداره	شهر / روستا	تعداد	درصد
نهادی	شهر	۱	۱۰۰
	روستایی	۰	۰

شهرستان بندر خمیر یک کتابخانه عمومی دارد که به صورت نهادی اداره می‌شود و در شهر قرار دارد.

جدول ۶۰: توزیع کتابخانه‌های عمومی شهرستان قشم

نحوه اداره	شهر / روستا	تعداد	درصد
نهادی	شهر	۳	۲۷
	روستایی	۸	۷۳

بر پایه جدول ۶۰، ۱۰۰ کتابخانه‌های عمومی شهرستان قشم به صورت نهادی اداره می‌شود. با توجه به گستره روستایی جزیره بیش از ۷۰ درصد کتابخانه‌ها در روستاها قرار دارند.

جدول ۶۱: توزیع کتابخانه‌های عمومی شهرستان میناب

نحوه اداره	شهر / روستا	تعداد	درصد
نهادی	شهری	۵	۵۰
	روستای	۱	۱۰
مشارکتی	شهری	۲	۲۰
	روستایی	۲	۲۰

بر پایه جدول شماره ۶۱، ۶۰ درصد کتابخانه‌های عمومی میناب به صورت نهادی و ۴۰ درصد به صورت مشارکتی اداره می‌شوند. ۳۰ درصد کتابخانه‌ها روستایی و هفتاد درصد شهری هستند.

تعداد استفاده‌کنندگان از کتابخانه‌های عمومی

بر اساس اطلاعات و داده‌های سالنامه آماری فرهنگ و هنر، در ۷۷ کتابخانه عمومی استان، ۹۰۳,۸۷۱ جلد کتاب وجود دارد و ۵۳,۵۱۰ نفر عضو آن‌ها بوده و از خدمات کتابخانه استفاده می‌کنند.^۱

همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات نمایشگاه‌های کتاب

جدول ۶۲: توزیع نمایشگاه‌های کتاب برحسب سطح و سال

نام متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
سطح	ملی	۱	۱
	استانی	۸۴	۷۳
	شهرستانی	۳۲	۱۰۰
سال	۹۵	۲۴	۲۴
	۹۶	۳۳	۵۲
	۹۷	۳۰	۷۸
	۹۸	۲۶	۱۰۰

بر اساس جدول ۶۲، ۷۲ درصد نمایشگاه‌هایی که در فاصله سال‌های ۹۵ تا ۹۸ در استان برگزار شده، استانی بوده‌اند و ۲۷ درصد آن‌ها شهرستانی بوده‌اند. در چهار سال گذشته تنها یک نمایشگاه ملی با عنوان دفاع مقدس در سال ۹۸ در بندرعباس برگزار شد. به دلیل حمایت از کتابفروشی‌ها مجوز برگزاری نمایشگاه در مرکز استان به سختی داده می‌شود ولی به طور میانگین هر شهرستان در طول سال دو نمایشگاه استانی برگزار می‌کند.

جدول ۶۳: تعداد بازدیدکنندگان نمایشگاه کتاب استان در سال ۱۳۹۸

سه ماهه اول	۳۵,۰۰۰ نفر (استانی)
سه ماهه دوم	۲۰,۰۰۰ نفر
سه ماهه سوم	۶۰,۰۰۰ نفر (استانی)
سه ماهه چهارم	۲۵۰,۰۰۰ نفر

جشنواره‌ها

جدول ۶۴: جشنواره‌های فرهنگی هنری و سینمایی استان در سال‌های ۱۳۹۸

ردیف	جشنواره‌های هنری	فراوانی	درصد
۱	برگزاری جشنواره فیلم فجر	۱	
۲	برگزاری جشنواره فیلم کوتاه تهران	۱	
۳	برگزاری جشنواره فیلم سینما حقیقت	۱	
۴	برگزاری جشنواره تئاتر استانی	۱	
۵	برگزاری جشنواره تئاتر مونولوگ	۱	
۶	جشنواره تئاتر خیابانی	۱	
۷	جشنواره تئاتر سابات	۱	
۸	جشنواره فرهنگی هنری خلیج فارس	۱	
۹	جشنواره موسیقی خلیج فارس	۱	
۱۰	جشنواره منطقه‌ای مد و لباس	۱	
۱۱	جشنواره هنرهای تجسمی خلیج فارس	۱	
۱۲	جشنواره عود نوازی بندر خمیر	۱	
۱۳	جشنواره موسیقی گوگانای لنگه	۱	
۱۴	جشنواره هنرهای محیطی سیریک	۱	
	جشنواره تقدیر از مروجان کتابخوانی	۱	
	جشنواره روستاها و عشایر دوستدار کتاب	۱	
	جام باشگاههای کتابخوانی	۱	
	انتخاب پایتخت کتاب ایران	۱	
	طرح‌های فصلی کتاب و کتابخوانی	۱	
	تقدیر از چهره‌های ماندگار استان هرمزگان	۱	

مسابقه‌ها و آزمون‌ها

در سال ۱۳۹۸، سه مسابقه در قالب‌های روخوانی و روان‌خوانی قرآن، عاشورا، حکومت اسلامی و ولایت فقیه در استان هرمزگان برگزار شد. این مسابقه‌ها زیر نظر وزارتخانه فرهنگ و ارشاد اسلامی و به‌صورت الکترونیکی با امکان شرکت همگانی برگزار شد. آزمون قرآن و عترت در بهمن ماه سال ۱۳۹۸ نیز در سطح استان برگزار شده است. علاوه بر این آزمون جامع مهارتی در سه مرحله برگزار گردید.

مطبوعات و رسانه رسانه‌های چاپی

جدول ۶۵: توزیع عناوین روزنامه‌های استان

ردیف	نام روزنامه	شمارگان	سال انتشار	شهرستان
۱	صبح ساحل	۱۰۰۰۰	۱۳۶۴	بندرعباس
۲	دریا	۱۰۰۰۰	۱۳۸۰	بندرعباس
۳	ندای هرمزگان	۱۰۰۰۰	۱۳۷۰	بندرعباس
۴	دریای اندیشه	۱۰۰۰۰	۱۳۸۰	بندرعباس
۵	اخبار کیش	۱۰۰۰۰	۱۳۹۸	بندر لنگه
۶	اقتصاد کیش	۱۰۰۰۰	۱۳۹۵	بندر لنگه

تنها شش عنوان روزنامه در استان مجوز فعالیت دارند که با شمارگان ۶۰,۰۰۰ نسخه در روز فعال هستند. دفتر مرکزی چهار روزنامه در بندرعباس و دو روزنامه در جزیره کیش است. جدول فوق عناوین روزنامه‌های استان را نشان می‌دهد.^۱

جدول ۶۶: توزیع سرپرستی‌ها و نمایندگی‌های روزنامه‌ها در استان در مهرماه ۱۳۹۹

شهرستان	نوع	تعداد	درصد
بندرعباس	روزنامه	۷۶	۹۷
	هفته‌نامه	۲	۳
	پایگاه خبری	۰	-
سایر شهرستان‌ها	-	۰	۰
جمع			۱۰۰

جدول ۶۶ تعداد سرپرستی و نمایندگی روزنامه‌های مختلف را در مرکز استان نشان می‌دهد. ۷۸ نمایندگی و سرپرستی رسانه‌های چاپی در استان فعالیت دارند.

بخش سوم: گزارش توصیفی وضعیت فرهنگی و هنری استان هرمزگان | ۱۰۵

جدول ۶۷: توزیع عناوین هفته‌نامه‌های استان

ردیف	شهرستان	سال انتشار	شمارگان	فراوانی	درصد
۱	بندرعباس	۱۳۸۷	۱۰۰۰	۲۴	۷۷
۲		۱۳۹۳	۱۰۰۰		
۳		۱۳۹۵	۱۰۰۰		
۴		۱۳۹۶	۱۰۰۰		
۵		۱۳۹۶	۱۰۰۰		
۶		۱۳۹۶	۱۰۰۰		
۷		۱۳۹۵	۱۰۰۰		
۸		۱۳۹۷	۱۰۰۰		
۹		۱۳۸۰	۱۰۰۰		
۱۰		۱۳۹۶	۱۰۰۰		
۱۱		۱۳۹۹	۱۰۰۰		
۱۲		۱۳۸۱	۱۰۰۰		
۱۳		۱۳۹۴	۱۰۰۰		
۱۴		۱۳۹۷	۱۰۰۰		
۱۵		۱۳۹۸	۱۰۰۰		
۱۶		۱۳۹۷	۱۰۰۰		
۱۷		۱۳۹۸	۱۰۰۰		
۱۸		۱۳۹۶	۱۰۰۰		
۱۹		۱۳۹۶	۱۰۰۰		
۲۰		۱۳۹۷	۱۰۰۰		
۲۱		۱۳۸۲	۱۰۰۰		
۲۲		۱۳۸۲	۱۰۰۰		
۲۳		۱۳۸۷	۱۰۰۰		
۲۴		۱۳۹۷	۱۰۰۰		
۲۵	میناب	۱۳۹۶	۱۰۰۰	۳	۸۰
۲۶	خمیر	۱۳۹۷	۱۰۰۰	۳	۸۳
۲۷	لنگه	۱۳۹۶	۱۰۰۰	۱۰	۹۳
۲۸		۱۳۹۵	۱۰۰۰		
۲۹		۱۳۹۸	۱۰۰۰		
۳۰	قشم	۱۳۹۳	۱۰۰۰	۷	۱۰۰
۳۱		۱۳۹۷	۱۰۰۰		

براساس جدول ۶۷، ۳۱ عنوان هفته‌نامه در استان وجود دارد. ۷۷ درصد هفته‌نامه‌ها در شهرستان بندرعباس، ۱۰ درصد در شهرستان بندر لنگه، ۷ درصد در شهرستان قشم فعالیت دارند. شهرستان‌های میناب و بندر خمیر نیز هرکدام ۳ درصد از هفته‌نامه‌ها را در خود جای داده‌اند.

جدول ۶۸: توزیع عناوین دوهفته‌نامه‌های استان

ردیف	شهرستان	سال انتشار	تعداد	درصد	درصد تجمعی
۱	بندرعباس	۱۳۹۵	۵	۸۳	۸۳
۲		۱۳۹۵			
۳		۱۳۹۵			
۴		۱۳۹۷			
۵		۱۳۹۷			
۶	بستک	۱۳۹۴	۱	۱۷	۱۰۰

براساس جدول ۶۸، شش عنوان دوهفته‌نامه در استان وجود دارد که از این میزان ۸۳ درصد در شهرستان بندرعباس و ۱۷ درصد در شهرستان بستک قرار دارند. همه دوهفته‌نامه‌ها با ضریب انتشار ۲۵ تا ۱۰۰ درصد فعال هستند.

جدول ۶۹: توزیع فراوانی ماهنامه‌های استان هرمزگان

متغیر	نام شهر	تعداد	درصد
شهرستان	بندرعباس	۶	۷۵
	میناب	۱	۱۳
	رودان	۱	۱۲

بر اساس جدول بالا در استان هرمزگان هشت ماهنامه مجوز فعالیت دریافت نموده‌اند. ۷۵ درصد این ماهنامه‌ها در بندرعباس و ۲۵ درصد در دو شهرستان میناب و رودان فعالیت دارند.

جدول ۷۰: توزیع فراوانی فصلنامه‌های استان

شهرستان	تعداد	درصد	
شهرستان	بندرعباس	۱۰	۵۹
	میناب	۴	۲۳
	بستک	۱	۶
	قشم	۲	۱۲

براساس جدول ۷۰، هفده عنوان فصلنامه در استان مجوز دارد که از میزان ۵۹ درصد در شهرستان بندرعباس، ۲۳ درصد در شهرستان میناب، ۱۲ درصد در شهرستان قشم و ۶ درصد در شهرستان بستک مجوز فعالیت دارد.^۱

جدول ۷۱: توزیع عنوان سالنامه استان

ردیف	سالنامه	شمارگان	سال انتشار	شهرستان
۱	هنرنا معمار	-----	۱۳۹۶	بندرعباس

براساس جدول ۷۱ یک عنوان سالنامه با نام هنرنا معمار در شهرستان بندرعباس مجوز دارد که در حال حاضر دارای ضریب انتشار صفر است.^۲

جدول ۷۲: توزیع رسانه‌های چاپی استان

نام متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
رسانه‌های چاپی	روزنامه	۶	۸
	هفته‌نامه	۳۱	۴۸
	دوهفته‌نامه	۶	۵۶
	ماهنامه	۸	۶۴
	دوماهنامه	۱	۶۷
	فصلنامه	۱۷	۸۹
	دوفصلنامه	۷	۹۸
	سالنامه	۱	۱۰۰

۱. سامانه جامع رسانه‌های کشور

۲. سامانه جامع رسانه‌های کشور

براساس جدول ۷۲، روزنامه‌ها ۸ درصد رسانه‌های چاپی را در بر می‌گیرد، علاوه بر این، هفته‌نامه‌ها ۴۰ درصد، دوهفته‌نامه ۸ درصد، ماهنامه‌ها ۱۰ درصد، دوماهنامه ۱ درصد، فصلنامه‌ها ۲۲ درصد، دوفصلنامه ۹ درصد و سالنامه‌ها ۱ درصد از نشریات چاپی هستند.

رسانه‌های الکترونیکی

جدول ۷۳: تعداد رسانه‌های الکترونیکی در استان

شمارگان	رسانه‌های الکترونیکی	متغیر	
الکترونیک	۲۷	بندرعباس	شهرستان
-	۱۱	بندرلنگه	
الکترونیک	۶	میناب	
--	۳	بستک	
---	۳	قشم	
--	۱	پارسیان	
--	۵۱	جمع	

در استان هرمزگان ۵۱ پایگاه خبری مجوز دریافت نموده‌اند. ۲۷ پایگاه خبری در بندرعباس ۱۱ پایگاه در بندرلنگه، ۶ پایگاه در میناب فعالیت می‌کنند. بستک و قشم هرکدام سه پایگاه خبری دارند. پارسیان نیز یک پایگاه خبری دارد.

جدول ۷۴: توزیع رسانه‌های الکترونیکی در استان هرمزگان

درصد تجمعی	درصد فراوانی	فراوانی	نام متغیر	
۸۲	۸۲	۵۱	پایگاه خبری	برخط
۸۸	۶	۴	هفته‌نامه	غیر برخط
۹۵	۷	۴	فصلنامه	
۱۰۰	۵	۳	دوفصلنامه	
۱۰۰	۱۰۰	۶۲	--	جمع

جدول ۷۵: توزیع رسانه‌های چاپی و الکترونیکی برحسب مجوز

متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
مجوز رسانه‌ها	چاپی	۷۶	۵۵
	الکترونیک	۶۲	۱۰۰

براساس جدول ۷۵، ۵۵ درصد رسانه‌های استان چاپی ۴۵ درصد الکترونیکی هستند. گرانی کاغذ و بالا رفتن هزینه انتشار نقش بسزایی در تمایل افراد به دریافت مجوز رسانه‌های الکترونیک ایجاد کرده است.

کانون‌های تبلیغاتی

جدول ۷۶: توزیع کانون‌های آگهی و تبلیغات در استان

متغیر	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
شهرستان	بندرعباس	۹۲	۷۳
	رودان	۴	۷۶
	میناب	۶	۸۱
	سیریک	۴	۸۴
	لنگه	۱۶	۹۷
	خمیر	۱	۹۸
	پارسیان	۳	۱۰۰
			۲

براساس جدول ۷۶، تعداد ۱۲۶ کانون آگهی و تبلیغاتی در کل استان هرمزگان در حال فعالیت هستند. از این تعداد کانون تبلیغاتی بیش از ۷۳ درصد آن‌ها در شهرستان بندرعباس، شانزده کانون در شهرستان لنگه، شش کانون در شهرستان میناب، چهار کانون در شهرستان رودان، سه کانون در شهرستان پارسیان، یک کانون در شهرستان خمیر و چهار کانون در شهرستان سیریک بوده که به شرح زیر می‌باشند.

جدول ۷۷: توزیع کانون‌های آگهی و تبلیغات استان برحسب صاحب امتیاز

نام متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
صاحب امتیاز کانون‌ها	حقیقی	۱۲۶	۱۰۰
	حقوقی	۰	۰

خبرگزاری‌ها و نمایندگی‌های خبرگزاری‌ها

جدول ۷۸: توزیع خبرگزاری‌های استان برحسب شهرستان

نام متغیر	فراوانی	درصد
شهرستان	۱۳	۱۰۰
بندرعباس		

براساس جدول ۷۸: در استان هرمزگان سرپرستی سیزده خبرگزاری فعال است که همه آن‌ها در شهرستان بندرعباس فعال هستند. خبرگزاری مهر، شبستان، ایسنا، ایرنا، پانا، فارس، ایکن، تسنیم، خبرآنلاین، موج و دفاع مقدس، برنا و حوزه در بندرعباس فعال هستند ولی تنها خبرگزاری موج و برنا از اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی مجوز دریافت نموده‌اند.

دکه‌های مطبوعاتی

جدول ۷۹: توزیع دکه‌های مطبوعاتی استان برحسب شهرستان

نام متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
بندرعباس	۱۸	۶۹	۶۹
قشم	۱	۴	۷۳
میناب	۱	۴	۷۷
رودان	۱	۴	۸۱
پارسیان	۱	۴	۸۵
لنگه	۱	۴	۸۹
جاسک	۱	۴	۹۳
بستک	۱	۴	۹۷
حاجی آباد	۱	۳	۱۰۰
جمع	۲۶	۱۰۰	۱۰۰

تعداد ۲۶ دکه‌ی مطبوعاتی در سراسر استان هرمزگان وظیفه توزیع رسانه‌های چاپی را بر عهده دارند. ۶۹ درصد دکه‌های مطبوعاتی در شهرستان بندرعباس جای دارند. بر اساس جدول ۷۹، دیگر شهرستان‌های استان جمعاً ۳۱ درصد دکه‌های نشریاتی را در خود جای داده‌اند.

هنر و سینما

تعداد و ظرفیت سینماها

جدول ۸۰: تعداد و ظرفیت سینماهای استان

نام متغیر	نام	نوع	سال تاسیس	درجه	تعداد سالن	تعداد صندلی	نام مالک
بندرعباس	ستاره جنوب	سینما	۱۳۸۳	ممتاز	۱	۲۰۷	علی اکبر احراری
	ستاره شهر	سینما	۱۳۸۹	ممتاز	۱	۲۲۲	شهرداری
	غدیر	مجتمع	۱۳۸۵	۲	۱	۳۲۰	آموزش و پرورش
میناب	فرهنگ	مجتمع	۱۳۹۴	۱	۱	۱۶۸	فرهنگ و ارشاد
حاجی آباد	خلیج فارس	مجتمع	۱۳۹۸	۱	۱	۳۶۰	فرهنگ و ارشاد
لنگه	گوهر	مجتمع	۱۳۹۷	۱	۱	۲۹۹	فرهنگ و ارشاد

بر اساس جدول بالا شش سینما با گنجایش ۱۵۷۶ نفر، در استان هرمزگان فعالیت دارند. تا سال ۱۳۹۴، چهار سینما با گنجایش ۹۱۷ صندلی در کل استان وجود داشت. در سالهای گذشته با فعال سازی سینما در مجتمع های فرهنگ و ارشاد در بندرلنگه و حاجی آباد گنجایش سینماهای استان هرمزگان به ۱۵۷۶ صندلی افزایش یافت. لازم به یادآوری است که سینما انقلاب بندرعباس به مالکیت حوزه هنری انقلاب اسلامی از بیست سال پیش تعطیل و از ده سال پیش به منظور ساخت مجدد به طور کامل تخریب گردیده است. سینما قدس بندرعباس نیز به مالکیت سازمان تبلیغات اسلامی از دهه شصت تا کنون به طور کامل تعطیل گردیده است. پروژه در حال ساخت سینمای دو سالنه الهیه بندرعباس متعلق به آقای محمد قائدی با بیش از ۸۰ درصد پیشرفت فیزیکی حدود ده سال است که متوقف مانده است. تماشاگران سینما در هرمزگان در سال ۱۳۹۸ برابر با ۲۰۲,۴۲۴ نفر بوده است.

فیلم های تولید شده

در مجموع در استان بیش از ۱۳۷ نمایش، تولید و بالغ بر ۱۴۳۷ اجرای عمومی انجام گرفته است. بیش از ۱۳۷ مجوز برای اجراهای متنوعی از جمله تئاتر، تعزیه و نمایش های خیابانی صادر شده است. در ابتدای دولت یازدهم و در سال ۱۳۹۲، تعداد پنج شرکت

تولید فیلم‌های ویدیویی در کل استان وجود داشت. این رقم در ابتدای دولت دوازدهم و در سال ۱۳۹۶، به هفت شرکت رسید. در حال حاضر و تا پایان سال ۱۳۹۸، تعداد ده شرکت تولید فیلم‌های ویدیویی در کل استان هرمزگان مجوز فعالیت دریافت نموده‌اند. در سال ۱۳۹۷ نیز تعداد ۳۰ فیلم در قالب فیلم کوتاه و مستند در استان تولید شد و در سال ۱۳۹۸، تعداد ۳۵ فیلم در قالب (فیلم کوتاه، نیمه بلند و داستانی) در استان هرمزگان تولید شده است.^۱

فیلم‌های اکران شده

بر اساس گزارش واحد آمار، اطلاعات و برنامه ریزی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان تا دی ماه سال ۱۳۹۸ در مجموع، ۴۰ عنوان فیلم در سینماهای استان هرمزگان اکران شده است.^۲

تعداد ظرفیت سالن‌های نمایش

جدول ۸۱: ظرفیت و تعداد سالن‌های نمایش زیر نظر وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در استان

ظرفیت	نام سالن	ردیف	
۳۵۰ نفر	سالن طوبی	بندرعباس	شهر
۷۷ نفر	پلاتوی آفتاب		
۱۰۰ نفر	پلاتو آشفته		
۷۵۰ نفر	سالن آوینی		
۸۰	صدرالمتهلین جزیره هرمز		
۱۰۹ نفر	هنرهای زیبا		
۸۰	فرهنگسرای رویدر	بندر خمیر	
۴۰۰ نفر	فرهنگسرای گوهر بندرلنگه	بندرلنگه	
۱۰۰ نفر	مجتمع فرهنگی هنری بندر مقام		
۸۰ نفر	مجتمع فرهنگی هنری نفرب بزرگ	ابوموسی	
۳۰۰	مجتمع فرهنگی هنری خلیج فارس قشم	قشم	
۳۰۸	مجتمع فرهنگی هنری پیامبرالعظم	بستک	

۱. واحد آمار، اطلاعات و برنامه ریزی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان

۲. واحد آمار، اطلاعات و برنامه ریزی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان

بخش سوم: گزارش توصیفی وضعیت فرهنگی و هنری استان هرمزگان | ۱۱۳

ظرفیت	نام سالن	ردیف	
۱۴۰ نفر	مجتمع فرهنگی هنری پارسیان	پارسیان	شهر
۳۰۸ نفر	مجتمع فرهنگی هنری شهید حسن زاده	حاجی آباد	
۱۸۰ نفر	سالن آمفی تئاتر حاجی آباد		
۱۰۰ نفر	مجتمع فرهنگی هنری جاسک	جاسک	
۲۴۳ نفر	مجتمع فرهنگی هنری رودان	رودان	
۱۵۴ نفر	مجتمع رودکان رودان		

(جدول ۸۲): تعداد نمایش تولید شده، تعداد اجرا و دفعات اجرا و میانگین تماشاگر استان هرمزگان

ردیف	تعداد نمایش	دفعات اجرا	میانگین تماشاگر (نفر)	کل تماشاگر
۱	۱۳۷	۱۴۳۷	۱۵۰	۲۰۰۰۰۰

بر اساس اطلاعات جدول بالا شورای نمایش استان هرمزگان در سال ۱۳۹۸ با بررسی آثار تولید شده مجوز اجرای ۱۳۷ نمایش را صادر نموده است. تعداد اجراهای این گروه‌ها ۱۴۳۷ اجرا بوده است که میانگینی بالاتر از ۱۰ اجرا برای هر گروه دارد. میانگین استقبال از تئاتر ۱۵۰ نفر در هر اجرا است که بالای ۲۰۰,۰۰۰ نفر از نمایش‌های تولید و نمایش داده شده در استان دیدن کرده‌اند.

اجرای موسیقی، کنسرت و...

جدول ۸۳: توزیع گروه‌های موسیقی استان برحسب شهرستان

نوع موسیقی	نام گروه	منتخب	
سنتی محلی	نغمه هرمزگان	بندرعباس	شهرستان
محلی	کالنگ		
محلی	صدف		
تلفیقی	بربط		
محلی	روننگ		
سنتی	صبا		

نوع موسیقی	نام گروه	منظیر	
محلی	دینگو	بندرعباس	شهرستان
محلی	پانهو		
آیینی محلی	تمپوره		
محلی	تاریکماه		
پاپ	گامبرون		
پاپ	مومبولیوا		
پاپ	کاسیاس		
محلی	لیوا		
محلی	دلپش		
محلی	آنامیس	میناب	
محلی	قویدل		
محلی	محمد نوازنده	جاسک	
محلی	پوراسدی	حاجی آباد	

در حال حاضر نوزده گروه موسیقی در استان هرمزگان ثبت شده است. آمار غیر رسمی و غیر ثبتی بیش از دویست گروه موسیقی است. از نوزده گروه ثبت شده چهارده گروه متعلق به شهرستان بندرعباس، دو گروه متعلق به شهرستان میناب و شهرستان‌های جاسک، حاجی‌آباد و لنگه هرکدام یک گروه موسیقی ثبت شده دارند. در سال ۱۳۹۷، ۵۸ کنسرت و در سال ۱۳۹۸، ۴۵ کنسرت در استان هرمزگان برگزار شده است.^۱ در جدول بالا گروه‌های ثبت شده موسیقی استان هرمزگان را به تفکیک شهرستان و نوع موسیقی نشان می‌دهد.

۱. واحد آمار، اطلاعات و برنامه ریزی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان

گالری‌های هنری

جدول ۸۴: توزیع نگارخانه‌های استان برحسب شهرستان

صاحب امتیاز	نام نگارخانه	متغیر	
رضا جوشعار	مرحوم گرمساری	بندرعباس	شهرستان
معصومه شاهین‌زاده	مرداد		
علیرضا خانی	داریوش		
عبدالحمید مصفا	وحدت		
حسین پریش	نقطه خط		
زهرا اردیبهشتی	طوفان		
مژگان حیدر هنگامی	گلبرگ		
مریم صفایی ننجی	ترنج		
حسام الدین انصاریان	امپراطور		
اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی	حسین احمدی نسب		
اداره فرهنگ و ارشاد رودان	صبا صب	رودان	
اداره فرهنگ و ارشاد رودان	شیخ طوسی		
اداره فرهنگ و ارشاد لنگه	هنر	لنگه	
اداره فرهنگ و ارشاد لنگه	مروارید		
اداره فرهنگ و ارشاد بستک	پیامبر اعظم	بستک	
اشکان نصیری	طرقه	پارسیان	

در مجموع شانزده نگارخانه فعال در استان هرمزگان وجود دارد که از این تعداد ده نگارخانه در شهرستان بندرعباس و در شهرستان‌های رودان و لنگه هرکدام دو نگارخانه وجود دارد. شهرستان‌های بستک و بندر پارسیان نیز هرکدام یک نگارخانه دارند.

مجوزهای سینمایی، نمایشی و هنری

در سال ۱۳۹۸ تعداد ۱۳۷ نمایش در سطح استان هرمزگان تولید شده است که بالغ بر ۱۴۳۷ اجرای عمومی داشته‌اند. همچنین در این مدت ۱۳۷ مجوز برای اجراهای متنوعی از جمله تئاتر، تعزیه و نمایش‌های خیابانی صادر شده است.

آموزشگاه‌های سینما، تئاتر، موسیقی و سایر حوزه‌های هنری

جدول ۸۵: توزیع آموزشگاه‌های هنری استان برحسب شهرستان

در صد شهرستان	تعداد مجوز	سال صدور مجوز	متغیر
۷۸	۱	۱۳۸۰	بندرعباس
	۳	۱۳۸۳	
	۵	۱۳۸۴	
	۳	۱۳۸۵	
	۲	۱۳۸۶	
	۱	۱۳۸۷	
	۳	۱۳۸۸	
	۲	۱۳۹۰	
	۲	۱۳۹۱	
	۷	۱۳۹۲	
	۴	۱۳۹۳	
	۶	۱۳۹۴	
	۲	۱۳۹۵	
	۸	۱۳۹۶	بندرعباس
	۴	۱۳۹۷	
۶	۱۳۹۸		
۳	۱	۱۳۸۸	رودان
	۱	۱۳۹۲	
۵	۱	۱۳۸۹	میناب
	۱	۱۳۹۶	
	۱	۱۳۹۷	
	۱	۱۳۹۸	
۱	۱	۱۳۸۹	پارسیان
۱	۱	۱۳۸۸	خمیر
۱	۱	۱۳۸۸	بستک
۸	۱	۱۳۸۹	لنگه
	۲	۱۳۹۲	
	۱	۱۳۹۴	
	۱	۱۳۹۵	
	۱	۱۳۹۶	
۳	۱	۱۳۸۸	حاجی‌آباد
	۱	۱۳۹۲	

براساس جدول ۸۵ در استان هرمزگان ۷۹ آموزشگاه آزاد هنری در حال فعالیت هستند که از این تعداد ۵۹ آموزشگاه در شهرستان بندرعباس (۷۸ درصد)، شش آموزشگاه در شهرستان بندر لنگه (۷درصد)، چهار آموزشگاه در شهرستان میناب (۵درصد)، دو آموزشگاه در شهرستان رودان (۳درصد) دو آموزشگاه در شهرستان حاجی آباد (۳درصد) واقع شده‌اند. شهرستانهای بستک، پارسیان، خمیر هرکدام یک آموزشگاه دارند. در ابتدای دولت یازدهم و در سال ۱۳۹۲، تعداد ۲۶ آموزشگاه آزاد هنری در سطح استان هرمزگان وجود داشت. این رقم در ابتدای دولت دوازدهم و در سال ۱۳۹۶، به ۵۱ آموزشگاه رسید. در حال حاضر و تا پایان سال ۱۳۹۸، تعداد ۷۹ آموزشگاه آزاد هنری در کل استان فعالیت دارد.

موسسه‌ها و انجمن‌های هنری سینمایی

جدول ۸۶: مؤسسه‌های سینمایی استان برحسب شهرستان

سال تاسیس	نام شرکت	متغیر	
۱۳۸۲	بانو فیلم	بندرعباس	شهرستان
۱۳۸۵	ایرانیان فیلم		
۱۳۸۸	پارمون فیلم		
۱۳۸۵	آنامیس		
۱۳۸۸	ایلود فیلم		
۱۳۹۳	سینماگران هفتی شناس		
۱۳۹۵	مزدک فیلم		
۱۳۹۶	سینماگران مستقل پیشرو		
۱۳۹۸	ارگ هنر		
۱۳۹۹	هنر تدوین ایرانیان		

در حال حاضر ده شرکت سینمایی فعال در سطح استان هرمزگان در حال فعالیت هستند. همه مؤسسه‌های سینمایی در بندرعباس قرار دارند.

جدول ۸۷: توزیع انجمن‌های هنری استان برحسب شهرستان

متغیر	نام	
شهرستان	بندرعباس	انجمن مولفان
		انجمن خوشنویسان
		انجمن سینما جوان
		انجمن سینماگران جوان
		انجمن موسیقی
		انجمن داستان
		انجمن نمایش
		انجمن مد و لباس
		انجمن شعر و ترانه
		انجمن تعزیه

براساس جدول ۸۷ در استان هرمزگان ده انجمن هنری در حال فعالیت هستند. همه انجمن‌ها در بندرعباس مستقر هستند. با پرس و جو از انجمن‌ها و واحد آمار تعداد اعضای انجمن‌های مشخص به دست نیامد.

مؤسسه‌های فرهنگی و هنری

جدول ۸۸: مؤسسه‌های فرهنگی و هنری دارای مجوز شهرستان بندرعباس

تعداد مجوز	درصد از کل	درصد فعال
۶۰	۸۲	۵۸

جدول ۸۹: مؤسسه‌های فرهنگی و هنری دارای مجوز شهرستان رودان

تعداد مجوز	درصد از کل	درصد فعال
۲	۳	۰

جدول ۹۰: مؤسسه‌های فرهنگی و هنری دارای مجوز شهرستان میناب

تعداد مجوز	درصد از کل	درصد فعال
۳	۴	۳۳

جدول ۹۱: مؤسسه‌های فرهنگی و هنری دارای مجوز شهرستان بستک

تعداد مجوز	درصد	درصد فعال
۳	۴	۵۰

جدول ۹۲: مؤسسه‌های فرهنگی و هنری دارای مجوز شهرستان قشم

تعداد مجوز	درصد از کل	درصد فعال
۲	۳	۵۰

در استان هرمزگان ۷۳ مجوز مؤسسه‌های فرهنگی و هنری صادر شده است. ۸۲ درصد از مجوزها برای بندرعباس صادر شده است. هم‌اکنون بالغ بر پنجاه درصد مجوزهای داده شده غیرفعال هستند. علاوه بر بندرعباس مجوزهای مؤسسه‌های فرهنگی هنری برای میناب، رودان، لنگه، قشم، بستک، خمیر و جاسک صادر شده است. ۲۷ مجوز مؤسسه‌های فرهنگی هنری تک منظور فعال هستند ولی بیشتر مؤسسه‌های فرهنگی و هنری چند منظوره غیرفعال هستند.

حوزه قرآن و عترت

محصولات مذهبی و قرآنی

در سال ۱۳۹۸، ۴۰۰۰ جلد قرآن، مفاتیح الجنان، صحیفه سجادیه، نهج البلاغه و انواع تفاسیر و کتب دینی در استان هرمزگان توزیع شده است.

موسسه‌های فرهنگی قرآن و عترت

در حال حاضر استان هرمزگان ۴۰ مؤسسه فرهنگی و قرآن و عترت، با حوزه فعالیت آموزش عمومی و تخصصی قرآن، را دارا است.

جدول ۹۳: مؤسسه‌های قرآنی

نام متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
بندرعباس	۱۷	۵۳	۵۳
میناب	۸	۲۵	۷۸
رودان	۳	۹	۸۷
بندر خمیر	۲	۶	۹۳
بندر جاسک	۱	۳	۹۶
بشاگرد	۱	۴	۱۰۰

نام متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
مجوز	دارد	۳۲	۱۰۰
	ندارد	-	-
وضعیت فعالیت	فعال	۳۲	۱۰۰
	نیمه فعال	-	-
	غیر فعال	-	-

انجمن‌های قرآنی

هیچ انجمن قرآنی در استان هرمزگان وجود ندارد اما اتحادیه، تشکل‌ها و مؤسسه‌های مردمی قرآن و عترت و انجمن تعزیه فعال هستند

کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد

تا پایان سال ۱۳۹۸، ۱۰۵۸ کانون فرهنگی و هنری در مساجد استان هرمزگان راه‌اندازی شده است و بیش از صدهزار نفر عضو دارد. کانون‌های فرهنگی هنری مساجد فرصت مغتنمی برای ترویج فرهنگ و هنر ایرانی اسلامی در اختیار اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان هرمزگان قرار داده است. شهرستان میناب با ۳۲۰ کانون بیشترین سهم را در کانون‌های فرهنگی-هنری مساجد دارد و شهرستان ابوموسی با یک کانون کمترین سهم را دارا است. نکته قابل توجه در کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد قرار گرفتن بخش عمده کانون‌ها در شهرستان‌های شیعه نشین است.

جدول ۹۴: کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد استان برحسب شهرستان

متغیر	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
شهرستان	بندرعباس	۲۴۴	۲۳
	میناب	۳۲۰	۳۰
	رودان	۲۰۱	۱۹
	بشاگرد	۸۸	۸
	لنگه	۲۶	۲
	جاسک	۳۹	۴
	حاجی آباد	۸۵	۸
			۹۴

متغیر	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
شهرستان	خمیر	۱۳	۹۵
	سیریک	۲۳	۹۷
	پارسیان	۱۶	۹۹
	بستک	۲	۹۹
	ابوموسی	۱	۱۰۰
	جمع	۱۰۵۸	۱۰۰

- شهرستان میناب: شهرستان میناب دارای ۳۲۰ (۳۰ درصد) کانون فرهنگی و هنری مساجد است که بیشترین درصد کانون‌های مساجد در استان است.
- شهرستان ابوموسی: شهرستان ابوموسی دارای یک کانون فرهنگی و هنری مساجد است که کمترین تعداد کانون‌های مساجد در استان است.
- شهرستان بندرعباس: شهرستان بندرعباس دارای ۲۴۴ (۲۳ درصد) کانون فرهنگی و هنری مساجد است.
- شهرستان بشاگرد: شهرستان بشاگرد دارای ۸۸ (۸ درصد) کانون فرهنگی و هنری مساجد است.
- شهرستان بندر لنگه: شهرستان بندر لنگه دارای ۲۶ (۲ درصد) کانون فرهنگی و هنری مساجد است.
- شهرستان پارسیان: شهرستان پارسیان دارای ۱۶ (۲ درصد) کانون فرهنگی و هنری مساجد است.
- شهرستان جاسک: شهرستان جاسک دارای ۳۹ (۴ درصد) کانون فرهنگی و هنری مساجد است.
- شهرستان حاجی‌آباد: شهرستان حاجی‌آباد دارای ۸۵ (۸ درصد) کانون فرهنگی و هنری مساجد است.
- شهرستان بندر خمیر: شهرستان بندر خمیر دارای ۱۳ (۱ درصد) کانون فرهنگی و هنری مساجد است.
- شهرستان رودان: شهرستان رودان دارای ۲۰۱ (۱۹ درصد) کانون فرهنگی و هنری مساجد است.

- شهرستان بندر سیریک: شهرستان بندر سیریک دارای ۲۳ (۲ درصد) کانون فرهنگی و هنری مساجد است.
- شهرستان بستک: شهرستان بستک دارای دو کانون فرهنگی و هنری مساجد است. در استان هرمزگان ۱۰۵۷ کانون فرهنگی و هنری مساجد در حال فعالیت هستند که بر اساس آمار ارائه شده توسط واحد آمار اداره کل فرهنگ و ارشاد هرمزگان ۱۳۶,۱۴۰ نفر عضو دارند.

گزارش کیفی از مهمترین اقدامات و برنامه‌های ویژه اداره کل و واحدهای تابع

حمایت از نویسندگان در قالب خرید کتاب

در چند سال اخیر اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان، در راستای حمایت از نویسندگان عرصه‌های مختلف به ویژه در عرصه فرهنگ، اقدام به راه‌اندازی کمیته خرید از محل یارانه حمایت از نشر کتاب، نموده است. پس از بررسی آثار منتشر شده نویسندگان داخل استان، و تأیید کیفیت آن‌ها خرید نسخه‌های چاپی کتاب تا سقف ۳۰۰ نسخه مصوب و اقدام به خرید کتاب از نویسنده می‌شود.

جدول ۹۵: خرید کتاب و حمایت از مؤلفان و ناشران استان

سال	مبلغ اعتبار	عنوان
۹۴	۶۹۰ میلیون ریال	۵۳
۹۵	۸۰۰ میلیون ریال	۴۹
۹۶	۱ میلیارد و صد میلیون ریال	۵۰
۹۷	۱ میلیارد و صد میلیون ریال	۴۹
۹۸	۵۹۰ میلیون ریال	۲۷

برنامه‌های متنوع دیگری نیز توسط اداره کل جهت تشویق و حمایت از مؤلفان صورت گرفته که بخشی از آن ذیلاً آورده شده است.

برگزاری نمایشگاه ملی کتاب دفاع مقدس در بندرعباس: کتاب‌های این نمایشگاه با همیاری ناشران با ۳۰ درصد تخفیف در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفت. برگزاری هفدهمین نمایشگاه کتاب استان و مراسم بزرگداشت کتاب در مکان

نمایشگاه‌های دائمی بندرعباس با حضور ۵۳۴ ناشر استانی، ملی و نمایندگی نشر. کتاب‌های ارائه شده در این نمایشگاه با حداقل تخفیف ۳۰ درصدی به فروش رسید که ۲۰ درصد این تخفیف‌ها به صورت بن و ۱۰ درصد نیز توسط ناشران تخفیف داده شد. در این نمایشگاه ۷۰۰ میلیون تومان بن کتاب توزیع گردید. در همین راستا ۲ میلیارد و ۴۰۰ میلیون تومان کتاب در هیفدهمین نمایشگاه کتاب هرمزگان به فروش رسید.

برنامه‌های دیگر اداره کل جهت حمایت از نویسندگان عبارت است از:

- اولین جشنواره ملی کتاب سال خلیج فارس.
- مراسم رونمایی و نقد و بررسی ۲۲ عنوان کتاب و تقدیر از نویسندگان آن.
- رونمایی از هشت عنوان کتاب با موضوع دفاع مقدس.
- بازدید از کتابفروشی‌ها در سال ۱۳۹۸.
- برپایی ایستگاه کتاب و نمایشگاه عکس و پوستر به مناسبت هفته بسیج.
- برگزاری اجرای طرح‌های ملی در قالب کتابفروشی به وسعت ایران، عیدانه کتاب، تابستانه کتاب، پاییزه کتاب با همکاری کتابفروشان همزمان با کل کشور در استان با هدف گسترش اشاعه فرهنگ مطالعه و ارتقای سطح آگاهی و دانش عمومی و دسترسی آسان مردم به کتاب.
- برگزاری طرح ملی تابستانه ۹۸ با شرکت هشت کتابفروشی عضو طرح در استان که یازده کتابفروشی در مرکز استان و یک کتابفروشی در فردوس اجرا گردید. مبلغ کل فروش این طرح ۸۶۹,۰۲۷,۰۲۹ ریال بوده است.
- برگزاری طرح ملی پاییزه ۹۸ با شرکت ده کتابفروشی، که نه کتابفروشی از مرکز استان و یک کتابفروشی از فردوس شرکت کردند.
- برگزاری برنامه‌های متنوع از جمله مسابقه‌های کتابخوانی، توزیع و اهدای کتاب به دستگاه‌های دولتی و غیردولتی، مدارس، دانشگاه‌ها، مهد کودک‌ها، مساجد، کتابخانه‌های عمومی و...، رونمایی از آثار مفاخر نویسندگان استانی، برگزاری نمایشگاه کتاب، نقد و بررسی کتاب به مناسبت هفته کتاب و کتابخوانی.
- رونمایی از ۲۵ عنوان کتاب چاپ شده در استان.
- رونمایی از کتاب سدیدالسلطنه کبابی و تقدیر وزیر محترم از آقای حسام‌الدین نقوی بابت نگارش کتاب.
- رونمایی از کتاب چن چنکو استاد منصور نعیمی در حوزه فرهنگ عامه.

ترویج کتابخوانی

باتوجه به پائین بودن سرانه مطالعه در استان، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی، اقدامات ویژه‌ای را در راستای ترویج فرهنگ مطالعه در استان انجام داده است. که شاخص‌ترین آن‌ها در سال ۱۳۹۸ به شرح ذیل می‌باشند.

- برگزاری جشنواره روستاها و عشایر دوستدار کتاب
- حضور ۲۰ روستا در جشنواره روستاها و عشایر دوستدار کتاب در سال ۱۳۹۸ و قرار گرفتن روستای ایسین در بین ده روستای برتر ایران.
- برگزاری جام باشگاه‌های کتاب و کتابخوانی کودک و نوجوان
- مکاتبه با شهرستان‌های تابعه، کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد استان، آموزش و پرورش، بهزیستی، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و کتابخانه‌های عمومی استان و ارسال شیوه‌نامه چهارمین دوره جام باشگاه‌های کتاب و کتابخوانی کودک و نوجوان و درخواست معرفی نماینده جهت امور مربوط به جام باشگاه‌ها و شرکت در کارگاه آموزشی مربوطه.
- فعالیت ۲۰۰ جام باشگاه کتاب کودک و نوجوان در سطح استان
- داوری باشگاه‌ها، نامه‌ها و فیلم‌ها در شهرستان و استان و ارسال به دفتر مطالعات برنامه‌ریزی فرهنگی و کتابخوانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- برگزاری آیین اختتامیه جام باشگاه‌های کتابخوانی کودک و نوجوان.
- تشکیل جام باشگاه‌های کودک و نوجوان در راستای گسترش فرهنگ کتاب و کتابخوانی به منظور تقویت فرهنگ گفت‌وگو در حوزه کودک و نوجوان و ترغیب به مطالعه و ایجاد انگیزه در آن‌ها جهت فعالیت گروهی و قدرت تحلیل در کودکان جام باشگاه‌ها.

تقویت و حمایت از نشریات

در راستای ترویج فرهنگ مطالعه و حمایت از علاقه‌مندان، متخصصان و دانش‌آموخته‌گان حوزه‌های مختلف، در سال‌های اخیر صدور مجوز نشریات افزایش یافته است. تا پایان سال ۱۳۹۸ مجوز ۱۳۸ نشریه در موضوعات مختلف و در قالب روزنامه، هفته‌نامه، ماهنامه، فصلنامه و دوفصلنامه صادر شده است. بیش از هفتاد درصد نشریات فعال هستند.

یکی از زیرساخت‌های خوب در استان و به‌ویژه در اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی چاپ دوفصلنامه علمی ترویجی پژوهشنامه فرهنگی هرمزگان است که از سال ۱۳۷۹ منتشر می‌شود. مهمترین برنامه‌های دبیرخانه شورای پژوهشی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی

جهت تقویت این نشریه علمی عبارت‌اند از:

- برگزاری دو جلسه شورای پژوهشی اداره کل
- انتشار دو شماره در سال ۹۸
- برپایی غرفه پژوهش و مفاخر در نمایشگاه بین‌المللی کتاب ۱۳۹۸
- شرکت در نمایشگاه هفته پژوهش استان هرمزگان
- انجام سه طرح ملی پژوهشی ارسالی از پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات
- انجام پژوهش کاربردی درباره برگزاری برنامه‌های فرهنگی و هنری فاخر اداره کل و اعلام نتایج برای تصمیم‌گیری

گسترش فعالیت‌های هنری و سینمایی

یکی دیگر از اقدامات و برنامه‌های در حال اجرای اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان، توجه به سینما است. اداره مذکور با توجه به استقبال مردم از سینما هم به مثابه اوقات فراغت و هم به مثابه یک امر هنری و در راستای ترویج فرهنگ سینما در صدد احداث و گسترش پردیس‌های سینمایی در نقاط مختلف استان است. در حال حاضر، در هرمزگان شش سالن سینما با ظرفیت ۱۵۷۶ صندلی، ۱۶ نگارخانه، ۷۹ آموزشگاه آزاد هنری و ۱۸ سالن اجرای برنامه‌های فرهنگی و هنری فعال وجود دارد.

خصوصی‌سازی

اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان در راستای تحقق بخشی به اصل ۱۴۴ قانون اساسی، در صدد است که در سال‌های آتی این امر را در حوزه فرهنگ و هنر تحقق بخشد. به همین دلیل در برنامه‌ای که تدوین نموده است، قرار است که سیاست خصوصی‌سازی حوزه فرهنگ و هنر در زمینه‌های مختلف انجام شود؛ به طوری که تصدی‌گری و اجرای برنامه‌های حوزه فرهنگ و هنر به انجمن‌های خصوصی واگذار شود و اداره مذکور فقط فعالیت‌های نظارتی را برعهده گیرد. از جمله در حوزه مطبوعات موارد زیر واگذار گردیده است: برگزاری مراسم نکوداشت روز خبرنگار، حضور غرفه مطبوعات استان در نمایشگاه مطبوعات تهران، اعزام خبرنگاران به اردوها سیاحتی و زیارتی، برگزاری مجامع خانه مطبوعات، نظارت بر تشکیل پرونده و عضویت اعضا در سامانه خانه مطبوعات، برگزاری کارگاه‌های آموزشی روزنامه‌نگاری، اهدای هدایای روز خبرنگار به اعضای خانه مطبوعات، برگزاری جشنواره مطبوعات خلیج فارس، برگزاری نمایشگاه آسیب‌های اجتماعی در آیین مطبوعات، برگزاری نمایشگاه عکس، برگزاری کارگاه آموزشی، نشست‌های متعدد رسانه‌ها با مسئولین استانی، برگزاری کارگاه حقوق رسانه برای مسئولان و روابط عمومی‌ها،

برگزاری نمایشگاه مطبوعات منطقه‌ای همراه با نمایشگاه کتاب ۱۳۹۸. گزارش مهم‌ترین برنامه‌ها و اقدامات فرهنگی و هنری اداره کل فرهنگی و ارشاد اسلامی استان هرمزگان در سال ۱۳۹۸

برگزاری جشنواره بین‌المللی خلیج فارس در اردیبهشت ماه

نهمین جشنواره بین‌المللی فرهنگی هنری خلیج فارس در ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۸ به مدت یک هفته در قالب برنامه‌های مختلف فرهنگی و هنری و جشنواره‌های گوناگون سراسری، منطقه‌ای و استانی برگزار گردید. از مهمترین برنامه‌های برگزار شده در این رویداد فرهنگی و هنری می‌توان به:

- حضور وزیر محترم فرهنگ و ارشاد اسلامی در مراسم اختتامیه
- حضور رسانه‌های خارجی از فرانسه، چین، لبنان برای پوشش اخبار این رویداد
- برگزاری ۱۵ جشنواره همزمان و در جریان جشنواره اصلی
- برگزاری چهارمین جشنواره منطقه‌ای مد و لباس خلیج فارس
- برگزاری جشنواره عکس خلیج فارس
- برگزاری نخستین جشنواره استانی شعر رامی
- حضور ۲۸ گروه موسیقی انتخاب شده از سراسر ایران برای شرکت در جشنواره موسیقی خلیج فارس
- برگزاری نشست خبری با حضور مدیران نشریات و خبرگزاری‌ها
- تهیه و ارسال اخبار و گزارشات مربوط به جشنواره جهت انعکاس در نشریات و سایت‌های خبری محلی، استانی، سراسری و بین‌المللی
- طراحی و چاپ پوستر و فراخوان جشنواره و توزیع در سطح کشور
- چاپ دعوت‌نامه و ارسال برای مسئولین و مؤسسه‌ها و نهادها جهت شرکت در مراسم
- تهیه گزارش از مراسم افتتاحیه و اختتامیه
- انعکاس تبلیغات جشنواره از طریق نشریات استانی و سراسری
- دعوت از خبرنگاران خارجی برای پوشش اخبار جشنواره
- گل باران خلیج فارس در روز ده اردیبهشت
- و برنامه‌های متعدد فرهنگی و هنری

برنامه‌های بخش مطبوعات

- محاسبه هزینه آگهی‌های ادارات و تأیید فاکتور صادره به مبلغ بیش از دو میلیارد تومان

- اعلام وصول نشریات (چاپی و الکترونیکی) و ارسال به وزارت متبوع
- رسیدگی به تقاضای عضویت در خانه مطبوعات (۱۴۰ پرونده) و رسیدگی به نواقص پرونده‌های خانه مطبوعات و انجام مکاتبه ۱۹۰ پرونده در سال ۱۳۹۸ به مدت یک سال با هدف اجرای اساسنامه خانه مطبوعات استان
- انجام بازرسی دوره‌ای به منظور بررسی توزیع نشریات سراسری
- تمدید و صدور پروانه سرپرستی نشریه و خبرگزاری ۸۰ مورد با هدف دستورالعمل فعالیت مجوز سرپرستی نشریات سراسری
- برگزاری جلسه شورای اطلاع رسانی با هدف اجرای دستورالعمل شورای اطلاع رسانی (در ۲۲ جلسه)
- برگزاری جلسات کمیته تبلیغات و اطلاع رسانی شورای اطلاع رسانی با هدف اجرای مصوبات شورای اطلاع رسانی
- صدور و تمدید پروانه دفتر رسانه با هدف اجرای دستورالعمل صدور مجوز دفاتر رسانه‌ها (۷۶ مورد)
- تهیه گزارش توزیع نشریات سراسری در استان در بازه زمانی هر سه ماه و ارسال به معاونت مطبوعات و اطلاع رسانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با هدف اجرای آیین‌نامه توزیع آگهی‌های دولتی در استان به مدت یک سال
- بررسی عملکرد نشریات برای تهیه لیست عناوین نشریات واجد شرایط اخذ آگهی‌های ثبتي و ارسال عناوین به اداره کل ثبت و اسناد و وزارت متبوع با هدف اجرای دستورالعمل آگهی‌های دولتی به مدت یک هفته
- نشست اداره کل با سرپرست محترم خبرگزاری ایرنا در استان جهت بررسی درخواست‌ها و برنامه‌های پیشنهادی این خبرگزاری برای سال ۹۸ و ۹۹ و ارائه به وزارت متبوع با هدف حمایت از فعالیت‌های مطبوعاتی خبرگزاری ایرنا
- رصد پرونده و دکه‌های مطبوعاتی و مکاتبه برای تمدید پروانه فعالیت در ۲۶ مورد در استان
- سرکشی و دیدار با مدیران و کارکنان نشریات
- تشکیل ستاد برگزاری انتخابات الکترونیکی مجمع عمومی خانه مطبوعات
- برگزاری انتخابات الکترونیکی مجمع عمومی خانه مطبوعات
- برگزاری نشست با مدیر عامل خانه مطبوعات در خصوص برنامه‌های اجرایی مطبوعات سال ۹۸ با هدف برگزاری برنامه‌های آموزشی، نکوداشت، مراسم،

نشست‌ها، اردوها، جشنواره‌ها، نمایشگاه مطبوعات و... با هدف ارتقا دانش اصحاب رسانه، معرفی بزرگان حوزه مطبوعات، هم‌اندیشی، رقابت و تولید آثار با موضوعات تعریف شده

- تهیه گزارش انتشار نشریات با لحاظ نوبت چاپ، شمارگان واقعی، کاغذ مصرفی و ارسال به وزارت متبوع

تولید نمایش

تعداد ۱۳۷ نمایش در سال ۱۳۹۸ در استان تولید شده است. با اجرا در طول سال ۹۸ به طور میانگین هر نمایش ده بار اجرا شده است در سال ۱۳۹۸ شش جشنواره استانی، منطقه‌ای در هرمزگان برگزار شده و آثار فاخری در این جشنواره‌ها به نمایش درآمده است.

- برگزاری مراسم روز جهانی نمایش.
- برگزاری جشنواره نمایش استانی
- برگزاری جشنواره نمایش مونولوگ خلیج فارس
- برگزاری جشنواره نمایش خیابانی خلیج فارس
- برگزاری جشنواره نمایش خیابانی سباط میناب
- برگزاری جشنواره نمایش خیابانی دفاع مقدس رودان
- تقدیر از پیشکسوتان نمایش استانی
- برگزاری بیش از ۳۰ کارگاه در زمینه بازیگری و کارگردانی
- جذب بیش از ۲۴۰,۰۰۰ نفر تماشاگر

جشنواره‌های هنری

از ابتدای سال ۱۳۹۸، تعداد یازده جشنواره هنری در حوزه نمایش، موسیقی و هنرهای تجسمی برگزار شده است. همچنین ۳۰ نمایشگاه هنری مانند خوشنویسی، عکس، تئاتر و گرافیک در سال ۱۳۹۸ میزبان علاقه‌مندان به عرصه هنر بوده است.

کارگاه‌های هنری

در سال ۱۳۹۸ تعداد هشت کارگاه در رشته‌های خوشنویسی، عکس و گرافیک برگزار شده بود. علاوه بر این در سال ۱۳۹۸ تعداد کارگاه‌های برگزار شده در نمایش، ۳۰ کارگاه بوده است. همچنین ۷۹ آموزشگاه هنری در سال ۱۳۹۸ در سطح استان خراسان جنوبی مشغول به فعالیت هستند. در این سال ۵۸ کنسرت و ۳۰۰ اجرای موسیقی برگزار گردید و صدور مجوز برپایی دو جشن و جنگ خنده هنری از دیگر فعالیت‌های هنری در سال ۱۳۹۸ است. در طی سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ برنامه‌های هنری شامل برگزاری همزمان دو

جشنواره فیلم فجر، دو جشنواره فیلم کودک و نوجوان، یک جشنواره فیلم سینما حقیقت، تقدیر از فعالان سینمایی، یک جشنواره فیلم و عکس، ۶۵ تولید فیلم اشاره کرد.

ناشران، انتشارات و چاپخانه‌ها

تعداد ناشران فعال در سال ۱۳۹۲ به ۱۲ ناشر و در سال ۱۳۹۶ به ۱۸ ناشر فعال، افزایش یافته است. در حال حاضر و تا پایان دی ماه ۱۳۹۸، تعداد ۲۲ ناشر فعال، در سطح استان هرمزگان مشغول به فعالیت هستند. همچنین تعداد کتاب‌های منتشر شده در استان هرمزگان در سال ۱۳۹۸، تعداد ۴۱۲ عنوان اعلام شده است. هیچ نمایندگی نشری در استان فعال نیست. تعداد چاپخانه‌های استان نیز از ۴۳ چاپخانه در دولت یازدهم به ۵۹ چاپخانه در دولت دوازدهم رسیده است.

نشریه‌های محلی و منطقه‌ای

تعداد نشریات محلی و منطقه‌ای فعال در دوره دولت یازدهم ۵۴ نشریه و در دوره دولت دوازدهم به ۱۱۲ نشریه رسیده است. در حال حاضر تا پایان دی ماه ۱۳۹۸، تعداد ۱۳۸ نشریه محلی و منطقه‌ای در سطح استان هرمزگان مشغول به فعالیت هستند. در حال حاضر تا پایان ۱۳۹۸، تعداد ۱۰۵۸ کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد در سطح استان هرمزگان مشغول به فعالیت هستند.

برگزاری جشنواره فرهنگی

در سال ۱۳۹۸، ده جشنواره فرهنگی در سطح استان برگزار شده است. همچنین در سال ۱۳۹۸، دومین جشنواره دوره جایزه کتاب خلیج فارس، نهمین جشنواره فرهنگی هنری بین‌المللی خلیج فارس، جشن روز خبرنگار، کنگره امام سجاد (ع) برگزار شد. در ذیل جشنواره فرهنگی هنری خلیج فارس چندین جشنواره علمی، فرهنگی و هنری در سراسر استان هرمزگان برگزار شد.^۱

مؤسسات فرهنگی و هنری

اگرچه تا پایان سال ۱۳۹۸ بیش از ۷۶ مؤسسه فرهنگی و هنری در استان هرمزگان مجوز دریافت نموده‌اند. ولی از ۴۵ مؤسسه فرهنگی و هنری چند منظوره تنها ۱۶ مؤسسه فعال هستند. مؤسسه‌های فرهنگی هنری تک منظوره نیز کلاً فعال هستند.

کانون آگهی و تبلیغات نیز از ۱۲۶ کانون تبلیغاتی تا پایان سال ۱۳۹۸ در استان هرمزگان مجوز دریافت نموده‌اند که بیش از ۷۰ درصد آن‌ها در بندرعباس قرار دارند.

جشنواره‌های روستایی و عشایری دوستدار کتاب

در سال ۱۳۹۷، تعداد هشت روستا در این جشنواره شرکت کردند. در سال ۱۳۹۸، تعداد روستاهای شرکت کننده در این جشنواره به سیزده روستا افزایش یافت. در سال ۱۳۹۴، روستای گزیر بندرلنگه موفق شد تا بین روستاهای دیگر به‌عنوان روستای برتر برگزیده شود. در سال ۱۳۹۸ نیز روستای ایسین بندرعباس جزو ده روستای برتر این حوزه انتخاب شد. طرح انتخاب و معرفی پایتخت کتاب ایران در سال ۱۳۹۷، دو شهر و در سال ۱۳۹۸ نیز پنج شهر شرکت نمودند. در سال ۱۳۹۸، دو شهر هرمزگان جزو شهرهای راه یافته به مرحله نیمه نهایی جشنواره کتاب یود.

۳-۷-۶-۱۱: مهم‌ترین اقدامات فرهنگی و هنری در سال ۱۳۹۸

- برگزاری هشت شب شعر دفاع مقدس در شهرستان‌های استان
- برگزاری ۳۵ مراسم رونمایی از کتاب در سال ۱۳۹۸
- مراسم بزرگداشت هفته کتاب
- تجلیل از برگزیدگان جشنواره کتاب برگزیده در حوزه خلیج فارس و هرمزگان
- شب فرهنگ و هنر هرمزگان در برج میلاد
- حضور وزیر محترم فرهنگ و ارشاد اسلامی در اختتامیه جشنواره فرهنگی و هنری خلیج فارس
- جشن روز خبرنگار
- برگزاری نمایشگاه ملی کتاب دفاع مقدس
- هفدهمین نمایشگاه بزرگ کتاب هرمزگان
- تقدیر از دهیاران مروج و دوستدار کتاب
- برگزاری نمایشگاه‌های کتاب در شهرستان‌های کمتر توسعه یافته استان
- برگزاری جشن‌های متنوع در شهرستان‌های استان در مناسبت‌های مذهبی و ملی
- تجلیل از خبرنگاران شهرستان‌های استان به مناسبت روز خبرنگار
- برگزاری مراسم بزرگداشت برای بزرگان و پیشکسوتان عرصه هنر
- اکران سی‌و دومین جشنواره بین‌المللی فیلم کودک و نوجوان همزمان با سراسر کشور
- راه‌اندازی سینما در حاجی‌آباد
- برگزاری جشنواره فیلم فجر همزمان با سراسر کشور
- برگزاری شانزده جشنواره فرهنگی و هنری ملی، منطقه‌ای، استانی
- ۱۳۸ نمایش تولید، ۱۳۷ مجوز نمایش صادر و بیش از ۱۴۳۷ اجرای تئاتر در سال

۱۳۹۸ انجام گرفت

- تولید ۳۵ فیلم کوتاه در سال ۱۳۹۸
- برگزاری سه کارگاه استاد محور در حوزه سینما
- آموزش ۱۳۹ نفر در شاخه‌های مختلف سینما در آموزشگاه‌های آزاد سینمایی
- برگزاری شب شعر در شهرستان‌های استان
- کلنگ زنی شش پلاتو در شهرهای مختلف استان

پتانسیل فضاهای اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان

مجتمع‌های فرهنگی و هنری

مجتمع‌های فرهنگی و هنری، از جمله فضاهای فرهنگی هستند که در زمینه‌های مختلف فرهنگی و هنری فعالیت دارند. در استان هرمزگان ۳۰ مجتمع فرهنگی و هنری در سیزده شهرستان استان دارد که علاقمندان به حوزه فرهنگ و هنر در این مجتمع‌ها مشغول فعالیت هستند. در حوزه فرهنگی مهم‌ترین فعالیت آن‌ها عبارت است از آموزش داستان‌نویسی، شعر و ادبیات، آموزش رسانه، آموزش فضای مجازی، نشر و چاپ، تبلیغات، آگهی و در حوزه هنری نیز مهم‌ترین فعالیت آن‌ها عبارت است از: آموزش موسیقی، عکاسی، تئاتر.

کانون‌های فرهنگی هنری

یکی دیگر از فضاهای فرهنگی که اداره کل فرهنگ و ارشاد استان از آن برخوردار است و در آن می‌توان تولید، توزیع و خدمات فرهنگی پردازد، کانون‌های فرهنگی است. کانون‌های فرهنگی با همان الگوها و طرح‌های فرهنگ‌سرا در حال فعالیت هستند. از جمله خانه‌های فرهنگی که در اختیار اداره کل فرهنگ و ارشاد استان می‌باشند.

نگارخانه‌ها

یکی دیگر از فضاهای فرهنگی که در اختیار اداره کل فرهنگ و ارشاد استان است، نگارخانه‌ها می‌باشند. نگارخانه مکان‌هایی هستند که آثار هنری به جز نقاشی در آن به نمایش و فروش می‌رسد..

سینما

در حال حاضر شش سینما با گنجایش ۱۵۷۶ نفر، در استان هرمزگان فعالیت دارند. تا سال ۱۳۹۴، چهار سینما با گنجایش ۹۱۷ صندلی در کل استان فعالیت داشته است. در سالهای گذشته با فعال سازی سینما در مجتمع‌های فرهنگ و ارشاد در بندرلنگه و حاجی‌آباد گنجایش سینماهای استان هرمزگان به ۱۵۷۶ صندلی افزایش یافت. لازم به یادآوری است که سینما انقلاب بندرعباس به مالکیت حوزه هنری انقلاب اسلامی از

بیست سال پیش تعطیل و از ده سال پیش به منظور ساخت مجدد به طور کامل تخریب گردیده است. سینما قدس بندرعباس نیز به مالکیت سازمان تبلیغات اسلامی از دهه شصت تاکنون به طور کامل تعطیل گردیده است. پروژه در حال ساخت سینمای دو سالنه الهیه بندرعباس متعلق به آقای محمد قائدی با بیش از ۸۰ درصد پیشرفت فیزیکی حدود ده سال است که متوقف مانده است. تماشاگران سینما هرمزگان در سال ۱۳۹۸ برابر با ۲۰۲,۴۲۴ نفر بوده است. در پایان لازم به یادآوری است که در سال ۱۳۵۷ بیش از هفت سینما در هرمزگان فعال بوده‌اند که اوضاع کنونی اوضاع مناسبی به نظر نمی‌رسد.

مؤسسات فرهنگی و هنری

یکی دیگر از فضاهاى فرهنگى که اداره کل فرهنگ و ارشاد استان در زمینه تولید و توزیع کالا و خدمات فرهنگى از آن بهره مى‌برد، مؤسسات فرهنگى و هنرى هستند که در نقاط مختلف استان مشغول به فعالیت هستند. لازم به ذکر است که این مؤسسات به شکل غیرمستقیم در اختیار این اداره مى‌باشند. این مؤسسات در زمینه‌هاى مختلف از جمله زمینه‌هاى فرهنگى، هنرى، ادبى، زبان، فیلمسازى و موسیقى مشغول به فعالیت هستند. در حال حاضر بیش هجده مؤسسه فرهنگى و هنرى چند منظوره و بیش از ۲۵ مؤسسه فرهنگى هنرى تک منظوره در شهرهاى مختلف استان در حال فعالیت هستند و ظرفیت‌هاى مناسبى در اختیار اهداف اداره کل هستند.

انجمن‌هاى فرهنگى و هنرى

انجمن‌هاى فرهنگى و هنرى بهترین مکان برای شناسایی و پرورش هنرمندان است. در این انجمن‌ها افراد زیادى مشغول تولید و توزیع کالا و خدمات فرهنگى هستند. در استان ده انجمن هنرى فعال وجود دارد که مکانى برای ترغیب و تشویق جوانان جهت آشنایی با فرهنگ و ادبیات و هنر و ارزش‌هاى ملی و اجتماعى و تولید اثر است.

کانون‌هاى فرهنگى و هنرى مساجد

یکی دیگر از فضاهاى فرهنگى که اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامى استان در زمینه تولید و توزیع کالا و خدمات فرهنگى از آن بهره مى‌برد، کانون‌هاى فرهنگى و هنرى مساجد هستند که در نقاط مختلف استان مشغول به فعالیت هستند. در حال حاضر بیش ۱۰۵۸ کانون فرهنگى و هنرى در مساجد استان در حال فعالیت هستند که ظرفیت بی نظرى را در اختیار اداره کل استان جهت ترویج فرهنگ قرآن و عترت، فراهم کرده‌اند.

آموزشگاه‌هاى و مؤسسه‌هاى فرهنگى و قرآن

یکی دیگر از فضاهاى فرهنگى که اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامى استان در زمینه تولید

و توزیع کالا و خدمات فرهنگی و قرآنی از آن بهره می‌برد، آموزشگاه‌های و مؤسسه‌های فرهنگی و قرآن هستند که در نقاط مختلف استان مشغول به فعالیت هستند.

آموزشگاه‌های سینما، تئاتر و موسیقی

یکی دیگر از فضاهاى فرهنگى که اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامى استان درزمینه تولید و توزیع کالا و خدمات فرهنگى و هنرى از آن بهره می‌برد، آموزشگاه‌های سینما، تئاتر و موسیقی هستند که در نقاط مختلف استان مشغول به فعالیت هستند. در استان هرمزگان ۷۹ آموزشگاه آزاد هنرى در حال فعالیت هستند که از این تعداد ۵۹ آموزشگاه در شهرستان بندرعباس (۷۸ درصد)، شش آموزشگاه در شهرستان بندر لنگه (۷ درصد)، چهار آموزشگاه در شهرستان میناب (۵ درصد)، دو آموزشگاه در شهرستان رودان (۳ درصد) دو آموزشگاه در شهرستان حاجى آباد (۳ درصد) واقع شده‌اند. ۶ شهرستان‌های بستک، پارسیان، خمیر هرکدام یک آموزشگاه دارند. در ابتدای دولت یازدهم و در سال ۱۳۹۲، تعداد ۲۶ آموزشگاه آزاد هنرى در سطح استان هرمزگان وجود داشت. این رقم در ابتدای دولت دوازدهم و در سال ۱۳۹۶، به ۵۱ آموزشگاه رسید.

عملکرد دیگر دستگاه‌های فرهنگی استان

عملکرد فرهنگى و هنرى اداره کل میراث فرهنگى صنایع دستی و گردشگرى استان هرمزگان

ارج و قرب میراث فرهنگى و نگهدارى و پاسداشت میراث گذشتگان از وظایف اصلی تک تک ساکنان یک کشور است. همه مردم باید برای میراث فرهنگى ملموس و ناملموس خود ارزش قائل شوند. یکی از مهمترین وظایف میراث فرهنگى برگزاري رویدادهای فرهنگى برای تقویت این روحیه و همچنین مهیا نمودن شرایط حضور گردشگران برای بهره‌مندی همه اقشار از منافع حفاظت از میراث فرهنگى است. اداره کل میراث فرهنگى صنایع دستی و گردشگرى استان هرمزگان در سال ۹۸ با برگزاري رویدادهای مختلف به طور میانگین هر ماه یک رویداد فرهنگى برگزار نموده است که بیانگر تلاش و پیگیری مستمر این اداره کل برای بالابردن شاخصه‌های پیشرفت در عرصه فرهنگى، صنایع دستی و گردشگرى پایدار است.

جدول ۹۶: برگزاری رویدادهای فرهنگی و گردشگری در سال ۱۳۹۸

ردیف	نام رویداد فرهنگی	سطح	زمان
۱	سیزده شب نوروزگاه	استانی	فروردین ماه
۲	نمایشگاه صنایع دستی در سیزده شهرستان استان	استانی	فروردین ماه
۳	رونمایی از نقش برجسته سرباز هخامنشی استرداد شده از آمریکا	استانی	اردیبهشت و خرداد
۴	برگزاری نمایشگاه آثار باستانی یافت شده استان	استانی	اردیبهشت
۵	برگزاری جشن انبه و گل یاسمن میناب	شهرستانی	امرداد ماه
۶	افتتاح بازارچه و نمایشگاه دائمی صنایع دستی در معبد هندوهای بندرعباس	استانی	امردادماه
۷	برگزاری جشنواره فیلم و عکس هرمزگان من	استانی	مهرماه
۸	همایش روز جهانی گردشگری	استانی	مهرماه
۹	شب فرهنگی سیستان و بلوچستان	منطقه‌ای	آبان ماه
۱۰	شب فرهنگی هندوستان	بین‌المللی	آبان ماه
۱۱	تور آشنایی ویژه فعالان و راهنمایان گردشگری	استانی	آبان ماه
۱۲	نمایشگاه تخصصی صنایع دستی و هنرهای سنتی	ملی	دی ماه
۱۳	همایش و جشنواره گردشگری دریایی، موسیقی، غذا، بازی و تفریح دریایی	ملی	اسفندماه
۱۴	جشنواره اقوام ایرانی	ملی	اسفندماه

رویدادهای فرهنگی و گردشگری در سال ۱۳۹۷

بخشی از فعالیت‌های فرهنگی اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی انتشار کتاب بروشور و تولیدات دیگر رسانه‌ای جهت آشنایی و راهنمایی گردشگران با جاذبه‌های فرهنگی، تاریخی و گردشگری در سطح استان است. گردشگران نقش بسزایی در آبادانی مقاصد گردشگری دارند و در زمینه معرفی خورده‌فرهنگ‌ها و آداب و رسوم‌ها نقش بسزایی دارند. مسلماً هرچه بیشتر در عرصه تبلیغات هزینه شود منافع آن طیف وسیع‌تری را در

بر می گیرد. ۱.

جدول ۹۷: تولیدات فرهنگی میراث فرهنگی و گردشگری هرمزگان در سال ۹۸

عنوان	سال ۹۸
کتابچه معرفی استان - نقشه - بروشور، لوح فشرده و	۵۵۰۰۰ نسخه
بترهای اطلاع رسانی	۱۲۰ بتر
اپلیکیشن گردشگری	۱ مورد
انیمیشن جهانگرد (معرفی جاذبه‌های گردشگری استان هرمزگان)	۱ مورد
راه اندازی و نصب QR کدهای جاذبه‌های گردشگری استان	۲۰ نقطه استان

جدول ۹۸: خدمات فرهنگی در حوزه میراث فرهنگی

عنوان	سال ۹۷	سال ۹۸
تهیه و تدوین و ثبت پرونده‌های ملی میراث فرهنگی ناملموس مردم‌شناسی و ...	۶	۳
تهیه و تدوین و ثبت پرونده‌های ملی میراث فرهنگی منقول	۴	۸
تهیه و تدوین و ثبت پرونده‌های ملی میراث طبیعی	-	۵
مرمت بناها و ابنیه تاریخی	۳۰	۱۳
راه‌اندازی موزه	-	۶
پایش و بازدید آثار	۶۸	۵۶

جدول ۹۹: خدمات فرهنگی در حوزه صنایع دستی

عنوان	سال ۹۷	سال ۹۸
صدور و تمدید مجوزهای سه گانه (کارت شناسایی، کارت تولید انفرادی و کارگاهی)	۲۶۸۶	۴۷۷۱
ارزش دلاری صادرات صنایع دستی	۲/۳ میلیون دلار	۶/۳۴ میلیون دلار
شرکت در نمایشگاه‌ها و بازارچه‌های داخل و خارج کشور	۲۰ رویداد نمایشگاهی و بازارچه داخلی ۳ نمایشگاه خارجی	۱۶ رویداد نمایشگاهی و بازارچه داخلی ۳ نمایشگاه خارجی

عملکرد فرهنگی سازمان حج و زیارت استان هرمزگان^۱

سازمان حج و زیارت در زمینه تولید و توزیع و مصرف کالای فرهنگی و هنری اقداماتی انجام نمی دهد و تنها در زمینه خدمات فعالیت دارد. خدمات فرهنگی حج و زیارت در سال ۹۷ و ۹۸ به شرح ذیل اعلام می گردد

- اعزام ۲۰۸۸۱ نفر زائر به عتبات عالیات در سال ۱۳۹۷
- اعزام ۹۱۵ نفر برای برگزاری مراسم حج تمتع در سال ۱۳۹۷
- اعزام ۱۲۴۵ نفر به حج تمتع سال ۱۳۹۸
- اعزام ۵۷۶۹۴ نفر زائر به عتبات عالیات در سال ۱۳۹۸
- برگزاری کلاس های آموزشی برای کاروان های اعزامی به عتبات عالیات (هر کاروان یک جلسه)
- برگزاری ده جلسه برای هر کاروان اعزامی حج تمتع در ایران و پنج جلسه در عربستان

پتانسیل فضاها و عملکرد فرهنگی و سازمان آموزش و پرورش استان هرمزگان

مدارس

علاوه بر اینکه مدارس فضائی آموزشی محسوب می شوند، محیطی فرهنگی نیز به شمار می آیند. بیشتر مدارس دارای فضاهای فرهنگی مانند نمازخانه، کتابخانه و کلاس های هنری و فرهنگی هستند. نماخانها و کتابخانه های مدارس همواره و به طور مستمر با تدوین برنامه های منظم توسط مدیران مدارس مورد استفاده دانش آموزان قرار می گیرند. کلاس های هنری و فرهنگی که بیشتر در حوزه تئاتر، سرود، نمایش و کلاس های سمعی و بصری فعال اند، در طول سال بر اساس برنامه مدارس به شکل های مختلف مورد استفاده قرار می گیرند. در استان هرمزگان ۴۵۸۴ مدرسه با ۱۸,۵۸۸ کلاس در اختیار آموزش و پرورش جهت فعالیت های آموزشی و فرهنگی قرار دارد. ۲۶۸۹ مدرسه استان هرمزگان به اینترنت پرسرعت متصل است.

اردوگاه های فرهنگی و تربیتی

یکی از فضاهای فرهنگی که اداره کل آموزش و پرورش استان هرمزگان از آن برخوردار است و در زمینه های مختلف بهره می گیرد، اردوگاه های فرهنگی تربیتی است. این اردوگاه ها که در طول سال و به ویژه در فصل بهار و تابستان مورد استفاده قرار می گیرند، در زمینه برگزاری دوره های فرهنگی و تربیتی و ورزشی فعالیت دارند. مهم ترین اردوگاه فرهنگی

تربیتی استان، به شرح جدول ذیل است.

توزیع کانون‌های فرهنگی و تربیتی آموزش و پرورش برحسب شهرستان:

در استان هرمزگان هجده کانون فرهنگی وجود دارد. از این تعداد سه کانون در مرکز شهرستان بندرعباس و پانزده کانون در میناب، رودان، بخش رودخانه شهرستان رودان، بندر جاسک، حاجی‌آباد، بستک، بندرلنگه، بندر پارسیان، شیب کوه بندرلنگه، جزیره کیش، بخش فین بندرعباس، جزیره قشم و بندر خمیر قرار دارند.

عملکرد فرهنگی و هنری سازمان آموزش و پرورش استان

۱- تولیدات فرهنگی و هنری آموزش و پرورش: تولید محتوای الکترونیکی در خصوص مباحث اخلاقی و بحث اعتیاد، برای دانش آموزان.

۲- توزیع کالای فرهنگی و هنری آموزش و پرورش: توزیع کتاب‌هایی با موضوع مشاوره و داستان، توزیع کتاب‌هایی با محتوای پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی برای کلیه مقاطع غیر از ابتدایی، توزیع بروشورها در مناسبت‌های مذهبی و ملی، توزیع مجلات سیاسی و اجتماعی برای اولین بار در سال جدید بین دانش آموزان، توزیع کتاب‌های قرآنی، مجلات قرآنی، مجلات رشد، مسابقات صحیفه سجاده، احکام، گفتمان‌های دینی، مشاوره‌های مذهبی (حضور طلبه‌ها در مدارس)، مسابقات درس‌هایی از قرآن

۳- خدمات کالاهای فرهنگی و هنری آموزش و پرورش: برگزاری پنج دوره کارگاه‌های فرهنگی و هنری، جوانه‌ها، کانون‌های فرهنگی و تربیتی، کلاس‌های فرهنگی کانون‌ها (موسیقی، نقاشی، خطاطی، آشپزی، زبان خارجه، کامپیوتر، دوزندگی، بافندگی و فن سخنوری)، حضور معاون پرورشی در هر مدرسه که هرکدام در زمینه فعالیت فرهنگی و مناسبت ملی و مذهبی مدارس فعالیت می‌کنند.

۴- مسابقات فرهنگی هنری: سی‌وهشتمین مسابقات فرهنگی هنری استان هرمزگان در سال ۱۳۹۸ در شاخه‌های زیر برگزار و نفرات برتر معرفی شدند. در مجموع ۱۸۰,۰۰۰ نفر دانش‌آموز در سی‌وهشتمین مسابقات فرهنگی هنری هرمزگان شرکت کردند.

- شاخه رشته‌های ادبی (شعر و داستان)
- شاخه پژوهش (نقد ادبی و کتاب‌خوانی)
- شاخه رسانه و فضای مجازی (وبلاگ نویسی، نشریه الکترونیکی، ساخت بازی‌های رایانه‌ای (بدون رتبه)
- شاخه هنرهای آوایی (سرود دانش‌آموزان ۲۰ نفر در کلیه مقاطع، سرود همگانی،

- تکنوازی در کلیه رشته‌ها، هم‌نوازی و آواز ویژه پسران متوسطه دوم
- شاخه هنرهای دستی (قالیبافی، جاجیم‌بافی، گلیم‌بافی، پته‌دوزی، قلم‌زنی خاتم‌کاری و مشبک‌کاری)
- شاخه هنرهای تجسمی (هنرهای زیبا شامل عکاسی، نقاشی، طراحی هنرهای کاربردی شامل کاریکاتور، طراحی جلد، تصویرسازی، پوستر سازی و طراحی آرم)
- شاخه فیلم و هنرهای نمایشی (تئاتر و عروسک، نمایشنامه خوانی، فیلم کوتاه مستند و...، نقالی)

۵- مسابقات قرآنی دانش‌آموزان با ۵۲۰۰۰ دانش‌آموز شرکت‌کننده سال ۱۳۹۸:

- مسابقات قرآن و عترت و نماز دانش‌آموزی در رشته‌های (قرائت تحقیق، قرائت ترتیل، حفظ عمومی، حفظ ویژه، نهج‌البلاغه، صحیفه سجادیه، احکام، اذان، مداحی و تفسیر) برگزار شد.
- مسابقات قرآن و عترت و نماز همکاران فرهنگی کلیه دوره‌ها در رشته‌های (قرائت تحقیق، حفظ ده جزء، حفظ کل، احکام و نهج‌البلاغه) برگزار شد.
- کلیه مسابقات به‌جز نقاشی همگانی تا مرحله آموزش و شهرستان پیش‌رفته اما بقیه رشته‌ها هم مرحله استانی و هم کشوری پیش‌روی دارند.
- در مجموع در سال ۱۳۹۸، کسب ۲۴ مقام کشوری و ۱۵۱۰ رتبه استانی در زمینه فرهنگی و هنری زیر نظر آموزش و پرورش انجام شده است. تعداد ۳۰۰۰۰ دانش‌آموز در سطح شهرستان مورد تقدیر و تشکر قرار گرفتند. در سطح استانی از این تعداد نزدیک به ۳۰۰ نفر در هنرهای دستی و تجسمی، ۱۳۶ نفر در هنرهای آوایی، ۱۱۲ نفر در هنرهای ادبی و ۵۶ نفر در هنرهای نمایشی و فیلم تقدیر شدند^۱.

عملکرد فرهنگی و هنری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان هرمزگان

عمده فعالیت‌های سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان هرمزگان در زمینه فعالیت‌های فرهنگی و هنری شامل توزیع بودجه به سازمان‌های ذی‌ربط به منظور انجام فعالیت فرهنگی است و خود سازمان مربوطه به طور مستقیم به انجام فعالیت‌های فرهنگی و هنری نمی‌پردازد.

عملکرد فرهنگی و هنری سازمان اوقاف و امور خیریه استان

- در سال ۱۳۹۸، ۵۲ وقف جدید در استان انجام شده است.
- توزیع کالاهای فرهنگی و هنری: شبکه توزیعی سازمان اوقاف و امور خیریه از

طریق رسانه رادیو، رسانه‌های خبری، روزنامه‌ها و فضای مجازی است و از این طریق اطلاع‌رسانی می‌گردد.

- خدمات کالاهای فرهنگی و هنری سازمان اوقاف و امور خیریه:
  - خدمات فرهنگی شامل (مناسبت‌های ملی و مذهبی شامل طرح آرامش بهاری در عید نوروز، ضیافت الهی در ماه مبارک رمضان، نشاط معنوی در تابستان، بصیرت عاشورایی در محرم، سوگواری یاس نبوی ویژه حضرت زهرا و مراسم دهه کرامت) در این طرح‌ها بیش از ۱۰۰۰ قلم کالای فرهنگی توزیع شده است.
- خدمات اجتماعی شامل (پیوند آسمانی در زمینه تسهیل ازدواج جوانان، مهر تحصیلی به منظور کمک به نوشتن آزمون دانش آموزان، مهر تندرستی برای حمایت از بیماران نیازمند، دست‌های نیازمند برای حمایت از خانواده‌های نیازمند و طرح آزادی زندانیان جرائم غیر عمد که در این راستا در سال ۱۳۹۸، تعداد هشت زندانی آزاد شدند و برای دو زوج جهیزیه تهیه شد و با آموزش برای ده نفر شغل ایجاد شد.
- خدمات قرآنی شامل (تربیت ۱۴۵۰ حافظ قرآن کریم در مؤسسات قرآنی و بقاع متبرکه، برگزاری مسابقات قرآنی با حضور ۱۶۰۰ نفر در مرحله شهرستانی، ۲۶۷ نفر در مرحله استانی هشت نفر در مرحله کشوری کسب بیست مقام نخست توسط برادران در رشته حفظ، برگزاری مراسم ترتیل خوانی و جزء خوانی در ۲۶ بقعه، محافل انس با قرآن با حضور قاری بین‌المللی).

اقدامات اداره کل اوقاف و امور خیریه هرمزگان در مقابله با بیماری کرونا و ویروس: تهیه و توزیع ۲۰۰۰۰ بسته بهداشتی، پخت و توزیع ۵۸۰۰۰ پرس غذای گرم، توزیع ۶۰۰۰۰ قلم وسایل بهداشتی در میان اقشار آسیب‌پذیر، معلولین، نیازمندان، مناطق محروم و مشاغل پرخطر، تهیه و توزیع شش هزار لیتر مواد ضدعفونی‌کننده، ضدعفونی روزانه بقاع متبرکه^۱.

پتانسیل فضاهای سازمان تبلیغات اسلامی^۲

مساجد

یکی از مهم‌ترین فضاهای فرهنگی استان هرمزگان مساجد هستند. وجود مساجد متعدد و فراوان در نقاط مختلف این استان و تراکم بالای این مساجد در شهرها، این امکان را به مسئولان فرهنگی داده است تا بتواند برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی خود را در سطح وسیعی برگزار کند. بر اساس اعلام اداره کل تبلیغات اسلامی هرمزگان در استان بیش از

۱. معاونت فرهنگی اداره کل اوقاف و امور خیریه استان هرمزگان

۲. روابط عمومی اداره کل تبلیغات اسلامی استان هرمزگان

۳۹۹۳ مسجد فعال وجود دارد که ۱۲۳ روحانی در آن‌ها به فعالیت‌های دینی و فرهنگی مشغول‌اند.

عملکرد سازمان تبلیغات اسلامی

- مبلغین: استقرار ۱۲۳ نفر روحانی در روستاهای بالای ۱۰۰ خانوار
- هیئت مذهبی: ۹۷۰ هیئت مذهبی تأیید شده با کارکردهای متفاوت در استان هرمزگان وجود دارد. تا سال‌های قبل، کارکرد هیئت فقط به دهه اول محرم ختم می‌شد و به همین مناسبت به آن‌ها هیئت‌های عزاداری، می‌گفتند. در حال حاضر این عنوان به هیئت مذهبی تغییر نام یافته است. اکنون این هیئت در انواع مراسم مذهبی و در مراسم ملی و در امور اجتماعی به صورت خودجوش و مردمی به صورت‌های مختلف موسسه‌های خیریه، ظرفیت‌های نیکوکاری فعالیت می‌کنند. در این هیئت‌ها شورای هیئت شهرستان، استان و کشور وجود دارد که هر کدام رئیس یک هیئت مهم هستند و به امور آن‌ها رسیدگی می‌کنند.
- قرآنی: برگزاری بیش از ۲۰۰۰ جلسه قرآنی (خانه‌های روستایی قرآنی، خانه‌های شهری قرآنی و مؤسسات قرآنی).
- مداحان اهل بیت: صدور ۲۰۰۰ کارت شناسایی برای مداحان اهل‌البیت.
- برگزاری ۶۶۰ ساعت آموزش برای ائمه جماعت.
- دارا بودن ۳۱ مؤسسه قرآنی.
- راه‌اندازی و حمایت از ۲۴۲ خانه قرآنی روستایی و ۱۰۹ خانه قرآنی شهری.
- آموزش قرآن عمومی ۳۴۱ نفر در مؤسسات قرآنی.
- برگزاری ۴۰۹ جلسه آموزش عمومی قرآن در خانه‌های قرآنی شهری
- برگزاری کارگاه یک‌روزه آشنایی با سبک زندگی قرآنی
- حمایت از ۱۱ محفل قرآنی خصوصی
- اعزام ۱۰۰ نفر مبلغ در مراسم‌های مختلف سال ۹۸

عملکرد صداوسیما مرکز خلیج فارس

باتوجه به نامه‌نگاری‌ها و درخواست‌های متعدد آمار صداوسیما مرکز خلیج فارس دریافت نشده است. آمار ارائه شده به صورت برنامه‌های مصوب و اجرا شده است که عملکرد آن مشخص نیست.

بخش چهارم: گزارش تحلیلی وضعیت فرهنگی و هنری استان هرمزگان

پس از بیان پیشینه و تاریخ استان هرمزگان و معرفی برجستگان و مشاهیر و ارائه آمارهای فرهنگی و هنری و زیرساخت‌ها، در این بخش به تحلیل وضعیت موجود می‌پردازیم. هدف از نگارش فصل پیش رو بررسی و احصاء نقاط ضعف و تهدیدات فرهنگی و هنری در استان؛ احصاء نقاط قوت و فرصت‌های فرهنگی و هنری در استان؛ احصاء خواست‌ها و نیازهای فرهنگی و هنری استان؛ و احصاء ظرفیت‌های فرهنگی و هنری بومی استان است. در راستای دستیابی به هدف حاضر با صاحب‌نظران و اهالی فرهنگ استان از جمله اساتید، فرهیختگان، هنرمندان و نویسندگان برجسته، مدیران و کارشناسان شاغل در بخش فرهنگ سازمان‌های دولتی به‌خصوص اعضای شورای شهر، اعضای هیئت‌رئیسۀ تشکّل‌ها و انجمن‌های فرهنگی و هنری و ... مصاحبه شده و نتایج آن جمع‌بندی و با تحلیل نگارش خواهد یافت.

تحلیل داده‌ها

در این مرحله سعی بر آن است که بر اساس داده‌های گردآوری‌شده وضعیت فرهنگ و هنر استان موردبررسی و تحلیل قرار گیرد. به‌طورکلی در تحقیق حاضر کدگذاری باز باتوجه‌به نظریه استراوس و کوربین (۱۳۹۱) در دو مرحله مفهوم‌سازی و مقوله‌بندی انجام گردید. در مرحله مفهوم‌سازی داده‌ها به بخش‌های مجزا تفکیک شدند و پس از بررسی

دقیق شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود بین واحدهای متنی موردنظر، به هرکدام از بخش‌ها با توجه به بار معنایی یا ایده اصلی موجود در آن، عناوین مفهومی معینی اختصاص گردید. در نام‌گذاری مفاهیم سعی گردید که از کدهای جنینی^۱ (برگرفته از داده‌های مصاحبه‌شوندگان) و تفسیری (بر اساس تفسیر محقق) استفاده شود. در جدول زیر، به نمونه‌ای از مفهوم‌بندی داده‌ها اشاره می‌شود:

جدول ۱۰۰: مفهوم‌سازی داده‌ها

مفاهیم	عبارت
کاهش تعداد نویسندگان و ناامیدی طبقه پژوهشگر	عدم تخصیص سهمیه مناسب کتاب برای استان و همچنین عدم تخصیص بودجه مناسب خرید کتاب و حمایت از نویسندگان
نداشتن چاپخانه	هیچ چاپخانه‌ای در استان فعالیت ندارد
عدم وجود زیرساخت کافی	عدم زیرساخت‌های مناسب جهت ساخت و اجرای موسیقی با توجه به موقعیت ویژه استان هرمزگان در رشته موسیقی
نبود و کمبود فضاهای فرهنگی و هنری	عدم وجود فضای کافی جهت نمایش آثار هنرمندان به ویژه هنرمندان تجسمی
تأثیر اندک ادارات فرهنگی و هنری در بهبود وضعیت به دلیل کارهای موازی	تداخل کار ادارات دولتی با یکدیگر و عدم بروز نتیجه مطلوب (اداره فرهنگ و ارشاد، سازمان امور کتابخانه‌ها، کانون پرورش فکری ...)
عدم حمایت و سرخوردگی هنرمندان برجسته	عدم حمایت از هنرمندان برگزیده شده در جشنواره‌های ملی و بین‌المللی معرفی شده از سوی انجمن‌ها
آموزش بسیار ضعیف و اندک در حوزه سینما	پایین بودن سطح آموزش سینما در استان هرمزگان
ساخت زیرساخت‌های فرهنگی در شهرستان‌های استان همچون جاسک و ب شاکرد	عدالت فرهنگی در زمینه زیرساخت در مرکز استان نسبت به دیگر استان‌ها و در شهرستان‌ها نسبت به مرکز استان رعایت نشده است.
گوناگونی فرهنگی به عنوان منبع و مبدائی برای حرکت در همه زمینه‌های فرهنگی و هنری است	هرمزگان سرای فرهنگ‌ها و زبان‌های گوناگون است. فارس و عرب و بلوچ و بشکردی و بومیان آفریقایی تبار به همراه مراودات سیاسی فرهنگی و اقتصادی چند هزارساله با هندوستان و شرق آفریقا و کرانه‌های جنوبی وضعیت ویژه‌ای به این استان داده است.
فضای بی‌نظیر ساحل برای فعالیت‌های هنری	کرانه‌های خلیج فارس و دریای مکران به همراه جزایر زیبای خلیج فارس مکان مناسبی برای بروز هنرهای تجسمی ساحلی است
لزوم توجه و حمایت از هنرمندان و اهالی فرهنگ	عدم توجه به معیشت و مسکن اهالی فرهنگ و هنر در کلیه حوزه‌های تخصصی

۱. لازم به ذکر است در کدهای جنینی، مفهومی که مشارکت‌کننده بیان کرده بود، عیناً مورد استفاده قرار می‌گیرد.

بخش چهارم: گزارش تحلیلی وضعیت فرهنگی و هنری استان هرمزگان | ۱۴۳

پس از بررسی مصاحبه‌ها و کنار هم قرار دادن سخنان و نظرات مصاحبه‌شوندگان مفاهیم زیر استخراج شد که توجه به آن می‌تواند راهگشای بسیاری از مشکلات عرصه فرهنگ و هنر استان باشد.

جدول ۱۰۱: مفاهیم ساخته‌شده

ردیف	مفاهیم	ردیف	مفاهیم	ردیف	مفاهیم
۱	کمبود زیرساخت‌ها	۲۹	خلیج فارس و زیبایی‌های هنری‌اش	۵۷	بازار کار ضعیف اصحاب فرهنگ و هنر
۲	کمبود سالن سینما	۳۰	جزیره رنگی هرمز	۵۸	مستهلک بودن سالن‌های اجرای موسیقی
۳	عدم دسترسی به تجهیزات روز	۳۱	قرار گرفتن خرید فرهنگی و هنری در انتهای لیست خرید	۵۹	حمایت از برگزاری جشنواره‌ها
۴	نبود چاپخانه	۳۲	لزوم ایجاد پردیس‌های سینمایی	۶۰	اختصاص فرهنگسراهای زیر نظر شهرداری‌ها به هنرمندان
۵	عدم حمایت از فیلم‌سازان	۳۳	استقبال فراوان از نمایشگاه کتاب	۶۱	ساخت نگارخانه‌های دولتی
۶	قیمت کاغذ	۳۴	گرانی کتاب	۶۲	موازی کاری دست اندرکاران حوزه قرآنی
۷	بالا رفتن هزینه چاپ	۳۵	لزوم حمایت از سرمایه‌گذاران عرصه فرهنگ و هنر	۶۳	وجود هنرمندان بااستعداد در حوزه نمایش
۸	عدم پرداخت به موقع مطالبات نشریات	۳۶	بازار ناب شیخ‌نشین‌ها برای آثار هنری	۶۴	وجود هنرمندان بااستعداد در حوزه موسیقی
۹	آیا نویسندگی یک شغل است؟	۳۷	تشویق رسانه‌ها برای رفتن به سوی فضای مجازی	۶۵	ساخت سالن مناسب برای اجرای کنسرت موسیقی
۱۰	حمایت اندک از نویسندگان	۳۸	پیشینه نمایش در استان	۶۶	مشکلات معیشتی هنرمندان
۱۱	طولانی بودن روند دریافت مجوز انتشار کتاب	۳۹	پیشینه موسیقی استان	۶۷	شخصیت‌های ملی فرهنگی
۱۲	موازی کاری دستگاه‌های فرهنگی	۴۰	مهاجرت هنرمندان برجسته به مرکز	۶۸	بی‌عدالتی زیرساختی بین مرکز استان و شهرستان‌ها
۱۳	توجه نداشتن برگزاری برخی برنامه‌ها	۴۱	نبود خریدار برای هنر هنرمند	۶۹	تکه و پاره شدن بودجه فرهنگی بین سازمان‌های مختلف

ردیف	مفاهیم	ردیف	مفاهیم	ردیف	مفاهیم
۱۴	عدم حمایت از انتشارات استان	۴۲	بیماری کرونا و تأثیرات آن	۷۰	کمبود زیرساخت‌های فرهنگی در شهرستان‌ها
۱۵	نبود زیرساخت برای فعالیت هنرمندان تجسمی	۴۳	لزوم برگزاری جشنواره فیلم و عکس	۷۱	دلسردی هنرمندان
۱۶	معیشت اصحاب فرهنگ و هنر	۴۴	نبود زیرساخت مناسب برای اجرای موسیقی	۷۲	برگزاری دوره‌های آموزشی هنری برای جوانان مستعد روستایی
۱۷	لزوم حمایت از نویسندگان استانی	۴۵	کم شدن همدلی و همکاری بین هنرمندان	۷۳	حضور پررنگ جوانان در کانون‌های فرهنگی مساجد
۱۸	حمایت ویژه از نویسندگان آثار ارزشمند	۴۶	لزوم انعقاد تفاهم‌نامه‌ها با کشورهای کرانه‌های خلیج فارس	۷۴	هنر موسیقی هنر ذاتی هرمزگانی‌ها
۱۹	هزینه بالای مواد چاپی	۴۷	لزوم توجه به اقتصاد هنر	۷۵	عدم حمایت و سرخوردگی هنرمندان برجسته
۲۰	عدم توان رقابت به دلیل هزینه‌های مواد چاپ	۴۸	لزوم آموزش برای منتفع شدن هنرمند از هنرش	۷۶	فضای بی نظیر ساحل برای فعالیت‌های هنری
۲۱	هزینه سنگین نگهداری دستگاه‌های چاپ	۴۹	مهیا نمودن شرایط صادرات آثار هنری به کرانه‌های جنوبی خلیج	۷۷	کاهش تعداد نویسندگان و ناامیدی طبقه پژوهشگر
۲۲	پایین بودن سطح آموزش در استان	۵۰	پیوند فرهنگی هرمزگان با کرانه‌های هندوستان	۷۸	پیوند فرهنگی هرمزگان با شرق آفریقا
۲۳	قطع شدن پارانه حمایتی انجمن‌ها	۵۱	پیوند فرهنگی و گاهی سببی و نسبی هرمزگانی‌ها با کرانه‌های جنوبی خلیج فارس	۷۹	لزوم ایجاد مراکز کشف استعداد در مناطق محروم
۲۴	نبود زیرساخت مناسب موسیقی	۵۲	گروه‌های هنری فراوان	۸۰	حمایت دولت از استعدادهای کشف شده
۲۵	نبود زیرساخت مناسب برای نمایش	۵۳	جوانان مشتاق و هنرمند	۸۱	نویسندگان نوجوان
۲۶	موسیقی بندری	۵۴	لزوم حمایت دستگاه‌های اقتصادی از هنرمندان	۸۲	جایگاه اقتصادی استان
۲۷	فرهنگ تلفیقی هرمزگان	۵۵	برخورداری از مواهب طبیعی	۸۳	قرارگیری مناطق ویژه اقتصادی در استان
۲۸	وجود اقوام مختلف در هرمزگان	۵۶	بزرگ‌ترین اسکله واردات و صادرات کشور در بندرعباس	۸۴	

پس از مشخص نمودن مفاهیم به فراهم نمودن چند مفهوم در ذیل یک عنوان اقدام شد و بر این اساس ۲۴ عنوان کلی بر اساس مفاهیم مشترک برای وضعیت فرهنگی و هنری هرمزگان در نظر گرفته شد. بر همین اساس می‌توان به: نبود چاپخانه، سینما و مشکلات پیش رو، تعطیلی نشریات، دلسردی پژوهشگران و اهل قلم، معیشت اصحاب فرهنگ و هنر، حمایت و آموزش، موسیقی به‌مثابه هنری همه‌گیر، ظرفیت بالای فرهنگی و هنری هرمزگان، حمایت از سرمایه‌گذاران، بازارهای کشورهای عربی، فضای هنری بی‌نظیر هرمزگان، گرانی کتاب و کاهش ساعت مطالعه مفید، پیشینه فرهنگی و هنری استان هرمزگان، مهاجرت هنرمندان، برگزاری دوره‌ها و همایش‌های کاربردی اقتصاد هنر، هنرمندان جوان و جویای نام، ایجاد زیرساخت، سرمایه‌گذاری دولتی و عمومی غیردولتی در فرهنگ و هنر، انعقاد تفاهم‌نامه در سطح کلان برای کمک به فرهنگ و هنر به‌عنوان مهم‌ترین مقوله‌های فرهنگی و هنری استان هرمزگان اشاره کرد.

جدول ۱۰۲: مقوله‌های فرهنگ و هنر استان جدول

عنوان کلی (مشکل، ضعف، مزیت)	مفاهیم	
نبود چاپخانه	بالا رفتن هزینه مواد چاپی، هزینه سنگین نگهداری دستگاه‌ها، عدم توان رقابت با مرکز و استان‌های نزدیک به مرکز	۱
سینما و مشکلات پیش رو	کمبود زیرساخت‌ها، عدم دسترسی به تجهیزات به‌روز، عدم حمایت از فیلم‌سازان، لزوم ایجاد پردیس‌های سینمایی	۲
تعطیلی نشریات	قیمت کاغذ، بالا رفتن هزینه انتشار، عدم پرداخت مطالبات نشریات	۳
دلسردی پژوهشگران و اهل قلم	آیا نویسندگی یک شغل است، حمایت اندک از نویسندگان و پژوهشگران، طولانی بودن مراحل دریافت مجوز انتشار	۴
موازی‌کاری و عدم حصول نتیجه مطلوب	موازی‌کاری دستگاه‌های فرهنگی، تکه‌تکه شدن بودجه فرهنگی	۵
اوضاع بد معیشت اصحاب فرهنگ و هنر	اوضاع بد اقتصادی، نبود خریدار برای هنر هنرمند، قرار گرفتن هزینه فرهنگی در انتهای سبد خانوار	۶
لزوم حمایت و آموزش در رشته‌های هنری	پایین بودن سطح آموزش در استان،	۷
موسیقی به‌مثابه هنری همه‌گیر	نبود زیرساخت مناسب برای اجرای موسیقی، موسیقی بندری، هنر موسیقی هنر ذاتی هرمزگانی‌ها	۸
فرهنگ و هنر تلفیقی	وجود اقوام مختلف در هرمزگان، فرهنگ تلفیقی هرمزگان	۹
لزوم حمایت از سرمایه‌گذاران عرصه فرهنگی	لزوم حمایت از سرمایه‌گذاران عرصه فرهنگ و هنر،	۱۰

عنوان کلی (مشکل، ضعف، مزیت)	مفاهیم	
بازارهای کشورهای عربی	بازار ناب شیخ نشین‌ها برای آثار هنری، لزوم انعقاد تفاهم‌نامه‌ها با کشورهای کرانه‌های خلیج فارس، پیوند فرهنگی و گاهی سببی و نسبی هرمزگانی‌ها با کرانه‌های جنوبی خلیج فارس	۱۱
فضای هنری بی‌نظیر هرمزگان	جزیره رنگی هرمز، خلیج فارس و زیبایی‌های هنری‌اش، فضای بی‌نظیر ساحل برای فعالیت‌های هنری، برخورداری از مواهب طبیعی	۱۲
گرانی کتاب و کاهش ساعت مطالعه مفید	استقبال فراوان از نمایشگاه کتاب، گرانی کتاب،	۱۳
پیشینه فرهنگی و هنری استان هرمزگان	پیشینه نمایش در استان، پیشینه موسیقی استان	۱۴
مهاجرت هنرمندان	مهاجرت هنرمندان برجسته به مرکز، شخصیت‌های ملی و بین‌المللی فرهنگی هنری، دلسردی هنرمندان	۱۵
برگزاری دوره‌ها و همایش‌های کاربردی اقتصاد هنر	لزوم توجه به اقتصاد هنر، لزوم آموزش برای منتفع شدن هنرمند از هنرش	۱۶
امکان صادرات آثار هنری	بزرگ‌ترین اسکله واردات و صادرات کشور در بندرعباس، مهیا نمودن شرایط صادرات آثار هنری به کرانه‌های جنوبی خلیج	۱۷
امکان برگزاری نمایشگاه‌های بین‌المللی فرهنگی هنری	پیوند فرهنگی و گاهی سببی و نسبی هرمزگانی‌ها با کرانه‌های جنوبی خلیج فارس، پیوند فرهنگی هرمزگان با کرانه‌های هندوستان، پیوند فرهنگی هرمزگان با شرق آفریقا	۱۸
هنرمندان جوان و جویای نام	گروه‌های هنری فراوان، جوانان مشتاق و هنرمند، حضور پررنگ جوانان در کانون‌های فرهنگی مساجد، نویسندگان نوجوان	۱۹
کمبود زیرساخت‌های فرهنگی و هنری	ساخت سالن مناسب برای اجرای کنسرت موسیقی، کمبود زیرساخت‌ها، کمبود زیرساخت‌های فرهنگی در شهرستان‌ها،	۲۰
سرمایه‌گذاری دولتی و عمومی غیردولتی در فرهنگ و هنر	اختصاص فرهنگسراهای زیر نظر شهرداری‌ها به هنرمندان، ساخت نگارخانه‌های دولتی، بی‌عدالتی زیرساختی بین مرکز استان و شهرستان‌ها	۲۱
انعقاد تفاهم‌نامه در سطح کلان برای کمک به فرهنگ و هنر	بزرگ‌ترین اسکله واردات و صادرات کشور در بندرعباس، قرارگیری مناطق ویژه اقتصادی در استان، جایگاه اقتصادی استان	۲۲
کم‌رنگ شدن همکاری و همدلی	کم شدن همدلی و همکاری بین هنرمندان	۲۳
حمایت اندک از هنرمندان و اصحاب فرهنگ	قطع شدن یارانه حمایتی انجمن‌ها، لزوم حمایت دستگاه‌های اقتصادی از هنرمندان	۲۴

جدول ۱۰۳: مقوله‌های فرهنگی و هنری استان در یک نگاه

مقوله کلان	مقوله‌ها	مقوله کلان	مقوله‌ها
نقاط قوت	فرهنگ و هنر تلفیقی		نبود چاپخانه
	هنرمندان جوان و جویای نام		گرانی کتاب و کاهش ساعت مطالعه مفید
فرصت‌ها	امکان صادرات آثار هنری		سینما و مشکلات پیش رو
	امکان برگزاری نمایشگاه‌های بین‌المللی فرهنگی هنری		معیشت اصحاب فرهنگ و هنر
	وجود شرکت‌های بزرگ اقتصادی در استان		دلسردی پژوهشگران و اهل قلم
خواست‌ها و نیازها	لزوم حمایت و آموزش در رشته‌های هنری	نقاط ضعف	تعطیلی نشریات
	برگزاری دوره‌ها و همایش‌های کاربردی اقتصاد هنر		موازی کاری دستگاه‌های فرهنگی و عدم حصول نتیجه مطلوب
	انعقاد تفاهم‌نامه در سطح کلان برای کمک به فرهنگ و هنر		کمبود زیرساخت‌های فرهنگی و هنری
	سرمایه‌گذاری دولتی و عمومی غیردولتی در فرهنگ و هنر		مهاجرت هنرمندان
	لزوم حمایت از سرمایه‌گذاران عرصه فرهنگی		کمبود حمایت و آموزش در رشته‌های هنری
	ایجاد چاپخانه در استان		کم‌رنگ شدن همکاری و همدلی
	موسیقی به‌مثابه هنری همه‌گیر		حمایت اندک از هنرمندان و اصحاب فرهنگ
ظرفیت‌های بومی	پیشینه فرهنگی و هنری استان هرمزگان	تهدیدها	کمبود حمایت و آموزش
	فضای هنری بی‌نظیر هرمزگان		اوضاع بد معیشت اصحاب فرهنگ و هنر
	هنرمندان جوان و جویای نام		موازی کاری و عدم حصول نتیجه مطلوب
	بازارهای کشورهای عربی		

ضعف‌های عرصه فرهنگی و هنری استان هرمزگان

ضعف‌های موجود در فرهنگ و هنر هرمزگان در این قسمت تشریح خواهند شد. این ضعف‌ها بر اساس تجمیع نظرات و مفاهیم گردآوری شده است.

نبود چاپخانه

استان هرمزگان با دارا بودن بیش از ۶۰ نشریه چاپی و همچنین اصحاب قلم و پژوهشگران از نعمت چاپخانه برخوردار نیست و این امر سبب شده که چاپ کتاب و نشریات استان در خارج استان انجام شود. نبود چاپخانه دلایل متعددی دارد از جمله می‌توان به بالا بودن هزینه نگهداری چاپخانه، نبود نیروی ماهر برای تعمیرات و نگهداری، هزینه بالای رسیدن مواد موردنیاز صنعت چاپ به استان را نام برد. این عوامل سبب عدم استقبال سرمایه‌گذاران برای سرمایه‌گذاری در این عرصه شده است.

گرانی کتاب و کاهش مطالعه مفید

گرانی کاغذ و در پی آن گرانی مواد موردنیاز صنعت چاپ همچون زینک سبب افزایش بی‌رویه قیمت کتاب شده است. این امر سبب کاهش قدرت خرید اصحاب قلم و پژوهشگران شده است که در درازمدت می‌تواند زیان‌بار باشد. هر جامعه‌ای که مطالعه در آن کاهش یابد تلاش برای سعادت و پیشرفت آن با شکست روبرو می‌شود.

سینما و مشکلات پیش رو

هنر سینما در هرمزگان دارای پیشینه است. هنرمندان این عرصه از دهه چهل خورشیدی با تولید آثار فاخر جوایز مهمی را دریافت نموده‌اند. با توجه به وجود چندین سینما در پیش از انقلاب اسلامی هم‌اکنون در شهرهای هرمزگان سینما وجود ندارد. علاوه بر کمبود سالن‌های سینما، عدم دسترسی به تجهیزات روز و همگام با فناوری در استان سبب دلسردی فیلم‌سازان این عرصه شده است.

معیشت اصحاب فرهنگ و هنر

یکی از ضعف‌هایی که در عرصه فرهنگ و هنر خودنمایی می‌کند معیشت اصحاب فرهنگ و هنر است. شیوع بیماری کرونا و تعطیلی فعالیت‌های فرهنگی و هنری این مشکلات را دوچندان کرده است. بسیاری از هنرمندان و اصحاب فرهنگ با مشکل روبرو هستند. وضعیت اقتصادی مردم مشکلات گذشته را دوچندان کرده است و عدم تمایل به سرمایه‌گذاری و حتی خرید آثار فرهنگی و اجتماعی به‌ویژه در طبقات متوسط و پایین که عمده جمعیت را شکل می‌دهند سبب بی‌کاری هنرمندان و عدم فروش آثارشان شده است. طبقه متوسط و پایین جامعه اکنون اولویت‌های دیگری را در مراحل اولیه دارند و فرهنگ و هنر به اولویت‌های بعدی منتقل شده است.

دلسردی پژوهشگران و اهل قلم

پژوهشگران و اهل قلم هر کشور از برجستگان هر کشور به‌شمار می‌آیند. عدم توجه به این قشر تازگی ندارد و گله و شکایت این قشر حاکی از این است که قلم‌زنان و پژوهشگران را ارج و اعتباری نمانده است. عدم حمایت‌های دولتی و همچنین کاهش زمان مطالعه منابع نوشتاری سبب دلگیری و دلسردی اهل قلم شده است. هزینه‌های بالای انتشار کتاب و همچنین طولانی بودن صدور مجوز و عدم استقبال مردم مشکلات را دوچندان نموده است و دور از ذهن نیست که بسیاری از اهل قلم دیگر توان انتشار آثار خود را نیابند.

تعطیلی نشریات

از آن روزگار که نشریات چاپی مهم‌ترین منبع برای آگاهی از اتفاقات پیرامونمان بودند دیگر اثری نمانده است. انقلاب فضای مجاز در اطلاع‌رسانی را بروز و گسترده نموده است و نشریات چاپی که دیگر خواننده‌ای ندارند یکی پس از دیگری تعطیل می‌شوند و با کاهش شمار چاپ و همچنین کاهش درآمدها نیروهای خود را کاهش می‌دهند. تعطیلی هر نشریه حداقل چهار نفر را به‌طور مستقیم بیکار می‌کند. علاوه بر تغییر ذائقه مردم در استفاده از منابع خبری یکی دیگر از عوامل تعطیلی نشریات گرانی کاغذ و مواد موردنیاز چاپ همچون ظرف‌شویی است که کمر نشریات نوپا و حتی قدیمی را شکسته است. این گرانی حتی باعث کاهش شمار نشریات تخصصی شده است و جا دارد راهکاری برای زنده نگه‌داشتن نشریات انجام شود.

موازی کاری دستگاه‌های فرهنگی و عدم حصول نتیجه مطلوب

موازی کاری داستان دور و دراز این روزهای عرصه فرهنگی و هنری است. سازمان‌های متعددی که هریک خود را اصل و دیگری را فرع می‌دانند با دریافت بودجه‌های خرد و درشت دستی در آتش فرهنگ و هنر دارند. علاوه بر سازمان‌های دولتی، سازمان‌های عمومی غیردولتی و انقلابی و مؤسسات و بنیادهای گوناگون مشغول فرهنگ و فرهنگ‌سازی در امور مختلف هستند که دستاورد چندانی ندارد. اگر راهکاری برای این موازی کاری‌ها اندیشیده نشود جز هدر رفت منابع دستاوردی ندارد. شاید بسیاری از سازمان‌ها باید ادغام شوند و برخی نهادها باید کار مشخص و معینی برایشان در نظر گرفته شود. باید عدم هماهنگی‌ها و تقابل سازمان‌های فرهنگی کاهش یابد و کار هر سازمان فرهنگی مشخص و نتیجه کار از او بازخواست شود.

کمبود زیرساخت‌های فرهنگی و هنری

کمبود زیرساخت‌های فرهنگی و هنری در استان زبانزد همه افراد درگیر در این حوزه

است. اگرچه وضع بندرعباس بهتر از سایر شهرستانها است ولی تعریف چندانی ندارد. هنرمندان عرصه‌های گوناگون از کمبود زیرساخت نالان هستند و از همکاری و همیاری دستگاه‌های فرهنگی برای حل این مشکل نالان هستند. همه زیرساخت‌های فرهنگی باید در اختیار یک سازمان مادر قرار گیرد تا بتوان بهتر از آن بهره برد. در حال حاضر در استان هرمزگان در بسیاری از شهرها پلاتو، سالن اجرای موسیقی، سالن نمایش، سینما، مجتمع فرهنگی و دیگر زیرساخت‌ها یا وجود ندارد یا پاسخگوی نیازهای مردم نیست.

عدم حمایت نگاه‌های اقتصادی استان

بازار کار کوچک، عدم دسترسی به تجهیزات روز در عرصه‌های گوناگون و معیشت ضعیف از مهم‌ترین دلایل مهاجرت و خروج هنرمندان برجسته از استان است. هنرمندان عرصه‌های مختلف استان در صورت توانایی از استان خارج می‌شوند و این سفر یک‌طرفه است و بازگشتی ندارد. مهاجرت هنرمندان برجسته از استان سبب محرومیت جوانان مشتاق برای استفاده و بهره‌گیری از توان این اساتید و بزرگان می‌شود. اگرچه مهاجرت این افراد و فعالیت در محیط‌های بهتر و بزرگ‌تر می‌تواند سبب شناساندن فرهنگ و آداب و رسوم هرمزگان شود ولی خود هرمزگانی‌ها از وجود این هنرمندان برجسته محروم خواهند شد.

کمبود حمایت و آموزش در رشته‌های هنری

آموزش و حمایت دو رکن اساسی برای تربیت و رساندن هر نیروی جوان مشتاق به بازار کار است. اگر آموزش‌ها درست داده شود و اساتید برجسته در رشته‌های گوناگون به ایفای وظیفه پردازند و در کنار آن دولت از شخص حمایت نماید مسلماً می‌توان بهره‌وری خوبی در انتظار جامعه باشد. شخص که از آموزش خوبی برخوردار شود و از حمایت دولت اطمینان داشته باشد به کار و فعالیت خود دلگرم می‌شود و چه بسا آثاری تولید شوند که ارزش افزوده فراوانی داشته باشند.

کم‌رنگ شدن همکاری و همدلی

پیشکسوتان عرصه هنری با ناراحتی بسیار درباره این موضوع سخن می‌گویند و به دوران دوستی‌ها و رفاقت‌های کاری با حسرت نگاه کرده و آن را یاد می‌کنند. پیشکسوتان عرصه هنری یکی از عوامل ضعف هنرمندان را چشم و هم‌چشمی و کاهش همکاری و همدلی‌ها می‌دانند و این امر را آفتی برای آینده هنری کشور می‌دانند.

حمایت اندک از اصحاب فرهنگ و هنر

اگر پای صحبت هریک از اهالی فرهنگ و هنر بنشینیم حتماً اولین مورد گلایه درباره عدم حمایت و یا کمبود حمایت است. بسیاری از هنرمندان و فعالان فرهنگی از حمایت‌های

دولتی ناراضی هستند و حمایت دولتی را حقی می‌دانند که پایمال شده است. بر همین مبنا دولت باید راهکاری برای اقتناع و حمایت این قشر داشته باشد زیرا اصحاب فرهنگ و هنر از سرآمدان هر جامعه هستند و می‌توانند در رضایت و عدم رضایت عمومی تأثیرگذار باشند.

نقاط قوت فرهنگی و هنری هرمزگان

فرهنگ و هنر تلفیقی

استان هرمزگان سرزمین فرهنگ و هنر تلفیقی است. از شمال تا جنوب و از شرق تا غرب این استان مردمانی با آداب، رسوم، فرهنگ، هنر، زبان و لهجه‌های گوناگون زندگی می‌کنند. این فرهنگ تلفیقی دستاورد سده‌های پی‌درپی روابط بازرگانی میان کرانه‌های هرمزگان و اقصی نقاط شرق دور و کرانه‌های جنوبی خلیج فارس و کرانه‌های هندوستان و شرق آفریقا است. مهاجرت‌های داخلی برای یافتن شغل و زندگی بهتر و سکونت اقوام مختلف ایرانی نیز این فرهنگ تلفیقی را غنا بخشیده است. مهاجرت‌های اجباری چند سده گذشته نیز تأثیر فراوانی در فرهنگ و هنر استان داشته است. بر همین مبنا بسیاری از فرهنگ و زبان‌ها در هرمزگان یافته می‌شود.

هنرمندان جوان و جویای نام

یکی از نقاط قوت استان هرمزگان نیروهای جوان و جویای نام در بین هنرمندان است. در بخش‌های گوناگون عرصه فرهنگی و هنری جوانانی حضور دارند که تازه به این عرصه‌ها وارد شده‌اند و با پشتکار و توان بالا مشغول فعالیت هستند. بیشتر افراد شاغل در عرصه‌های هنری زیر سی سال دارند و این امر آینده خوبی را آسان در پی دارد. آموزش‌های به‌روز و حمایت‌های مادی و معنوی از این جوانان می‌تواند در فرهنگ‌سازی مفید واقع شود.

فرصت‌های فرهنگی و هنری استان هرمزگان

امکان صادرات آثار هنری

هرمزگان در کرانه خلیج فارس و دریای مکران قرار دارد و بزرگ‌ترین بندرگاه صادرات و واردات کشور در کنار بندرعباس قرار دارد. علاوه بر این بندرهای بزرگ و کوچک بسیاری در سراسر استان وجود دارند که آماده صادرات آثار هنری هنرمندان هرمزگانی هستند. شباهت‌های فرهنگی مردم هرمزگان با کرانه‌های جنوبی خلیج فارس و قرابت‌های سببی و نسبی و همچنین شباهت‌های فرهنگی هرمزگانی‌ها با هندوستان و شرق آفریقا می‌تواند به پذیرفته شدن آثار در جوامع مذکور کمک کند.

امکان برگزاری نمایشگاه‌های فرهنگی و هنری در کشورهای دیگر

استان هرمزگان به دلیل فرهنگ تلفیقی و وجود آداب و رسوم مختلف در آن و مشابهت‌های فرهنگی و هنری با هندوستان، کشورهای کرانه جنوبی خلیج فارس و شرق آفریقا می‌تواند مقدمه‌ای برای برگزاری نمایشگاه‌های فرهنگی و هنری در کشورهای دیگر شود. اگر بتوانیم با رایزنی وزارت امور خارجه به صورت سالانه نمایشگاهی با موضوع فرهنگ و هنر هرمزگان و شباهت‌های آن با کشورهای مذکور دریکی از کشورها برگزار کنیم مسلماً کمک شایانی به اقتصاد و معیشت هنرمندان این استان کرده‌ایم و هم فرهنگ و هنر ایرانی را به دیگران شناسانده‌ایم.

وجود شرکت‌های بزرگ اقتصادی در استان

استان هرمزگان به سبب جایگاه راهبردی و همچنین منابع گوناگون معدنی، نفتی و گازی میزبان شرکت‌ها و کارخانه‌ها بزرگ است. اگر شرکت‌های بزرگ اقتصادی مجاب به هزینه در بخش فرهنگ و هنر استان شوند و تنها نیم درصد درآمد سالانه خود را به صندوقی خاص جهت انجام فعالیت‌های فرهنگی و هنری واریز کنند و با نظارت و برنامه‌ریزی از فعالان و اصحاب فرهنگ و هنر و انجام کارهای فرهنگی و هنری حمایت شود مسلماً هرمزگان بهشت اصحاب فرهنگ و هنر خواهد شد.

خواسته‌ها و نیازهای فرهنگی و هنری هرمزگان

لزوم حمایت و آموزش در رشته‌های هنری

هنرمندان عرصه‌های مختلف به مشتاقان عرصه‌های هنری به نبود آموزش‌های تخصصی در استان معترض هستند و از دولت انتظار دارند مقدمات آموزش را برای قشر جویای نام فراهم نمایند. حمایت دولت و برگزاری دوره‌های آموزش ماهانه برای هنرمندان عرصه‌های گوناگون می‌تواند به بالا بردن کیفیت آثار هنری و بهبود کسب و کار و معیشت هنرمندان کمک کند.

برگزاری دوره‌ها و همایش‌های کاربردی اقتصاد هنر

یکی از مهمترین مشکلات هنرمندان عدم آشنایی و نبود شرایط عرضه آثار و توانمندی‌های هنریشان است. توانمند سازی و راهنمایی هنرمندان به بازار هدف و همچنین برگزاری همایش‌هایی با موضوع اقتصاد هنر می‌تواند به هنرمندان کمک کند. اگر هنرمند شرایط عرضه آثار خود را داشته باشد مسلماً انتظارات از حمایت‌های دولت کاهش می‌یابد.

انعقاد تفاهم‌نامه در سطح کلان برای کمک به فرهنگ و هنر

باتوجه به وجود شرکت‌های بزرگ نفتی، گازی و معدنی در استان هرمزگان و بهره‌برداری از منابع این منطقه لزوم انجام فعالیت فرهنگی این شرکت‌ها احساس می‌شود. اگر تفاهم‌نامه و طرحی در این زمینه مصوب شود می‌تواند به عرصه فرهنگی و هنری کمک شایانی بکند. این تفاهم‌نامه می‌تواند کمک به برنامه‌های فرهنگی و هنری، حمایت از اصحاب فرهنگ و هنر و یا ساخت و راه‌اندازی زیرساخت‌های فرهنگی و هنری باشد.

سرمایه‌گذاری دولتی و عمومی غیردولتی در فرهنگ و هنر

کمبود زیرساخت‌ها در بخش‌های گوناگون فرهنگی و هنری لزوم سرمایه‌گذاری و توجه بیش‌ازپیش دولت و بخش عمومی غیردولتی همچون شهرداری به عرصه ساخت‌وساز زیربنای فرهنگی و هنری در جای‌جای استان و در اختیار گذاشتن آن‌ها را ایجاب می‌کند. ساخت و بهسازی زیرساخت‌ها می‌تواند بسیاری از انتقادات و مشکلات هنرمندان را کاهش دهد و در فرهنگ عمومی مردم تأثیر بگذارد.

لزوم حمایت از سرمایه‌گذاران عرصه فرهنگی

بازگشت سرمایه در عرصه‌های فرهنگی و هنری نسبت به دیگر عرصه‌ها زمان بیشتری می‌طلبد. بر همین اساس دولت باید در عرصه فرهنگی و هنری حمایت ویژه و امتیازات بیشتری را برای سرمایه‌گذاران در نظر بگیرد. اگر سرمایه‌گذاران امتیازهای ویژه‌ای همچون وام‌های کم‌بهره، دوره‌های تنفس برای بازپرداخت، زمین رایگان برای اجرای طرح داشته باشند مسلماً به سرمایه‌گذاری راغب می‌شوند و زیرساخت‌های فرهنگی و هنری بیشتر در استان ساخته خواهد شد.

ایجاد چاپخانه در استان

یکی از درخواست‌های اصلی ناشران و نویسندگان و اصحاب رسانه راه‌اندازی چاپخانه در استان است. استان فاقد چاپخانه است و خدمات چاپ برای اصحاب رسانه و ناشران در خارج استان انجام می‌شود.

ظرفیت‌های بومی استان هرمزگان

موسیقی به‌عنوان هنری همه‌گیر

موسیقی با خون جنوبی‌ها آمیخته شده است و بسیاری از کودکان این استان عاشق این هنر هستند. هنر موسیقی سبب گرایش افراد بی‌شماری شده است. موسیقی این خطه مورد توجه خاص و عام است و مقبول همگان است. باتوجه به این علاقه لزوم احداث

زیرساخت‌ها برای مشتقان این عرصه احساس می‌شود. سرمایه‌گذاری در این بخش دستاوردهای خوبی در پی خواهد داشت و سبب رضایت خاص و عام می‌شود.

پیشینه فرهنگی و هنری استان

هنرمندان شاخص عرصه نمایش، سینما و موسیقی دارای پیشینه‌ای در حدود ۶۰ ساله هستند و از پیش از انقلاب اسلامی توانسته‌اند با تولید آثار و حضور در جشنواره‌های مختلف داخلی و خارجی جوایزی را دریافت نمایند. وجود این پیشینه و حضور برخی از پیشکسوتان در استان می‌تواند به بهبود آموزش کمک کند. اگر از پیشکسوتان عرصه‌های مختلف دعوت و حمایت شود مسلماً شاگردان خوبی تربیت می‌شوند.

فضای هنری بی نظیر هرمزگان

استان هرمزگان با دارا بودن بیش از هزار کیلومتر کرانه خلیج فارس و دریای مکران و جزایر کوچک و بزرگ مسکونی و غیرمسکونی و همچنین جزایر زیبا و منحصر به فرد همچون هرمز، قشم و هنگام فضای هنری بی نظیری را برای هنرمندان عرصه‌های گوناگون فراهم نموده است. علاوه بر این استان هرمزگان در پنج ماه از سال هوای تقریباً بهاری دارد که می‌تواند موجب تشویق و حضور هنرمندان در این استان باشد. پنج ماهی که هرمزگان هوای مناسبی دارد در دیگر استان‌های کشور برف و کولاک و یخبندان است.

هنرمندان جوان و جویای نام

وجود قشر جوان هنرمند برای هرمزگان یک فرصت است که اگر از آن حمایت شود دستاوردهای خوبی در پی خواهد داشت. وجود گروه‌های کوچک و بزرگ هنری در جای جای استان نوید آینده‌ای بهتر و پویاتر برای استان دارد. گروه‌های کوچک و بزرگ موسیقی، نمایش، کتاب‌خوانی و همچنین مشتاقان و دوستداران هنر سینما در استان وجود دارند که منتظر حمایت و آموزش‌های تخصصی هستند. اگر حمایت شوند می‌توانند هنرمندان برجسته‌ای برای استان و کشور شوند.

بازارهای کشورهای عربی

یکی دیگر از فرصت‌هایی که برای هنرمندان هرمزگانی وجود دارد بازارهای کشورهای عربی در جنوب خلیج فارس است. فرهنگ و پیشینه و دین و آداب و رسوم مشترک می‌تواند این فرصت را به فرصتی مغتنم تبدیل کند. مهیا شدن صادرات و یا برگزاری نمایشگاه برای عرضه آثار هنرمندان باعث رونق بازار کار آن‌ها و بهبود معیشت هنرمندان برخی رشته‌ها خواهد شد.

تهدیدات فرهنگی و هنری

کمبود حمایت و آموزش

کمبود آموزش موجب تحویل هنرمندان بدون تخصص به جامعه خواهد شد که آثار عرضه شده آن‌ها خریداری نخواهد داشت. در کنار آن نبود حمایت هم کار را برای هنرمندان و اصحاب فرهنگ سخت نموده است. بسیاری از اصحاب فرهنگ و هنر در شرایط بسیار بد معیشتی هستند. لزوم حمایت و رضایت این افراد در همه جوامع مورد توجه است. اگر می‌خواهیم هنرمندان آینده ما با مشکلات این‌چنینی مواجه نشوند از هم‌اکنون باید با برنامه‌ریزی و آموزش‌های لازم آن‌ها را آماده نماییم. مهم‌ترین حمایت برای جوانان در حال حاضر مهیا نمودن شرایط آموزش و برگزاری دوره‌های اقتصاد هنر است.

اوضاع بد معیشتی اصحاب فرهنگ و هنر

پس از شیوع بیماری کرونا اوضاع بد معیشتی اصحاب فرهنگ و هنر نسبت به گذشته بدتر شد. فعالیت‌های فرهنگی و هنری زودتر از بسیاری از فعالیت‌ها تعطیل شد و همچنان تعطیل است. هنرمندانی که نشان تنها از عرضه آثار هنری و یا توانمندی‌هایشان بود هم‌اکنون در شرایط بسیار سختی به سر می‌برند و بیش از یک سال است که درآمدی نداشته‌اند. در چنین اوضاعی لزوم حمایت سریع از ایشان وجود دارد. اصحاب فرهنگ و هنر به‌طور عام و برخی هنرمندان به‌طور خاص از لحاظ معیشتی شرایط مناسبی ندارند. اصحاب فرهنگ و هنر درآمدشان از هنرشان و جیب مردم است. اگر شرایط اقتصادی مناسب باشد مردم به این بخش توجه می‌کنند و حاضر به هزینه فرهنگی و هنری می‌شوند ولی زمانی که شرایط اقتصادی مهیا نباشد تلاش خانواده‌ها تأمین نیازهای اساسی است و فرهنگ و هنر به اولویت‌های بعدی منتقل می‌شود. در حال حاضر اوضاع اقتصادی مردم اصلاً مناسب نیست و همین امر باعث هزینه نکردن در بخش فرهنگ و هنر شده است که معیشت هنرمندان و اصحاب فرهنگ را هدف قرار داده است.

موازی کاری دستگاه‌های فرهنگی و عدم حصول نتیجه مطلوب

عدم حصول نتیجه به همراه هزینه‌های بی‌شمار از بودجه کشور و بدتر شدن روزبه‌روز اوضاع فرهنگی و بروز آسیب‌های اجتماعی دستاورد موازی کاری دستگاه‌های فرهنگی است که جامعه را به ورطه نابودی کشانده است. موازی کاری دستگاه‌های فرهنگی از تهدیدات اصلی عرصه فرهنگ است. فرهنگ زیربنای توسعه هر کشور است و تا زمانی

که دستگاه‌های فرهنگی نتوانند کار خود را درست انجام دهند دیگر بخش‌های جامعه نیز با مشکل روبرو می‌شود. دولت و مجلس باید در کوتاه‌ترین زمان ممکن با هم‌اندیشی، قوانین را اصلاح نمایند و با ادغام و یا لغو برخی نهاده‌ها، دستگاه‌ها و گروه‌ها که از بودجه فرهنگی استفاده و دستاوردی ندارند این تهدید را از سر کشور بردارند.

بخش پنجم: بحث و نتیجه گیری

عدالت یکی از بزرگتری ارزش های انسانی و فضائل بشری است که برقراری آن نه تنها در دین اسلام بلکه بر اساس آیه « لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ » (سوره حدید، ۲۵) هدف همه ادیان و پیامبران الهی بوده است. (واعظی، اولیایی، ۱۳۹۹، ۹) چگونگی دستیابی به عدالت، جامع ترین پرسشی است که بشر در دوره کنونی با آن روبرو است. عدل پذیری ضمن اینکه مقوله ای از فرهنگ است، زمینه های سیاسی و اقتصادی تحقق عدالت اجتماعی را تحت تاثیر قرار می دهد. در برداشتی کلی عدالت اجتماعی، اصطلاحی است که به تحقق عدالت در اجتماع مربوط می شود. به عبارت دیگر هرگاه در اجتماع هر چیز در جای خود قرار گیرد و مقام ها، امکانات و توانمندی ها به گونه ای درست و منطقی توزیع شود، عدالت اجتماعی تحقق یافته است. عدالت اجتماعی و فرهنگی، محور مهمی است که در گسترش مشارکت سیاسی و اجتماعی نقش تعیین کننده ای دارد. اگر نظام اجتماعی به گونه ای باشد که هر صاحب حقی به حقش برسد و روابط میان افراد و نهادها متعادل باشد و همه در برابر قانون مساوی باشند و توزیع امکانات به صورت عادلانه باشد رضایت مردم از نظام افزایش خواهد یافت. (حاجیانی، زمانی مقدم، سیدآبادی، ۱۳۹۶، ۹۷)

اگر بخواهیم عدالت فرهنگی در جامعه برقرار شود باید نگاه سیاست گذاران و برنامه ریزان فرهنگی از یک سونگری و یکجانبه گرایی به همه جانبه گرایی و در نظر گرفتن

ایران یکپارچه که همه ایرانیان برای دستیابی به همه امکانات فرهنگی جایگاه یکسانی داشته باشند. عموم مردم باید دسترسی یکسانی به سطح تعریف شده‌ای از زیرساخت‌های فرهنگی داشته باشند و تولید کنندگان عرصه فرهنگی و هنری در جایگاه کشور برای عرضه آثار خود به امکانات یکسانی دسترسی داشته باشند. عدالت فرهنگی را می‌توان با تقویت زیرساخت‌های موجود و همچنین کوشش برای حضور مردم در حمایت از اصحاب فرهنگ و هنر و مشارکت در تولید و عرضه آثار به وجود آورد. اگر در جای‌جای کشور ما دسترسی به زیرساخت‌ها و امکانات فرهنگی و هنری فراهم شود مسلماً به صورت افزایشی شاهد حضور مردم در این عرصه خواهیم بود و سهم مردم در حمایت از عرصه فرهنگی و همچنین مشارکت در فرهنگ‌سازی افزایش خواهد یافت.

استان هرمزگان در جنوب کشور ایران و کرانه‌های خلیج فارس و دریای مکران جای گرفته است و به دلیل دوری از مرکز شرایط مناسبی از لحاظ برخورداری از عدالت فرهنگی ندارد. زیرساخت‌های موجود قابل مقایسه با کلان‌شهرها نیست و در این کمبودها دولت، بخش عمومی غیردولتی و حتی خود مردم نقش دارند. دولت وظایف خود را در زمینه ایجاد زیرساخت‌ها انجام نداده و بخش عمومی غیر دولتی همچون شهرداری نیز در بخش فرهنگ و هنر ضعیف عمل نموده است. فکر و اندیشه مردم نیز درباره حمایت از فعالان این عرصه نیاز به تقویت دارد تا جایگاه فرهنگ و هنر در تاثیرگذاری بر همه عرصه‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی روشن شود. علاوه بر نبود عدالت میان استان با دیگر استانها، در خود استان نیز تفاوت فاحشی در دسترسی به زیرساخت‌ها و تولید آثار فرهنگی و هنری میان مرکز استان و شهرستانها وجود دارد. در بیشتر شهرستانها فضای فرهنگی بسیار پایین تر از میانگین مورد قبول است و این امر زمینه پسرفت فرهنگی و هنری و بی‌اشتیاقی و بی‌علاقگی مردم به حوزه فرهنگ و هنر را سبب شده است.

در این بخش بر مبنای طرح موجود به بیان بزرگ‌ترین نقاط ضعف و چالش‌های حوزه فرهنگ و هنر استان و بزرگ‌ترین نقاط قوت و فرصت‌های حوزه فرهنگ و هنر استان به همراه پیشنهادها و اولویت‌های فرهنگی و هنری کوتاه‌مدت و بلندمدت برای بهبود شرایط فرهنگی و هنری استان پرداخته می‌شود.

بزرگ‌ترین نقاط ضعف و چالش‌های حوزه فرهنگ و هنر استان با تمرکز با بحث عدالت فرهنگی

اوضاع فرهنگ و هنر کشور نشان‌دهنده مشکلات این عرصه است. استان هرمزگان نیز همچون دیگر بخش‌های کشور بخش عمده‌ای از مشکلات موجود را در خود دارد که نقاط

ضعف و چالش‌های استان به‌شمار می‌رود. نقاط ضعف حوزه فرهنگی و هنری عبارت‌اند از:

اگر بخواهیم بحث را از ریشه آغاز کنیم بزرگ‌ترین نقطه ضعف و چالش استان همچون همه کشورهای موزی‌کاری دستگاه‌ها، نهادها و مؤسسه‌ها و دبیرخانه‌هایی است که نام فرهنگ یا هنر در پسوند و پیشوند خود یدک می‌کشند و با دریافت بودجه عمومی نقش چندانی در حوزه فرهنگ و هنر ندارند بلکه بر اساس اسناد بالادستی و فرمایش هرکدام با رفتار سلیقه‌ای فرهنگ و اوضاع فرهنگی را به ورطه نابودی کشانده‌اند. این ضعف ساختاری ریشه بسیاری از مشکلات و کج‌فهمی‌ها و کارهای بیهوده که دردی از حوزه فرهنگ و هنر دوا نمی‌کند؛ ولی در آمار و ارقام و نمودارهای بسیار پررنگ است. موزی‌کاری‌ها و رقابت منفی متولی‌ها و مؤسسه‌ها و دستگاه‌های فرهنگی و ساز مخالف زدن هرکدام برای در اختیار نگذاشتن زیرساخت‌های موجود سبب کمبود و یا نبود زیرساخت‌های فرهنگی و هنری در جای‌جای استان شده است. این بی‌عدالتی را می‌توان به‌صورت محسوس در همه استان هرمزگان مشاهده نمود. اگر روستاییان را (۵۰ درصد از جمعیت استان هرمزگان) در نظر بگیریم که جز در روستاهای معدود در دیگر روستاهای بزرگ و کوچک کمترین امکانات فرهنگی و هنری وجود ندارد و دسترسی به نقاط شهری نیز بسیار سخت و هزینه‌دارد به بی‌عدالتی فرهنگی پی خواهیم برد. علاوه بر این حتی در برخی شهرها نیز کمترین زیرساخت‌های فرهنگی وجود ندارد. در برخی شهرها تنها مکانهای فرهنگی موجود مدارس و مساجد و گاهی یک کتابخانه عمومی است. در بسیاری از شهرهای کوچک و بزرگ از سینما، پلاتو، کتابخانه عمومی، مجتمع فرهنگی و هنری خبری نیست. در برخی دیگر مجتمع فرهنگی و هنری وجود دارد که فرسوده شده و دیگر قابلیت استفاده ندارد. این امر نیاز مبرم استان به ایجاد زیرساخت را بیان می‌کند و نیازمند توجه ویژه همه دست‌اندرکاران است. اگر همه دستگاه‌های فرهنگی و هنری از طریق برنامه‌ای مدون در راستای هدفی خاص مکلف شوند مسلماً دستاوردهای خوبی در زمینه رسیدن به عدالت فرهنگی محقق خواهد شد.

در بخش دوم این پژوهش به امکانات موجود ادارات فرهنگ و ارشاد اسلامی که متولی اصلی فرهنگ و هنر شناخته می‌شوند اشاره شد. اگر بخواهیم عدالت را در زمینه فرهنگی و هنری برقرار کنیم نقطه آغاز آن توجه ویژه به ادارات شهرستان است. این توجه ویژه باید سبب تکمیل ملزومات فنی مورد نیاز و ایجاد و یا تجهیز امکانات موجود باشد. امکانات موجود و به‌روز ادارات فرهنگ و هنر در گذشته توانسته است نیروهای خوبی را تربیت

نماید. اگر بار دیگر با تجهیز و بودجه مناسب ادارات فرهنگ و ارشاد شهرستانها مجهز شوند حتماً دستاوردهای خوبی خواهند داشت.

ضعف آموزش و در دسترس نبودن اساتید در برخی زمینه‌های فرهنگی و هنری در شهرستانها و گاهی مرکز استان یکی دیگر از شاخص‌های بی عدالتی است. نبود زیرساخت مناسب در استان سبب ضعف آموزشها شده است. اگر آموزش صحیح انجام نشود روز به روز اوضاع بدتر و فاصله بیشتر خواهد شد. ضعف آموزش پیامدهایی همچون مشارکت اندک مردم در عرصه فرهنگی و هنری دارد علاوه بر این ضعف آموزش تخصصی پیامدهای جبران‌ناپذیری را در پی دارد این امر سبب سرکوب شدن استعدادهای بسیار و بروز آسیب‌های اجتماعی و یا تولید آثار نه‌چندان باارزش شده است که نمی‌توان از آن انتظار رقابت در عرصه ملی و دیده شدن را داشت.

از دیگر ضعف‌های ساختاری استان دوری از مرکز است. این عامل سبب شده تا کالا و خدمات فرهنگی و یا آموزشی به قیمتی گزاف به استان برسد و نبود نیروی متخصص برای نگهداری ملزومات فنی و نیاز به دعوت متخصص از مرکز همچنان دامنگیر بخش‌های فنی فرهنگی و هنری است که دستاوردهایی همچون ضعف در ساختار و ملزومات فنی سینمایی و یا نبود چاپخانه در استان داشته است. این دوری علاوه بر جنبه فنی در بحث تولید آثار و یا مشارکت مردم در عرصه فرهنگی و هنری نیز مشهود است. امکان توزیع آثار و دسترسی به امکانات یکسان و تاثیرگذاری فرهنگی و هنری برای اصحاب فرهنگ و هنر استان بسیار کم است. نبود چاپخانه و مشکلات پیش روی صنعت سینما نتیجه همین دوری از مرکز و از شاخص‌های اصلی نبود عدالت بین مرکز و استانهای دور از مرکز است. نبود چاپخانه و یا تعطیل شدن چاپخانه‌ها و عدم توان رقابت با چاپخانه‌های مرکز و دیگر استانها سبب بروز مشکلاتی برای اصحاب قلم و رسانه شده است و اهل قلم نیز از این بابت ناراضی هستند. بسیاری از آثار نویسندگان استان در خارج از استان منتشر می‌شود یا در آمار استان‌های دیگر منظور می‌شود. رسانه‌های استان نیز نشریات خود رو در دیگر استانها چاپ می‌کنند و هزینه حمل آن به استان نیز از مشکلات اصحاب رسانه است. با این توصیف‌ها نتیجه می‌گیریم که برای داشتن عدالت در این زمینه باید با آموزش نیروهای متخصص و همچنین تأمین ملزومات فنی مورد نیاز صنعت سینما و چاپ زمینه مشارکت و بهره‌مندی اصحاب فرهنگ و هنر را فراهم نماییم.

بر خلاف نام بندرعباس و جایگاه اقتصادی هرمزگان در کشور، مردم این استان غالباً زیر خط فقر زندگی می‌کنند و این امر گرایش به سمت فرهنگ و هنر را کاهش

داده است. همین امر و ترس از برنگشتن سرمایه به دلیل عدم حمایت مردم سبب بی میلی سرمایه‌گذاران به سمت سرمایه‌گذاری در حوزه فرهنگ و هنر شده است. عدم سرمایه‌گذاری بخش خصوصی مشکل زیرساختی فرهنگ و هنر را دوچندان نموده است. علاوه بر این زیرساخت‌های فرهنگی و هنری که توسط دولت در استان ایجاد شده است قابل مقایسه با زیرساخت مورد نیاز نیست. کمبود زیرساخت‌ها باعث عدم توجه مردم به عرصه فرهنگی و هنری است. اگر دولت ایجاد زیرساخت‌های جدید را در اولویت قرار دهد و با فرهنگ‌سازی و حمایت از بخش خصوصی زمینه ایجاد و تجهیز زیرساخت‌ها را مهیا کند مسلماً دستاوردهای خوبی در رسیدن به عدالت در زمینه فرهنگ و هنر بدست می‌آید.

وضعیت اقتصادی بیشتر مردم هرمزگان مناسب نیست. دستاورد این وضعیت عدم اولویت فرهنگ و هنر برای قشرهای پایین است که سبب قرار گرفتن این عرصه در اولویت‌های پایانی سفره مردم شود. عدم استقبال مردم از آثار و تولیدات فرهنگی و هنری سبب بروز مشکلات معیشتی فراوان شده است. بر همین اساس باید جهت گسترش عدالت و برخورداری اصحاب فرهنگ و هنر و بهبود وضعیت معیشتی آن‌ها دولت و بخش عمومی غیردولتی حمایت‌های خود را افزایش دهند. با توجه به گسترش بیماری کرونا و تعطیلی مراکز فرهنگی و هنری و بیکاری اصحاب فرهنگ و هنر این حمایت بیشتر مورد نیاز است.

کمبود زیرساخت‌های کتابخانه‌ای و در کنار آن عدم وجود کتاب‌های مرجع و تخصصی در کتابخانه‌های عمومی موجب سردرگمی پژوهشگران و افراد کتاب‌دوست و کتاب‌خوان شده است. کتابخانه‌ها مملو از کتاب‌های عمومی است و افراد برای یافتن کتاب‌های مرجع و تخصصی باید راهی استان‌های دیگر شوند. این امر در کنار گرانی کتاب سبب ضعف در این زمینه شده است و عدالتی در این زمینه وجود ندارد. هر پژوهشگر برای به دست آوردن کتب تخصصی یا مجبور به رفتن به استان‌های دیگر و یا خرید کتاب‌های مورد نظر است که در هر دو صورت هزینه‌های گزافی به عهده پژوهشگر است. علاوه بر این گاهی برخی کتاب‌های تخصصی تجدید چاپ نشده و خرید آن امکان ندارد. به هر حال استان هرمزگان در این زمینه مشکلات عدیده‌ای دارد و نیازمند توجه ویژه دولت برای برقراری عدالت در این زمینه است که دسترسی به کتاب‌های مرجع برای همگان میسر شود.

همه این عوامل و در کنار آن بودجه اندک فرهنگی و انتظارات فراوان از فرهنگ و ارشاد

اسلامی سبب بروز انتقادات فراوان و نگارش یادداشت‌های انتقادی برای فرهنگ و ارشاد در دوره‌های مختلف شده است. این مخالفت‌ها ریشه در معیشت اصحاب فرهنگ و هنر دارد. معیشت اصحاب فرهنگ و هنر و نارضایتی این قشر از دیگر معضلات این استان به‌شمار می‌رود.

بزرگترین نقاط قوت و فرصت‌های حوزه فرهنگ و هنر استان

استان هرمزگان علاوه بر نقاط ضعف یاد شده دارای ویژگی‌ها و مزایایی است که توجه به آن‌ها می‌تواند راهگشا باشد در ذیل به تعدادی از مهم‌ترین فرصت‌های مزایای حوزه فرهنگ و هنر اشاره می‌شود.

زیبایی‌های محیطی و وجود آداب و رسوم گوناگون می‌تواند زمینه‌های انجام کارهای فرهنگی و هنری را در استان هرمزگان فراهم نماید و سبب بهره‌مندی و دخالت بیشتر مردم این استان در فرهنگ ملی شود. متأسفانه شناخت خوبی از مردم و فرهنگ و پوشش و زبان هرمزگانی‌ها در مرکز وجود ندارد. در فیلم‌های ساخته شده معمولاً لباس بومیان هرمزگان را دشتاشه عربی معرفی می‌کند و در بسیاری از فیلم‌ها و نوشته‌ها زبان و لهجه هرمزگانی‌ها را شبیه لهجه خوزستان معرفی می‌کنند که حقیقت ندارد. هر گوشه و کنار این استان فرهنگ و آداب و رسوم و لهجه و زبان خود را دارا است که باید به آن توجه شود و با بررسی و انتشار آن زمینه فراهم شدن عدالت را مهیا نمود. عدالت در این زمینه را می‌توان معرفی به‌جا و درست فرهنگ و آداب و رسوم هرمزگانی‌ها در رسانه‌های جمعی دانست. کرانه‌های خلیج فارس و دریای مکران سرزمینی است که از گذشته‌های دور محل تلاقی فرهنگ‌های گوناگون بوده است. این گوناگونی فرهنگی و هنری پیشینه‌ای عالی است که هنوز هم در کرانه‌ها و پس کرانه‌های هرمزگان دیده می‌شود. فرهنگ تلفیقی از مزیت‌های مهم استان هرمزگان است که با توجه به آن می‌تواند دستاوردهای خوبی در پی داشته باشد. در هرمزگان اقوام و تیره‌های گوناگون با آداب و رسوم و زبان و گویش‌های گوناگون زندگی می‌کنند. اعراب، بلوچ‌ها، بشاگردی‌ها، بومیان آفریقایی تبار، فارس‌ها، مهاجران دیرین از فارس و کرمان و بسیاری از اقوام ایرانی همچون کرد و ترک و فارس و ترکمن و طبری و مازنی و یزدی و اصفهانی و دیگر قومیت‌ها به شکل گسترده در هرمزگان زندگی می‌کنند. این آداب و رسوم گوناگون پیامدهای خوبی در پی دارد و با سرمایه‌گذاری می‌توان نتایج خوبی را به دست آورد. علاوه بر این کرانه‌ها و جزایر خلیج فارس بسیار زیبا و دل‌انگیز و محیطی عالی برای فعالیت‌های فرهنگی و هنری به‌شمار می‌رود. جزیره رنگارنگ هرمز همتا ندارد و زیبایی‌های جزیره قشم نیز چشم هر بیننده‌ای را نوازش

می‌دهد. بهره‌گیری از این زیبایی‌ها و گوناگونی فرهنگ جهت تولید آثار فرهنگی و هنری می‌تواند فرهنگ‌دوستان را دلگرم نماید.

از دیگر مزیت‌ها و فرصت‌های فرهنگی و هنری هرمزگان نزدیکی به بازارهای مصرف در امیرنشین‌های جنوب خلیج فارس است. به‌دلیل پیشینهٔ یکسان فرهنگی و هنری میان کرانه‌های شمالی و جنوبی خلیج فارس آثار تولیدی فرهنگی و هنری هنرمندان این استان می‌تواند به قیمت بسیار خوب در بازارهای هدف فروخته شود و به معیشت هنرمندان کمک کند. این امر به رایزنی فرهنگی و بستن تفاهم‌نامه‌ها برمی‌گردد که باید در سطح کلان نوشته شود. اگر شرایط برای صادرات آثار هنری هنرمندان استان فراهم شود مسلماً به برقراری عدالت و تأمین معیشت هنرمندان کمک می‌کند.

فرصت دیگری که می‌توان با بهره‌مندی از آن زیرساخت‌های فرهنگی استان را تقویت نمود و شرایط را برای آموزش و حمایت از جوانان هنرمند مهیا کرد جایگاه اقتصادی هرمزگان است. در استان هرمزگان بزرگ‌ترین اسکلهٔ صادرات و واردات کشور فعالیت می‌کند. مجتمع‌های عظیم اقتصادی و کارخانه‌های مهم معدنی و نفتی و گازی در جای‌جای استان مشغول فعالیت هستند. اگرچه سرمایه‌های کلانی در استان هرمزگان نصیب سرمایه‌گذاران دولتی و خصوصی می‌شود ولی نقش آن‌ها در حمایت از فرهنگ و هنر و ورزش استان نسبت به استان‌های دیگر همچون خوزستان و اصفهان و تهران بسیار اندک است. متأسفانه در سال گذشته اسنادی مبنی بر پرداخت مالیات این شرکت‌ها در تهران نیز منتشر شد که ناراحتی‌های بسیاری برای هرمزگانی‌ها در پی داشت. دود و بیماری این کارخانه‌ها برای هرمزگانی‌ها و سود آن برای استان‌های دیگر است. اگر با گفتگو و رایزنی این بنگاه‌های اقتصادی راضی به انجام فعالیت‌های فرهنگی و هنری عام‌المنفعه شوند می‌توان در جای‌جای استان زیرساخت‌های فرهنگی و هنری ساخت و یا تجهیز کرد و یا با برگزاری جشنواره‌های گوناگون از عرصهٔ فرهنگ و هنر حمایت نمود. این عامل می‌تواند زمینه‌ساز عدالت فرهنگی و اجتماعی در استان هرمزگان شود.

از مزیت‌های دیگر استان هرمزگان وجود جوانانی جویای نام است که در حوزه‌های مختلف فرهنگی و هنری وارد شده‌اند و نیاز به آموزش و مهارت‌آموزی و تمرین و تکرار فراوان دارند تا بتوانند در آینده خود وارد بازار کار فرهنگی و هنری شوند. در بخش‌های گوناگون استان در شرق و غرب جوانان بسیاری خواهان انجام کارهای فرهنگی و هنری هستند. موسیقی و جویندگان آن همه‌گیر است و مهیا نمودن امکانات برای بروز استعدادها می‌تواند نتایج خوبی را در پی داشته باشد. ورود بخش خصوصی در این بخش و تربیت و

سرمایه‌گذاری در این بخش می‌تواند مفید باشد. نمایش آئینی نیز پیشینه بسیاری دارد که سبب ورود جوانان به عرصه نمایش شده است. دستیابی به عدالت فرهنگی بدون مهیا نمودن شرایط برای ظهور استعداد علاقه‌مندان فرهنگ و هنر امکان ندارد.

پیشنهادها و اولویت‌های فرهنگی و هنری کوتاه‌مدت در فرهنگ و هنر استان

برای برقراری عدالت فرهنگی و بهبود اوضاع فرهنگی و هنری استان پیشنهادهای کوتاه مدت زیر مدنظر بسیاری از هنرمندان و اصحاب فرهنگ و متولیان است.

تصمیم‌گیری درباره وظایف و اختیارات مؤسسه‌ها و دستگاه‌های فرهنگی و مشخص نمودن سازوکار همکاری سازمان‌های مرتبط و حذف یا پاسخگو بودن مؤسسه‌ها، دبیرخانه‌ها، سازمان‌هایی که دستاورد خاصی در زمینه فرهنگ ندارند. به‌طور کلی موازی‌کاری و انجام کارهای بیهوده و بی‌هدف در برخی سازمان‌ها مشکلی از حوزه فرهنگ حل نمی‌کند و بر این اساس هرچه زودتر جلوی موازی‌کاری‌ها گرفته شود به نفع حوزه فرهنگ است. بودجه‌های مختلف در اختیار سازمان‌های گوناگون قرار دارد که نقش اندکی در برقراری عدالت فرهنگی و هنری دارند. با توجه به ابلاغ‌های گوناگون و قوانین بالادستی هرکدام از این نهادها و دستگاه‌های فرهنگی و هنری و تعریف خاص هرکدام از گروه‌های هدف می‌توان این گوناگونی را یکی از عوامل بروز بی‌عدالتی نامید. کوشش برای ایجاد زیرساخت‌های فرهنگی و هنری از دیگر خواسته‌های کوتاه مدت و ضروری است. زیرساخت‌های فرهنگی و هنری استان بسیار اندک است. ایجاد زیرساخت‌های فرهنگی و هنری درخواست اصلی اصحاب فرهنگ و هنر است. چنانچه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری سایر نهادهای فرهنگی زمینه ایجاد زیرساخت‌ها را فراهم نماید به زودی شاهد بهبود اوضاع فرهنگی و هنری خواهیم بود. اگرچه به اعتقاد برخی ایجاد زیرساخت‌ها کاری بلندمدت است ولی همکاری و همیاری دستگاه‌های عمومی و فرهنگی و دستگاه‌های دولتی و در اختیار گذاشتن زیرساخت‌هایشان برای بهره‌مندی اصحاب فرهنگ و هنر می‌تواند راهگشا باشد. مکان‌هایی برای تمرین نمایش و موسیقی و یا برگزاری نمایشگاه‌های مختلف فرهنگی و هنری و اجرای برنامه‌های متنوع فرهنگی و هنری و یا تشکیل دوره‌های آموزشی در جای‌جای استان می‌تواند برای کوتاه‌مدت در زمینه اجرای عدالت راهگشا باشد.

برگزاری دوره‌های آموزشی رایگان و در شاخه‌های فرهنگی و هنری به‌ویژه در مناطق کم‌توسعه‌یافته و دورافتاده استان برای کشف استعدادها و حمایت از آنها نیز یکی

از پیشنهاد‌های کوتاه‌مدت است که نیازمند همکاری و همیاری همه نهادهای دولتی با دستگاه‌های فرهنگی است. علاوه بر این در مناطق دورافتاده می‌توان از این فرصت برای شناسایی استعدادها در شهرهای بزرگ و کوچک بهره برد. با توجه به شیوع بیماری کرونا و برای کاهش هزینه‌ها می‌توان از دوره‌های آموزش مجازی و آنلاین بهره برد.

حمایت از اصحاب فرهنگ و هنر برای تأمین حداقلی معیشت در دوره شیوع بیماری کرونا نیز یکی از اولویت‌های حال حاضر است. شیوع بیماری و تعطیلی کسب و کارهای فرهنگی و هنری زودتر از سایر رسته‌ها و ادامه دار بودن این تعطیلی تاکنون خسارات جبران‌ناپذیری به فعالان عرصه فرهنگی و هنری وارد کرده است. هم‌اکنون فعالان این عرصه بیشترین نیاز به حمایت را دارا هستند.

تلاش برای کاهش قیمت کالاها و دستگاه‌های مورد نیاز فعالان عرصه فرهنگ و هنر از اولویت‌های این عرصه است. اگرچه گرانی در همه زمینه‌ها بیداد می‌کند ولی دوری استان هرمزگان از مرکز و نبود نظارت آنچنانی سبب شده تا استان هرمزگان از نظر تورم در رتبه دوم کشوری قرار گیرد و گرانی بی‌سابقه دامنگیر خاص و عام است. مواد مورد نیاز فعالان فرهنگی و هنری نیز به یک‌باره افزایش چند برابری داشته که باید فکری برای این گرانی بشود.

پیشنهادها و اولویت‌های فرهنگی و هنری بلندمدت

نقشه راه و برنامه بلندمدت باید به شکلی نوشته شود که همه جوانب آن در نظر گرفته شود و موانع و مشکلات احتمالی نیز مدنظر قرار گیرد. اگر چنین برنامه‌ای نگارش یابد و اهداف نیز به صورت سالانه ذکر شود می‌توان امیدوار بود که مشکلات حوزه فرهنگ و هنر کاهش یابد و زمینه برقراری عدالت فرهنگی مهیا شود.

یکی از مهمترین پیشنهادهایی که می‌تواند در بلندمدت مورد توجه قرار گیرد اقتصادمحور کردن فعالیت‌های فرهنگی و هنری است تا بتوان مشکل معیشت فعالان این عرصه را حل نمود. برای اقتصادی بودن تولید این آثار باید به ذائقه مردم توجه شود و بازار هدف برای هنرمندان مشخص شود. برای بهتر شدن این موضوع می‌توان به انعقاد تفاهم‌نامه‌هایی با کشورهای کرانه جنوبی خلیج فارس و هدایت برخی آثار به بازار این کشورها اقدام کرد. برگزاری نمایشگاه‌های بین‌المللی در جزایر ایران همچون کیش و قشم و یا در کشورهای جنوبی خلیج فارس نیز می‌تواند به این عرصه کمک کند. اگر مشکل معیشت اصحاب فرهنگ و هنر حل شود شکوفایی فرهنگی و هنری و تولید آثار فاخر دور از ذهن نیست. بنابراین تا جای ممکن باید برای بهبود معیشت فعالان این عرصه با

گشایش راه‌های جدید و آموزش اقتصاد محور اصحاب فرهنگ و هنر فعالیت شود. اگرچه می‌توان با همکاری و همیاری دیگر نهادها و سازمان‌ها مکان‌هایی را به صورت کوتاه‌مدت برای آموزش و فعالیت اصحاب فرهنگ و هنر و هنرجویان در اختیار گرفت ولی ایجاد زیرساخت در همه عرصه‌های فرهنگی و هنری در استان هرمزگان از اولویت‌ها است. عدالت فرهنگی در حوزه زیرساختی به هیچ عنوان رعایت نشده و استان هرمزگان از نظر زیرساخت‌های فرهنگی و هنری شرایط بسیار بدی دارد. شهرهای کوچک و بزرگ از نعمت مجتمع‌های فرهنگی و هنری، خانه‌های فرهنگ، سینما، پلاتو، و حتی آموزشگاه‌های خصوصی بی‌بهره هستند. در بسیاری از مناطق تنها مدرسه و مسجد وجود دارد و از دیگر زیرساخت‌های فرهنگی اثری وجود ندارد و این موضوع بی‌عدالتی مطلق است.

یکی دیگر از پیشنهادها بلندمدت تشکیل صندوقی واحد برای حمایت از ترویج کتاب و کتاب‌خوانی و پژوهشگران و اهل قلم است. هیچ ملتی عاقبت به‌خیر نمی‌شود مگر اینکه مردم آن کتاب بخوانند. با افزایش دانش همگانی بسیاری از آسیب‌های اجتماعی کاهش می‌یابد. افزایش سطح دانش و نه سواد باعث توسعه فرهنگی، هنری، سیاسی و اقتصادی خواهد شد. تشکیل صندوق و مشخص کردن سازوکار مناسب برای آن و حمایت از مروجان واقعی کتاب و کتاب‌خوانی و پژوهشگران و اهل قلم در دراز مدت موجب تشویق همگان به کتاب و کتاب‌خوانی می‌شود. اگرچه شنیده‌هایی از حمایت عالی وزارت از کتاب‌های فاخر شنیده می‌شود ولی تاکنون هیچ کتابی از استان هرمزگان به‌عنوان کتاب فاخر شناسایی نشده است. تجلیل از پژوهشگران به‌نحو احسن سبب گرایش دیگران به مطالعه و پژوهش خواهد شد و این امر در درازمدت دستاوردهای بسیار خوبی را در پی خواهد داشت.

محدودیت‌های تحقیق

این پژوهش همچون سایر پژوهش‌های اجتماعی با محدودیت‌ها و دشواری‌های خاصی روبرو بود که در این راستا می‌توان به گردآوری داده‌ها اشاره کرد. به دلیل گسترش بیماری کرونا در کشور و قانون دورکاری کارمندان دولت محدودیت فراوانی برای گردآوری داده‌ها به وجود آورد. عدم همکاری سازمان‌های دولتی نیز از دیگر محدودیت‌های تحقیق بود. بسیاری از سازمان‌ها از ارائه اطلاعات به پژوهشگر خودداری می‌کردند. اگرچه با کوشش فراوان و حمایت اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی موفق به دریافت بیشتر اطلاعات شدم ولی بازهم سازمان‌هایی همچون سازمان صدا و سیما در ارائه داده‌ها و اسناد مورد نیاز پژوهشگر مقاومت نمودند و اطلاعات دریافتی از صدا و سیما کامل نبوده و قابلیت بهره‌گیری در پژوهش را نداشت.

منابع

۱. ابن ابراهیم، محمد، سلجوقیان و غز، تصحیح محمد ابراهیم باستانی پاریزی، تهران: طهوری، چاپ نخست، ۱۳۴۳.
۲. ابن اثیر، عزالدین علی، الکامل، ترجمه ابوالقاسم حالت و عباس خلیلی، تهران: مطبوعات علمی، ۱۳۷۱.
۳. ابن الحوقل نصیبی، ابوالقاسم، صورة الارض، بیروت: دارالصادر افست لیدن، طبع الثاني، ۱۹۳۸.
۴. ابن بلخی، فارسنامه، تصحیح دکتر منصور رستگار فسایی، شیراز، بنیاد فارس شناسی، چاپ نخست، ۱۳۷۴.
۵. ابن بلخی، فارسنامه، سعی و اهتمام و تصحیح گای لسترانج و رینولد آلن نیکسون، تهران: اساطیر، چاپ نخست، ۱۳۸۵.
۶. ابن حوقل، محمد، صورة الارض، جعفر شعار، تهران: بنیاد فرهنگ ایران، چاپ دوم، ۱۳۶۶.
۷. ابن خرداذبه، ابوالقاسم عبیدالله، المسالک والممالک، بیروت: دارالصادر افست لیدن، ۱۸۸۹.
۸. ابن خلدون، العبر، ترجمه عبدالحمید آیتی، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، چاپ نخست، ۱۳۶۳.
۹. ابن عربشاه، احمد بن محمد، زندگی شگفت آور تیمور، محمد علی نجاتی، تهران: علمی فرهنگی، چاپ پنجم، ۱۳۸۱.
۱۰. ابن فقیه، احمد بن محمد، البلدان، تحقیق و ترجمه محمد رضا حکیمی، تهران: بنیاد فرهنگ ایران، چاپ نخست، ۱۳۴۹.
۱۱. ابن ماجد، شهاب الدین احمد، الفوائد فی اصول البحر والقواعد، ترجمه احمد اقتداری، تهران: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، ۱۳۷۲.
۱۲. ابن مجاور، یوسف بن یعقوب، تاریخ المستبصر، صفة بلاد الیمن و مکه و بعض الحجاز، تحقیق محمد ممدوح حسن، قاهره: مکتبة الثقافة الدینیة، ۱۹۹۶.
۱۳. ابن بطوطه، محمد بن عبدالله طنجی، سفرنامه، ترجمه محمد علی موحد، تهران: نقش سپهر، چاپ ششم، ۱۳۷۶.
۱۴. ابو حامد کرمانی، افضل الدین، تاریخ افضل، مهدی بیانی، تهران: دانشگاه تهران، چاپ نخست، ۱۳۲۶.
۱۵. ابو حامد کرمانی، افضل الدین، عقد العلی للموقوف الاعلی، محمد علی عامری نائینی، تهران: روزبهان، چاپ دوم، ۱۳۵۶.
۱۶. حسینی فسایی، میرزا حسن، فارسنامه ناصری، ویراستار: منصور رستگار فسایی، تهران: امیرکبیر، چاپ سوم، ۱۳۸۲.
۱۷. اقتداری، احمد، «نگاهی به اسناد حاکمیت ایران بر جزایر تنب بزرگ، تنب کوچک و ابوموسی»، تاریخ روابط خارجی، شماره ۲۲، بهار ۱۳۸۴.

۱۸. بابک راد، جواد، «آثار ساسانی خلیج فارس»، بررسی‌های تاریخی، شماره ۴، مهر و آبان ۱۳۵۰.
۱۹. توفیق‌یان، حسین، «گاهنگاری نسبی محوطه‌های فرهنگی و تاریخی شهرستان بندرعباس بر اساس داده‌های باستان‌شناسی»، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، شماره ۱۸۵، بهار ۱۳۸۷.
۲۰. جعفری دهقی، محمود، «مقایسه نظام فعل در گویش‌های جنوب شرق ایران»، مجموعه مقالات دانشگاه طباطبایی، شماره ۲۲، ۱۳۸۶.
۲۱. خسرو زاده، علیرضا، «بنادر و مراکز مهم تجاری و استقرار دوره اشکانی خلیج فارس در منابع کلاسیک»، پژوهشنامه خلیج فارس، دفتر چهارم، اردیبهشت ۱۳۹۱.
۲۲. خسرو زاده، علیرضا، «محوطه‌ها و استقرارهای اشکانی جزیره قشم»، پژوهش‌های باستان‌شناسی ایران، شماره پنج، پاییز و زمستان ۱۳۹۲.
۲۳. خلیفه، مجتبی، «برآمدن ملوک بنی قیصر کیش به روایت اسناد گنیزه و منابع دست‌اول»، پژوهش‌های علوم تاریخی، شماره ۳، بهار و تابستان ۱۳۹۰.
۲۴. خلیفه، مجتبی، «جایگاه جزیره کیش در تجارت دریایی عصر ملوک محلی بنی قیصر»، دوفصلنامه پژوهشنامه تاریخ محلی ایران، شماره ۱، پاییز و زمستان ۱۳۹۱.
۲۵. سالنامه آماری استان هرمزگان، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، ۱۳۹۶.

26. Teixeira, Pedro, The travels of Pedro Teixeira, William F. Sinclair, London, 1902

27. Nearchus, voyage of Nearchus, William Vincent, London, 1809

پیوستها

پیوست ۱. پروتکل مصاحبه

نام مصاحبه‌گر:

زمان انجام مصاحبه: .../.../۱۳۹۸ ساعت:

نحوه انجام مصاحبه: حضوری یا ارسال فایل پاسخ‌های مصاحبه از طریق ایمیل یا تلگرام، یا ارسال صدای ضبط شده از طریق تلگرام.

مشخصات مصاحبه شونده:

نام و آدرس ایمیل:

جنس و سن

وضعیت: عضو هیئت علمی / کارشناس رسانه / موارد دیگر

رشته تحصیلی:

محل اشتغال:

رتبه علمی:

وسایل مورد نیاز مصاحبه: فرم مصاحبه، قلم و کاغذ و وسیله ضبط صوت

دستورالعمل:

مصاحبه درباره « وضعیت فرهنگی و هنری استان » و مشخصاً موارد مندرج در بند «ز» خواهد بود.

موارد مورد بحث صرفاً برای استفاده در تحقیق حاضر بوده و به هیچ وجه، به‌منظور دیگری مورد استفاده قرار نخواهد گرفت.

زمان و مکان انجام مصاحبه با توافق قبلی بین مصاحبه‌گر و مصاحبه شونده مشخص خواهد شد.

مدت زمان انجام مصاحبه بین ۴۵ تا ۶۰ دقیقه خواهد بود.

هر آنچه که در مورد سؤالات بند «ز» و «ح» مطرح می‌شود، به‌صورت صوتی ضبط خواهد گردید.

مصاحبه شونده می‌تواند شرایط خاص خود برای انجام مصاحبه را ارائه و در صورت توافق، مصاحبه را انجام دهد.

مصاحبه شونده هر زمان بخواهد می‌تواند مصاحبه را ترک کند.

سوال‌های مصاحبه شامل موارد زیر خواهد بود:

۱. وضعیت فرهنگی و هنری استان از چه نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدهایی رنج می‌برد؟

۲. نیازهای فرهنگی و هنری استان چیست؟

۳. وضعیت فرهنگی و هنری استان از چه ظرفیت‌های بومی برخوردار است؟

در سؤالات حاضر حوزه‌های مختلف فرهنگ و هنر (کتاب، مطبوعات، رسانه خبری و تبلیغات، تئاتر، سینما، انیمیشن و موسیقی، قرآن و عترت، فرهنگ عامه و سبک زندگی، شعر و ادبیات، عکس و هنرهای تجسمی و سایر فعالیت‌های فرهنگی و هنری) مورد توجه قرار گیرد.

پیوست ۲: نمایش‌های اجرا شده سال ۱۳۹۸ در هرمزگان

پیوست ۲. جدول. شاخص‌های توصیف فرهنگی و هنری مورد مطالعه در پژوهش حاضر

ساختمان و سایت اداره کل و شهرستان‌ها و..	سایت اداره کل و شهرستان‌ها
نیروی انسانی به تفکیک مدرک تحصیلی، سمت، نوع استخدام و جنسیت و...	
کتاب‌های منتشر شده	کتاب و نشر
ناشران	
محافل شعر و ادب	
کتابفروشی‌ها	
مراکز پخش	
کتابخانه‌های عمومی (به تفکیک شهر)	
تعداد استفاده‌کنندگان از کتابخانه‌های عمومی	
همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات	
رسانه‌های چاپی	مطبوعات و رسانه
رسانه‌های الکترونیکی	
مجوز رسانه‌های چاپی و الکترونیکی	
کانون‌های تبلیغاتی	
خبرگزاری‌ها (و نمایندگی‌ها)	
پایگاه‌های خبری	
دکه‌های مطبوعاتی	
موسسه‌های مطبوعاتی و انجام‌های مرتبط	
همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات	

سینماها/ تعداد و ظرفیت	هنر و سینما	
فیلم‌های تولید شده		
فیلم‌های اکران شده		
سالن تئاتر (تعداد و ظرفیت)		
اجرای موسیقی (کنسرت و...)		
گالری‌های هنری		
مجوزهای سینمایی و نمایشی و هنری		
آموزشگاه‌های سینما، تئاتر، موسیقی و سایر حوزه‌های هنری		
خانه مد (مزون‌های دارای مجوز)		
موسسه‌ها و انجمن‌های هنری سینمایی		
همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات		
محصولات مذهبی و قرآنی		حوزه قرآن و عترت
آموزشگاه‌های قرآنی		
موسسه‌های فرهنگی قرآن و عترت		
انجمن‌های قرآنی		
کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد		
کتابخانه‌های مساجد		
خانه‌های نور		
همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و مسابقات		

بخش اعظم داده‌های این جدول از طریق سالنامه آماری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، منتشر شده در دفتر مطالعات راهبردی استخراج و در متن گزارش ارائه خواهد شد.

ارزیابی اسناد و مدارک موجود در مجموعه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و ادارات تابعه در استان‌ها و شهرستان‌ها نشان می‌دهد که اطلاعات و آمار دقیقی از وضعیت تولید، توزیع و مصرف حوزه فرهنگ و هنر وجود ندارد و اگر هم گزارشی وجود داشته باشد، کمتر بر واقعیات و نیازهای فرهنگی و هنری استان‌ها متکی است. این در حالی است که برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مطلوب، توصیف و تحلیل وضعیت فرهنگی و هنری استان‌ها ضروری است. بدین منظور، این مجموعه با هدف شناسایی وضعیت فرهنگی و هنری استان‌ها؛ شناسایی اقدامات و برنامه‌های انجام‌شده و در حال انجام فرهنگی و هنری؛ شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای حوزه فرهنگ و هنر؛ شناسایی خواسته‌ها و نیازهای فرهنگی و هنری؛ و سرانجام، شناسایی ظرفیت‌های بومی حوزه فرهنگ و هنر استان‌های کشور انجام شده است.

